PATHOLOGIÆ

CEREBRI,

ET

NERVOSI GENERIS

SPECIMEN.

41 A. 15. 76

In quo agitur De

MORBIS CONVULSIVIS,

ET DE

SCORBUTO.

STUDIO

THOMÆ WILLIS, Ex *Ædе Christi Oxon.* M. D. & in ista Celeberrimâ Academiâ Naturalis Philosophiæ Professoris Sidleiani, nec non Inclyti Medic. Coll. Londin. & Societatis Regiæ ibidem, Socii.

OXONII,

Excudebat *Guil. Hall*, Impensis *Ja. Allestry*, apud Insigne Rosæ Coronatæ in Vico Vulgo dicto *Duck-lane*, MDCLXVII.

D: Loggan. del: et sculp:

ÆTATIS SVÆ, 45.

PATHOLOGIÆ

CEREBRI,

ET

NERVOSI GENERIS

SPECIMEN.

K. 15. 76

In quo agitur De

MORBIS CONVULSIVIS,

ET DE

SCORBUTO.

STUDIO

THOMÆ WILLIS, Ex *Ædе Christi Oxon.* M. D. & in ista Celeberrimâ Academiâ Naturalis Philosophiæ Professoris Sidleiani, nec non Inclyti Medic. Coll. Londin. & Societatis Regiæ ibidem, Socii.

OXONII,

Excudebat *Guil. Hall*, Impensis *Ja. Allestry*, apud Insigne Rosæ Coronatæ in Vico Vulgo dicto *Duck-lane*, MDCLXVII.

Imprimatur,

JOHANNES FELL.

Septemb. 25. VICE-CANCELLARIUS

1667. OXON:

2721:10

REVERENDISSIMO

In Chriſto Patri, & Domino, Domino

GILBERTO,

Providentia Divina, Archiepiſcopo *Cantuarienſi*, totius *Angliæ* Primati & Metropolitano; &

Auguſtiſſimo Principi CAROLO II.

M. *Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ* Regi,

à Secretioribus Conſiliis.

ITa legibus conſtitutum eſt, (Ampliſſime Præſul) ut quicquid fundi cujuſpiam ſolo ſuperſtrui contigerit, acceſſorii jure id ipſum conſequatur. Cùm itaque iſti, quod nuper moliebar operi, de ſenſitivæ animæ naturâ, & muniis, nec non de affectibus Cerebri, & nervoſi generis variiſque qui in iiſdem verſantur morbis, Humani capitis Anatomen, pro fundamento collocâſſem; ſyntagmate hoc. Clementiæ veſtræ dicato, omninò neceſſe erat, ut qualiſcunque poſtmodum baſi

isti inniteretur moles, vestra protinus audiat, dicique gestiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquisse, culpæ subsequentis non gradus tantum, sed, quod majus est, etiam autoramentum existit, ut tandem amisso delicti nomine officio fungi potiùs quàm peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in quâ versor causa aut à vestris rationibus aliena, aut ab Ecclesiæ rebus, quibus fælicissimè præsides, abhorrere dicenda est; Nam & qui hic subinde occurrunt Epileptici sese in aquam aut ignem præcipitantes, & illi quibus membra Spasmis contracta variéq; distorta, tum etiam quibus integra corpora modò ut se erigere nequirent incurvata, modò quasi Dæmonis afflatu saltibus stupendis, aliisq; miris gesticulationibus agitata fuerunt; Hi inquam, & plures alii, quos hic passim describo ægrotantes ab istis non multum differre videntur quos in Evangelio à Christo Domino curatos legimus; ipsisq; etiamnum curandis, utpote qui tam contumaces & rebelles

belles sunt, adsistentem sibi Numinis opem supra omnes Pharmaciæ vires Medicus utut peritissimus semper implorare debet. Itaq; & jure optimo ab antiquis dictæ Theoria, & reliqua etiam Pathologia nostra, quatenus quoddam in se continet, morbosque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis sanandos explicat, sacrorum arbitro nuncupari & proinde sanctitatis vestræ auspiciis muniri præoptaverint.

Porrò novum non est ut per Nosocomium ad Ecclesiam sit aditus; siquidem ista fere methodo Salvatorem nostrum fuisse usum constat, qui à corporis restituti valetudine animæ salutem initium sumere plerumq; voluit. Et profecto cum stupida Melancholicorum deliria, caninæ rabies, aliaque à cerebro non satis sano orta, quosdam & à Sanctorum communione, & ab hominum societate pepulerint; si hæc artis nostræ ope profligata essent, non desperandum foret quin morbis unà & erroribus valedicentes, rectius non tantum valerent sed & saperent homines.

Quod

Quod superest Ἀρχιάτρου opt. maxim: supplex veneror, ut quam pacem Reipublicæ feliciter restituit, Ecclesiæ suæ reddat, miserorum oculis caliginem submoveat, animis furorem tollat, & in tanti beneficii pignus, simul & cumulum, Clementiam vestram, ingens reformatæ pietatis decus & columen, salvam & sospitem diutissimè conservet,

Quod animitus precatur

Clementiæ vestræ

Humillimus cultor,

Cliens addictissimus

THO: WILLIS.

QUOD Cerebri, & nervosi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vafra illa fraude, qua rerum venalium institores, merces suas extrudere conantur, prodromas hasce Theorias oculis tuis subjecisse: cum enim istis solenne habetur, si forte aliquid melioris notæ possideant, id illico ostendere, pergulis præfigere, in lucem dare, & obviis quibuscunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus postmodum distrahendis decus præstruant. Contrariam ego penitus insisto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in specimina præponerem, & ubi censuram, & judicia imprimis formidanda duxeram; illa utique deposcerem, & provocarem: neque enim tam docere alios quam ab iisdem discere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipsi in proximo consistit, Philosophiæ famulari, & facem prætendere, in votis habeo.

Quemadmodum autem, inter universus corporis humani ægritudines, illæ quæ Cerebrum, ejusque appendicem tentant, cognitionis semper arduæ, & impendio intricatæ, jure merito haberi solent; ita in tota hujusmodi morborum turba, nihil abstrusius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicaretur, quam de veris Convulsionum causis, & earundem rationibus (si ita loqui liceat)

liceat) formalibus disceptatio. Quapropter Averrhoes non dubitabat pronuntiare, quod verba medicorum, in hoc Accidente, universaliter sint propinquiora, ut sint verba musicorum quam ut sint demonstrativa. *Item* Galenus, *qui raro admodum in assignandis rerum utut abditarum causis hæsitavit, ingenue fatebatur* ἥτις δ' ἀκριβῶς ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ νοσήματος ἐφ' οὗ σπᾶται τὰ μόρια χαλεπὸν εἰπεῖν. *Nec tantum Antiquiores Medici veritatem hanc sublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quærebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem gravissime offenderunt. Quidam nuperioris sæculi vir doctissimus,* Johannes Crato *exclamat, optatque* utinam ante vitæ nostræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis ostenderet. *Cæterum licet affectionum spasmodôn causæ, à nullis serio reddantur, tamen earundem Ætiologia quædam apud Authores passim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipsi senserint, aut quod animo veritatis avido satisfaciat, scriptis mandarunt: Non absimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile accessibilia exacte demetiuntur, interim sylvis obtecta, montibus inæqualia, aut præcipitiis abrupta sine radio adhibito, juxta populi æstimationem supputasse, satis ducunt. Ita cum medici plures, Convulsionum causas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervosarum solummodo irritationem*

esse

eſſe dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod inſtinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, Spaſmi peraguntur, aut quod ullatenus explicarit, unde in affectu iſto, facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pæne infinita, & ſupra omnes naturalis potentiæ vires, acceſſerint. Quapropter facilem mihi ſpero veniam, ſi quandoquidem in ejuſmodi phænomenis, huc uſque fruſtra deſudatum eſt, ego Harioli, & conjectoris partes ſuſcipiens, novas & non prius auditas rationum ſyllogis in medium produxerim. Profecto (quicquid alii ſenſerint,) ſpiritus animales revera exiſtere, ipſiuſque animæ corporeæ hypoſtaſin conſtituere; eoſdem motus, & ſenſus proxima, & immediata inſtrumenta eſſe; quin & nixus motivos, ab eorum exploſionibus excitari, prout ubique in ſequenti tractatu ſupponimus, ita in Phyſiologia noſtra aliquando forſan in lucem proditura, rationibus non contemnendis ſperamus nos eviciſſe. Super hac igitur hypotheſi (ut opinor ſatis firma, ac ad rem noſtram maxime accommoda) ſc. ſpirituum animalium virtute elaſtica, ſive exploſiva, doctrinam ſpaſmoden extruendam curavimus. At quia fœtus hic noſter, faciem adhuc inſolitam, & præ notionum raritate, quaſi monſtroſum quiddam & τερατῶδες oſtentat, idcirco (quemadmodum infœlices partus tractari ſolent) in mediam viam, & tantum non in profluentem, ceu expoſititiam abjicimus. Porro ejuſdem fortunæ vices, ſubit diſquiſitio quædam alia, de

Scorbuto inſtituta, in quantum ſc. doctrinæ ſpaſmodicæ hæc plurimum affinis, eidem hypotheſi innititur, ejuſque velut appendix eſt. Quos quidem præproperos, & quaſi abortivos partus, ſi pro ſua humanitate hoſpites illi, qui in eoſdem forte inciderint, enutriendos, tollendoſque curaverint, juſtior tandem aliquando ſuccedet proles, quæ uterum unde naſcitur fælicius ſequatur, & parentis ſuæ, ſc. humanæ animæ memor, ejus imaginem juxta, & indolem expreſſius referat; ſaltem (quod huic pathologiæ accidiſſe vereor) Cerebri morbos non ita deſcribat, ut in eorundem ſortem veniat, & numerum auxiſſe videatur.

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU
DE MORBIS CONVULSIVIS.

CAP. I.

De Spaſmis ſive Motibus Convulſivis in genere. *Pag.* 1.

QUO ritu motus regularis peragitur, p. 1. *Ejus duplex principium*, p. 2. *Duplex item ſubjectum*, ibid. *Muſculi motus à ſpirituum exploſione dependet*, p. 3. *Spaſmi non fiunt ab inanitione aut repletione*, p. 6. *Eorum duæ ſpecies propter duplicem cauſam ſc. irritationem, & copulam exploſivam præternaturalem*, p. 7. *Copula exploſiva ſpaſmodica à cerebro cum ſucco nervoſo ut plurimum deſcendit*, p. 9. *Aliquando à nervorum extremitatibus ſuſcipitur*, p. 10. *Particulæ ſpaſmodicæ intra cerebrum admittuntur tum ſanguinis, tum cerebri vitio*, p. 11. *Intra caput admiſſæ, quos affectus producunt*, p. 12. *In nervoſum genus delapſæ, quæ ſymptomata inferunt*, ibid. *In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes ſæpius incurrunt, ſecus ac in adultis*, ibid. *Motus Convulſivi in ſpirituum exploſione conſiſtunt*, p. 14. *Spiritus exploſiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem*, ibid. *Convulſiones ſunt vel periodicæ vel continuæ*, p. 15. *Earum cauſæ evidentes*, p. 16. *Inſultus Spaſmodici à mera irritatione*

ritatione producti, variis in locis, variisque ex rebus contingunt, p. 17. *Illos inferunt venena, qualitatum tangibilium excessus, varia sanguinis & succi nervosi recrementa, humores præternaturales, lumbrici, calculi*, ibid. *Loca affecta sunt vel systematis nervosi principia, vel extremitates, vel medii nervorum processus, ac præcipue eorum plexus*, p. 18, 19. *Spasmorum differentiæ recensentur*, ibid. *Respectu sc. originis, materia morbifica vel in nervorum principia vel in eorum extremitates irrepente*, ibid. *Respectu causarum, quod à causa evidenti solitaria, aut procatarctica dependent*, p. 20. *Quoad extensionem, quod universales sint, aut particulares*, ibid. *Universales vel primarii, vel secundarii*, ibid. *Secundum insultus durationem, in quantum continui, aut intermittentes sint*, p. 21.

CAP. II. De Epilepsia. *Pag.* 22.

Epilepsiæ descriptio, ejusque Phænomenôn census, p. 23. *Morbi subjectum sive sedes inquiritur*, p. 25. *Hoc neq; meningas, nec cerebri meditullium esse*, p. 75, 76. *Sed spiritus animales intra cerebri meditullium consitos*, p. 27. *Paroxysmus epilepticus à spirituum animalium cerebri incolarum subita explosione concitatur*, ibid. *Causa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congesta, non humor viscidus*, p. 28. *Sed copula heterogenea spiritibus affixa*, ibid.

CAP.

CAP. III. Epilepſiæ differentiæ & ſymptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus Methodus Therapeutica adumbratur. *P.* 29.

Epilepſiæ differentiæ à ſubjecto ſc. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel ſecundario & per conſenſum afficitur, p. 29. *Illius, quæ per conſenſum excitari dicitur, ratio*, p. 30. *Spiritus cerebri incolæ ad exploſionem irritati epilepticos inſultus inducunt*, ibid. *Præliminaria ſymptomata extra cerebrum obſervata, cauſæ evidentis, vel ſigni rationem habent*, ibid. *Morbi comitialis propter varias circumſtantias, differentiæ*, p. 31. *Cur epileptici cum impetu proſternuntur*, p. 32. *Unde ſpuma ex oræ effluit*, ibid. *Quare pectora contundunt*, p. 33. *Morbi prognoſis*, ibid. *Difficillimæ curationis exiſtit, tum quia cerebrum inficitur, tum quia ſingulis paroxiſmis plurimum debilitatur*, ibid. *Nonnunquam ſponte ſua interdum remediorum ope ſanatur*, ibid. *Circa pubertatem morbus aliquando ſolvitur, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit*, ibid. *Non raro in mortem terminatur, vel in alium morbum commutatur*, p. 34. *Epilepſiæ Therapenſis*, p. 35. *Indicationes ſunt vel curatoriæ, vel prophylacticæ*, ibid. & p. 36. *Specificorum virtus explicatur*, p. 37. *Hiſtoriæ aliquot Epilepſia affectorum*, p. 38, 39, 40. *Methodus Therapeutica in morbo comitiali obſervanda*, p. 41, ad 46.

CAP.

CAP. IV. De cæteris Convulſionum ſpeciebus, ac imprimis de motibus Convulſivis puerorum. *Pag.* 46.

Multiplices Spaſmorum Ideæ, p. 46. *Infantes circa duo potiſſimum tempora Convulſionibus præcipue obnoxii ſc. intra primum à partu menſem, & circa dentium eruptiones*, p. 47. *Propter duplicem item cauſam, tum quia cerebrum obtinent debilius, tum ob mala ab utero contracta*, p. 48. *Cauſæ evidentes in puerulis motus Convulſivos inducentes*, p. 49. *Quo ritu inſultus Epileptici, in illis præcurentur*, p. 50. *Quamobrem febris et Convulſiones dentitioni ſuperveniunt*, p. 51. *Atrocitatis doloris dentium ratio*, ibid. *Infantum à ſpaſmis præſervatio*, p. 53. *Methodus medendi nutricibus adhibenda*, p. 54. *Puerorum Convulſionibus laborantium curatio*, p. 55. *Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in Spaſmos incidunt*, p. 56. *Eorum, qui ob alias cauſas Convulſivi evadunt, medicatio*, ibid. *Propter lumbricos aut acres humores*, p. 57.

CAP. V. De Morbis Convulſivis Adultiorum, propter originem nervoſam præcipuè affectam, oriundis. *Pag.* 58.

Spaſmorum adultioribus accidentium tres ſpecies, ſecundum multiplicem cauſæ morbificæ ſedem in quantum

hæc

hæc vel nervorum principia, aut extremitates, vel medios proceſſus occupat, p. 58. *Convulſiones à nervorum origine affecta oriundæ explicantur, & diſtinguuntur; tum juxta varios nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum varia loca affecta*, p. 58, 59. *Quo ritu materies Spaſmodica in nervos defertur*, p. 60, 61. *Hiſtoriæ quædam rariores hujuſmodi Convulſionibus affectorum*, p. 62, ad 74. *Affectio hyſtericæ æmula in viro*, p. 70. *Sanguis emiſſus ſtatim congelans*, p. 71. *Paroxyſmus inchoatus à molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſu*, ibid. *Aſcenſus hic molis, à ſpiritibus intra plexus meſentericos in exploſiones adactis proceſſit*, p. 72. *Paroxyſmo Convulſivo juxta nervorum origines incipiente, ſpiritus extime degentes exploſiones interdum primo ineunt*, ibid. *Quod duplici de cauſa contingit*, ib. *In affectibus convulſivis ſubitaneæ ſanguinis congelationis ratio aſſignatur*, p. 73. *A proxyſmo producitur*, ibid. *Methodus Therapeutica in curandis hujuſmodi Convulſionibus*, p. 74, ad 78. *Medicamenta in temperamento calidiori*, p. 75. *In frigidiori*, p. 76.

CAP. VI. De Motibus Convulſivis, quorum cauſa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos ſubſiſtit. *Pag.* 77.

Affectiones Spaſmodicæ non ſemper à capitis vitio procedunt, p. 77. *Sed interdum à Pharmacis ventriculi tunicas*

nicas vellicantibus, à *lumbricis*, à *lapide ureteri infixo*, p. 78. *Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus illatam incipiunt*, ibid. *Vel ob irritationem, vel ob copulam explosivam accidunt*, ibid. *Historiæ & exempla illustriora spasmorum à nervorum extremitatibus oriundorum*, p. 79. ad 84. *De spasmis plexus nerveos præcipue occupantibus*, p. 83. *Circa mesenterii plexus in passionibus vulgo dictis hystericis*, p. 84. *Intra plexus nerveos lienares, & stomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi*, p. 85. *Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & insultibus*, ibid. *Intra Pneumonicos, aut cervicales, in Asthmatis paroxysmis*, ibid. *Præfocationis sensus in gutture propter materiam spasmodicam intra plexus Ganglioformes aggestam, & explosam excitatur*, ibid.

CAP. VII. De Motibus Convulsivis, à Liquore corpora nervosa irrigante, totosq; eorum processus, in spasmos irritante, oriundis. *P.* 86.

Spasmi universales per totum genus nervosum oberrantes, ad tria præcipue capita referuntur, p. 86. *A tribus causarum generibus potissimùm dependent*, ib. *Scil. vel à venenis aut veneficiis, à febre maligna, aut male judicata vel à liquore nervoso propter affectionem Scorbuticam, aut alias vitiosam degenerante*, ib. *Spasmi à venenis*, p. 87. *Venena spasmos inducentia multiplicia*,

cia, à vegetabilium claſſe petita, à cane rabido, à Tarantula, ibid. *Quo ritu affectiones ſpaſmodicas inducunt*, ibid. *Symptomata, quæ Tarantulæ morſui ſuccedunt, explicantur*, p. 88. *In eorum ſedatione muſicæ efficacia*, ibid. *Unde muſica demorſos in ſaltationem excitat*, p. 89. *Choreæ Sti Viti deſcriptio*, p. 90. *Symptomata explicantur*, ibid. *Spaſmi univerſales à veneficio*, ibid. *Non omnes à Diaboli præſtigiis excitantur, ſed ut plurimum à cauſis naturalibus incipiunt, ac deſinunt*, p. 90, 91. *Quod robur ſupra humanum aliquando exeri videmus, à copula exploſiva immaniori dependet*, ibid.

CAP. VIII. De Spaſmis Univerſalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibuſdam anomalis, excitari ſolent. *Pag.* 92.

Symptomatum febribus ſupervenientium cenſus, ac Ætiologia, p. 92. *Morbi Convulſivi, & maligni Haſſiæ, Weſtphaliæ, & in locis vicinis olim Epidemici ex Gre: Horſtio deſcriptio*, p. 93. *Symptomatum rationes explicantur*, p. 94.

Febris Epidemicæ cerebro & nervoſo generi potiſſimum infeſtæ, anno 1661. increbreſcentis deſcriptio. *Pag.* 95.

Cauſæ Procatarcticæ; qualis anni conſtitutio præceſſit, p. 95. *Symptomata recenſentur*, ibid. *Inter illa, debilitas magna, ſpirituum languor, functionis animalis torpedo, eſculentorum faſtidium, ad motum ineptitudo, Vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tuſſis immanis, febris lenta ac velut hectica, atrophia*, p. 96. *Circa morbi incrementum ſymptomata ingraveſcebant, hinc aperta phreneſis, altus ſtupor, [illegible], loquelæ defectus, involuntarium excrementorum profluvium, Scotomiæ, motus Convulſivi, alvi fluxus fœtidus, & decolor, urina intenſa rubicunda, tuſſis moleſta cum ſputo copioſo ac craſſo, tumores in glandulis cervicalibus, ulcera cava, maculæ exiguæ, & petechiales*, p. 97. *Febris hæc contagioſa erat*, p. 98. *Curatio ejus difficilis*, ibid. *Symptomatum rationes aſſignantur*, ibid. *Qualem ſanguini & liquori nervoſo diatheſin malam anni conſtitutio impreſſerat*, p. 99, 100. *Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos præcipue deſæviebat?* p. 101. *Atrophiæ, febri huic ſuperveni entis, ratio*, ibid. *Succi nervoſi vitio contigit*, ibid. *Unde febris hæc difficulter curari ſolebat*, p. 102. *Tuſſis immanis, & glandularum tumores, à materia morbifica in illas partes depoſita*, ibid. *Ægrotantium hiſtoriæ & exempla*, p. 103. ad 109.

Morbi

Morbi diagnoſis è diſſecto cadavere inveſtigata, p. 106. 107. *Methodus Therapeutica*, p. 108. ad 112. *Morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in ſucco nervoſo radicati, hiſtoria oppido rara*, p. 112. *Tincturæ Antimonii vis egregia in nimio urinæ profluvio*, p. 113.

CAP. IX. De Spaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin Scorbuticam excitari ſolent. *Pag.* 114.

Convulſionum univerſalium duæ ſpecies, ſcil. diſcretæ vel connexæ, p. 114. *diſcretæ ſeu interciſæ natura explicatur*, p. 115. *Ex ſpaſmo, & paralyſi complicatur*, ibid. *Spiritus animales in hoc affectu particulis tum exploſivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis, imbuuntur*, ibid. *Hujuſmodi interciſæ Convulſionis exemplum illuſtrius*, p. 116, 117. *Symptomatum præcipue urgentium rationes explicantur*, p. 118. *Obſervationibus anatomicis confirmantur*, p. 121. *Affectionis Convulſivæ continuæ, natura & ſciendi modus*, p. 124. *Exemplis, & hiſtoriis inſignioribus illuſtratur, una cum Methodo Therapeutica in illis caſibus obſervata*, p. 124. ad 144.

CAP. X. De Passionibus, quæ vulgo dicuntur, Hystericæ. *Pag.* 144.

In passionibus Hystericis uterus falso accusatur, p. 144. *Earum descriptio*, ibid. *Symptomatum causæ inquiruntur*, p. 145. *Nec ab uteri ascensu, neque à vaporibus exinde elevatis procedunt*, ibid. D. D. *Highmori opinio examinatur*, p. 146. *Affectio, dicta uterina, Convulsiva est, à cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependet*, p. 147. *A spirituum animalium explosionibus producitur*, p. 148. *Materia morbifica sæpe nervorum principia occupat*, p. 149. *Dein in totos eorum ductus disponitur*, ibid. *Symptomatum Hystericorum rationes explicantur*, p. 150. *Eorum distinctio instituitur, prout materies morbifica, hos, aut illos plexus nerveos occupat*, ibid. *Copula explosiva circa nervorum principium spiritibus accrescens, à sanguine suffunditur*, p. 151. *Duplici de causa accretio hæc contingit*, ibid. *Passiones dictæ hystericæ, aliquando à causa morbifica extra cerebrum delitescente producuntur*, p. 153. *Hæ duplici modo accidunt, vel ob solutionem continui, vel ob succi nervosi obstructionem*, ibid. *Convulsio à glandulcis inguinalibus compressis*, p. 154, 155. *Objectiones contra nostram hypothesin proponuntur, & solvuntur*, 155, 156. *Cur fæminæ crebrius, quam viri, affectibus his Convulsivis, tentantur*, p. 156. *Unde remedia circa abdomen*

abdomen applicata; levamen conferre ſolent, p. 157. *Quamobrem ſuavia paroxyſmum accerſunt, fœtida eundem abigunt*, ibid. *Hypotheſis noſtra anatomicis obſervationibus confirmatur*, p. 158. ad 165. *Medendi methodus inſtituitur, remedia antiſpaſmodica indicantur, ſed cum uterum reſpicientibus aliquando complicanda*, p. 165. *Indicatio Curatoria*, ibid. *Præſervatoria, quæ tres præcipue intentiones complectitur*, p. 166. *ad* 170. *Uteri diſlocatio in puerperis mox à partu*, p. 169.

CAP. XI. De Affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxime ex parte, eſſe Convulſivos, obiter item de Medicamentis Chalybeatis. *Pag.* 170.

Affectus Hypochondriaci deſcriptio, p. 171. *Ad genus nervoſum ſpectat*, p. 172. *In ejus cauſas inquiritur*, ibid. *D. D. Highmori Hypotheſis ventilatur*, p. 173. *Quali officio Lien defungitur*, p. 174. *Non, ut ventriculi calorem foveat, conditus*, ibid. *Sanguinem in fermentum evehit*, p. 175. *Viſcus hoc triplici vaſorum genere inſtruitur ſc. arteriis & venis ac inſuper inſignioribus nervorum plexibus, fibriſque nerveis*, p. 176. *Per arterias in lienem delatus ſanguis digeſtione in ſuccum fermentativum exaltatur*, ibid. *Hic per venas ſanguini communicatus, aſperitatem & vigorem illi conciliat*, ibid.

Cruoris

Cruoris interventu, cerebrum, & genus nervosum inspirat, p. 177. *Succus lienaris insuper ad cerebrum defertur per nervos*, ibid. *Hic spiritus animales exacuit*, ibid. *Lienis influentia in producendis passionibus hypochondriacis*, p. 178. *Liene obstructo, sanguis in arteriæ Cœliacæ ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, mesenterio male affectis, dolores, spasmi, flatus, pulsatio subtus ventriculum contingunt*, ibid. *Quo ritu lien sanguinem in fermentum evehendum pervertit*, p. 179. *A sanguine Lienis culpa depravato, labes cerebro, & nervoso generi imprimitur*, ibid. *Succus lienaris degener factus, cerebro per nervos expeditius suffunditur*, p. 180. *Historiæ & exempla rariora passione dicta hypochondriaca affectorum*, p. 181, 182, 183. *Methodus Therapeutica instituitur, quæ quatuor indicationes respicit sc. curationis impedimenta removenda sunt*, p. 183, 184. *Lienis vitia emendanda*, p. 184. *Sanguinis dyscrasia lienis vitio contracta tollenda*, p. 185, 186. *Cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum enormitates abolendæ*, p. 187. *Medicamentorum chalybeatorum præparationes, & effectus explicantur*, ibid. *Limatura*, p. 188. *Calcinatio cum sulphure*, p. 189. *Præparatio cum aceto*, p. 190. *Ferri rubigo*, ibid. *Præparatio nostra*, p. 192. *Vitriolum Martis*, ibid. *Crocus Martis astringens*, p. 192.

CAP.

CAP. XII. De Tussi ac Asthmate Convulsivis. *Pag.* 193.

Tussis mere Convulsivæ exemplum, p. 193. *Pueros ut plurimum, raro adultiores infestat*, p. 194. *A materia spasmodica nervos pneumonicos subeunte excitatur*, ibid. *Asthma quandoque pulmonum vitio accidit*, 195. *Interdum mere Convulsivum à nervis solummodo affectis procedit*, p. 196. *Historiis & exemplis confirmatur*, 197. *ad* 200. *Tussis convulsivæ curatio*, p. 200. *Asthmatis spasmodici medicatio*, p. 201.

ELEN-

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU
DE SCORBUTO.

CAP. I.

Scorbuti descriptio, ejus causa interna, & proxima potissimum in sanguine; dein aliquatenus in liquore nervoso radicata. *Pag.* 203.

IN veteri medicina rara Scorbuti mentio, p. 203. *Præcipuorum symptomatum census instituitur*, p. 204. *Causæ evidentes, quæ morbum inducunt aeris insalubritas & sanguinis crasis vitiata*, p. 205. *Non raro per contagium excitatur, quandoque hæreditarius existit*, ibid. *Miasma Scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso aut simul in utrisque continetur*, ibid. *Sanguinis & vinorum dyscrasiæ comparantur*, p. 206. *Uti vinum ita sanguis ob duas præcipue causas ægrotare solet*, ibid. *Sc. propter aliquid extraneum & non rite miscibile huic aut isti confusum, vel quoniam liquoris crasis pervertitur*, ibid. *Vinum & sanguis ob multas causas à recta temperie desciscunt*, p. 207. *Cum maturitatem non attingunt unde vinum in vappam degenerat, sanguis crudus fit*, ibid. *Quandoque pars sulphurea nimium exaltatur hinc vina immodice ebulliunt, sanguis febrilem*

febrilem intemperiem contrahit, ibid. *Interdum pars ſalina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum tranſit, melancholia inducitur*, ibid. *Nonnunquam ſpiritu depreſſo particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur, hinc vina rancida aut pendula evadunt*, p. 208. *Vina rancida fiunt propter ſulphuris cum ſale combinati prædominium*, ibid. *Pendula, ob ſalem evectum & fluore potitum ſulphuris minori licet copia, intime ad unitum*, ibid. *Sanguinis dyſcraſia, pariter ac vini duplex, nempe ſulphureo-ſalina, ac ſalino-ſulphurea*, p. 209. *Utraque Scorbuti parens*, ibid. *In Scorbutica ſanguinis ranciditate, ſulphure prædominio potito, ſanguis nimium ebullit*, ibid. *Remedia temperata conveniunt*, ibid. *In mucilaginoſa ejus conſtitutione ſale prædominante, vini inſtar penduli, craſſior evadit*, ibid. *Quo ritu labes Scorbutica liquori nervoſo imprimitur*, p. 210. *Labes hæc in tribus potiſſimum conſiſtit*, p. 211. Viz. *quod liquor pauperior evadit, quod à craſi ſpirituo-ſalina verſus acetoſam degenerat, quod particulis heterogeneis refarcitur.* ibid.

CAP. II. De Scorbuti causis remotioribus, à quibus nimirum massæ sanguineæ, & per consequens liquori nervoso, labes affigitur. *P.* 211.

In causas dyscrasiæ sanguinis Scorbuticæ tum sulphureo-salinæ tum salino-sulphureæ inqniritur, p. 211. *Aliorum sententiæ de origine Scorbuti recensentur*, p. 212. *Non semper Lienis aut primarum viarum vitio contrahitur*, p. 213, 214. *De variis occasionibus & procatarxeos modis à quibus Scorbutus originem suam ducere videtur*, ibid. *Quam ob rationem Aer insalubris Scorbutum parit*, p. 215. *Quare Febribus diuturnis & aliis morbis supervenit*, ibid. & 216. *Quomodo hæreditario contrahitur*, p. 217. *Unde per contagium serpit*, ibid. *Quomodo viscerum & primarum viarum culpa imprimitur*, ibid. *Quare tristitia & studia immodica Scorbutum inducunt*, p. 219. *Labes Scorbutica è sanguine in cerebrum & genus nervosum derivatur*, p. 220.

CAP.

CAP. III. De Scorbuti differentiis, item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis, quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur. P. 221.

Scorbuti diſtinctio juxta duplicem cauſæ regionem ſc. quod ſanguine vel liquore nervoſo potiores radices egerit, p. 221. *Secundum duplicem ſanguinis affecti labem, quæ vel ſulphureo-ſalina vel ſalino-ſulphurea, unde Scorbutus iiſdem nominibus inſigniatur*, ibid. *Quoad morbi originem quatenus vel per contagium vel per internam procatarxin oritur*, ibid. *Juxta morbi ſtatum in quantum inchoatus vel perfectus fuerit*, ibid. *Signa & ſymptomata, eorum variæ diſtinctiones*, p. 222. *Oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam vel propter ſucci nervoſi vitia vel propter utriuſque humoris enormis facti, congreſſus*, ibid. *Symptomata propter ſanguinis dyſcraſiam Scorbuticam recenſentur una cum illorum fiendi modis & rationibus*, p. 223. *cujuſmodi ſunt laſſitudo ſpontanea, Reſpiratio difficilis*, p. 224, 225. *Pectoris anguſtia*, p. 226. *Pulſus inordinatus*, p. 227. *Paſſiones cordis, febres vagæ*, p. 228. *Sudores nocturni, urina lixivialis*, p. 229. *Sputatio copioſa, gingivarum ſanguinolentia & putrefactio, dentium eroſio, vacillatio, aut caſus, oris fætor*, 230. *Maculæ & exanthemata varia*, p. 231. *Alvi fluxus, vomitus, nauſea, cardialgia, rugitus, dyſenteria, crebræ hæmorrhagiæ*, p. 233.

CAP. IV. Symptomata & accidentia, quæ in Scorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam, exoriri ſolent. *Pag.* 234.

Puſillanimitas & totius corporis languor, melancholia, p. 234. *Paralyſis,* p. 235. *Dolores,* p. 236. *Horum variæ ſpecies alii leviores, & cito tranſeuntes alii graviores & difficulter mobiles,* ibid. *Poſteriores vel fixi vel vagi,* ibid. *Dolores fixiores in variis partibus excitantur, ſc. in ventre,* p. 237. *In variis abdominis partibus,* p. 238. *In lumbis & dorſo,* p. 239. *In pectore & pleura, in capite,* ibid. *In cruribus,* p. 240. *Vertigo Scorbutica,* p. 241. *Somnolentia & torpor, vigilia,* p. 242.

CAP. V. De Scorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur. *Pag.* 244

In hoc ſenſu ſunt Atrophia Scorbutica, Arthritis vaga, p. 244. *Rheumatiſmus,* p. 245. *Quo ritu differunt morbi per ſe excitati & Scorbuto ſupervenientes,* p. 246

CAP.

CAP. VI. Scorbuti Prognoſtica. P. 248.

Plures pro deſperatis habiti convaluerunt, p. 248. *Scorbutus ab intemperie ſanguinis ſulphureo-ſalina ægrius curatur, quam qui à ſalino-ſulphurea*, p. 249. *Febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis ſuperveniens difficilioris curationis habetur*, ibid. *Morbus adhuc recens non raro ſanationem perfectam admittit, radices altiores agens, vix unquam extirpatur*, ibid. *Remedia non unius generis adhibenda ſed ſæpius mutanda*, p. 250. *Scorbutus ingraveſcens tandem hydropem vel phthiſin inducit*, ibid.

CAP. VII. De Scorbuti Curatione, P. 251.

Indicatio triplex præſervatoria, curatoria & vitalis, p. 251. *Indicatio præſervatoria abſolvitur Catharticis & per vomitum & per ſeceſſum*, p. 253, ad 256. *Phlebotomia*, p. 256. *Digeſtivis*, p. 257. *Specificis, quorum variæ extant ſpecies*, p. 258. *Electuaria, confectiones*, p. 259. *Pulveres, pilulæ*, p. 260. *Tabulæ, decocta*, p. 261. *Infuſiones*, p. 262. *Succi, ſyrupi*, p. 263. *Aquæ deſtillatæ*, p. 246. *Vina & cereviſiæ*, p. 165.

CAP. VIII. De Medicamentis, cujuſque prædictarum formularum generis, Scorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureo-ſalina, excitatum reſpicientibus. *P.* 267.

In dyſcraſia ſanguinis ſulphureo-ſalina remedia acria & ſale volatili prædita multum nocent, p. 267. *In his caſibus medicamenta temperata indicantur*, ibid. *Horum formulæ variæ, ſc. Electuaria*, ibid. *Confectiones, pulveres, pilulæ, tabulæ*, p. 268. *Decocta, infuſiones*, p. 269. *Succi expreſſi, ſyrupi, aquæ deſtillatæ*, p. 270. *Vina & cereviſiæ*, p. 271.

CAP. IX. De Scorbuti curatione, qua ipſi morbo & ſymptomatis præcipue urgentibus occurritur. *Pag.* 273.

De curandis difficili reſpiratione & paroxyſmis Aſthmaticis, p. 274.

De ventriculi affectibus Scorbuto accidere ſolitis, p. 275
De dolore ventris & colica Scorbutica, p. 275
De Diarhæa & affectibus dyſentericis, p. 276
De vertigine, ac Leipothymia aliiſque affectibus eidem in affectione Scorbutica adjungi ſolitis, p. 277
De Hæmorrhagiis, p. 278
De vitiis oris, propter Scorbutum oriundis, p. 289, 290

De

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potissimum infestare solitis, p. 291
De Arthritide vaga Scorbutica, p. 292
De Affectibus Convulsivis & paralyticis, Scorbuto supervenire solitis, p. 293
De Atrophia, item de Febre Scorbutica, quæ sæpe illius aut causa est aut effectus, p. 294, 295
De Rheumatismo, p. 296
De Hydrope, p. 297
De crepitu Ossium, p. 298, ad 301.

CAP. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca opiata, & diæta, sive victus ratio in Scorbuto requisita. *Pag.* 301.

Cardiacorum formulæ, p. 302. *Opiatorum insignis usus,* ibid. *Opii præparata in forma liquida,* p. 303. *Regimen diæteticum,* ibid. *Præcipue circa Aerem & habitaculi situm, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem versatur,* ibid.

CAP. XI. Scorbuticorum Historiæ quædam & casus rariores. *Pag.* 305.

ERRATA.

ERRATA.

Pag. 12. l. 15. leg. nativitate. p. 17. l. 25. ſpiritibus. p. 24. l. 31. labaſcat. p. 36. l. 7. efferari. p. 41. l. 21. cinnabaris factitiæ. p. 43. l. 3. aquæ. l. 8. elixir. p. 43. l. 26. exterminari. p. 73 l. 6. formicationis. p. 74. l. 20. chamædryos. chamæpityos. p. 75. l. 7. infarciuntur. p. 76. l. cardamines. p. 83. l. 23. therapeuticam. p. 95. l. 15. paucas. p. 121. l. 14. phthiſi. p. 124. l. 25. cephalalgia. p. 127. l. 27. ex. p. 139. l. 2. accreſcentes. p. 149. l. 31. velitationes. p. 159. l. 15. duos. p. 161. l. 1. propinabam, l. 6. internæ. p. 199. l. 18. pneumonicos. p. 201. l. 3. diſtillata. p. 208. l. 35. dominio. p. 234. l. 5. quorum. p. 239. l. 15. concita, l. 18. affixa. p. 242. l. 35. capeſſere. p. 245. l. 30. vel. p. 256. l. 1. coquantur. p. 260 l. 5. dialaccæ. p. 262. l. 22. bardanæ. p. 270. l. 8. diſſoluti imprægnati. p. 271. l. 16. ſemicocti & inciſi. p. 273. l. 3. ſpectant. p. 274. l. 3. debet. l. 13. prædictos affectus, l. 16. tincturam noſtram. l. 17. exhibitam. p. 278. Electuarium. p. 290. l. 14. dormiendum. p. 292. l. 9. arthritide. p. 300. l. 13. adhibitam. p. 309. l. 20. reſpiratione. l. 7. pannorum.

CAP. I.

De Spasmis, sive motibus Convulsivis in genere.

IN Tractandis *Affectibus Convulsivis*, plerique Medici distinguunt inter *Spasmum*, sive *Convulsionem*, & *motum Convulsivum*; per *illum* nempè intelligentes *contractionem constantem*, quâ membrum rigidum & inflexile evadit; per *hunc* autem *motus celeres*, & *concussiones*, quæ interjectâ quiete, alternatìm cessant, redeuntq; : verùm nec illi qui has discriminis notas constituunt, nec cæteri Authores eas perpetuò observant: quippè per vocabula *Spasmi* & *Convulsionis* quælibet πάθη Σπασμώδεα non rarò designant: Quarè melioris discretionis gratiâ, priorem affectum cum Cardano Τέτανον appellabimus, alterum verò *Spasmum*, seu *motum convulsivum* in genere.

Ut autem *Spasmi*, sive *motus Convulsivi*, & *irregularis* natura, & causæ rectius innotescant, præmittendum esset, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verùm hujus plenior consideratio, quoniàm ad Cerebri, & nervosi generis *Physiologiam* spectat, in alium differetur sermonem: In præsenti, quantum ad rei propositæ elucidationem facit, verbo annotetur, *spiritus animales* esse proximum *motus regularis* instrumentum, ipsorumq; actionem, seu vim motricem in eo tantum consistere, quòd densius agglomerati in parte motivâ, ibidemq; in spatium amplius expansi, eandem

Motus regularis ut peragitur.

dem inflent, & intumefaciant, quæ proindè, quoad longitudinem contracta, illico ad se partem sibi appensam attrahit. In nervorum descriptione nostrâ pridèm editâ, innuimus hujusmodi motum esse duplicem sc: *spontaneum*, & *merè naturalem*; *hujus* instinctum à *Cerebello*, ac istius à *cerebro*, utrumque autem per *nervorum* ductus veluti *canales* deferri, cum ad *musculos*, tum ad *fibras*, *membranis*, *parenchymatis*, aliisq; *partibus motivis* intertextas; deniq; in hisce omnibus, tâm expeditè varias peragi actiones, quascunq; aut *necessitas naturalis*, aut *voluntatis imperium* exigit, eâ solum ratione, quòd inter spiritus animales, qui animæ sensitivæ hypostasin constituunt, intra prædictas partes, continuatâ serie dispositas, ubiq; eadem est *communicatio officii*, *intima conjunctio*, & *celerrimum commercium*. At verò inter *motum* à *musculo*, *eumq;* ab *aliis partibus* editum, discrimen hoc notabile occurrit; quòd in *his*, actio sæpissimè intra corporis motivi terminos circumscribitur, ità ut ejusdem tantum *membranæ*, aut *visceris* pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicinâ moveatur: in *genere* autem *musculoso*, plerunq; *pars movens* in uno membro, & *movenda* in alio proximè consita est: (quanquàm & inter partes musculosas, quædam, uti *cor* & *diaphragma*, propriè seipsas ferè tantum movent): Hinc *membranæ* & *viscera motum* quasi *intestinum*, & *vermicularem* habere dicuntur; qualis ubicunq; incipitur, spiritus ibidem densius agglomerati, & expansi, primò partem istam, dein ultra pergentes, aliam, & mòx ulteriorem intumefaciunt, proindeq; partem illam quæ à tergo est trahunt, adeoq; intumefactionem, & propterea motum à loco in locum transferunt; simili ferè ritu ac lumbrici, aliaq; reptilia progressus suos faciunt. Huic autem *membranarum*, ac *viscerum functioni motivæ*, si frequens, aut indiscontinua fuerit, spiritus copiosi requiruntur, qui tamèn sine tumultu, aut magno impetu, pensa sua satis tranquillè exequuntur: Et quidem observare est, *spiritus animales* in *viscera membranacea* haud multò parcius, quàm in *musculos* influere; prout arguere licet ab istarum partium sensu exquisitiori,

Ejus duplex principium.

Duplex item subjectum.

&

& in iiſdem multiplici nervorum inſertione, & diverſimodâ per plexus & fibras divaricatione; licèt interea *muſculi* uberiori ſanguinis influxu irrigantur: Quoad *motum* verò in genere *muſculoſo* peractum, *ſpirituum agglomeratio* & *rarefactio* per totam partis motivæ compagem ſubitò ac ſimùl explicatæ, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut *attractio muſculi* in nixu motivo, vim *trochleæ*, aut *vectis* excedat; cùmq; vis iſta tantum à ſpirituum partis motivæ inſitorum expanſione, ſive rarefactione dependeat, nihil minus concipere poſſumus, quàm ſpiritus ità expanſos, *pulveris pyrii ritu*, veluti *ignitos explodi*. Enimvero ſupponere licet, ſpirituum, fibras muſculo intertextas incolentium, *particulis ſpirituoſalinis*, alias diverſi generis *particulas*, à *ſanguine arterioſo* inter eaſdem fibras ubiquè interfluo, *nitroſulphureas* accedere, illiſq; intimè accreſcere: dein quoties particulæ utriuſque generis, velùt *nitrum* & *ſulphur* combinata, propter motus inſtinctum per nervos advectum, tanquàm à fomite ignario, commoventur, protenùs ab invicem *eliſæ*, & velut *exploſæ*, muſculum ſubitò inflant, proindeque tractionem validiſſimam efficiunt: enimverò in hunc finem ita conſtitui videtur, ut *muſculi* multo uberiùs quàm *viſcera membranacea* ſanguine arterioſo perfundantur; nimirùm ut ſpirituum *copulæ elaſticæ*, per motus valdè crebros, ac interdùm continuos abſumptæ, ac perpetim deciduæ, ſubindè ſtatim nova à *latice ſanguineo* ſubſtituatur: interìm ut ipſi *ſpiritus* in minori copiâ per nervos exiles ſuppeditati, uſque in eâdem ſtatione, tanquàm *milites veterani*, diutiùs perſiſtant, & ſæpè *copulam* multiplicem impendant. Secùs enim, undè jumentis, dùm per plures horas, immò per integrum aliquandò diem, curſu citatiori muſculos ferè omnes exercent, ſpirituum penus pro tanto labore ſufficiens derivatur? aut quis credat paucos ſpirituum manipulos, per exiles nervorum *paris vagi* & *intercoſtalis* propagines *cordi* adductos, proprio marte adeò robuſtum, & indiſcontinuum ejus motum efficere poſſe? *Illud*, equidèm neceſſe videtur, *copias ſubſidiarias* perpetim à ſanguine accedere, eaſdemque ſemper protinùs *explodi*.

Muſculi motus ſpirituum exploſio quædam.

Certè ob hanc rationem & *cordis*, & cæterorum *musculorum* virtus motiva robustior, & supra *organum* quodvis *mechanicum*, *elastica* evadit: nempè in quantum spiritus animales, ubique in musculoso genere agentes, sibimet *copulam explosivam* adsciscant.

Quòd si *Explosionis* vocabulum, in *Philosophiâ* ac *medicinâ* adhùc insolitum, cuipiam minùs arrideat; proindè ut *Pathologia spasmódus*, huic basi innitens, tantùm *ignoti per ignotius explicatio* videatur: facile erit istiusmodi effectûs, circa res tum naturales, tum artificiales, instantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regularitèr, tum ἀνωμαλῶς peractorum, rationes aptissimæ desumuntur. Nam præter *Nitri* cum *Sulphure*, cum *Tartaro*, & cum *Antimonio* mixturas, quæ omnes cum detonatione igniuntur; atque *Aurum fulminans*, & compositionem ex *sale Tartari*, *Nitro*, & *Sulphure*, quæ absque ignitione actuali, tantùm penitiùs excalefacta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam hùc referri possint multi liquores, qui simul commissi, aut quibusdam corporibus affusi, motus violentos, & planè explosivos ineunt, concitantue: *Spiritus nitri*, & *liquor Antimonii glacialis* invicèm consusi; quin & alteruter *limaturæ ferri* immissus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgò notum est quanta effervescentia, & impetus planè explosivi à *salibus fixis deliquatis*, ac *acetosis* cujusq; generis simùl permistis oriuntur: Nec minùs, explosionis effectus cernitur quando *liquor sale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *sanguinis*, *stagmati salino* vel *fixo*, vel *acetoso*, vel *nitrosulphureo* admovetur; sc. particulæ aliæ ab aliis vehementèr elisæ, cum impetu dissiliunt, & quaquaversus longè proferuntur; quæ proculdubio, si intra corporis cujusdam spatia, uti musculi fibras coercerentur, ipsum subitò intumefacerent, adeòque motus localis instrumentum constituerent. Super his paulò apertiùs in πνευμολογίᾳ nostrâ olim disseruimus, atque rem adhùc fusiùs, & accuratiùs explicatam forsan aliquandò publici juris faciemus.

Interea

Intereà tamen nè videar sententiam hanc, reverâ novam, tanquam meî unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem exposuisse: Libet hìc *Clarissimi Gassendi* assertionem proferre; quæ ut hypothesi huic nostræ apertissimè favet, & quodammodo ejus ansam præbuit, ita fortasse poterit & authoritatem aliquam conciliare. Itaque ἀπολογώτατος ille vir animo perpendens *quanta sit vis illa sive robur, quo non modò brachium, aut crus, sed tota etiam animalis machina movetur, regitur, attollitur, transfertur:* Subjungit. *Ecquis facile capiat tenue illud, quodcunque est, intra Elephanti corpus, quod seu animam, seu spiritum, seu aliud quodvis principium motus concipimus, posse illam tantam molem agitare, ac ad tripudium etiam velox, concinnumque componere? ac tanto magis, quanto ubi tenue illud intra id corpus non amplius viget, tantâ externâ vi opus sit, ut vel minimum loco emoveatur: sed nempè ad hoc quoq; primùm facit, eadem natura animæ ignea, quæ tametsi sit flammula pertenuis, sui tamèn mobilitate idem proportione præstare intra corpus valebat, quod flammula ex pulvere pyrio intra tormentum bellicum: dum sc. non modò globum tanto propellit impetu, sed tantâ etiam vi depellit totam machinam.* Quod vero ad spiritus attinet, qui (instar pulveris pyrii explosi) *agitationem istam subeunt, dubium esse*, inquit, *an ii sint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipsis tendinibus quasi connati haberi possint: Verùm tametsi utriq; concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi præsentiùs destinati, qui sunt connati tendinibus.* Non pluribus hic opus est, ut declaretur *functionem motivam* à spirituum animalium *copulâ elasticâ*, ejusque *decisione* pendere. Attamen ex hoc suppositio (quod quidem maximâ cum probabilitate supponimus) facilè sequetur, *motus convulsivos* multò magis à tali causâ procedere: Quisquis enim in membris, aut partibus affectis, *subitas intumescentias, violentas & validissimas contractiones*, quinimò interdùm totius cõrporis *concussiones, jactationesque* impetuosissimas considerabit, nihil minùs concipere potest, quàm plures spirituum animalium *glomeres*, velut fulguris è nube erumpentis, *explodi*. Porrò hinc etiam Elencho velut reciproco arguere licebit, & quià

Gassend phys. sect. 3. lib. 11. cap 1.

motus

motus convulsivi sunt explosivi insuper & *regulares*, à *spirituum explosionibus* produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de causis spiritus *animales explosi* affectiones *convulsivas* pariunt, præsentis instituti erit paulò fusiùs, & quantum res ità difficilis & abstrusa patitur, apertiùs demonstrare.

Spasmorum causa conjuncta.

In recitandis aliorum, circa *spasmi naturam* & *causas* sententiis, non multis hìc moror; quæ apud antiquos diù celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantùm à *repletione*, aut *inanitione* produci (utcunque huic stabiliendæ præter authoritatem Hippocratis, proferatur exemplum de *corio*, aut *fidium nervis*, qui aut madido aere *impleti*, aut nimìs *sicco inaniti* contrahi solent) facilè ex se concidit; quia supponere videtur (id quod nemini fragilitatem nervi experto credibile esse potest) nimirum ipsos nervos quoquomodò abbreviatos, atq; contractos posse vi quâdam musculos ad se attrahere. Quòd si referatur *repletionem*, aut *inanitionem* respectu solidarum partium quæ convelli solent, intelligi debere; è contra observare licet, ubì musculi et nervosum genus humore aqueo maximè irrigantur, uti in *Anasarca* aut eodem planè destituuntur, proùt in *tabe*, vel *marasmo*, haud propterea motus convulsivos excitari. E *recentioribus* pleriq; solummodò *irritationem* nervosarum partium, convulsionis esse causam statuerunt, conjecturam indè opinor petentes, quòd *convulsio* pateat ab ipsâ *vellicatione*, soloque tactu nervorum spasmos induci: Et quidèm planè observavimus, in dissectione vivi catuli, cultro nudatis nervorum spinalium caudicibus impositò, statim & ipsos, & musculorum quibus inserebantur corpora convelli: nec inusitatum est, à nervorum, ac tendinum puncturis, in quibusvis ferè hominibus, spasmos excitari. Memini ab ulcere in cujusdam brachio excitato musculi tendinem prorsus nudatum fuisse, qui cùm specillo chirurgico tangeretur, patientem rigore quodam in toto corpore, & concussione illico obortâ, aliquandiù inhorruisse. Verumenimverò ut concedamus partium *nervosarum irritationes* non ratò *causæ evidentis* vicem subire; insuper aliquandò ab hâc *causâ solitariâ spasmos* leviores, & citò transe-

Non repletio aut inanitio.

Aliquatenus ab irritatione dependet.

tranſeuntes produci: nihilominus ut graviores hujus morbi paroxyſmi, iique crebrâ vice repetentes debitè explicentur, alias, atque altiores cauſas, ſc. tum *conjunctam*, tum *procatarcticam* inveſtigare oportebit.

Quandoquidèm igitur *ſpaſmi* nequaquàm accidunt, niſi in *corpore vivo*, ubi partes nervoſæ inflantur, & turgeſcunt ſpiritu animali, in promptu eſt conjicere ipſos *ſpiritus animales*, ſicut in *motu regulari*, ità in *convulſivo* eſſe proximum actionis inſtrumentum: nimirùm illi quandiù *copulâ exploſivâ* idoneâ, & moderatâ imbuuntur ac ad ipſam elidendam tantùm *appetitus juſſu*, aut *naturæ inſtinctu* proritantur, *motus* ſolummodò *regulares* pariunt: ſin verò iidem ſpiritus ſibimet copulam *heterogeneam*, ac nimis *elaſticam* aſciverint, vel ſi juſto impetuoſiùs, & vehementiùs in actus ſuos rapiantur; utique, tanquàm equi effrænes ſtimulis agitati, inordinatè exiliunt, & copulam ſuam, genuinam licèt ac naturalem, violentè explodunt; proindeque partes continentes, velut currus appenſos, motu perverſo, efferoque ſecum unà corripiunt.

Cum itàque ut prædicitur, *motus convulſivi* ob *duas* potiſſimum *cauſas* excitentur, hinc totidem illorum *ſpecies* conſtituantur. Nam 1° interdum accidit *convulſionem* ſine procatarxi, aut copulâ heterogeneâ prius aſcitis, tantùm à *causâ evidenti ſolitariâ* induci: ita namque *paſſio vehemens* cerebro impreſſa, *ſolutio continui* alicubi in nervoſo genere contingens, pathemata ſpaſmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris ſunt conſtitutionis, ſubitò intulere: quippè ſpiritus animales, objecto improportionato ipſos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam ſuam, licèt idoneam, vehementèr elidendo, eaſdem inflârit; proindeque alias hiſce annexas convellunt: *Spaſmi* hoc ritu excitati quoniam in iis ſpirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodò ſunt exploſivi, qui tamen citò deſinunt, & ſæpiſſimè ſine viſcerum, aut membrorum jactationibus, cum *tremore* tantum & horrore aliquo in ſpirituum deliquia tranſeunt. Verùm 2° *convulſiones* quarum paroxyſmi ſunt graviores, atque diutius perſiſtunt,

Spaſmorum duplex cauſa, ac dua ſunt ſpecies.

Irritatio.

stunt, aut crebriùs repetunt, omninò à causâ procatarcticâ, sive dispositione præviâ pendere, & ab aliâ, præter irritationem, causâ conjunctâ exoriri videntur. Ideoque in hoc casu *particulas heterogeneas, & valdè explosivas spiritibus in hâc aut illâ corporis regione agentibus accrescere supponimus: deindè ex iniquâ hâc combinatione, & irrequietâ hujusmodi materiæ & spirituum collisione, crebras, vehementesque explosiones editas, paroxysmos σπασμώδεις inducere.*

Copula explosiva præternaturalis.

Enimverò præter *copulam elasticam*, quæ spiritibus à sanguine arterioso ubivìs accedit, & à cujus explosione ordinatâ *impetus motivus*, juxta *appetitus nutum*, aut *naturæ instinctum* in partibus quibusvis nervosis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam aliusmodi interdùm corpuscula naturæ efferæ, & *pulveris nitrati* magìs æmula, spiritibus adveniunt, iisque intimè adhærent: cujus materiæ à spirituum amplexibus, cùm frequentia & subita divortia contingant, à mutuâ particularum elisione corpora continentia variè inflantur, adeòque in *motus convulsivos* aguntur. Reverâ quoties *affectio spasmodica* habitualis evadit, ut paroxysmi convulsivi non rarò suâ sponte, & sine causâ evidenti, passim verò levi quâvis occasione oriantur, talis morbi procatarxis in hujusmodi malâ spirituum animalium diathesi consistit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies serosa*, aliique minus efferi humores licèt in ipsis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depositi sufficiunt: Quippè in defunctorum capitibus non rarò cerebri meditullia, ipsaque nervorum principia aquæ limpidæ prorsus immersa vidi; quibus tamen dùm vixerunt, nec *Epilepsia*, nec *motus convulsivi* adfuerunt: Quin potiùs ad hos motus producendos requiruntur *corpuscula* maximè *activa*, qualia sunt *salina*, & *sulphurea*; quæ cum spiritibus combinata, & deìn subitò erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentasque explosiones imitentur. Quandoquidèm enim in motu regulari & ordinario (proùt modò innuimus) musculi *impetum motivum*, & *vim elasticam* concipere nequimus, nisi *spirituum animalium explosio* quædam supponatur; certè multò

magis

magis pro *insultibus epilepticis*, aliisque *convulsionibus admirandis*, quæ passim eveniunt, excitandis, eorundem spirituum, cum aliis particulis valdè efferis *complicationes*, eorumque ab invicem *elisiones* vehementes requiri, asserere licebit. Circa ejusmodi verò *copulam spasmodicam*, quia differt à *naturali* & *ordinariâ*, quam in motu regulari adesse, & ubivis à sanguine suppeditari alibi ostendimus; inquirere oportet *undenam illa provenit*, & *quo ritu*, *quibusque in locis* spiritibus accrescere solet.

Quoad prius, observare licet *explosiones spasmodicas* non solum in *musculis*, quibus solis, quæ *motum regularem* efficiunt limitantur, sed etiam in *membranis*, sc. *ventriculo*, *intestinis*, *mesenterio*, aliisque *partibus* ferè *exanguibus* passim contingere: porrò *explosiones ipsas* in *affectione convulsivâ*, licèt *contra appetitûs nutum*, & *naturæ morem* excitantur, longè *vehementiores* esse, & *diutiùs persistere*, quàm in *motu regulari*: Ex quibus constare videtur *copulam explosivam spasmodicam* aliunde quàm *motus regularis effectricem* advenire: Et quidem probabile est illam, non uti hanc à *sanguine arterioso* inter fibras musculosas ubique interfluo, profluere, verum à *cerebro* cum *liquore nervos irrigante* descendere, & dein juxta *horum origines*, *medios processus*, *plexus*, *extremitates*, quasi in morbi convulsivi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quàm *affectus spasmodicos*, ob noxam imprimis cerebro affixam, & exinde in varias systematis nervosi partes transmissam, sæpissimè oriri: hinc enim accidit, quòd *passio vehemens*, uti *timoris*, *iræ*, aut tristitiæ spiritus τῶ ἐγκεφάλω hospites afficiens, ita crebrò *pathemata* dicta *hysterica*, ac *hypochondriaca* ordiatur: Porrò quod in malis *febrium crisibus*, cum sanguinis recrementa adusta in *caput* transferuntur, convulsiones passim succedant: Porrò & hæc ratio est cur *Vertigo*, *capitis inflatio*, *mentis torpor*, *aliaque supremæ* regionis accidentia, *spasmorum* in *visceribus*, & non rarò in toto corpore subsequentium proæmium esse solent. Quapropter minimè dubitandum est, quin *particulæ heterogeneæ*, & *explosivæ* è *sanguine* unà cum succo nervoso *cerebro* instillantur, quæ posteà

Copula explosiva spasmodica immediatè non a sanguine verùm à Cerebro.

in *nervosum genus* detrusæ inibi spiritibus accrescunt, iisque diathesin convulsivam inferunt. Reverà *affectus convulsivi*, qui aut *universales* sunt, aut saltem plures simul corporis partes occupant, hoc tantùm ritu fere oriuntur. Interim tamen haud negamus, quin *Spasmi particulares*, qui se intra quosdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis indueantur. Nam siquidem *nervi* ab utroque fine, sc. *radice*, & *extremis ramentis* humorem suum imbibunt (quod & *Doctissimus Glissonius* verisimillimum esse statuit, & à nobis non sine summa probabilitate in *neurologia* nostrâ ostenditur) profectò hinc quoq; inferre licebit, etiam particulas spasmodicas non tantùm à nervorum principiis, sed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortassis apertè satis & planè constat, quod ex *liene* malè affecto *Spasmi* circa ipsius regionem exorti *hypochondria*, & non rarò *præcordia* infestant. Novi quibus à *tumore*, vel *ulcere* in *mesenterio*, *utero*, aliisque visceribus existente *Convulsiones* cum in parte affectâ, tum circumcirca eam increbrescere solebant: cujus ratio videtur non aliunde petenda quàm à particulis heterogeneis in loco affecto uberiùs congestis, quæque simul in fibras nerveas per totam viciniam consitas irrepentes, iis motuum convulsivorum, velut *pulveris pyrii igniendi fomitem* suppeditant: at verò *Spasmi* ob tales *regressus* oriundi haud secus solent longè latèque diffundere, neque semper ad caput ascendere.

Interdum à nervorum finibus suscipitur.

His ita præmissis de affectionis Spasmodicæ *causâ interna* & *proximâ*, quam sc. potissimùm, ac sæpius ipsi *capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere statuimus; modò restat ut varias in utroque genere *causas remotiores*, & multiplicem hujus morbi apparatum particulariùs designemus. Ægritudo igitur *Convulsiva* plerunque originem suam à capite desumit: nimirum quoties *particulæ heterogeneæ & explosivæ* à sanguine in *cerebrum* aut *appendicem* ejus medullarē suffusæ, illinc postea in *nervosum genus* derivantur, ibidemque spiritibus accrescunt: hoc autem fieri contingit variis de causis: *plures enim sunt rationes*, *modique* quibus *materies morbifica* in

Spasmorum causa remotiores.

caput

caput admittitur, *plures* item quibus in *hanc*, aut *illam systematis nervosi regionem* deducitur; & juxta varias ejusmodi *causæ morbificæ translationes*, diversæ *motuum convulsivorum* species constituuntur.

Igitur quòd *particulæ heterogeneæ* & *spasmodicæ* intra ἐγκέφαλον admittuntur, & *sanguinis mittentis*, & *cerebri susceptientis* vitio imputandum est.

1° *Materies morbifica intra caput aggeritur vitio, jam.*

1. Cum *sanguis* materiam morbificam capiti suffundit, vel *tota* ejus massa depravatur, uti frequenter accidit in *febribus malignis*, item in *affectione scorbuticâ*, *cacochymicâ*, ac imprimis *originaliter morbidâ*; vel *sanguis* ex se *insons*, & incorruptus corpuscula maligna aliundè accipit, eaque postea cerebro affigit, ita in magnis viscerum impuritatibus, ac præcipuè cùm partes aliquæ *abscessu* aut *ulcere virulento*, vel *fermento noxio* afficiuntur; è talibus enim μιασμάτων τοιούτων *minoris* particulæ noxiæ in sanguinem ebulliunt, ejusque commeatu posteà incerebrum deponuntur: ita ob *Lienem*, *uterum*, *aliaque viscera* malè affecta *morbi Convulsivi* excitantur; qui tamen immediatiùs à cerebro, istarum partium labes, per sanguinis commercium suscipiente, dependent.

Sanguinis mittentis.

2. Attamen 2° *sanguis*, ut ut vitiosus, & seminio morbido imprægnatus fuerit, haud facilè iniquinamentum suum capiti allinit, nisi etiam *cerebri*, *ejusque appendicis* constitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes benè conformantur, & vigore pollent, se, suaque tuentur; foribus occlusis, nil præter liquorem spirituosum suis usibus dicatum, purum, putumque admittunt: sin vero aut *cerebri meatus*, *& pori* nimis *laxantur*, aut *spiritus ostiarii* ab excubiis suis cessant, vel avocantur, una cum *succo nervoso*, materies heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem suam explicat. Quod spectat ad ipsius *Cerebri malam dispositionem*, eadem aliquando *hæreditaria* existit: ità parentibus *epilepticis*, aut *convulsioni* obnoxiis oriundi, in eosdem affectus plerunque & ipsi proclives sunt: & quidem constitutio cerebri à partu multis modis fieri potest vitiosa: nam aut ipsius

Tum Cerebri susceptientis.

Cerebri mala diathesis vel hæreditaria.

sius *intemperies* justo est *humidior*, aut *siccior*, vel alterius *qualitatis excessu*, aut *defectu* peccat. Interdum *pori* sunt *laxiores*, vel *consistentia* ejus nimis *dura* aut *mollis* est: quin & *partium Cerebri* & appendicis ejus *conformatio* indebito more habere potest: Cæterum aliquandò *Cerebri* & *nervorum* indoles originaliter sana & firma ex *accidente* vitiatur, & diathesin morbidam acquirit: *longa intemperantia* has partes enervat; quin & *febres malignæ*, & *morbi chronici* eas plurimum debilitant: porrò accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris excessus*, *vulnus*, aut *plaga* earum crases sæpe pervertit, & impressionum morbidarum magis capaces reddit. Quod verò spectat ad *spirituum animalium ductus*, propter quas particulæ heterogeneæ & spasmodicæ *cerebrum* absque *repulsu* subeunt, illique facilius cohærent; observare est *spiritus animales* quibusdam ab ipsâ nativate *teneriores*, & *citò dissipabiles* existere, ita quidem ut nihil *sensui*, aut *imaginationi* fortius & vehementius oblatum tolerare possint, quin statim in confusiones adigantur: propter hanc rationem, fœminæ præ *viris* earumque aliæ præ aliis *affectibus* dictis *hystericis* obnoxiæ fiunt. Porrò interdum *passio violenta spiritibus* ut ut mediocriter firmis ejusmodi prosternationem ac inordinationem imprimit, ut postea nihil fortiter sufferre, nec cuivis injuriæ resistere valeant: ita passim accidit *subito timore*, aut *ingenti tristitiâ* regimini animali impressiones morbidas affigi, quæ postea vix unquam delentur: hinc enim *mulieres* sæpe *affectiones* dictas *uterinas*, & *viri hypochondriacas primò* contrahunt, iisq; posteà ferè semper assuescunt.

Vel acquisita

2° Ex his constare videtur *quibus modis* & *ob quas causas materies spasmodica* intra ἐγκέφαλον admitti solet: jam proximè videamus *quid de illâ fiat posteà*, siquidem ista materia ad Cerebrum advecta affectus convulsivos aut non semper, aut non eodem prorsus modo inducit.

Materies morbifica intra caput admissa, quomodo disponitur.

1° Interdum accidit *particulas heterogeneas* & *explosivas* in *Cerebrum* admitti, quæ tamen exindè sine magnâ noxâ, & priusquàm genus nervosum subeunt, rursus extermihantur: quippè *venæ* & *lymphæductus* sæpè quod superfluum & regi-

Interdum è Cerebro regeritur.

mini

mini animali inimicum est, resorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitatur, particulæ ejus spiritibus nonnullis *affixæ*, ab iisque demum *elisæ*, *vertiginem* & *scotomiam* cient; at verò quia nervorum ductus haud subeant, affectiones spasmodicæ minimè succedunt.

Interdum ingenus nervosum detruditur.

2° Quando *materies morbifica* intra ἐγκέφαλον admissa, non exinde statim relegatur, sæpenumerò noxam suam, priusquam *nervoso generi* infertur, haud prodit; nam intra *Cerebrum* spiritus animales admodum vegeti, & spatium liberius nacti, *copulæ* cujusvis *heterogeneæ* complexus evadunt; quos equidem intra angustos nervorum canales evitare nequeunt: porrò ipsa materies morbifica, siquidem è *Cerebro* per vasa excretoria amandari non potest, exinde mox in *systema nervosum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: sin verò invitis facultatum superiorum præsidiis, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejusque spiritus incolas valde inficiat, *epilepsiam* inducit, prout infra speciatim ostendetur: attamen multò crebrius, labes e *Cerebro* absque magnâ noxâ ejus, in *nervosum genus* traducitur; hoc autem non uno semper modo fieri contingit.

In Cerebro manens caducum infert.

Materia spasmodica in nervosum genus delapsa.

Enimverò *particulæ heterogeneæ liquori nervoso* immixtæ, ac versus nervorum principia delapsæ, eadem non simul omnia, neque hæc aut illa, prout fors tulerit, indifferenter subeunt, verum in *aliorum* ductus præ *aliis*, idque non sine aliquâ ratione diriguntur. Namque observamus *symptomata convulsiva* sedem plerumq; aliam in *pueris* ac in *adultis*, aliamque in *teneroribus* ac in *robustis* sibi eligere.

In pueris nervos priores afficit.

In *pueris*, qui *affectibus cordis*, & *membrorum exteriorum exercitiis* nondum assueverunt (quibus sc. utrisque causa morbifica longinquius à cerebro profertur) *materies spasmodica* in nervos proximos, eos sc. 3^ti. 5^ti. & 6^ti. *paris* sæpius incurrit; quarè illis *faciei*, ac *oris* partes maximè convelluntur: rarumque est & inassuetum iis *viscera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in *provectæ ætatis hominibus*,

Secus in adultis.

aditu

ſius *intemperies* juſto eſt *humidior*, aut *ſiccior*, vel alterius *qualitatis exceſſu*, aut *defectu* peccat. Interdum *pori* ſunt *laxiores*, vel *conſiſtentia* ejus nimis *dura* aut *mollis* eſt: quin & *partium Cerebri* & appendicis ejus *conformatio* indebito more habere poteſt: Cæterum aliquandò *Cerebri* & *nervorum* indoles originaliter ſana & firma ex *accidente* vitiatur, & diatheſin morbidam acquirit: *longa intemperantia* has partes enervat; quin & *febres malignæ*, & *morbi chronici* eas plurimum debilitant: porrò accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris exceſſus*, *vulnus*, aut *plaga* earum craſes ſæpe pervertit, & impreſſionum morbidarum magis capaces reddit. Quod verò ſpectat ad *ſpirituum animalium* [illegible], propter quas particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ *cerebrum* abſque *repulſu* ſubeunt, illique facilius cohærent; obſervare eſt *ſpiritus animales* quibuſdam ab ipsâ nativate *teneriores*, & *citò diſſipabiles* exiſtere, ita quidem ut nihil *ſenſui*, aut *imaginationi* fortius & vehementius oblatum tolerare poſſint, quin ſtatim in confuſiones adigantur: propter hanc rationem, fœminæ præ *viris* earumque aliæ præ aliis *affectibus* dictis *hyſtericis* obnoxiæ fiunt. Porrò interdum *paſſio violenta ſpiritibus* ut ut mediocriter firmis ejuſmodi proſternationem ac inordinationem imprimit, ut poſtea nihil fortiter ſufferre, nec cuivis injuriæ reſiſtere valeant: ita paſſim accidit *ſubito timore*, aut *ingenti triſtitiâ* regimini animali impreſſiones morbidas affigi, quæ poſtea vix unquam delentur: hinc enim *mulieres* ſæpe *affectiones* dictas *uterinas*, & *viri hypochondriacas primò* contrahunt, iiſq; poſteà ferè ſemper aſſuescunt.

Vel acquiſita

2° Ex his conſtare videtur *quibus modis* & *ob quas cauſas materies ſpaſmodica* intra [illegible] admitti ſolet: jam proximè videamus *quid de illâ fiat poſteà*, ſiquidem iſta materia ad Cerebrum advecta affectus convulſivos aut non ſemper, aut non eodem prorſus modo inducit.

2° Materies morbifica intra caput admiſſa, quomodo diſponitur.

1° Interdum accidit *particulas heterogeneas* & *exploſivas* in *Cerebrum* admitti, quæ tamen exindè ſine magnâ noxâ, & priuſquàm genus nervoſum ſubeunt, rurſus exterminantur: quippè *venæ*. & *lymphæductus* ſæpè quod ſuperfluum & regi-

Interdum è Cerebro regeritur.

mini

mini animali inimicum eſt, reſorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitatur, particulæ ejus ſpiritibus nonnullis *affixæ*, ab iiſque demum *eliſæ*, *vertiginem* & *ſcotomiam* cient; at verò quia nervorum ductus haud ſubeant, affectiones ſpaſmodicæ minimè ſuccedunt.

2° Quando *materies morbifica* intra ἐγκέφαλον admiſſa, non exinde ſtatim relegatur, ſæpenumerò noxam ſuam, priuſquam *nervoſa generi* infertur, haud prodit; nam intra *Cerebrum* ſpiritus animales admodum vegeti, & ſpatium liberius nacti, *copulæ* cujuſvis *heterogeneæ* complexus evadunt; quos equidem intra anguſtos nervorum canales evitare nequeunt: porrò ipſa materies morbifica, ſiquidem è *Cerebro* per vaſa excretoria amandari non poteſt, exinde mox in *ſyſtema nervoſum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: ſin verò invitis facultatum ſuperiorum præſidiis, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejuſque ſpiritus incolas valde inficiat, *epilepſiam* inducit, prout infra ſpeciatim oſtendetur: attamen multò crebrius, labes e *Cerebro* abſque magnâ noxâ ejus, in *nervoſum genus* traducitur; hoc autem non uno ſemper modo fieri contingit.

Interdum ingenio nervoſum detruditur.

In Cerebro manens caducum infert.

Enimverò *particulæ heterogeneæ liquori nervoſo* immixtæ, ac verſus nervorum principia delapſæ, eadem non ſimul omnia, neque hæc aut illa, prout ſors tulerit, indifferenter ſubeunt, verum in *aliorum* ductus præ *aliis*, idque non ſine aliquâ ratione diriguntur. Namque obſervamus *ſymptomata convulſiva* ſedem plerumq; aliam in *pueris* ac in *adultis*, aliamque in *teneri-oribus* ac in *robuſtis* ſibi eligere.

Materia ſpaſmodica in nervoſum genus delapſa.

In *pueris*, qui *affectibus cordis*, & *membrorum exteriorum exercitiis* nondum aſſueverunt (quibus ſc. utriſque cauſa morbifica longinquius à cerebro profertur) *materies ſpaſmodica* in nervos proximos, eos ſc. 3^ti. 5^ti. & 6^ti. *paris* ſæpius incurrit; quarè illis *faciei*, ac *oris* partes maximè convelluntur: rarumque eſt & inaſſuetum iis *viſcera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in *provectæ ætatis hominibus*, aditu

In pueris nervos priores afficit.

Secus in adultis.

aditu ad nervos *paris vagi*, & *intercostales*, uti ad istos *spinalis medullæ*, magis patente, partes, quas nervi illi respiciunt, frequentiùs convelli solent; hoc tamen cum discrimine, quòd in *tenerioribus*, & iis qui sunt valde [illegible], quibus, ob passiones animi, *præcordia* & *viscera* sæpius perturbantur, *materies spasmodica nervorũ interiorum* ductus apertiores promptiùs subit; illique propterea *spasmis*, in *abdomine*, & *Thorace* excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim est quòd *mulieres passionibus* dictis *hysterici*, ac *viri* quidam *hypochondriaci* molestantur; sicut postea cum de affectibus istis particulatim disseremus, fusiùs declarabitur.

Quo ritu juxta nervorum principia subsistens, aut in ductus altius prolapsa spasmi ritum afficit.

Cum materies spasmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem subsistens vertiginem tantùm, partiumque ad quas nervi isti pertingunt, leviores spasmos, & subsultus creat, vel in nervorum ductus altiùs prolapsa paroxysmos convulsivos atrociores parit: eadem verò in processus nerveos delata, per caudicis, sive trunci unius aut plurium propagines, modo *omnes*, modo *aliquas* tantùm, cæteris patentiores disponitur; atque *spiritibus* tum intra ipsos nervos, tum intra *fibras appendices* consitis paulatim accrescit: nimirum par ratio est, & similis fit apparatus in dispositione ad paroxysmos convulsivos, ac si *pulveres pyrii* successivè explodendi grana per longas series jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *copulâ heterogeneâ* imbuti, tum intra nervorum *truncos*, tum intra *fibras membranas*, & *musculis* intertextas, potissimùm verò intra *plexus nerveos* hospitantur; cumque illi aut *gravati* ob nimiam *plenitudinem*, aut datâ aliquâ *occasione* exagitati, copulam suam excutere coguntur, particulæ elisæ & ab invicem prosilientes partes continentes valde inflant, adeoque *impetum motivum* contra *appetitus*, & *naturæ* jussa, & leges exerunt: Porro *spiritus* ad *motus convulsivos* obeundos semel incitati, à systematis nervosi extremitate unâ, aut alterâ, ut plurimùm verò in *fine* explosiones ordiuntur. Illi autem qui primò explosi sunt proximos quosque prædispositos, velut *tradüce ignario* corripiunt; adeoque longâ, & continuatâ spasmorum serie,

Spiritus explosiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem.

à metâ unâ ad alteram affectionem inceptam propagant: nam *convulsio* ab imo *abdomine*, aut *à pede*, aut *manu* exorta, sensim ad superiora, & plerumque ad *ipsum cerebrum* prorepit; idemque affectus cum à *cerebro* (prout in *Epilepsiâ*) oritur, illinc pariter deorsum ad viscera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

Materies morbifica in capita nervorum influens pro variâ sui copiâ & dispensatione, diversimoda convulsionum genera producit: nam primò observare est, abundante, & exuberante materiâ, interdum *systematis nervosi*, aut quorundam ejus partium *totos ductus* occupari, ita ut *spiritus animales* tum influi, tum insiti, *copulâ heterogeneâ*, ejusque supplemento perpetuò saturati, in *spasmos continuos* urgeantur. Novi quibus musculi omnes, ac tendines in toto corpore *contracturis* & *subsultibus* sine intermissione afficiebantur: Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in varias flexiones, & distorsiones perpetuò cogebantur: quin & *alios* vidi, qui saltare, huc illuc discurrere, pedibus, manibusque humum contundere necesse habuerunt; quod ni facerent in immanes viscerum, & præcordiorum convulsiones incidebant. 2° *particulæ heterogeneæ* & *explosivæ*, si minori copiâ cum spiritibus combinatæ sint, ipsis sine tumultu, aut perturbatione adhærent, donec post aliquod tempus utræque particulæ iterum dissilientes, ac ab invicem elisæ paroxysmos convulsivos cient; cujusmodi *paroxysmi* sunt vel *periodici*, & *statis horis* exactè repetunt; quod accidit ob *materiam morbificam æquali dimenso* generi nervoso quotidie suffusam, proindeque circa idem temporis spatium, ad *plenitudinem explosivam* etiam quotidie aggestam; vel *vagi* & *incerti*, in quibus sc. particulæ heterogeneæ minori adhuc copiâ suffusæ, non nisi longo tempore ad *saturationem explosivam* assurgunt; quarum interim cum *plenior aggestio*, tum *explosio* ob *plures occasiones*, sive *causas evidentes* modò *crebriùs*, modò *rariùs* solent accidere: hinc fit ut *affectio spasmodica* nonnunquàm causæ evidenti in totum ascribatur, cùm reverà nisi *procatarxis convulsiva* præcesserat, talis causa nullam excitâsset.

Materies spasmodica convulsiones, aut continuas aut periodicas infert.

Itaque

Spasmorum causa evidentes.

Itaque ut de *convulsionum causis evidentibus* nonnihil dicamus: supra observavimus, si vehementiores fuerint, & *cerebri*, ac *nervosi generis* constitutioni teneriori, ac imbecillæ acciderint, eas interdum *solitarias*, *pathemata convulsiva* inferre: at verò quoties *affectio spasmodica* gravior, & *habitualis* facta, sæpius redire solet, licèt *causa evidens* in propatulo sit, & effectus culpam sustineat, nihilominus suspicari licet *procatarcticam* intùs *latere*, & in efficiendo potiorem existere: nisi enim spiritus copulâ heterogenea imbuerentur, in explosiones involuntarias, & præternaturales nec tam facilè, nec tam crebrò adigerentur.

Causa evidens duplex. sc. implens, & irritans.

Causarum evidentium duplex ordo, sive *classis* occurit; aut enim ejusmodi sunt quæ *procatarxin adaugent*, eamque citiùs ad *plenitudinem explosivam* perducunt, uti sunt *mala victûs ratio*, & *errata in sex nonnaturalibus*, quæ *sanguinem* & *succum nervosum* inquinando, particulas heterogeneas majori copiâ spiritibus ad saturationem suggerunt, proindeque accessiones spasmodicas eo citiùs accersunt. *Vel* 2° *causa evidens* dicitur quicquid *spiritus derepentè exagitans & irritans*, ut statim *explodantur*, efficit, & *copulam suam*, qualiscunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima sunt, quæ spiritibus modò intra ἐγκέφαλον, modò intra *systema nervosum* consitis, accidentia, motus convulsivos instinctu diversimodo (prout in regularibus assolet) aut directos, aut reflexos cient.

Causa irritans ciet spasmos directos, aut reflexos.

1. *Prioris generis*, potissimum sunt *violentæ animi perturbationes*, quibus *spiritus Cerebri incolæ* agitati, atque confusi, alios intra *nervosum genus* scatentes, & sæpe prædispositos ad *explosiones irregulares* incitant; ita vehemens *timor*, *ira*, aut *tristitia* non modò incommoda valetudine affectis *insultus epilepticos*, aut *hystericos* inducunt; sed interdum aliis quibuscunque *cordis palpitationem* & *tremorem*, quin & *membrorum* & *artuum convulsiones horrificas* accersunt. 2° Quoad *alterum causæ evidentis genus*, quo sc. *Spasmi* actu *reflexo* incitantur; hoc quidem nec infrequenter locum habet quoties, *gravis molestia*, cum *fibrarum* & *spirituum irritatione*, *nervoso generi* alicubi

cubi exhibetur: quippe eâdem *malestiâ* mox cum primis spirituum fontibus, nempe *cerebro* aut *cerebello* communicatâ, exinde *motus inordinati*, ac *violenti* præter animi arbitrium incepti, h. e. *convulsivi*, retorquentur; ita namque *lumbrici*, *pharmaca*, aut *acres humores*, intestinorum tunicas immaniter vellicantia, istarum partium, & non rarò membrorum externorum spasmos inferunt.

Hæc de *singulis causarum*, *conjunctæ*, *procatarcticæ*, & *evidentium* generibus, à quibus *morbi convulsivi habituales facti*, & cum gravioribus paroxysmis repetere soliti, exoriuntur: Cùm verò *alteram hujus morbi speciem* assignavimus, ubi *paroxysmi* à *causâ evidenti solitariâ*, seu fere tantùm ab *irritatione*, spiritibus nondum *copulâ explosivâ* præoccupatis, dependent; jam proximè disquiratur *quibus*, *& quot modis* hoc fieri contingit. Super his in communi statuitur *insultus spasmodicos*, à *merâ irritatione productos*, aut *leviores* esse, & cito pertranseuntes, aut *gravissimos*, & non rarò *lethales*, prout quando venenis assumptis, aut [illegible], superveniunt. Porrò adnotetur cùm *materies morbifica*, sive *irritativa* ipsis nervorum caudicibus, aut plexibus insederit, eam non raro etiam *explosivam* evadere, utcunq; spasmos etiam à merâ irritatione productos (prout supra annotavimus) explosiones quasdam esse. Itaque his prælibatis, rem propositam expediamus.

Partium nervosarum irritatio quæ *motus convulsivos* efficere solet, *variis in locis*, *varisque ex rebus*, quæ *spiritibus* & *fibris incongruæ*, atque *inimicæ* sunt, contingit. Quoad *res spirituum naturæ adversantes*, observare est præter *venena*, & *qualitatum tangibilium excessus*, qui ab extra infliguntur, multa quæ intus in nobis gignuntur, sc. *varia sanguinis*, *& succi nervosi recrementa*, *miasmata febrilia*, *humores præternaturales*, *salinos*, aut *sulphureos*, quinimò *lumbricos*, *calculos*, cum pluribus aliis nervoso generi infesta esse, & *irritationes spasmodicas* passim ciere. Quoad *loca affecta*, sive *materiæ irritativæ sedem*; licèt hæc in qualibet systematis nervosi parte noxam inferat, ut plurimùm verò maximè infesta esse solet cum juxta *systematis*

Causa irritans distinguitur quoad loca affecta, quoad subjecta

Loca affecta sunt nervorũ principia, extremitates, & medii processus & plexus.

matis nervosi principia, vel *extremitates*, vel circa *medios nervorum processus*, ac præcipuè in eorum *plexibus* defigitur: Porro talis materia, quæ spiritus irritans, *causæ evidentis* loco esse solet, non rarò prout modo innuimus, etiam *procatarcticæ* rationem subit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illâ emissæ, fibras nerveas subeunt, & cum spiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

Causa irritans ut nervorum origines afficit.

1° Igitur interdum accidit *humores malignos*, & nervoso generi infestos è *sanguine* in *cerebri regionem* suffusos, & exinde demum in posticam capitis regionem delatos *nervorum origini* incumbere; ubi si disruptâ pelliculâ quæ medullam oblongatam investit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorumque fibras altiùs subeunt; propterea quidem *motus convulsivi* non modò in *partibus capiti vicinis*, verùm aliquando in valde *remotis*, & non rarò in toto *systemate nervoso* oriuntur: Hoc passim observare est in *malis febrium crisibus*, materiâ morbificâ in caput translatâ, item in *affectibus cephalicis*, in statum pessimũ, ac lethalem evectis. Reverà cùm plurium hoc ritu defunctorũ capita aperuerim, reperi in omnibus posticam *medullæ oblongatæ* regionem sero acri & *salsugineo* immersam.

Ut nervorum extremitates.

2° Quæmadmodum systematis nervosi *extremitas interior*, sive *origo*, ita non rarò *exterior*, sive *finis* à vellicatione illic factâ, *spasmos*, sive *motus convulsivos* suscipit, eosdemque quaquaversus transfert: hoc in *membris exterioribus* passim fieri, testantur *tendinum ac nervorum punctura*. Nec minus à *vellicatione* in visceribus factâ *spasmi* circumquaq; excitari solent, si quando *pharmaca*, aut *humores acres*, nec non *lumbrici* in *ventriculo*, aut *intestinis* scatentes partes membranaceas vellicant, adeoque sensionem molestam primis sensoriis imprimunt; exindè statim ob spirituum excandescentias *motus convulsivi* modò in *partes affectas*, modò indifferenter in *alias quascunque* retorquentur: nam à graviori visceris cujusdam noxâ sæpe *spasmi* non tantùm *partes affectas*, & vicinas occupant, verùm in *faciei ac oris* musculos, nec non in *membra exteriora* transferuntur. *Calculus ureteri* impactus haud tantùm in isto ductu,

verùm in *totâ vicinâ contractiones* immanes accerſit. Porro *ſymptomata* quædam *hyſterica*, aliaque *hypochondriaca* nonnunquam hâc ratione inducuntur; quatenus nimirum *vellicatione* in viſceris cujuſdam membranis factâ, illico *ſpaſmus* retorquetur.

3° *Materies irritativa*, quæ ſpaſmorum *cauſa evidens* eſſe ſolet, interdum *medios nervorum proceſſus* occupat; & propterea *partes* modò *ſupra*, modò *infra* illius ſedem ad *motus convulſivos* incitantur: Hoc de nervorum plexibus ſatis conſtare videtur; cùm enim *ſuccis nervoſi recrementa acria* in iiſdem congeruntur, non rarò ſpaſmi per totam vicinam procreantur: hâc ratione *affectio colica*, atque *hyſterica*, nullâ viſcerum iſtorum culpâ, tantùm ab humore in *meſenterii plexibus* depoſito non rarò progigni, ac excitari videntur (quod equidem poſthàc, cùm de affectibus iſtis particulatim agemus planiùs oſtendetur:) Pariter ob *plexus ganglioformes* humore acri & irritativo obſeſſos, *præfocatio in gutture*, nec non variæ *præcordiorum contractiones* inferuntur. Porro *affectiones ſpaſmodicæ* ab humore acri intra *totos nervorum caudices*, & corporum nervoſorum meatus ſcatente non rarò dependent. Vidimus quoſdam *convulſionibus admirandis*, ac *perpetuis affectos*, ut neceſſe habuerint (prout ſupra retulimus) membra huc illuc jactare, & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus, aut pedibus contundere, aliaſque geſticulationes ſtupendas exerere, haud ſecus ac ſi *ſagarum præſtigiis* læderentur; cujuſmodi *paſſionum cauſa* genuina in eo conſiſtere videtur, quod *ſuccus nervoſum genus irrigans*, inſtar *aquæ ſtygiæ* acerrimus, ac à debitâ craſi degener factus ſpiritus inſitos, influoſque continuò irritaret, ac velut œſtro quodam afflaret. *Ut medios proceſſus & plexus.*

Ex his quæ circa varias *convulſionum cauſas* diſſeruimus, multiplices eorundem *ſpecies* & *differentiæ* elicientur: Nam primò annotavimus reſpectu *originis*, pathemata ſpaſmodica ſæpiſſime à *capite affecto*, ſeu materia morbificâ in *nervorum principia* influente, derivari; quandoq; tamen, licèt rariùs, eas à tali materia in *nervorum extremitatibus* irrepente pendere. *Spaſmorum differentia reſpectu. Originis.*

2° Quoad *morbi* & *ſymptomatum productionem*, obſervamus

Causarum. eandem aliquando à *causâ evidenti solitariâ*, uti passione subitâ, & vehementi produci: Sæpius verò *procatarxim*, sive dispositionem præviam requiri: porrò causas interdum ità coincidere, ut *causa procatarctica* etiam *evidentis* vicem suppleat; quin etiam è contra, ut *hæc illius* loco fuerit.

Morbi extensionis. 3° Quoad *morbi extensionem*, *affectio convulsiva* distingui potest in *universalem*, quâ spiritus fere totum systema nervosum, ipsumque ἐγκέφαλον actuantes, successivè exploduntur, & *particularem*, in quâ spiritus intra privatam quandam ditionis animalis regionem afficiuntur.

1. Prior ista cietur quando spiritus animales intra primos ipsorum fontes, nempe *Cerebri*, & *Cerebelli* medullia irritantur, unde ipsorum explosiones violentæ accidunt: quapropter tum animæ *functio quævis interna*, sc. sensus, & imaginatio obscurantur, ejusque *facultas exterior locomotiva* pervertitur: Hujusmodi *affectio spasmodica universalis*, in quâ sc. præter artuum & viscerum spasmos, *interiores animæ potentiæ* eclipsin patiuntur, iterum *duplex est:* nempe aut *primaria*, quæ ab ἐγκεφάλῳ incipit, oriturque in quantum spiritus hujus incolæ *particulis nitrosulphureis* imbuti primò exploduntur, eorumque accensio, cæteros in *appendice tum medullari*, *tum nervoso* scatentes corripit, ibique *explosiones convulsivas* concitat, prout cernitur in epilepsiâ.

2. Vel *passio isthæc universalis* ἀναδυομένη inferens *secundaria* est, quæ sc. alicubi in *nervoso genere* inchoata, exinde spirituum copiis successivè affectis, factâque velut *aquarum undulatione*, demum ipsi ἐγκεφάλῳ traditur: hoc passim accidit in paroxysmis, qui dicuntur hysterici, in quibus ob spasmum principio in imo ventre incipientem, moles, sive intumescentia in *abdomine* excitatur; dein eodem affectu per nervorum ductus superius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* contrahuntur, ac tandem spasmo *caput* impetente, patientes corruunt, iisque notitia omnis adimitur; denique morbo in *nervos alios* reflexo, membrorum *exteriorum* motus convulsivi succedunt.

2. Quod vero spectat ad *spasmum particularem*, in cujus paroxysmo

roxysmo ægrotantes animo constant, hic quidem varias differentias sortitur. Quoad *materiæ sedem*, quæ circa nervorum *principia*, *extremitates*, aut *medios processus* contingit; spasmorum (uti ostendimus) diversitas oritur: Quinimò prout ista *materies morbifica*, nervorum principia obsidens circa *medullæ oblongatæ caput*, *medietatem*, aut *caudam* defigitur; propterea accidit modo tantum *faciei*, aut *oris* partes, modo *imi*, aut *medii ventris* viscera, ac modo *artus exteriores* potissimùm, ac fere tantùm convelli.

Porrò *convulsio*, quoad *insultûs durationem*, ejusque *magnitudinem*, distingui solet in *continuam*, ac *intermittentem*: Prior sicut supra innuimus dicatur τέτανος sive *contractio permanens*, uti cùm pars una, aut simul plures *constanti tensione contractæ* aut *distortæ* in eodem situ præternaturali aliquandiù detinentur; sic quandoque musculus, aut membrum, puta oculus, labium, gena, à rectâ positione distorquentur, nec statim facilè reduci possunt: cujus causa interdum est *resolutio*, sive *paralysis* in quibusdam aliis musculis; qui cùm relaxantur, oppositi nimis fortiter agunt, & partem quæ inter utrosque velut in æquilibrio consistere debuit, versus se totam corripiunt: aliquando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore seroso impacto obsessos, qui proinde rigidi evadunt: Hujusmodi affectus *in scorbuto* familiaris existit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere possint; sed velut in orbem, seu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorso, ob talem humoris incursum, ossa extra debitum situm trahunt, & *gibbositatem*, vel corporis *incurvaturam* pariunt. *Tetanus* distingui solet in *universalem*, cujus tres sunt species, sc. ἰσχυρὸς τέτανος, ὀπισθότονος, & πλευρότονος ita proprie dictus; & *particularem*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum respicit: Super his postea speciatim dicemus. *Insultus durationis.*

2. *Convulsio intermittens*, aut *brevis* est & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quasi per *subsultus* peragitur, prout observare est in *horrore* & *tendinum concussionibus*, quæ semper crebrâ

crebrâ *motus*, & *quietis* alternatione interstinguuntur: vel *spasmorum insultus*, eorumque *intervalla* diutius protrahuntur: ita usitatum est *paroxysmos convulsivos*, quando repetunt, *aliquandiu perdurare*, ac *rursus desinere*; tales autem *periodi* modò *certæ* sunt, atque statis *horis eveniunt*, modò *raræ*, ac *incertæ*, atque pro variis datis occasionibus diversimodè contingunt. Plures sunt aliæ hujusce affectus differentiæ, quæ postea cùm de singulis convulsionum speciebus particulatim dicemus, meliùs elucescent.

CAP. II.

DE EPILEPSIA.

HActenus *Spasmorum*, sive *Convulsionum* in genere *naturam*, *causas*, & *differentias*, juxta hypothesin planè novam, & insolitam, sed rationi (ut opinor) satis congruam tractavimus: jam proximè incumbit præcipuas istius affectus species particulatim explicare; inter quas *Epilepsia* prærogativam facilè meretur, ejusque consideratio methodi, sive ordinis jure quodam præcedere debet; quippe hic morbus in corpore humano quasi imperium amplissimum nactus, non modò in totum ἐγκέφαλον, sed plerumque simul in omnes systematis nervosi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbus Herculeus*, ab insultus more tanquam à numine immissi admodum stupendo, νόσος ἱερὰ sive *morbus sacer* ab antiquis appellabatur; cui accedit cujusdam nostratis, haud infimæ notæ, Theologi conjectura, nempe plures, qui in novo Testamento pro *Daemoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuisse; morbique hujus à Christo salvatore *curationem*, *spiritus mali ejectionem* sive *exorcismum* dici: Revera in hoc affectu *materiæ morbificæ* adeò obscura aut prorsus nulla vestigia apparent, ut meritò hic *spiritus malefici afflatum* suspicemur: saltem probabile est, quoties

ties Diabolus prætigiis ſuis miſeros mortales affligere permittitur, ipſum non poſſe ex aliâ pharetrâ graviores ſagittas torquere, aut ſub meliori larvâ, quàm monſtroſi hujuſce morbi inſultibus miracula oſtentare.

Epilepſiæ ſymptomata uti ſunt plurimum ſtupenda, ita illorum *cauſæ*, & *ipſius morbi* ratio formalis difficillimè explicantur. Enimverò inter Authores tum de *parte affectâ*, tum de afficiendi modo, res variè controvertitur: plerique hujus *ſedem* in *Cerebro*, aut *ventriculis* ejus, alii in *meningibus*, quin & nonnulli in *medio*, aut *imo ventre* collocant; quo tamen jure mox inquiretur: Interim ut miſſis aliorum opinionibus, recti ratiocinii filo vera *morbi hujus Theoria* inveſtigetur; *primò deſcriptionem* ejus, ſimul cum integro Phænomenon cenſu exarare; *ſecundò*, iſtis ritè perpenſis, *morbi ſubjectum*, & *partes* præcipuè *affectas* eruere; tertio demum *rationem* & *modum* quo morbus iſte generetur, cum veris *ſymptomatum cauſis* ſubjicere nitemur.

Epilepſia deſcriptio, ſeu morbi hiſtoria.

Primò, quoad *morbi Ideam*, *inſultus epilepticus*, univerſalis, ac *immanior* tantùm *convulſio* eſſe videtur, in qua ſc. ſpiritibus *cerebri* incolis primò irregulariter commotis, & velut confuſis cæteri omnes τὸ ἐγκέφαλον *appendicem* tum *medullarem* tum *nervoſam* incolentes, ſimul *motus convulſivos*, ſive *contractiones* inordinatas ineunt, eaſque aliquandiu cum crebris ſubſultibus continuant: *morbi acceſſio* ut plurimùm ex improviſo aggreditur, ægroſque nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citius ſenſu, & intellectu orbos, in terram præcipitat: quippe non tam *cadunt*, quàm cum impetu quodam *proſternuntur*, ut ſæpe pars primò in terram aut corpora adjacentia alliſa, livore aut vulnere afficiatur; proſtratis ſupervenit *ſtridor dentium*, cum *ſpumâ oris*, ſæpe etiam *capitis concuſſio*, & *crebra ad humum alliſio*; *brachia* & *crura*, quinimò *cervix* & *dorſum* aut *ſtatim rigida fiunt*, aut *variis flexionibus* huc illuc diſtorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia* & *crura* validè exerunt, eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuosè jactant; pleriſq; autem *præcordia* & *hypochondria*, nec non

totus

totum inferior venter intumescunt, & valdè *inflantur*: post aliquod tempus modò brevius modò longius hæc symptomata, quasi Tragœdiâ peractâ, derepente cessant, & tunc ægroti denuo ad se redeunt, ac menti constant; superstite vero post paroxysmum *capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine sensuum*, & non rarò *vertigine* & *Scotomiâ*.

Paroxysmi Epileptici repetere solent, quandoque statis temporibus *diei*, *mensis*, aut *anni*, ut plurimum verò juxta majores *anni tempus*, aut *lunæ*, aut *solis συζυγίας* vel *aspectus oppositos* certiùs redire, & graviùs affligere solent: quandoque accessiones sunt incertæ, & vagæ, pro occasione, & varietate causarum evidentium: sunt autem *paroxysmi* modò *leviores*, qui citò pertranseunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec *convulsiones* corripiantur, modò *graviores* sunt, quibus correpti plurium horarum spatio insensiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis symptomatis torquentur: aliquando, licet rariùs, signa quædam paroxysmi prænuncia lapsuros commonefaciunt, ut sunt *capitis gravedo*, *oculorum coruscatio*, *aurium tinnitus*: interdum in parte quadam exteriori, *brachio* nempe, aut *crure*, aut etiam in *dorso*, vel *hypochondriis* spasmus præcedit, qui exinde instar *auræ frigidæ ascendens* & versus caput perreptans, caducum inferre videtur: *Morbo* huic, *pueri*, & *adolescentes*, magis quàm maturæ ætatis homines, aut senes obnoxii reperiuntur: quicunque insultum ejus semel perpessi sunt, nisi remediorum ope curantur, postea vix per totam vitam ejus labe prorsus immunes fiunt; paroxysmi quo sæpius repetunt eo graviores usque evadunt, qui cum frequenter iterati valdè atroces existunt, *memoriæ*, *imaginationis*, & *rationis* usum, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus œconomiâ valdè perversâ, functio demum vitalis labescat, & sensim aboleatur. Explicatis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico; jam proximè inquiramus in qua *parte sedem* figat, sive quod sit proximum ejus subjectum.

Epilepsiæ

2. *Epilepsiæ accessio* & invasionis modus planè innuere videntur *sedem ejus primariam*, sive partem præcipuè affectam alicubi intra caput contineri; quòd autem *paroxysmus* nonnunquam in partibus remotis incipiat, & exindè versus caput ascendat, hoc quidem ita fieri *videtur* tantùm, & *ex accidenti* contingit, cum interim *causa morbifica* circa ipsum ἐγκέφαλον subsistit (prout inferiùs declarabitur): verùm quòd à primo morbi insultu statim ἀναισθησία cum membrorum & viscerum ferè omnium contractionibus succedit, hoc manifesto indicio est, unà *totam* ἐγκεφάλου *compagem*, & *nervorum omnium origines* à causâ morbificâ occupari; At verò etiamnùm explicatu difficillimum videtur, ubi *causa* ista, sive *materies morbifica* præcipuè subsistit; neque enim probabile est, eandem per cunctas cerebri partes diffundi, nec tamen constat in quo loco singulari ea defixa, cæteras omnes partes ita subitò in ejusdem noxæ consensum trahat. *Morbi subjectum sive sedes inquiritur*

E variis super hâc re Authorum sententiis, *duæ* præ cæteris magis probabiles videntur; & pari verisimilitudine assensum vendicant. Quarum *una* asserit *Cerebri meditullium*, atque *altera meningas ipsum investientes* esse primariam *Epilepsiæ* sedem: *Prioris* ratio in hoc fundatur, quòd ubi spirituum animalium fons, & ipsius animæ sensitivæ origo consistit, ibidem hujus morbi causa poni debet; nempe cum principes facultates primò læduntur, cæteræ omnes ejusdem noxæ facilè participant: verum enimverò ut concedam in *Apoplexiâ*, & *spirituum deliquio* ita habere, attamen in *convulsione* (cujusmodi *affectus est Epilepsia*) non sequitur *fibras* & *nervos* omnes convelli, quia *cerebri meditullium* prius *convellitur:* quippe hoc cum sit mollis & fluidæ substantiæ, atque motûs & sensûs expers, *contractionis*, sive *affectionis spasmodicæ* minimè capax videtur: quapropter alii *Cerebrum* & quamvis ejus partem à morbi hujus culpâ eximentes, causam ejus omninò in meningas rejiciunt; asserentes sc. *membranas cerebrum investientes*, ac inprimis illarum *processus cerebri*, *ac cerebelli fissionibus instratos*, siquidem à materiâ morbifica vellicantur, *spasmos*, *sive convulsiones immanes* *Hanc alii meningas alii cerebri meditullium statuunt.*

nes concipere; dein à *meningibus iſtis contractis & diductis* unà *cerebrum* incluſum valdè *comprimi*, & *conſtringi*, ita ut poris, & meatibus ejus conſtrictis *&c. turbata* inferatur, ſimulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in conſenſum illarum perducti, etiam motus convulſivos ineant: Et quidem ad hunc modum, Epilepſiæ *ratio formalis* fortè explicabilis videtur; at verò cum rem altiùs perpendo, etiam ab hâc ſententia diſcedere viſum eſt, quia nimirum haud conſtat *quo ritu*, & *quam ob cauſam*, imminente caduco, *meninges iſtæ ſpaſmos* adeò horrendos concipiant. Quinimò nec liquet, quomodo ab iiſdem, utut *convulſis*, *paroxyſmus epilepticus* inducatur.

Aſſeritur meningas non eſſe primario affectas.

Quoad prius, impoſſibile videtur *meningas*, quoad *totas earum concavitates*, ità *contrahi*, ut inſtar marſupii arctiùs conſtricti, contenta ſua undique convellant, ac in ſpatium anguſtius contrahant: quippe *dura mater* pluribus in locis *calvariæ* firmiſſimè cohæret; quin & iſti *pia mater*, juxta *ſinuum proceſſus*, mutuo membranarum nexu, & ubique præterea vaſorum continuitate colligatur: hinc facilè patet, *utramque membranam*, quoad magnam ſui partem, *immobilem eſſe*, ita ut *ſpaſmos univerſales* nequaquam ineant: quod verò ad ſpaſmos minores attinet, ut cum *meningis hujus*, *aut iſtius*, vel ſimul utriuſque portio quædam convellitur, reverà tales evenire concedimus: nam ſæpius audivi *cephalalgiâ* graviori affectos, de magnâ partium ſub *calvariæ latere*, modò *dextro*, modò *ſiniſtro* conſitarum *conſtrictione* immaniter queri, nec tamen exinde ullus *Caduci inſultus* ſequebatur: porro ut membranæ iſtæ inſigniter læſæ vellicationes maximas ſubeant, haud propterea tamen *paroxyſmus Epilepticus* induci ſolet: Novi enim *abſceſſu* in *dura matre* excitato, & poſteà diſrupto cum à pure fætidiſſimo *meninx tenuior*, & *cerebri cortex* exederentur, ægrotantem primò in *ſtuporem*, & demum in *Apoplexiam lethalem* incidiſſe, qui tamen in toto morbi decurſu, *ſymptomate* quovis *epileptico* immunis degebat: Item memini *duram matrem*, Terebello à chirurgo imperito adhibito valdè dilaceratam:

tam; in alio casu eam cum parte calvariæ per vulnus abscissam, ut portio quædam *Cerebri* extuberaret; nec tamen cuilibet horum *pathemata* quævis *epileptica* supervenerunt: Quapropter nec verisimile est, *sanguinem*, aut *humores*, vel (si quispiam ita contendat) *vapores meningibus* istis impactos, majorem noxam inferre, quàm aut *plagam*, aut *vulnera* iisdem inflicta, aut *saniem* ibi suffusam: præterea *Epilepsiâ leviori affecti*, siquidem vix concidunt, ac per totum morbi insultum adhuc animo constant, *membranas* ita *contrahi*, & *Cerebri globum* arctiùs compingi perciperent, si ejusmodi quæpiam affectio subesset; verùm illi è contra *Cerebrum* quasi *inflatum*, & *spiritus* cum efferatione quadam *exilientes*, ac velut *explosos* persentiscere videntur.

Spiritus animales intra cerebri meditullium confitos esse primarium morbi subjectum.

Et quidem, uti verisimillimum, arbitror *paroxysmum epilepticum* à *spirituum animalium cerebri incolarum* (qui nempe sunt primum, & immediatum hujus morbi subjectum) *subitâ quâdam rarefactione*, & *explosione concitari*; quâ sc. *Cerebrum ipsum inflatur*, adeoque *insensile redditur*, simulque *nervi appensi* in *convulsiones* aguntur: hinc enimverò contingit hujus *morbi* accessionem ita derepentè incipere, & perfectè terminari, sine magnâ *materiæ morbificæ* aut *provisione*, aut *reliquiis*; quia nempe *labes* non tam *partibus solidis*, quàm ipsis *spiritibus* infertur.

Supra ostendimus, quo ritu *copula heterogenea* & *explosiva particulis*, uti videtur, *nitrosulphureis* constans *spirituum animalium particulis spirituosalinis* accrescens, ab iisque ob *plenitudinem*, aut *irritationem* denuo *elisa* & *explosa*, *symptomata convulsiva producit*: quamvis autem ejusmodi *copula spasmodica*, è sanguine in Cerebrum primò extillatur; plerumque tamen spiritus ibi non prehendit, aut cum iis saltem illic non diu hospitatur: quin potius versus *appendicem nervosam* illico detrusa, *spasmos particulares*, & juxta loca affecta respectivos accersit: interdum verò, siquidem *materies spasmodica uberior*, & *potens*, atque *cerebri constitutio imbecillis* fuerit, *copula heterogenea* spiritibus non tantùm in *nervoso genere*, sed etiam intra

ipsum ἐγκέφαλον consitis affixa, *diathesin Epilepticam* infert; atque *spirituum* & *copulæ istius particulæ explosivæ* ab invicem elisæ *caduci paroxysmum cient*. Quandoquidem enim urgente *epilepsiæ insultu* ἀναισθησία plerumque *symptoma primum*, & ferè *pathognomonicum* existit, inferre licet *spiritus animales* intra ipsum *cerebri meditullium* scatentes, ante alios affici; proindeque partem eam esse *principalem morbi sedem*: dein quatenus *ægrotantis casu*, sive in humum projectio, atque *membrorum & viscerum spasmi* sæpissime ἀναισθησίᾳ isti succedunt, sequitur *spiritus animales* etiam *systematis nervosi incolæ*, eadem *copulâ explosivâ* imbui, cumque ipsis *cerebri incolis* in consensum trahi, ab iisque ad explosiones pariter inordinatas excitari; licèt aliquando (totâ *spirituum* tum in *cerebro*, tum in *nervoso genere* consitorum *serie*, instar *longioris pulveris pyrii tractûs*, ad *explosiones* prædispositâ) *spasmus* exterius, & è longinquo, forsan in membro quodam, aut viscere incipiens, posteriùs in *cerebrum* traducatur, prout infra pleniùs ostendetur. Interim ipsius *Cerebri regio semper hujus morbi sedes primaria statuatur*; atque pro affectus *causâ conjunctâ* supponere debemus, non *aquam* in *cerebri ventriculis* congestam, nec *humorem crassum*, aut *viscidum* ejus poris & meatibus impactum, tales enim *causæ* sensim gignerentur, & proinde signa quædam paroxysmi imminentis prænuntia ederent; porrò accessione morbi finitâ, talis materia non ita brevi tempore penitus discuteretur, quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in *Epilepsiâ*, nisi inveteratâ, rariùs contingit: attamen pro *caduci insultu excitando*, nihil minus suspicari licet, quàm *spiritus animales*, qui intra medullarem cerebri substantiam scatentes, *sensus interioris*, *imaginationis*, & *appetitus* actus perficiunt, *copulam heterogeneam nactos inordinatè explodi*, proindeque, istis extra ordines, & stationes suas perturbatis, superiores regiminis animalis facultates *eclipsin* pati; dein ab hac majori spirituum *explosione*, velut à *fomite ignario*, spiritus alios, *appendicis medullaris*, & *nervosæ* hospites, etiam in *explosiones* prædispositos, similes ἀναξίας concipere,

cipere, pariterque *explosos*, corporum continentium *motus convulsivos* ciere.

Quamvis enim *Cerebri meditullium* semper esse *primariam Epilepsiæ sedem*, & ab initio, ferè tantùm in illa regione, materiam morbificam congeri statuimus: tamen affectu ingravescente, hæc uberiùs in caput delata fines suos latius explicat, adeò ut *particulæ spasmodicæ*, & in *reliquo cerebro*, & insuper in *appendice nervosa*, tanquam *pulveris pyrii*, sive seminii explosivi strata, huc, illuc, longè lateque protensa jaciuntur; quo fit ut primo ἀναισθησίας insultui, *convulsiones* modò in his, modò in illis partibus, & non rarò in toto corpore excitatæ, superveniant.

Morbus secundario plurimas systematis nervosi partes afficit.

CAP. III.

Epilepsiæ differentiæ, & Symptomatum quorundam rationes explicantur. Nec non ejus methodus Therapeutica adumbratur.

HÆc de *Epilepsiæ essentiâ*, & *causis in genere*: jam proximè incumbit hujus morbi *differentias* nec non *accidentium* quorundam, & *symptomatum* ad eum pertinentium *rationes* explicare: quibus demum *Observationes*, & Ægrotantium historiæ cum *medendi methodo* subjungentur.

Epilepsiæ maximè notabilis *differentia* peti solet à *subjecto*, nempe quòd *cerebrum*, aut *pars ejus* in hoc morbo laborans, vel *primariò*, ac *idiopathetice*, vel *secundariò* ac non nisi per *consensum* cum aliis partibus afficitur: de *priori specie* hactenus diximus; quoad *alteram*, in qua sc. *caduci insultus* alicubi extra caput oriri visus, dein ipsum *secundariò* & velut afflatu aliunde immisso corripit: observare est, ejusmodi *affectum*

(prout

Epilepſia qua per conſenſum excitari dicitur ratio.

(prout *Galenus* annotavit) vel a *partibus externis*, aut *internis* procedere: plura equidem *Epilepticorum* exempla occurrunt, in quibus paroxyſmo ingruente, primò *Spaſmus* cum ſtupore in *manu*, aut pedis digito, aliove membro particulari ſentitur, qui ſtatim exinde, velut cum formicationis ſenſu verſus caput prorepit; quod cum attigerit, illico ægrotans in terram proſtratus, ἀναισθησία, aliiſque pathognomonicis *caduci ſymptomatis* corripitur: nec minùs uſitatum eſt iſtius morbi proæmium, & primam quaſi velitationem, à *ſtomacho*, *Liene*, *utero*, *inteſtinis*, *genitalibus*, aut aliis *viſceribus* incipere; imprimis nempe in iſtorum aliquo, perturbatio quædam cietur; dein ab eo loco, *auræ velut frigidæ* in caput aſcenſus percipitur; cui ſtatim affectioni, *caduci acceſſio*, cum horrendo ſymptomatum apparatu ſuccedit: hinc vulgò creditur *Epilepſiæ cauſam* in parte ita primariò affici visâ, deliteſcere, atque noxam ſuam in Cerebrum, ex ſe inſons, propagare.

Epilepſiæ cauſa conjuncta tantùm in Cerebro conſiſtit.

Verùm enimverò ſuper his dicendum eſſe videtur, in *quâvis Epilepſiâ* cauſam non modò *procatarcticam*, ſed & *conjunctam* omnino in *Cerebro* conſiſtere; nempe *ſpiritus* hujus *incolas* ad *explodendum diſpoſitos*, *ibidemque exploſos*, *caducum* omnem inferre. Quoad præliminaria iſtæc in quibuſdam *Epilepticis* ſymptomata, ea interdum *cauſæ evidentis*, nonnunquam verò tantùm *ſigni* rationem habent: ſi quando enim diatheſi epilepticæ mala cujuſdam viſceris, putà *ſtomachi*, *Lienis*, aut *uteri* diſpoſitio accidat; quoties in viſcere iſto affecto, perturbatio quæpiam cietur, facilè contingit, ob *fermenti illic tranſmiſſionem*, aut *ſpaſmi* in *caput continuationem*, in Cerebro prædiſpoſito acceſſionem *epilepticam* excitari.

Attamen ejuſmodi *caduci ſymptomata*, quæ exteriùs ſuſcitata affectum cerebro propagare videntur, non rarò ipſius *Cerebri conſenſu* oriuntur, & *paroxyſmi epileptici* ingruentis, ſive ſpirituum in Cerebro explodi incipientium tantùm *ſigna* exiſtunt: cum enim ſpiritus animales in *cerebri*, & *cerebelli meditulliis*, ſimulque in *medullâ oblongatâ* juxta nervorum origines conſiti, copulâ heterogeneâ ita ſaturantur, ut ad ipſam elidendam, proinde-

proindeque morbi inſultum acciendum parati ſint, priuſquam illi unà omnes conglobatim exploduntur, ſpiritus aliqui exteriùs in privatis quibuſdam nervis ſcatentes, ſiquidem aſſueto ſuperiorum influxu deſtituuntur, inordinationes quaſdam concipiunt, proindeque *ſpaſmos* ineunt; qui *ſpaſmi* (prout in ejuſmodi affectibus ſæpe mos eſt) à *nervorum extremitatibus* huic, vel iſti membro, aut viſceri inſertis incipiunt, unde ſenſim ad eorum principia prorepunt; quò cum pervenitur, illico ſpiritus per totum ὑγρομαν, prius in exploſiones diſpoſiti, ab eo ſpaſmo commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti, ſubitò eliduntur; adeoque *Epilepſiæ paroxyſmum* per ſe prius incipientem, velut *ſecundariò*, & inſtinctu aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando *paſſiones hyſtericæ*, cum ab imo ventre incipientes, cerebro communicantur, à viſceribus iſtis oriri, & eorum culpâ ſuſcitari creduntur; cum interim *cauſa morbifica* circa *nervorum origines* potiſſimùm ſubſiſtit, ſicut alibi innuimus, & infra, cum de *affectibus ſpaſmodicis* particulatim agemus, fuſiùs oſtendetur.

Reſtant plures aliæ *morbi comitialis differentiæ*; nempe quod ſit vel *hæreditarius* vel *acquiſitus*; rurſus utraque ſpecies variè diſtinguitur, Ratione ætatis ſeu temporis quo primò ingruit, nempe cum *prima acceſſio ante* vel *circa pubertatem* vel *poſt eam* contingit; porro quoad morbi efficaciam, in *fortem*, & *debilem*, quatenus paroxyſmi cum vel ſine ἀναισθησία, & caſu fiunt; quoad morem ejus *inordinatum*, cujus inſultus ſunt *vagi* ac *incerti*; quinetiam juxta *ſymptomata* his, aut illis ægrotantibus, propter quandam temperamenti indolem, aut *idioſyncraſiam* peculiaria, multifariam diſcriminari ſolet. *Epilepſia differentiæ aliæ.*

Cæterùm ex præmiſſis, *ſymptomatum* plurimorum quæ in hoc morbo occurrunt, cauſæ facilè eluceſcunt, ut non opus ſit iſtæc omnia particulatim hic conſiderare; de nonnullis verò quæ magis intricata videntur, non abs re fuerit hoc in loco diſſerere.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc *morbo laborantes* non tam *cadunt*, prout *Apoplectici*, aut *ſyncopen paſſi*, ſed potiùs *Cur Epileptici cum impetu cadunt.*

jùs cum *impetu proſternuntur*, inque terram, aliave corpora fortuitò objecta, tanquam à ſpiritu quodam malefico dejecti *alliduntur*; ita ut ſæpiſſimè aliqua *capitis*, aut *faciei* pars præ caſu violento lædatur: affectique haud ſecus ac *Dæmoniacus in Evangelio* non rarò in ignem, aut aquam præcipitentur: Huic referre oportet, *Epilepticos* ejuſmodi malis obnoxios fieri eo quòd, urgente paroxyſmo, iis notitia omnis, ſive providentia adimitur; ac inſuper *nervis* capiti vicinis validè contractis, tota corporis moles in *præceps corripitur*: Nimirum in *ſyncope*, & *Apoplexia* corporis affecti caſus videtur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus ſubſtracta contingit: at verò in caduco, non aliter res habet quam ſi domus à pulvere pyrio exploſo ſubverteretur, quæ ut plurimùm extra locum in quo ſteterat, dimovetur.

Unde ſpuma oris epileptici contingit.

2° *Epilepſiæ ſymptoma* maximè *pathognomicum* vulgò habetur, ſi affectis in terram proſtratis, & convulſiones horrendas paſſis, *ſaliva ſpumoſa ex ore effluat*; quæ quidem à Cerebro conſtricto in palatum exprimi putatur: Verumenimverò ut concedatur *hoc ſpumæ* effluvium ſæpenumero *Caduci ſignum eſſe*; tamen illud non ita huic morbo appropriatur, quin idem in *Apoplexiâ*, in *Caro*, in *affectibus hyſtericis*, *aliiſque convulſivis* interdum accidit: porro ejuſmodi *ſpuma* haudquaquam à *Cerebro* deſcendit, nullus enim per quem tranſeat meatus pateſcit; verùm à *pulmonibus* inflatis, ac uſque ad *Laryngem* elevatis, unde velut cum efferveſcentia quadam, & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: urgente enim *caduci paroxyſmo*, cum plerique *nervi* in toto corpore contrahuntur, etiam qui *pulmonum* & *diaphragmatis* motibus inſerviunt *ſpaſmos immanes* paſſi, *præcordia* omnia ſurſum elevant, eaque in *ſyſtole* diuturna fere *immobilia* continent; ita nimirum ut *pulſus* & *reſpiratio* vix, ac ne vix perficiantur: interea quia *ſanguis* intra *cordis ſinus* coercitus ipſum diſtendit admodum, ac ferè opprimit, *pulmones* utcunque impediti ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinatâ & ſpiſsâ agitatione, quoquo modo *ſanguinem è corde* exantlare ſatagunt; à quo ipſorum niſu, aer humidi-

humiditatem viscosam crebrâ respiratione succutiens, ut agitatum ovi albumen in spumam attollit, mox sursum in oris cavitatem elevat, & illinc ulteriùs foras propellit: quare *saliva spumosa* etiam in aliis affectibus ubi *nervi pneumonici*, aut contrahuntur, aut à functione suâ obeundâ inhibentur non rarò succedit.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit, quòd *Epileptici* quidam in terram prostrati, *pectora sua* manibus gravissimè tundunt, & cohiberi se ægrè tolerant: nam cum *præcordia spasmo* affecta & præpedita movere se solito more non possint, sanguisque in iis stagnans, non sine insigni cordis gravamine, vitæ suffocationem minatur; tunc fit ut laborantes, *Cerebro* licet inscio, meræ *naturæ instinctu*, Thoracem percutiant; nimirum ut præcordia ita concussa, & velut exagitata, motus suos redintegrent, adeóque sanguis à stagnatione, & cor à gravi oppressione vindicentur: Non absimili ritu hîc fieri videtur, ac cùm *dormientes* aut *titillati*, aut pulicum morsu vellicati, illico locum affectum inscii *confricant*, aut *scalpunt*. *Quare nonnulli in caduco pectora contundunt.*

Quod spectat ad *morbi* hujus *prognosin*, eam difficillimæ curationis esse supra innuimus, quæ quidem difficultas in eo consistit, quòd Cerebri meditullium (in quo spirituum animalium prima scaturigo & fons est) non tantùm à *causâ morbificâ*, sed insuper ab *effectis* ejus, nempe singulis paroxysmis plurimùm *debilitatur*, ejusque *pori laxantur*, ut deinceps materiæ cujusque heterogeneæ incursibus facillimè pateant; adeóque ipsa diathesis morbida repetitis paroxysmis confirmata, atque radices altiùs agens ægriùs tollatur. Veruntamen observare est, *Epilepsiam* interdum *suâ sponte terminari*, item aliquando *medicamentorum ope profligari*: quorum illud circa *pubertatem*, & tunc fere tantùm contingit; adeo ut qui ista *periodo* elapsâ h. e. ante 25^m^ ætatis annum minimè curantur, vix unquam posteà sanitatem recuperent. Nimirum circa *pubertatem* corpori humano *duplex alteratio*, atque propterea *morbi comitialis*, aut alterius cujusvis altius radicati non rarò *solutio* contingit: Nam *primò*, hoc tempore *humor genitalis* in *vasis spermaticis* congeri *Morbi prognosis.*

incipit; unde sequitur *particulas spirituosas*, quæque ipsis accrescere solent *nitrosulphureas*, & *morbificas* non tantùm in *Cerebrum*, sed etiam in *testes* deponi: quare si heterogenea ista spirituum copula in novum hoc *promptuarium* uberiùs inferatur, exinde cerebrum immuniùs degens *diathesin epilepticam* aut aliàs *morbidam* non rarò exuit. 2° Circa *pubertatem*, prout *sanguis* aliquid *cerebro* priùs *destinatum* per *arterias spermaticas genitalibus* suffundit; sic etiam *fermentum* quoddam ab iisdem partibus per venas retributum accipit: sc. particulæ quædam *seminali tincturâ* imbutæ in massam sanguineam regeruntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare tunc temporis & *corporis*, & *animi* dotes se potissimùm exerunt, *pili erumpunt*, *vox* magis *sonora* evadit, *fœminis catamenia fluunt*, aliaque accidentia superveniunt, quibus liquidò constat & *sanguinem* & *succum nervosum* ζυμῶσι quâdam recenti imprægnari: quare *fermenta*, sive *seminia morbifica* nisi ab hoc *novo fermento* naturali superantur, deinceps sæpe usque in mortem indomita persistunt.

At verò *Epilepsiam* aliquando *medicamentorum ope* sanari *experientia* testatur: de *medendi methodo*, & remediorum maximè celebrium rationibus mox disquiremus; interim quod ad morbi hujus prognosin ulteriùs spectat, si nec circa *pubertatem* desinit, neque *medicamentorum* usu profligari potest, diversimodum adhuc eventum in variis ægrotantibus sortitur; nam vel *immediatè* in *mortem* terminatur, vel in *alium morbum*, sc. *paralysin*, *stupiditatem*, aut *melancholiam* plerumque incurabilem commutatur.

Epilepsia in alios morbos commutatur.

Quoad *prius*, cum *paroxysmi crebrò* repetunt, & quâlibet vice atrociores fiunt, *functio animalis* brevi debilitatur; atque hinc labe in spiritus, & nervos præcordiis inservientes sensim traductâ, *functio vitalis* paulatim enervatur, donec tandem *languente* toto corpore, *pulsuque imminuto*, ac demum cessante, postremò *flamma vitalis* extinguatur.

Quòd autem hic morbus non rarò in *paralysin*, *melancholiam*, aut *maniam* desinit, ratio est, quia crebris spirituum animalium

lium explosionibus *Cerebri tonus*, & *conformatio* depravatur, ejusque naturalis status tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis etiam alius generis intus admissis spiritus figantur, nec ampliùs in *explosiones* justò procliviores sint; quin potiùs vitio interdum contrario superinducto ipsorum virtus elastica nimium deficit, ita ut supra modum hebetes, & torpidi evadant; non secus ac *intensiora febris incendia* sanguinis *intemperies* justo *frigidior* sæpe excipit: atque hæ quidem spirituum depressiones partim *propriâ* ipsorum *culpâ* contingunt; quippe particulis agilioribus nimium explosis, segniores tantùm supersunt, & deinceps suppeditantur; *partim* verò uti dicimus *Cerebri vitio* accidunt: eo quòd pori & meatus ejus à crebris *caduci* paroxysmis usque adeo dilatantur & aperiuntur, ut postea una cum succo nervoso, particulis quibuvis heterogeneis, & diversimodè morbificis aditus pateat.

Hæc de *Epilepsiæ diagnosi*, & *prognosi*; quibus explicandis necesse erat *rationes* nonnihil *abstrusas*, & à *communi pathologiâ* diversas inducere: nec minùs in morbi hujus *Therapeiâ*, à *vulgari*, inque aliis affectibus tritâ *medendi methodo* recedere cogimur: Enimverò *dogmaticorum præscriptiones*, quibus fere tantùm per cathartica *materiam morbificam educere*, ac penitus *eradicare* conantur, in *caduco* parum, aut nihil prosunt, imo frequenter *obesse solent*: Novi quosdam insignes *Practicos*, omissâ penitus *intentionum Therapeuticarum* serie, ad *remedia quædam empirica*, absque ulla totius provisione se recepisse: hujusmodi *praxis*, licèt interdum feliciter succedat, ea tamen multò certiùs propositam curationem assequeretur, si per alia itidem *pharmaca corpore ritè præparato*, impedimenta quævis summoverentur. *Epilepsia Therapeusis.*

Quare circa *morbi comitialis medelam*, *indicationes* (prout vulgò recensentur) erunt vel *curatoriæ*, quæ paroxysmum respiciunt, eumque vel *ingruentem arcent*, vel *præsentem citiùs abigunt*: vel *prophylacticæ*, quæ *morbi causam* spectant, quam si tollant in posterùm accessiones ejus inhibentur.

Quantum ad priorem *intentionem*, *evacuantia generalia* vix

incipit; unde sequitur *particulas spirituosas*, quæque ipsis accrescere solent *nitrosulphureæ*, & *morbificæ* non tantùm in *Cerebrum*, sed etiam in *testes* deponi: quare si heterogenea ista spirituum copula in novum hoc *promptuarium* uberiùs inferatur, exinde cerebrum immunitùs degens *diathesin epilepticam* aut aliàs *morbidam* non rarò exuit. 2° Circa *pubertatem*, prout *sanguis* aliquid *cerebro* priùs *destinatum* per *arterias spermaticas genitalibus* suffundit; sic etiam *fermentum* quoddam ab iisdem partibus per venas retributum accipit: sc. particulæ quædam *seminali tinctura* imbutæ in massam sanguineam regeruntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare tunc temporis & *corporis*, & *animi* dotes se potissimùm exerunt, *pili erumpunt*, *vox* magis *sonora* evadit, *fœminis catamenia fluunt*, aliaque accidentia superveniunt, quibus liquidò constat & *sanguinem* & *succum nervosum* ζωικὸν quâdam recenti imprægnari: quare *fermenta*, sive *seminia morbifica* nisi ab hoc *novo fermento* naturali superantur, deinceps sæpe usque in mortem indomita persistunt.

At verò *Epilepsiam* aliquando *medicamentorum ope* sanari *experientia* testatur: de *medendi methodo*, & remediorum maximè celebrium rationibus mox disquiremus; interim quod ad morbi hujus prognosin ulteriùs spectat, si nec circa *pubertatem* desinit, neque *medicamentorum* usu profligari potest, diversimodum adhuc eventum in variis ægrotantibus sortitur; nam vel *immediatè* in *mortem* terminatur, vel in *alium morbum*, sc. *paralysin*, *stupiditatem*, aut *melancholiam* plerumque incurabilem commutatur.

Epilepsia in alios morbos commutatur.

Quoad *prius*, cum *paroxysmi crebrò* repetunt, & quâlibet vice atrociores fiunt, *functio animalis* brevi debilitatur; atque hinc labe in spiritus, & nervos præcordiis inservientes sensim tradictâ, *functio vitalis* paulatim enervatur, donec tandem *languente* toto corpore, *pulsuque imminuto*, ac demum cessante, postremò *flamma vitalis* extinguatur.

Quòd autem hic morbus non rarò in *paralysin*, *melancholiam*, aut *maniam* desinit, ratio est, quia crebris spirituum animalium

lium explosionibus *Cerebri tonus*, & *conformatio* depravatur, ejusque naturalis status tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis etiam alius generis intus admissis spiritus figantur, nec ampliùs in *explosiones* justò procliviores sint; quin potiùs vitio interdum contrario superinducto ipsorum virtus elastica nimium deficit, ita ut supra modum hebetes, & torpidi evadant; non secus ac *intensiora febris incendia* sanguinis *intemperies* justo *frigidior* sæpe excipit: atque hæ quidem spirituum depressiones partim *propriâ* ipsorum *culpâ* contingunt; quippe particulis agilioribus nimium explosis, segniores tantùm supersunt, & deinceps suppeditantur; *partim* verò uti dicimus *Cerebri vitio* accidunt: eo quòd pori & meatus ejus à crebris *caduci* paroxysmis usque adeo dilatantur & aperiuntur, ut postea una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis, & diversimodè morbificis aditus pateſcat.

Hæc de *Epilepsiæ diagnosi*, & *prognosi*; quibus explicandis necesse erat *rationes* nonnihil *abstrusas*, & à *communi pathologiâ* diversas inducere: nec minùs in morbi hujus *Therapeiâ*, à *vulgari*, inque aliis affectibus tritâ *medendi methodo* recedere cogimur: Enimverò *dogmaticorum præscriptiones*, quibus fere tantùm per cathartica *materiam morbificam educere*, ac penitus *eradicare* conantur, in *caduco* parum, aut nihil prosunt, imo frequenter *obesse solent*: Novi quosdam insignes *Practicos*, omissâ penitus *intentionum Therapeuticarum* serie, ad *remedia quædam empirica*, absque ulla totius provisione se recepisse: hujusmodi *praxin*, licèt interdum feliciter succedat, ea tamen multò certiùs propositam curationem assequeretur, si per alia itidem *pharmaca corpore ritè præparato*, impedimenta quævis summoverentur. *Epilepsia Therapeusis.*

Quare circa *morbi comitialis medelam*, *indicationes* (prout vulgò recensentur) erunt vel *curatoriæ*, quæ paroxysmum respiciunt, eumque vel *ingruentem arcent*, vel *præsentem citiùs abigunt*: vel *prophylacticæ*, quæ *morbi causam* spectant, quam si tollant in posterùm accessiones ejus inhibentur.

Quantum ad priorem *intentionem*, *evacuantia generalia* vix

locum habent; nec enim in *paroxysmo vomitus*, aut *purgatio*, atque rarò admodum *venæ sectio* adhiberi debent; si *debilitas* diutius persistat, *enemata* interdum usui esse solent; id verò quod potissimùm incumbit est spiritus animales nimis *efferos*, & *volatiles figere*, nec non eorum *explosiones inceptas* supprimere: in quos *fines duo remediorum* genera præcipuè conducunt; sc. primò quæ *spiritus animales efferri*, & *exilire* aptos *reprimunt*, & velut suffitu quodam iis ingrato repellunt, inque ordines suos cogunt; quod equidem *medicamenta sale volatili*, & *armoniaco*, aut etiam *sulphure vitriolico* prædita efficiunt; cujusmodi sunt *sal*, & *Oleum succini*, *sp. sanguinis*, *C. Cervi*, *Fuliginis*, *Tinctura Castorei*, & similia: hæc enim intus sumpta, aut naribus admota, sæpe levamen conferunt, quin & *malos hujus morbi spiritus* non secus ac apud *Tobitum fumus è felle piscis combusto Dæmonem* abigere creduntur. *Secundo spiritus* animales ab explosionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quædam ipsis assueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxysmo *frictiones* per *totum corpus adhibitæ*, & aliquandiu continuatæ sæpe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia, & crura à motu convulsivo penitus cohibent, vel in hoc, vel illo situ constringunt, porro quòd sternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora ori ingerunt, aut cucurbitulas, & scarificationes adhibent, aliisque administrationum modis caducos asperiùs tractant, & paroxysmi morem interturbant; hujusmodi inquam *praxis* sæpissimè perperàm instituitur; quoniam hoc modo *duplex naturæ molestia*, alia nimirum à *morbo*, aliaque non levior ab astantibus & ministris intentatur; cùm longè præstiterat paroxysmo juxta morem suum transire permisso, laborantes *unicâ tantùm plagâ absolvi*.

Profectò maxima *Medici cura* & *remediorum efficacia* circa morbi hujus *prophylaxin* versatur, ut causâ ejus sublata, seu radice præcisâ, fructus omnes emarcescant: *medicamenta* huic indicationi requisita *plures intentiones respiciunt*; quæ tamen ad *duo hæc præcipua capita* reduci possint: sc. primò ut *morbi*

fomes

fomes immediatè à ſanguine vitioſo, aut ſucco nervoſo, atque *mediatiùs* à viſceribus, primiſque viis ſuppeditatus præcidatur; dein ſecundò ut *mala cerebri & ſpirituum ejus incolarum diatheſis*, quæ nempe *Epilepſiæ* peculiaris eſt, tollatur.

Quoad prius *indicatum*, hic *vomitoria*, & *purgantia*, aliaque tum *evacuantia*, tum *alterantia*, quinimò *phlebotomia* & *cauteria* locum habent; quatenus nimirum hiſce *modis* ac *viis* & *viſcerum*, & *humorum impuritates ſubducuntur*, ac *diſcraſiæ* emendantur; quanquam enim hujuſmodi pharmaca, & adminiſtrationes medicæ per ſe rarò aut nunquam *Epilepſiam* ſanent, attamen hæc impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad hoſtem ſuum aggrediendum incitant; etiam vias præparant ut propterea *remedia ſpecifica* certiùs, & efficaciùs virtutes ſuas exerant; quarè ſolenne eſt dum morbi *hujus cura*, per *ſecreta* & *occana* peragitur, *Vere*, & *Autumno*, aliiſque idoneis temporibus ejuſmodi medicamentorum uſus intercalare.

2° Quod ſpectat ad *remedia ſpecifica*; quæ quidem ſola, licèt *non ſemper Epilepſiæ* cauſam attingere, eamque expugnare perhibentur, cujuſmodi ſunt *Pæonia mas*, *viſcus quercinus*, *Ruta*, *Caſtoreum*, *unqula Alces*, *præparata è cranio humano*, *ſuccino*, *Corallio cum multis aliis*: quandoquidem hæc ſine quâvis ſenſibili *evacuatione*, aut etiam *perturbatione* in *viſceribus* aut *humoribus* ſubſequente aſſumuntur, mirum eſt quâ *ratione formali*, *aut agendi virtute* in hoc morbo uſpiam juvare ſolent.

Specificorum in Epilepſiâ virtus in quibus conſiſtit.

Super hâc re intricatâ ſatis & obſcurâ, ſi quis conjecturæ locus ſit, cùm *Epilepſiæ procatarxin* in *copulâ heterogeneâ* ſpiritibus cerebri incolis accreſcente, eoſque ad exploſiones præternaturales incitante conſiſtere ſuperiùs aſſeruimus; ſequetur ea quæ talem cauſam expugnant, aut tollunt, ejus naturæ eſſe ut *cerebrum corroborando*, ejuſque *poros conſtringendo copulam iſtam excludant*, *ſpirituſque* intra *cerebri meditullium* ſcatentes eorum *copulam exuendo* ita *figant*, & quaſi *conſtipent*, ut non amplius in *exploſiones irregulares* apti & proclives fuerint; ſimili forſan ritu ac cùm *pulvis* [illegible] cum *ſulphure tritus*,

tur, aut *spiritu vitrioli irroratu, virtutem suam fulminantem* amittit. Et reverà hujusmodi proprietates, nempe *alteram*, aut simul *utramque* in pleriſque *remediis ant-epilepticis* ſuſpicari, immò aliquatenus detegere licebit: enimverò *Peonia*, *viſcus querceum*, *ruta*, *Lilium convallium*, cum multis aliis manifeſtâ quâdam aſtrictione pollent; ut veriſimile ſit eorum particulas intus ſumptas, adeóque ſanguinis, aut ſucci nervoſi vehiculo ad Cerebrum delatas, *poros* ejus nimis *laxos & apertos* ita *conſtringere*, & *occludere*, ut in poſterum materiæ morbificæ aditui minimè pateſcant: porrò quoniam *hæc concreta dvalvulam*, quaſi *armoniacam*, ſive *diſſipativam* ſpirant; idcircò eadem *ſpiritus animales depurare*, & *copulâ heterogeneâ exutos figere*, & *corroborare* dicuntur: hæc *virtus ſpirituum deparativa* à ſale *armoniaco* procedens in remediis quæ ex *mineralium*, & *animalium familiis* petuntur; qualia ſunt *cranii humani*, *ſanguinis*, *ſuccini*, & *corallii præparata*, magis eluceſcit; ſicut *alia aſtringentia* in *vegetabilium partibus* & præparatis potior exiſtit.

Non erit hic opus *Epilepſiâ curandâ completam medendi methodum*, cum exactis præſcriptionum formulis proponere, quia apud Authores & generalia præcepta, & elegantiſſima remedia paſſim extant, prudenſque Medicus tum indicationes, tum uberem iſtum rei pharmaceuticæ apparatum ad particulares ægrotantium caſus facilè accommodabit. Verum quia *morbi* hujus *Theoriam* hoc in loco planè novam exhibemus, etiam *methodum Therapeutica* eidem adaptata, hic tradi debet: quam equidem mox pleniùs adumbrabimus: poſtquam caſus aliquot, ſive hiſtorias Epilepſiâ laborantium deſcripſimus.

1. *Obſervatio.* *Puella venuſta* parentibus mediocriter ſanis orta, ipſaque ad *pubertatem* uſque bene valens, ſub id tempus de *capite* malè affecto queri cepit; Et primo per vices quaſdam *vertiginem* juxta ſynciput, quâ omnia circumagi videbantur perpeſſa eſt; ſimulque dum illud ſymptoma urgeret, mox delirè loqui, & quicquid modò egerat obliviſci ſolebat: hujuſmodi paroxyſmi primò intra horæ quadrantem tranſire, & ſemel tantùm aut bis in menſe repetere, quorum intervallis ſatis rectè habuit;

habuit; poſtea inſultus ſenſim graviores facti, etiam ſæpius redibant, atque intra ſeſquiannum, Cerebro indies magis labefactato *vertiginoſus* ille *affectus* planè in *Epilepſiam* mutabatur, ut ægrotans quovis paroxyſmo in terram alliſa, *dentibus* & *convulſionibus horrendis*, ore etiam *ſpuma* diffluente, afficeretur. Obſervabant domeſtici eam ſemper in *idem latus præcipitari*, ita ut juxta focum ſedens, ſi angulum *dextrum* occuparet in medios ignes, ſin verò *ſiniſtrum*, in murum a tergo poſitum allideretur: ſemel cum ſola in ædibus relicta, ſupra carbones accenſos corrueret, facies ei & ſynciput ita miſerè concremata ſunt, ut cranio, cute & carne denudato, eſchara lata & profunda inureretur: & poſteà exterior tabula ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægrota interim quamdiu ulcera ab uſtione contracta ſanie manabant paroxyſmis caruit; poſtquam ea ſanabantur caducus rediit: *Morbus* hic *comitialis* circa pubertatem primò emicuit, nam puellæ ſtatim ab initio ægritudinis catamenia fluere ceperunt, & poſtea ſtatas periodos ordinatè ſatis obſervabant, affectu licèt indies in pejus evecto: Varia medicamentorum genera huic ægrotanti adhibita nihil proſuêre, quoniam ipſius & amicorum ejus mos & ſtudium fuit cum medicum, tùm medicinæ methodum, ſiquidem iis fælix eventus non ſtatim ſucceſſit, ſubinde mutare, ſeque ad empiricos quoſvis, & agyrtas circumforaneos utplurimum recipere.

Quòd in hoc caſu *affectus vertiginoſus* cum *brevi delirio*, *Epilepſiæ prænuncius* fuerat, planè arguit hujus morbi originem in *cerebri meditullio* conſitam, a ſpirituum inordinatione quâdam pendere; nimirum illi ibidem ſcatentes, ab initio copulam heterogeneam admittere ceperant; quæ pleniùs aggeſta aut ſponte ſuâ, aut occaſionaliter commota dum executeretur, ob ſpiritus perturbatos, nec dum verò valide exploſos, priores iſtos affectus inducebat: poſtea cum ab eâdem causâ ſenſim in deterius evectâ, *ſpirituum perturbationes* in ipſorum *manifeſtas exploſiones* aſſurgerent, *vertigo*, *& delirium* in *Epilepſiã* migrabant.

Quòd verò hæc puella circa pubertatem ægrotare ceperit, hinc

hinc planè sequitur uti *fermenta naturalia*, sic interdum *præternaturalia* eo tempore sese primò explicare; quare sicut *purgationes menstruæ* tunc primò erupêre, ita *morbi comitialis seminia*, sive innata, sive acquisititia tunc paululum germinare, & sensim in fructus maturari contigit: cùm *fermentum præternaturale* prius emicuit, non rarò *naturale succedens* ipsum delet; hinc *Epilepsia impuberis* non rarò circa *pubertatem* terminatur; sin *fermentum* illud, sive *μίασμα νοσερὸν fluxu menstruo* posterius, aut cum eo simul in actum emergens non statim succumbit, postea ut plurimùm ex se indomitum, & remediis quibusvis insuperabile durante vitâ perstat.

Ex observatione istâ, quod huic ægrotanti *cauteria* accidentaliter, & casu excitata à morbi insultibus immunitatem præstitere; inferre liceat *fontanellas* in *Epilepsiæ* curatione utiliter adhiberi: ubicunque enim pro latice seroso, tum è sanguine, tum succo nervoso constanter educendo, *emissarium* aperitur, illâc plures particulæ heterogeneæ, ac morbificæ unà effluunt, propterea ut Cerebrum immunius perstet.

2. *Observatio.* Filia Cerevisiarii Oxoniensis à primâ infantiâ *catarrho* in *oculos decumbenti* graviter obnoxia fuerat, alias satis sana, & robusta, item duris laboribus quotidiè assueta degebat; circa 14^{m} ætatis annum *paroxysmis epilepticis* tentari cepit, quorum plures juxta majores lunæ τροπὰς præcipuè redeuntes perpessa est: ut curationem ejus moliar rogatus, vomitorium ex *præcipitato solari* exhibui, & idem *triduò* ante quævis *novi-& plenilunia* iterandum consului; insuper ut qualibet vice per quatriduum à vomitorio assumpto bis in die caperet *pulv. rad. Pæoniæ maris* drach. i. *cum haustu aq: cerasor. nigor.* His remediis paroxysmi tamdiu intermittebant ut morbus sanari videretur. Posthæc cum iterum redibant eorundem medicamentorum usu denuo recuperabatur; & dein fluxu menstruo erumpente, & periodos suas ritè observante, in posterum à morbo isto immunis perstitit.

In

Methodus Therapeutica.

In curatione *Epilepsiæ* à *Catharsi* incipiendum esse duco; & si æget vomitionem facilè toleraverit, *Emeticum* imprimis exhibeatur; & per plures menses quatriduo ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris *vinum scilliticum, oleo amygdalarum dul. recenti* admixtum, aut etiam *sal vitrioli à sem. scrup. ad scrup.* i. exhibeatur: Adultioribus & constitutione robustâ præditis sequentes medicamentorum formulæ præscribantur.

Recip. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ* gr. iiii. *ad* vi. *Mercurii dulcis* gr. 16. *ad* scrup. i. *simul terantur in marmore, misce cum pulpæ pomi cocti, aut conservæ Boraginis* drach. i. *f. Bolus. vel exhibeatur infusio croci metallorum, aut Mercurii vitæ in vino Hispanico facta ab* unc. sem. *ad* unc. i. s. *Vel Recip. Tartari emetici Mynsicht.* gr. iiii. *ad* vi. *Qui tenerioris sunt constitutionis sumant salis Vitrioli* scrup. i. *ad* drach. sem. *& post horæ s. superbibant plures libras lactis cerevisiati: dein, pennâ, aut digito gutturi indito, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.* Vomitoria.

Die sequente Vomitorium, nisi aliquid contraindicet, mittatur sanguis è brachio, vel è venis hæmorrhoidalibus hirudinum suctu: dein postridie sumatur medicamentum purgans, quod posteà quatriduo ante novilunium constanti vice repetatur.

Recip. *Resin. Jalap.* scrup. sem. *Mercurii dul.* scrup. i. *Castorei* gr. iij. *Conservæ flor. Pæoniæ* drach. i. *f. Bolus. Recip. Pilul. fætid. Majorum* scrup. ii. *Resin. Jalap.* gr. v. *Ammoniaci solut. in aq: hysteritæ q. s. f. Pilul.* v. *Recip. Fibrar. Hellebor. nigr. in acet: macerat. exiccat. & pulv.* drach. sem. *Zinziberis* scrup. s. *salis Absynth.* gr. xij. *Olei succini gutt.* ij. *f. pulvis. Detur in pulpâ pomi cocti. Recip. Pulveris hermodactilor. composit.* drach. i. *Cranii humani præparat.* gr. vi. *f. Pulvis, detur in haustu decocti. hyssop. aut salviæ.* Purgationes.

In diebus quibus à purgatione vacat, præsertim circa lunationum tempora, mane, & vesperi exhibeantur remedia specifica quæ virtute quâdam secretâ, & innatâ hunc morbũ curare dicuntur: horum immensa extat sylva, eaq; variis compositionum formulis præscribuntur.

Specifica. *Medicamenta ſimpliciſſima, quæque experientia valdè efficacia fuiſſe comprobavit, ſunt radix Pæoniæ maris, & ſemina ejuſdem.* Recip. *rad. Pæoniæ maris ficcat. & pulv.* drach. i. *ad* ij. *vel* iij. *detur bis in die in tinctura ſequenti.* Recip. *folior. viſci qu.* drac. ij. *rad. Pæoniæ inciſ.* unc. ſem. *Caſtorei* drach. i. *ponantur in vaſe clauſo cum aq: Betonicæ, vel Pæoniæ ſimpl. & vini albi an. lib.* i. *ſalis viſci quercini vel Communis* drach. ij. *digerantur in vaſe clauſo calore arenæ per duos dies, capiat* unc. iij. *cum doſi pulv. præſcript.*

Pauperes fumant pulverem prædict. in decoct. hyſſopi, aut caſtorei in aq: fontan. & vino albo facto.

Eodem tempore radix Pæoniæ in taleolas diſciſſa, & filo transfixa collo ſuſpendatur. Etiam radices ſartagine frixæ, aut ad teneritudinem coctæ, inter eſculenta quotidie aſſumantur.

Recip. *Rad. & ſem. Pæoniæ maris an.* drach. ij. *Viſci qu: ungulæ Alcis an.* drach. i. *inciſ. & contuſ. in ſindonem raram inſuantur f. ſacculus, qui ſuper ventriculi ſcrobem geſtetur.*

Pulveres. *Inter ſpecifica hic pulvis à multis Authoribus valde commendatur.* Recip. *Caſtorei, Opoponacis, ſanguinis Draconis, Antimonii, ſem. Pæoniæ an. ſ. Pulvis ſumatur* drach. ſem. *ad* drach. i. *omni mane cum vino, aut decoctio appropriato, aut cum aquâ Ceraſor. nigror.*

Recip. *Cranii humani præparat.* unc. i. *viſci qu: Cinnaberis factitii ungulæ alcis an.* unc. ſem. *miſce, Doſis* ſcrup. ſem. *ad* ſcrup. i.

Si formula *pulveris* cuipiam ingrata ſit, vel ſi diuturnior ejus uſus tædio fuerit, *Electuaria, pilulæ, trochiſci, ſpiritus,* & *Elixeres,* quæ ſingula medicamentis ſpecificis conſtant, præſcribi ſolent.

Electuaria. Recip. *Conſerv. flor. Pæoniæ maris, Lilior. convallis an.* unc. iij. *ſem. & rad. Pæoniæ maris. pul. an.* drach. ij. *Corallii præpar.* drach. i. *margarit. pulv. Cranii humani præparat. an.* ſcrup. ij. *ſalis viſci quercini* drach. i. ſ. *cum ſ. q. ſyr. è Coralliis f. Electuarium, capiat mane & veſperi qu. Nucis Moſchat.*

Recip. *Rad. Pæoniæ maris pulv.* unc. i. *ſeminum ejuſdem* unc. ſem. *viſci qu. ungulæ Alcis Cranii humani præpar. an.* drach. ij.

rad.

rad. Angelicæ, contrayervæ serpentariæ virginianæ an. drach. i. *succini albissimi Corallii calcinat. an* drach. i. *salis visci Communis* drach. ij. *sacchari candi in s. q. aquæ antiepilepticæ Langii solut.* unc. viii. *f. Confectio capiat bis in die q: Nucis Moschat.*

Pulveres isti addito *sale succini*, & *C. Cervi* cum s. q. *Balsami Capiv.* formentur in massam pilularem, cujus sumantur 3. vel 4. Pilulæ mane, & vesperi, superbibendo haustum liquoris appropriati. Pilulæ.

Vel paretur hujusmodi *Elixer*, cujus gtt. 8. ad 10. sumantur bis in die in cochleari Julapii appropriat. superbibendo parum ejusdem.

Recip. *Vitrioli Hungarici* lib. vj. *destillentur in retortâ vitreâ calore arenæ per horas 24. dein retorta eadem loricata cum recipiente amplo ponatur in furno reverberii, ut spiritus acidi igne fortissimo, quousq; exibunt, urgeantur. Liquor totus extillatus in retortâ minori vitreâ calore arenæ avocetur, & in matracio superaffundatur rad. Pæoniæ maris in taleolas sciss. & exiccat.* unc. iiij. *sem. ejusdem* unc. i. *Cranii human. præpar. Vngul. Alcis coral. rubr. an.* unc. s. *visci qu.* drach. ij. *digeratur leni calore per plures dies ad tincturæ extractionem: liquor decantatus avocetur in retortâ vitreâ ad tertiæ partis remanentiam; extillatus seorsim asservetur: remanentiæ isti affunde sp. vini rectificatiss. & eorundem ingredientium infusione impregnati parem qu: & digeratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixer cujus dosis* scrup. sem. *ad* scrup. i. *Liquor extillatus detur à cochleari s. ad integrum propter easdem intentiones.* Elixeres.

Vel paretur Oleum ex sale Veneris juxta præscriptum apud Henricum ab Heers, & exhibeatur modo descripto.

Inter remedia specifica quæ (cùm superiora non fuerint proficua) etiam tentari debent; habentur *ranarum hepata, vesica apri*, cum *urina exiccata.* Rad. *Bryoniæ pulv. pul. cuculi, corvorum, coagulum, & pulmo leporis, hepar lupi, lapilli hirundinibus exempti, milvi jecur, ova corvorum* inter alimenta, & medicamenta quotidie assumenda, cum multis aliis quorum catalogus insignis apud Henricum à Bra medicum Zutphaliensem extat, & è quibus præscripta pro pauperibus, utpote fa- Remedia empirica.

cilè, & ſine magno pretio parabilia deſumi poterint.

Dum hujuſmodi remedia juxta methodum prædictam intus ſumuntur, adminiſtrationes quædam exteriùs adhibitæ opem contribuunt, & in curationis partem meritò aſciſcuntur; quare ſemper in hoc morbo *fontanellæ*, ſc. una aut altera in locis idoneis excitentur, etiam *veſicatoria* ſæpius adhibeantur.

Amuleta. *Periapta* collo ſuſpenſa, aut ſuper ventriculi ſcrobem geſtata, uſui eſſe putantur: *radices pæoniæ recentes* in taleolas ſciſſæ, & filo transfixæ in bracteolas formentur quæ toti collo circumdentur; quamprimùm exaruerint ſubſtituantur novæ, illæque in pulverem intus ſumendum redigantur. Recip. *rad.* & *ſem. Pæoniæ an.* drach. ij. *ungulæ Alcis, cranii humani pr. an.* drach. i. *viſci qu:* drach. ſem. *groſſè pulv. in ſericum rubrum inſuantur & f. ſacculus collo ſuſpendendus.*

Amuletum ex frutice ſambuci in ſalice inventi valde commendatur.

Emplaſtra. *Convenit nonnullis capillitio deraſo Emplaſtrum ſincipiti applicari.* Recip. *rad. & ſem. pæoniæ, Caſtorei, viſci quercini, cranii humani tenuiſſimè pulv. an.* drach. i. *emplaſtri de betonicâ* unc. ij. *caranna, Tacamahaccæ an.* drach. ij. *Balſami capiv. q. ſ. f. maſſa extendatur ſuper alutam f. emplaſtrum pro ſuturis capitis.*

Tempora & nares ſæpius inungantur oleo *ſuccini* per ſe, vel cum oleo *Capiv.* admixto.

Sternutatoria. *Sternutatoria, & Apophlegmatiſmi horis matutinis quotidiano ſint in uſu.* Recip. *Ellebori albi* drach. i. *Caſtorei, Euphorbii an.* drach. ſem. *Majoranæ odorat. folior. Rut. an.* drach. ij. *f. pulv. Decoct. ſalviæ vel hyſſopi cum confectione ſinapeos in eo ſolut. ore, & gutture obvolvatur.*

Enemata juxta uſus exigentiam quandoque injiciantur.

Quandoquidem medicamenta ſolidiora liquidis interdum dilui, aut hæc illis ſuperbibi debent, in hanc rem præſto ſint Aquæ diſtillatæ. *Aquæ deſtillatæ, Julapia, decocta,* aut *tincturæ*, quæ virtute quadam contra hunc morbum ſpecificâ prædita ſunt.

Recip. *Vitrioli Hungarici* lib. iiij. *cranii humani recentis pulv.* unc. iiij. *rad. Pæoniæ inciſ.* unc. vi. *ſimul contuſis in mortario affunde*

fundè vini Hiſpanici, vel albi tenuioris, vel vini è ſucco Ceraſorum nigrorum in dolio fermentato lib. ij. *deſtillentur in retortâ vitreâ calore arenæ.*

Recip. *raſuræ ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an.* lib. ij. *folior. viſci qu. vel communis* M. iij. *folior. Rutæ* M. ij. *ſimul contuſis affunde vini Hiſpanici* lib. iiij. *Deſtillentur in cucurbitâ vitreâ calore arenæ.*

Recip. *Vitrioli com.* lib. vi. *rad. Pæoniæ maris* unc. vi. *viſci qu.* unc. i. *Juglandum viridium* unc. viij. *inciſ. & contuſ. deſtillentur in olla vitreata, alembico vitreo ſuperimpoſito in calore arenæ.* Julapia.
Recip. *huius liquoris* lib. i. *aq: Ceraſor. nigr. flor. Tiliæ an.* lib. ſem. *ſacchari albiſſimi* unc. iiij. *miſce f. Julapium: doſis* unc. ij. *ad* iij. *bis vel ter in die.*

Oxymel ſcilliticum, item hydromel cum hyſſopo incocto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujuſmodi Apozema paretur cujus ſumantur unc. iiij. *ad* vi, *vel* viij, *bis in die.*

Recip. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, Imperatoriæ, valerianæ* Apozemata.
an. drach. vi. *folior. Betonicæ, Salviæ, Lillii convallis, pulegii an.* M. i. *Sem. Rut. Nigellæ an.* drach. iij. *Pæoniæ* unc. ſem. *Paſſular.* unc. iij. *Liqueritiæ* unc. ſem. *inciſ. & contuſ. coquantur in aq: fontan.* lib. vi. *ad tertiæ partis conſumptionem. Circa finem adde vini Ceraſor. nigror.* lib. ſem. *vel* unc. x. *f. colatura, quæ ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* unc. vj. *ad* viij. *bis in die poſt remedia ſuperiùs præſcripta.*

Vel prædicta ingredientia exceptis liqueritiâ, & paſſulis coquantur in hydromelitis lib. vj. *ad conſumptionem tertiæ partis: doſis* unc. iiij. *ad* vj.

Quòd ſi prædicta methodus, catharticor. *& ſpecificor. uſu conſtans, aliquandiu tentata prorſus incaſſum cedit, ad alius generis remedia, & præſertim ad iſta quæ* magna *dicuntur, devenire oportebit: In hoc cenſu* diaphoretica, ſalivantia, Thermæ, *&* Aci- Remedia magna.
dulæ *ponuntur.*

Alphonſus Ferrius *plurimos epilepticos,* ſimplici Guaici decocto *bis in die ad* unc. vj. *vel* viij. *præſcripto, ejuſque* decocto ſecundario, *vice potus ordinarii (prout in Lue venereâ aſſolet) aſſumpto,*

assumpto, se curasse affirmat. si tali Decocto rad. Pæoniæ aliaque specifica addantur forsan efficacior fuerit. Probabile videtur salivationem *à Mercurio potenter excitatam, succedente postea diætâ sudoriferâ, hunc morbum certissimè esse curaturam. Quid* Thermæ *aut* acidulæ *possint, aut propria aut aliorum experientiâ, mihi nondum innotuit. Experiar forsan aliquando quid* acidulæ *nostræ* artificiales, *sc. tum* ferro, *tum* Antimonio *impregnatæ per plures dies in magnâ quantitate assumptæ, circa Epilepsiæ curationem valebunt.*

CAP. IV.

De Cæteris Convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus Convulsivis puerorum.

POst *Epilepsiam*, velut principem Spasmum in principe loco, sc. intra Cerebri meditullia excitatum, cæteræ Convulsionum species ordine pertractandæ occurrunt. Harum differentiæ à duplici causarum genere, & variis utriusque modis, & accidentibus optimè desumuntur. Supra ostendimus affectiones quascunque spasmodicas vel à merâ spirituum *irritatione*, vel ab eorum, propter copulæ elasticæ adhæsum, explosione; vel simul ab utroque conjunctim profluere: Quapropter multiplices spasmorum Ideæ distingui, ac in classes quasdam distribui possint, prout *hanc illamve*, aut *simul utramque causam* in variis [illegible] vel appendicis nervosæ locis consistere contingit. Enimverò *materies spasmodica*, sive spirituum *copula explosiva* potissimùm, ac sæpiùs per cerebrum, interdum verò & aliquatenus per *nervorum extremitates* aditum inveniens, aut circa *nervorum origines*, aut *medios processus*, aut *fines extimos* subsistit, vel in *totis eorum ductibus* scaturit, prout inferiùs speciatim declarabitur: porro *irritatio* per *se*, vel cum *procatarxi* prævià convulsiones ciens, licèt ubivis in nervoso genere fiat; præcipuè tamen, ac frequentiùs talem effectum circa *nervorum principia*, *medios processus*, & *plexus*, aut

aut *fines* producit. Cæterum ejusdem generis causæ, & effectus alio ritu in *infantibus*, ac *pueris*, aliôque in *adolescentibus & adultioribus* habent. Cum itaque singulas convulsionum species particulatim considerare statutum fuerit, imprimis de *motibus Convulsivis infantum ac puerorum* disseremus.

Infantes, & *pueros* affectibus spasmodicis tentari passim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulsionum species statuatur; nam ejusmodi symptomata in adultis aliis insigniuntur nominibus, atque ad Epilepsiam passiones hystericam, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad scorbutum referri solent; in pueris verò, quasi κατ' ἐξοχὴν motus convulsivi appellantur.

Super his observare est, circa duo potissimum tempora pueros convulsionibus maximè obnoxios reperiri, sc. intra primum *à partu mensem*, & circa *dentium eruptiones*: Quanquam hujus morbi insultus etiam aliis temporibus, & quibusdam aliis de causis non rarò eveniant.

Primò igitur sæpenumero accidit infantulos recens natos, aut saltem nondum bimestres crebrâ vice spasmis in diversis partibus excitatis affici; Quippe oculorum inversiones, genarum, & labiorum distortiones, aut tremores, quinimò tendinum contractiones, membrorum, & non rarò totius corporis subsultus, & concussiones subitæ eos infestant; eundemq; affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc sat planè liquet, quòd dum spasmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à sanguine in corde, & pulmonibus unà contractis stagnante, facies modò pallorem, modò livorem contrahit. Cum itaque in pueris spasmi tres corporis regiones infestare soleant, nempe capitis & faciei partes, membra, & artus exteriores, atque præcordia & viscera; observamus modò has, modò illas, modò binas, aut simul omnes regiones à causa morbificâ occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origines, aut extremitates defigitur; & cum prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars superior, media, aut infima spinalis, sc. unica aut plures simul à causa morbifica impetuntur.

Quod

Quod verò ſpectat ad cæteras hujus affectus cauſas, nempe procatarcticas, & evidentes: quæ prioris generis ſunt, in his duobus præcipuè conſiſtunt; primò quòd infantibus πάνυ σφόδρα valde ſint imbecillia, & viſcoſâ humiditate ſcateant; nempe Cerebrum minùs firmum, atque nervorum tonus valdè laxus ne leviores quidem cujuſvis materiæ impetus ſuſtinere poſſint; quin ſpiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo iſtæ partes irrigantur liquore paululùm modo immoderatior affluxerit, aut ſaltem copioſior quam pro tantilli roboris modulo, facilè in motus irregulares, ſive ſpaſmos incitantur. Attamen ſecundo quoniàm obſervatione conſtat puerulos, nec ſolos, nec omnes qui tenuioris ſunt conſtitutionis in hunc morbum proclives reperiri; idcirco pro potiore procatarxeos morbidæ ratione haberi debet, quòd infantibus quibuſdam, propter mala ab utero contracta, & ſanguis, & ſuccus nervoſus originaliter vitioſi exiſtunt: quippe recens natis maſſa ſanguinea per plures retro menſes eventilatione carens, impurior evadit; quapropter pleriſque infantibus brevi à partu efflorescentiæ latæ, & rubicundæ morbillorum inſtar per totam cutem erumpunt; cujuſmodi ἐξάνθημα ſi impeditur, aut reprimitur, ſæpenumero aphthæ periculoſæ circa oris partes ſuccedunt. Hinc meritò ſuſpicamur tales ſanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum & nervoſum genus, utpote debiliora ſuffundi, & propterea ſpaſmodicas affectiones oriri; nempe dum ſanguis ab utero vitioſus exiſtens depurare ſe ſatagit, fæculentias ſuas, efflorescentiâ in cutim factâ exterminari ſolitas, in caput transfert: quare latex modò tenuis & ſeroſus, modò craſſior & viſcidus, ac uterque ſalium & ſulphurum præternaturalium particeps intra hos, aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ receſſus, & cavitates deponuntur; cujuſmodi recrementa cùm nervi hujus aut illius, ac interdum unà plurium origines, aut caudices obſident, ſpiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in exploſiones ſpaſmodicas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altiùs imbiberunt, ſpiritus eorum copulâ o-

huſti,

mulsi, aut sponte suâ aut à causis evidentibus incitati, eam elidere, & excutere satagunt; proindeque explosiones spasmodicas ineunt.

Causæ evidentes quæ in puerulis prædispositis motus convulsivos inferunt sunt bini generis, sc. primo quæcunque sanguinis effervescentias solitò majores cient, uti sunt frigoris & caloris excessus, nutritio uberior, aut justo calidior; aeris, ac auræ mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliasque similes occasiones sanguis plus debito effervescens copulam heterogeneam spiritibus usque ad plenitudinem citiùs affigit; utque ab ipsis perturbatis è vestigio elidatur & explodatur, efficit. 2° irritatio fere in qualibet systematis nervosi parte dispositionem spasmodicam non rarò in actu deducit: quarè non modò qualitatum tangibilium excessus exteriùs inflicti; verùm & lac in ventriculo coagulatum, bilis, aliique humores acres aut etiam vermes intestina vellicantes, spasmos excitare solent: porro hujusmodi causæ evidentes, siquidem fortiores sint, aliquando per se, absque diathesi prævia affectus spasmodicos inducunt; quippe lumbrici, fortè & acres humores puerulis quibusvis, saltem tenerioribus motus convulsivos inferunt.

Quo certius atque ad sensum pateret cujusmodi in motibus Convulsivis sit materies morbifica, plurium quos hic morbus oppressit defunctorum cadavera aperui: causam intra coctionis viscera & primas vias semper frustra quæsivi; multorum capitibus latex serosus intra cavitatem cerebello subjectam congestus, & membranam, quâ medulla oblongata investitur distendens, nervorum origines inundabat: in quibusdam nulla hujus morbi vestigia apparebant; adeo quod spiritibus accrescens eos ad explosiones irritat interdum imperceptibili prorsus constat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perspicacissimum visûs scrutinium omnino lateat. Olim in hâc urbe cujusdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt; tandem Fœtus quarti intra mensem, uti priores, interempti, caput dissecuimus; nulla hic serosa colluvies ventri-

culos inundabat, sed cerebri tantum, ejusque appendicis substantia erat justo humidior, & laxior: quod potissimùm observatu dignum erat, in cavitate quæ cerebello subjicitur, supra medullæ oblongatæ caudicem, sanguinis grumosi, & velut concreti copiam insignem reperiebamus: at verò incertum est utrum materies istæc ibidem ab initio deposita spasmos primariò intulerat; an potius sanguis iste à partium circumcirca consitarum contractione expressus, & extravasatus, convulsionum effectus, & productum, ac minime istarum causa fuerit; Nam & in Apoplecticis ejusmodi Phænomenon passim occurrit; quod tamen morbi effectum potiùs quam causam esse posthæc ostendemus.

Profecto quòd particulæ heterogeneæ, quæ sanguini ab utero innatæ, in plerisque pueris per ἐξάνθημα in toto corpore cutaneam amandari solent; in aliis capiti suffusæ, affectionis spasmodicæ causa materialis existunt, præter rationes superiùs citatas, etiam à remediis maximè juvantibus inferre licet: quippe in puerulis hæreditariò huic morbo obnoxiis, insultus convulsivi optimè præcaventur, si mox à partu fontanella in nuchâ excitetur, & sanguis hirudinum suctu è venis jugularibus detrahatur; illâ namque succi nervosi corruptelæ subducuntur, atque hoc cruoris efflorescentiæ impuræ à capite avocantur, hisce administrationum modis, cum prius duo aut tres ejusdem parentis nati brevi post partum convulsi interiissent fœtus omnes alii ab eodem malo liberabantur.

2. Hæc de puerorum motibus Convulsivis, qui mox à partu, propter labem ab utero contractam eos infestare solent. Quòd si hac vice aut ipsum morbum aut saltem mortiferas ejus plagas evaserint; nihilominùs circa dentitionis tempora eidem periculo denuò obnoxii reperiuntur: quando enim dentes, præsertim majores, è gingivis erupturi sunt, sæpe febris excitatur, cui non rarò motus convulsivi adjunguntur: Et licet hoc tempore infantes viribus plus valeant, eoq; morbi insultus meliùs quàm recens nati tolerent; attamen affectiones spasmodicæ etiam nunc nec graviore aliquâ occasione excitatæ valde

valde periculosæ, ac interdùm lethales existunt.

Quandoquidem autem pueri qui circa dentitionem febricitant, non omnes motibus Convulsivis tentantur; ideo sequitur hujus morbi dispositionem quandam, sive innatam, sive acquisitam præcedere, atque dolorem à dentitione illatum, tantum causæ evidentis fortioris rationem habere, sc. pueri, quibus aut cacochymicis, aut Cerebri & nervosi generis constitutione debiliori præditis, spiritus animales vel adulterati, vel dissipabiles nimis existunt, in affectiones spasmodicas quamdoque ineundas disponuntur: quare cum dolor admodum acutus unà cum febre urget, dispositio ista latens in actum ducitur.

Si hìc inquiratur quâ ratione febris, & dein quâ motus convulsivi in prædispositis dentitioni superveniunt; dicendum erit quòd uterque affectus ad dolorem velut causam immediatam referri debent: In nobis ipsis experimur quis sit cruciatus qui irritationem circa dentium radices sequitur; reverà tantus & tam atrox ut excitari vix possit atrocior; quippe nervorum quinti paris una aut altera insignis propago ad cujusque dentis radicem pertingit, quæ cum à sanguinis, aliorumve humorum particulis acrioribus illic congestis vellicatur, corrugatione suâ acerrimum molestiæ sensum, sive dolorem infert; Istiusmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit, quia dentibus jam in majorem molem crescentibus, & adhuc intra gingivas vix dum cavatas inclusis, membranæ & fibræ quaquaversus distenduntur: hinc sanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores seri particulas iis suffundit, quibus illi insigniter vellicati corrugationibus, & spasmis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum est si febres, ac etiam motus convulsivi interdum succedant: prior horum accidit & quatenus sanguis circa partem dolentem ne solito atque æquabili cursu circuletur impeditus, propterea in toto corpore inordinatiùs movetur,

tur, & insuper quia spasmis alicubi in nervoso genere excitatis, nervi corrugati & contracti arterias comprimunt, & convellunt, proindeque in sanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant Cæterùm motus Convulsivi dentitioni aliquando superveniunt tum quia sanguis effervescens, particulas heterogeneas regimini animali suffundit, adeoque spiritus in explosiones ciet; tum præterea cùm dolor iste acutus, & velut lancinatio dentes erupturos sequuta sensum valdè molestum ac irritativum a partibus affectis τῷ πρώτῳ αἰσθητηρίῳ communicet, exinde statim per eosdem nervos, vel alios affines excandescentiæ motus (qui ob dispositionem præviam non rarò convulsivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipuæ, & crebriores esse solent) motuum convulsivorum occasiones, sc. prima infantiæ, & dentitionis tempora: Affectus iste etiam aliis temporibus, & propter alias causas sæpenumero excitatur: In quibus enim dispositionis spasmodicæ seminia jaciuntur, illa interdum haud statim a partu se explicant, ac in morbidos fructus maturantur, sed aliquandiu latitantia dentitionem modò præveniunt, modò eam è longinquo sequuntur; & propter causas evidentes alias, sc. vel internas, vel externas, cujusmodi sunt nutrix invaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam ant amaram degenerans, intemperies febrilis, capitis, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata subito evanescentia, aeris mutationes, solis, ac lunæ συζυγία aut aspectus oppositi & similia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus est ut particulatim disseramus.

Cùm viri cujusdam in hâc viciniâ degentis, nati omnes intra trimestre spatium convulsi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejusmodi fatalem eventum, remedia expetuntur: Post aliquot à partu dies accersitus, consulo ut imprimis fontanella in nuchâ excitetur; dein postridie ut hirudine utriusque lateris venæ jugulari applicatâ, sanguis ad *unc.* ij. extrahatur; insuper ut juxta singulas solis & lunæ

lunæ *novæ*, & aspectus oppositos, per tres dies mane, & vesperi pulveris sequentis circiter *gr.* v. exhiberentur è cochleari Julapii. *Recip.* Cranii humani præparati rad. Pæoniæ maris an. *drach.* i. margarit. pulv. *drach.* ſem. sacchari albissimi *drach.* i. misce f. pulvis subtilissimus. *Recip.* Aq. Cerasor. nigror. *unc.* iij. antiepilepticæ Langii *unc.* i. syr. de floribus Pæoniæ maris *drach.* vj. misce; item præcepi ut nutrix iisdem temporibus medicis sumeret haustum seri lactis cui sem. & rad. Pæoniæ maris & foliis Lilii convallis incocta sunt. Infans per quatuor circiter menses bene valebat, tunc vero affectibus Convulsivis tentari cepit: quo tempore iisdem remediis in dosi majori tum infanti, tum nutrici adhibitis, vesicatoria etiam ponè aures applicabantur, & hirudinum suctu sanguis ex utrâque venâ jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convaluit: postea cum intra 4 vel 5 menses spasmi aliquoties redirent, eorundem usque remediorum usu sanabatur. Post sesquiannum affectiones Convulsivæ penitus cessabant; attamen circa infimam spinæ dorsi partem tumor indolens succrevit, à quo vertebrarum distortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralysis inducebantur. Videtur in hoc casu, quòd materies spasmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetere solita, ultimo spinalem medullam subiens, inque extremitatem ejus detrusa nervorum appendicum capita omnino obstrueret, atque spiritibus transitum præcluserat: nimirum quia particulis explosivis aliæ narcoticæ & crassiores sese adjunxerant.

Methodus Therapeutica contra affectiones Convulsivas in pueris.

In pueris ac infantibus passiones spasmodicas, aut imminentes præcavere, aut jamjam exorsas curare incumbit.

Infantum a spasmis præservatio.

Nam si ejusdem parentis nati priores Convulsionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris post natis tempestivo remediorum usu præveniri debet: in hunc finem solenne est, fœtui

cui recens edito, quam primum spirare incipit, medicamentum aliquod ἀντισπασμῳδὲς ori ingerere: hinc nonnulli guttas quasdam mellis purissimi, alii cochleare vini canarini saccharo imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extractum exhibere solent; à quibusdam olei succini gutta 1. aut aquæ epilepticæ semicochleare infunditur.

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti esse videntur, alia quædam remedia, & administrationum modi in usum asciscendi debent: sc. bis in die propinetur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. Recip. *aq: Cerasor. nigror. Rutæ an.* unc. i. s. *Antiepilepticæ Langii* unc. i. *Syr. è Coralliis* drach. vj. *Margarit. præparat.* gr. xv. *misce in phialâ.* Die tertio aut quarto post partum excitetur fontanella in nuchâ, dein si vultus sit floridi, parum sanguinis ad *unc.* i. s. vel ij. è venis jugularibus hirudinum suctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum sanguis copiosè nimis effluat; tempora, & cervix blandè fricentur tali linimento. Recip. *Olei Nucis moschat. per expressionem* drach. ij. *Capivii* drach. iij. *succini* scrup. i. *Periaptum ex radicibus, & seminibus Pæoniæ majoris additò parum ungulæ alcis collo suspendatur.*

Methodus medendi nutricibus ad bibenda.

Porrò medicamenta antispasmodica nutrici quotidie exhibeantur: sumat mane, & vesperi haustum seri lactis cui *rad. & sem. Pæoniæ maris & sem. fænicul. dul. incocta sunt.* Recip. *Conserv. flor. Betonicæ, Pæoniæ maris, Anthos an.* unc. ij. *pulv. rad. & flor. Pæoniæ maris an.* drach. ij. *Corallii rubri præparat. succini albissimi an.* drach. i. *rad. Angelicæ Zedoariæ præparat. an.* drach. sem. *cum s. q. Syrupi de Pæoniâ f. Electuarium: capiat q: Nucis Moschatæ mane & vesperi.*

Recip. *Pulveris rad. Pæoniæ maris* drach. ij. *sem. ejusdem* drach. i. *f. pulvis, sacchari albissimi solut. in aq: florum Tiliæ & ad tabulat. cocti* unc. iij. *Olei succini* scrup. i. *f. s. artem Tabulæ, singulæ pendant* drach. sem. *Comedat.* 1. *horâ quâlibet sextâ. Illâ etiam exactâ victus ratione utatur.*

Quod si infans quispiam Convulsionibus actu afficitur, quia fontanella minus, & tardius operatur, *vesicatorium* in nucha, aut

pone

ponè utramque aurem applicari expedit, & niſi temperamentum frigidius obſtat, ſanguis hirudinum ſuctu venis jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nares, & cervicem, item plantis pedum emplaſtra admoveantur; enemata quæ alvum copiosè ſubducunt quotidie injiciantur: porrò ſæpius in die, nempè ſextâ aut octavâ qualibet horâ remedia ſpecifica intus ſumantur. *Infantum Spaſmis laborantium Curatio.*

Recip. *Olei Capivii, caſtorei an.* drach. ij. *ſuccini* drach. ſ. *f. Linimentum.* Linimenta.

Recip. *Emplaſtri Oxycrocei* p. ij. *Galbam ſolut.* p. i. *Olei ſuccini* ſcrup. i. *f. Emplaſtrum pro plantis pedum. pulvis de gutteta juxta deſcriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.*

Recip. *Cranii humani præpar. ſem Pæoniæ, unguiæ Alcis Margaritar. præpar. an.* drach. ſ. *Ambræ griſeæ* gr. vj. *f. pulvis. Doſis* gr. vj. *in cochleari liquoris infraſcripti ter aut 4er in die.* Pulveres.

Vel Recip. *Cranii humani præpar. Margarit. an.* drach. ſ. *ſalis ſuccini* ſcrup. i. *ſacchari perlati* drach. i. *Doſis* ſcrup. ſ.

Vel Recip. *Sp. C. Cervi* g^tt. iij. *detur ſextâ vel octavâ quâlibet horâ in cochlearı julapii infrà præſcripti.*

Pauperum natis exhibeatur pul. radicis Valerianæ ſylveſtris ſcrup. ſ. *ad* ſcrup. i. *detur bis in die in cochleari lactis, vel liquoris appropriati.*

Vntzerus valdè commendat fel catelli lactantis, nempe ut totus ſuccus cyſti felleâ exemptus puerulo cum pauxillo aquæ florum Tiliæ propinetur.

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus ſe noviſſe plures hoc remedio curatos: Porrò ſolent empirici pueris majoribus, poſt fel epotum, etiam catelli hepar aſſatum comedendum tradere.

Julapia, aquæ *deſtillatæ*, aliiq; liquores *appropriati* juxta præſcripta ſequentia parari poſſunt. Liquores.

Recip. *Aq: Ceraſor. nigror.* unc. iij, *Antiepilepticæ Langii* unc. i, *ſacchari perlati* drach. ij. *miſce.*

Recip. *Rad. Pæoniæ maris recent. in taleolas ſciſſarum* unc. vj. *Vitrioli Hungarici* unc. viij. *cranii humani* unc. ij. *aq: antiepi-*

lepticæ

leptica Langii lib. ſ. *Miſce & deſtillentur in retortâ vitreâ calore arenæ. Doſis cochlear* i. *ad* ij.

Recip. *Rad. Paeoniæ maris recent. inciſ.* unc. iiij. *contuſis in mortario marmoreo affunde vini Hiſpanici* lib. i. *f. expreſſio fortis, adde manus Chriſti perlatæ* unc. ſ. *ſervetur in vitro occluſo. Doſis cochlear* i. *vel* ij. *bis in die.*

Spaſmi ob dentitionem excitati.

Cum ob dentitionem difficilem motus convulſivi eveniunt, ſymptoma hoc quemadmodum ſecundarium & minus periculoſum exiſtit, ita in Therapeiâ non ſemper primam aut præcipuam exigit medendi operam, ſed nonnunquam de dolore ſedando, & intemperie febrili ſummovendâ potiùs ſolliciti ſumus; quare & patiens, & nutrix victu tenui & refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut ſectione exitus pateſiat; quin & partibus iſtis intumefactis, & dolentibus anodyna applicentur: Enemata, & ſanguinis detractio, non rarò hic locum habent: ſomnum conciliare, & ſanguinis ferociam attemperare decet: interim remedia Antiſpaſmodica uſurpentur, verùm temperatiora, & quæ ſanguinem, & humores minùs exagitant: veſicatoria, quia ſerum in caput nimis ſuffundi aptum evacuant, ſæpe juvamen conferunt.

Spaſmi propter alias occaſiones excitati.

Quando pueri nec ſtatim a partu, neque ob dentes erupturos, ſed propter alias occaſiones, & accidentia motibus Convulſivis tentantur; talis affectionis cauſa utplurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viſcera ſubſiſtit. Quando prioris ſuſpicio habetur, uti liquere ſolet a ſignis quæ colluviem ſeroſam intra ἐγκράνιον nimis congeſtâ arguunt, remedia ſuperius citata in paulò majori doſi exhiberi debent; inſuper in iſtis qui catharſin benè ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio inſtituantur: *vinum* & *oxymel ſcilliticum*; item *Mercurius dulcis*, *Rhabarbarum*, & *reſina Jalap.* egregii ſunt uſus.

Quoties affectionis ſpaſmodicæ cauſa in viſceribus ſubeſſe videtur, aut *lumbrici*, aut *acres humores* ventris tormina cientes in vitio deprehenduntur.

Contra Lumbricos purgatio ex *Rhabarbaro*, aut *Mercurio dulci*,

dulci, additâ *resinâ* Jalappæ instituitur. Olim puero convulsionibus miserrimè affecto, ut jam jam moribundus videretur, dosin *Mercurii dulcis* cum *resinâ Jalappæ* exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4 habuit, lumbricos 12 excrevit, & derepentè convaluit. *Propter lumbricos.*

Recip. *Rad. Serpentariæ virginianæ pul.* drach. i. *corallii ad albedinem calcinati* drach. ſ. *f. pulvis, dosis* ſcrup. ſ. *ad* ſcrup. i. *bis in die per tres dies continuos, ſuperbibendo decoctum rad. graminis.* Recip. *Specier. Hieræ* drach. i. ſ. *Theriacæ venet.* drach. ij. *f. Emplaſtrum pro abdomine, vel Emplaſtrum ex Galbano applicetur umbilico.*

Si motus Convulsivos à *ventriculi*, & *inteſtinorum* irritatione, per *acres humores* factâ, procedere ſuſpicamur, lenis catharſis, aut *vomitu*, aut *ſeceſſu*, aut ſucceſſivè utroque inſtitui debet. In hunc finem blanda emetica ex *vino ſcillitico*, aut *ſale vitrioli* propinentur: ſi quando ſc. laborantes vomendi nixu ſponte tentantur: ſin evacuatio potius *ſurſum* tentanda videbitur, *Rhabarbari infuſio*, aut pulvis, ſyrupus de *Cichorio* cum *rhabarbaro*, aut *roſarum* cum *agarico* propinari debeat: & non rarò hiſce remediis tempeſtive adhibitis, affectionem Convulſivam in pueris ſanatam vidi: porro in hoc caſu enemata ſint crebri uſus: Cæterùm non omittantur medicamenta externa, ſc. fotus, linimenta, aut emplaſtra abdomini applicanda. *Propter acres humores.*

Recip. Folior. Camomillæ minutim inciſ. *M.* ij. includantur duobus ſacculis è lino tenui aut ſerico confectis, qui lacti calido intincti & expreſſi abdomini ſucceſſivè applicentur.

Recip. Summitates, aut flor. malvæ pariter inciſ. incoquantur butyro recenti, vel ſevo porcino, & ſub formâ linimenti, aut cataplaſmatis ventri applicentur.

CAP. V.

De morbis Convulsivis Adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis.

LIcet *affectiones Convulsivæ* quæ *adultioribus* accidunt, aliis nominibus insignitæ, etiam alîus cujusdam prosapiæ vulgo reputentur, atque ad *passiones dictas hystericas, hypochondriacas, aut colicas*, vel ad *scorbutum* referri soleant; attamem si res paulò attentiùs consideretur, facilè patebit symptomata quædam spasmodica tum viris, tum fœminis crebrò evenire, quæ *Convulsionis* nomen sibi propriè ac jure vendicant: Hæc autem (uti supra innuimus) pro multiplici causæ morbificæ sede vario modo distingui possunt, potissimùm vero in has *tres species*, sc. in spasmos quosdam ob *nervorum originem* præcipuè affectam excitatos; inque alios qui propter *nervorum extremitates* materiâ morbificâ obsessas, cientur; ac demum in alios quorum materies morbifica à capite descendens, *nervorum* quorundam, vel simul omnium *ductus aut totos*, aut quoad maximam partem, occupat. De singulis hisce Convulsionum speciebus ordine dicemus.

Spasmorum adultioribus accidentium tres species.

Itaque imprimis ut *convulsiones*, à *nervorum origine* affectâ oriundas, explicare pergamus; hic inprimis notandum sit materiam morbificam nervorum principia obsidentem, quandoque in *priora nervorum paria*, quæ sc. *oculorum* & *faciei* musculis prospiciunt, potissimum influere; proindeq; modò *nasi, genarum*, aut *labiorum* contractiones, & tremores, modo *oculorum*, aut *oris* distortiones sequuntur. Secundò aliquando *par vagum*, & *intercostale* particulas heterogeneas maximè imbibunt; & tunc *abdominis*, & *hypochondriorum* inflationes, contractionesve, quin & *cordis palpitatio, tremor, respiratio difficilis* ac *interrupta, pulsus intermittens*, aliaque medii, aut infimi ventris symptomata plurimùm infestant. Tertiò nonnunquam

Ab origine nervosa affecta oriundi distinguuntur

1. *Juxta varios nervos affectos.*

quam verò causa morbifica posteriùs consita, *spinalem medullam* præcipuè afficit, & propterea *membra exteriora* & *artus subsultibus* & *contracturis* inordinatis obnoxia redduntur: porro in pluribus hujusmodi casibus, quia spiritus animales circa nervorum origines explosi, versus ἐγκέφαλον inordinatè resiliunt, idcirco quibusvis fere spasmis hoc ritu excitatis, *vertigo*, item sæpè *Scotomia*, *aurium tinnitus*, & nonnunquam ἀναισθησία adjunguntur, aut succedunt.

2. *Juxta eorundem nervorũ varia loca affecta.*

Cæterùm, prout ex variis affectionis convulsivæ Typis conjicere licebit, videtur quod materies spasmodica, hos aut illos nervos, aut simul eorum plures adpellens; vel circa ipsorum *principia* fere tantùm hospitetur, ita ut spiritibus ibidem crebrò explosis, *vertigo frequens*, & valde molesta oriatur; insuper circa *præcordia tremores*, ac *breve deliquium*, & *leipothymiæ metus*, non rarò in visceribus aut musculis *subsultus*, & *contracturæ leves* sentiantur. Vel secundò particulæ explosivæ ad nervorum origines delatæ, eorum processus altiùs subeunt, & non rarò in *plexus nerveos*, ad *præcordia* aut *viscera* imi ventris, aut etiam *membra exteriora* pertinentes delapsæ, illic affectionum spasmodicarum alios quasi *nidos* conscisunt, ut quoties spiritus circa originem nervosam in explosiones adigurtur, statim in abdomine, thorace, aut artubus *parrxysmi* velut *hysterici*, *Asthmatici*, aut aliàs *Convulsivi* oriantur: Horum exempla, & quibus fiunt modis infra clariùs subdentur: Interim materies spasmodica nervorum ductus influens cùm usque ad processus, & plexus eorum remotos transfertur, quandoque tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervosam habet; adeo ut post graves *viscerum aut membrorum spasmos*, magna *cerebri perturbatio*, cum *vertigine*, *aurium tinnitu*, & non rarò ἀναισθησία subsequatur: interdum vero materia morbifica, quoad maximam partem, ad longinquos nervorum fines translata, deinceps circa eorundem principia immuniùs agitur: Etenim plures observavi, qui dum principiò *vertigine*, *crebro leipothymias metu*, *cephalalgiâ*, & *occipitis gravitate* infestarentur, circa *præcordia*, aut *viscera* leviores tantùm inflationes, aut tre-

mores pertulisse; postea tamen circa has partes spasmos immaniores perpessos, de prioribus capitis affectibus minimè conquestos fuisse.

Materies spasmodica quo ritu nervos influit.

Quod si de *materiâ spasmodicâ* ampliùs inquiratur, *undenam* illa suggeritur, & *quibus viis* versus nervorum origines defertur, & cujusmodi ibidem *situs*, & quasi *focos* obtinet; dicendum videtur, quòd licèt hujus ductus manifestos, & vestigia detegere nequimus; quantum tamen ex observationibus quibusdam, & rerum analogiâ colligere datur, supponere licebit *binos hosce distinctos transitûs modos*, quibus particulæ spasmodicæ primùm è sanguine, in Cerebrum, & Cerebellum suffusæ, exinde versus nervorum principia convehuntur: sc. 1° Interdum materies ista à cerebro, ac cerebello imbibita, ac utriusque poros sensim pertransiens in medullæ oblongatæ caudicem delabitur, cujus item tractu quodam superato, unà cum succo nervoso, versus nervorum origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel intra ipsum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur, in quibus locis aut diutiùs subsistens, crebras vertigines, ac in partibus remotis spasmos leviores, uti dictum est, ciet; vel exinde in nervorum ductus altiùs delapsa, convulsionum valde atrocium paroxysmos excitat: talem causæ morbificæ progressum suspicamur, in quibus vertigo, scotomia, capitis gravedo, ac mentis torpor insultus convulsivos præcedunt, cujusmodi quidem affectus prævios, materies νοσερὴ adhuc in cerebro, & appendice medullari scatens producit; quæ deinceps in nervos allapsa convulsiones infert.

2° Restat alter modus, quo liquidè patet materialem affectus spasmodici causam in principia nervorum transferri; nempe cum eadem à colluvie serosâ intra cavitates, sive ventriculos τοῦ ἐγκεφάλου deposita in vicinas nervorum radices insinuatur: Enimvero in morbis chronicis, cum ad insignem sanguinis, & humorum dyscrasiam *cerebri* quoque prava dispositio accedit, sæpe ingens seri acris, & nervoso generi infesti copia, è plexuum choroeideων vasis exudans, in cerebri

rebri ejusque appendicis ventriculos dilabitur; serosus autem hic latex posteà in *quartum ventriculum* cerebello substratum irrumpens, luxatâ ibidem pelliculâ, quâ *medulla oblongata* obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obsidet, eosque vel irritando, vel particulis heterogeneis & explosivis imbuendo diathesin spasmodicam inducit. Atque hæc fere causa est, quòd post *febres diuturnas*, aut malè *judicatas*, etiam post *morbos cephalicos* gràviores, ægrotantes demum *convulsi* intereunt, prout ex crebrâ cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex observatione Anatomicâ constat, cerebrum colluvie serosâ quâdam inundari, absq; dispositionis spasmodicæ affectu; porro & nonnullis ab *Epilepsiâ*, aliisque morbis convulsivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos seri diluvium adfuisse: Ex quo datur intelligere, *affectiones spasmodicas haud tantùm ab aquosâ τῦ ἐγκεφάλυ illuvie profluere*; cæterùm nec omnino à tali causâ oriri, nisi *latex serosus cerebri ventriculos*, ac imprimis istum cerebello substratum *inundans*, *particulis heterogeneis & explosivis imbuatur*. Memini olim petitum esse meum consilium pro Adolescente egregio phthisi laborante, & tunc temporis planè desperato. Præter *tussim* & *dyspnœam*, Ille per plures dies, immò hebdomadas graviter conquestus erat, non potuisse se in lecto supinum decumbere, aut dum in cathedrâ sederet, caput vel minimum reclinare: quippe ab hoc, illove corporis situ, illico *cordis tremores*, & *spirituum deliquia*, quasi jamjam moribundus esset, pati solebat: quapropter necesse habuit, *caput semper pronum*, sive antrorsum inclinatum tenere. Post obitum cadavere dissecto, pulmones fere per totum schirrosi, & in quibusdam locis ulcerosi apparebant: dein cranio aperto ingens seri flavi, & salsi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in *quartum ventriculum* supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, in nervorum *paris vagi & intercostalis* capita irruens, circa præcordia convulsiones prædictas ciebat: quamdiu autem, capite antrorsum inclinato, ista seri colluvies in anteriores *cerebri ventriculos* refluebat

bat, nervorum origines ab istâ materiâ spasmodica immunes perstitere.

Ostenso hactenus *quot modis* & *quibus viis* materies morbifica, versus nervorum origines delata, spasmos inferre videtur, facile esset juxta has rationes multa symptomata convulsiva explicare: Nam præter *infantum*, & puerorum *motus Convulsivos*, ab ejusmodi causis sæpissime excitatos, etiam huc referri debent partium nervosarum *contractiones*, & *subsultus* quæ febribus superveniunt. Quin etiam *passiones* vulgo dictæ *hystericæ*, item *hypochondriacæ*, & quædam aliæ, non rarò a causa morbifica nervorum principia impetente procedunt: Hujusce igitur hypothesios veritatem quibusdam aliis *ægrotantium historiis*, & *exemplis* astruere nitemur; imprimis vero ejusmodi observationes proponemus, in quibus materies morbifica *nervorum principia* obsidens, nec dum in illorum processus altiùs delapsa, *crebras vertigines*, & *leviores tantum viscerum* & *præcordiorum spasmos* inducit.

1. Observatio. *Fœmina perillustris* 30 circiter annos nata, constitutione tenerâ, & gracili corporis habitu prædita, quavis hyeme *catarrho* in *tracheam* & *pulmones* exudante, cum *tussi*, *raucedine*, & *sputatione copiosâ* graviter affligi solebat; novissimo tamen anno, curâ, & cautione diligenti usa istud malum evitavit: at vero post solstitium Brumale à frigore suscepto, immani *capitis dolore*, *aurium tinnitu*, *vertigine*, cum *ingenti coryzâ* afficiebatur, ut facile constaret seri colluviem, antehac in pectus exudare solitam, tunc temporis intra caput & cerebrum omnino deponi; cujus insuper effectus erat, quod *passionibus*, quasi *hystericis*, quibus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dormire inciperet valde infestaretur: Si quando enim somnum initura, oculos clauderet, illico in abdomine molis ascensus, in gutture præfocatio, circa præcordia tremores, & subsultus excitabantur; quæ tamen affectiones, cum perfectè evigilaret, protinus cessabant, ita ut ægrotans necesse habuerit per plures dies & noctes somno fere in totum abstinere.

Ad hanc Dominam, postquâ plures dies ægrotans valde imbecillis

becillis evaserat, accersitus, medicamentis tantum blandis uti cogebar: itaque *sanguinem* ex pede ad ℥iiij. protinus detrahendum, & quolibet die *clysterem* è lacte saccharato injiciendum curavi, a quo ter, aut quater alvum dejicere solebat: porro octavâ quâlibet horâ dosin *sp. C. Cervi* in cochleari sequentis Julapii exhibui. ℞. *Aq: Pulegii, juglandum, Cerasorum nigror. an.* ℥iij, *aq: hystericæ* ℥ij, *syr. Caryophillor.* ℥i. ſ. *Castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi* ʒ ſ. *Margaritæ pulv.* ʒi. *misce. Vesicatoria pone aures, & cataplasmata ex foliis Rutæ & Aronis cum rad. Bryoniæ, sale marino, & sapone nigro plantis pedum cum fructu admovi.* Interdum vesperi in hauſtulo *Julapii* præscripti, *Diacodii* ℥ ſ. exhibui, cui somnus moderatus, absque solitâ spasmorum consequentiâ, succedebat; cujusmodi effectum, ab opiatis in tali casu exhibitis sæpius expertus sum: pro siti restinguendâ *ptisanam* cum *ingredientibus diureticis* incoctis propinavi: horum usu intra breve tempus plurimùm alleviata fuit. Attamen, quod maximo emolumento cessit, *abscessus in aure sinistrâ sponte disruptus* primò saniem flavam, ac postea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à quâ evacuatione, viscerum, & præcordiorum spasmis in totum cessantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod spectat ad prædictæ ægritudinis *Aetiologiam*, extra dubium videtur, affectus istos à *colluvie serosâ mel τὸν ἐγκέφαλον* depositâ excitatos fuisse; nam & istius humoris in *caput traxstatio*, morbum primo intulit, ejusque per *auris emunctorium sinistrum*, symptomata quævis sustulit: porro cùm materies morbifica spiritibus circa nervorum principia consitis *diathesin* aliquatenus *explosivam* intulisset, isti, licet tanquam œstro perciti, fere continuo agitarentur, quamdiu tamen versus cerebrum resilientes, spatium in quo possent liberiùs expandi obtinerent, phantasiam quidem illi solum vehementiùs exercebant & absque ulteriori incommodo, *vigilias* tantùm induxere. At verò cum somno interdum obrepente spirituum irrequietorum excursus versus Cerebrum cohiberetur (quod quidem necessario evenit quando obdormiscimus, liquore nervoso intra

tra Cerebri poros tunc temporis uberiùs admisso) *nervorum paris vagi & intercostalis* capita iidem tumultuariè irruentes, spirituum intra nervorum istorum ductus scatentium totas series perturbavêrunt, adeoque prædictos, circa *præcordia, viscera*, & *gulæ musculos, spasmos* intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum fœminas ægrotantes novi, qui cum *cephalalgiâ, occipitis gravitate*, aut *vertigine* laborarent, inter edormiscendum, illico in *præcordiis*, aut *visceribus*, aut simul in utrisque *perturbationes* quasi *spasmodicas* sensere, quod quidem contingit à spirituum tumultuantium ῥεύσει à *cerebro in nervorum origines* reflexâ: Quod autem huic ægrotæ *opiatarum* usus somnum placidum, absque solitâ spasmorum consequentiâ, accersivit, ratio erat, quia spiritus animales, utut irriquieti & furentes, *particularum* tamen *narcoticarum* implexu, velut catenis injectis, ligabantur, ut dein sine resistentiâ quâvis, somno obruentur. Enimvero graves *convulsionum paroxysmos* tum *Asthmaticos*, tum quasi *hystericos*, *opiatis* exhibitis, non raro feliciter curavi.

2. *Observatio.* Mulier honesta M. G. 67° anno ætatis, vultu adhuc floridо, & habitu corporis obeso, cum prius faciei intumescentiæ, & gravioribus cephalalgiæ paroxysmis dudum obnoxia degisset, intenso Brumæ frigore, in vertiginem valde molestam, cum tremore cordis, spirituum deliquio, & crebro vomendi nixu incidit: lecto impositа si oculos aperiret, aut è latere in latus converteretur statim insigni *scotomiâ, leipothymiæ metu*, & insuper *vomitu inani* afficiebatur. Hanc invisens minimè dubitabam, quin ægritudinis causa foret *materies spasmodica* ab *exteriori capitis regione*, ad *intimos* τῆς ἐγκεφάλου recessus translata; cujus afflatu, sive copulâ heterogeneâ spiritus animales tacti, dum inordinatè versus cerebrum exilirent, affectus vertiginosos, dumque isti in nervorum capita tumultuariè irruerent, scotomiam, præcordiorum ἀνάτασιν, & vomendi nixum excitabant. Hujus curationem *vesicatoria* larga nuchæ, & pone aures applicata, *enemata* quotidie injecta: item *frequens sp. C. Cervi*, & *Julapii cephalici usus* intra paucos dies perfecerunt.

Vir

Vir egregius 34 circiter annos natus, cùm ex longo tempore tussi, cum sputo copioso, & crasso obnoxius egerat, insuper cutis poros valde apertos habens, continuò madere, & quâlibet fere nocte sudore multo perfundi solebat: sub initium veris evacuationes istas solennes parciùs evenire persensit; interim conquestus est, de manuum & pedum plenitudine, ac velut intumescentiâ quâdam, ita ut *hydropem* ingruentem vereretur; cæterùm & in capite *Scotomiâ*, & *vertigine* crebrâ afficiebatur: Brevi postea hoc malo ingravescente, circa labia, aliasque oris ac faciei partes, leves contracturæ, & subiti spasmi passim excitabantur; subinde etiam (materiâ morbificâ, uti videtur nervorum paris vagi & intercostalis origines influente) cordis tremorem & subsultus, cum crebris spirituum vitalium deliquiis, quasi *Leipothymiâ* jam jam imminente, perpessus est. 3. Observatio.

Scio plurimos, pathemata hæc convulsiva, præcordia ita graviter infestantia, *vaporibus à Liene elevatis* ascribere: attamen ratio longè potior videtur, eadem à materia spasmodicâ intra cerebrum aggestâ, & in nervorum principia irruente deducere; quia sc. excrementi cujusdam a partibus aliis in caput metastasis præcessit, ipsumque adeo *mel τὸν ἐγκέφαλον* deponi, affectus vertiginiosus fere continuus, istique partium oris ac faciei spasmi planè testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferiùs traditam præscribere visum est.

Possem hìc plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus *materies morbifica* prope *nervorum origines* subsistens, cum *vertigine*, *leviores* tantùm *viscerum*, aut *membrorum spasmos* ciet. Cæterùm quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altiùs subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus, *feminii explosivi*, quasi *pulveris pyrii* fomitem struit. Ex re fore videtur hujusmodi casuum exempla quædam subjicere.

Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta; ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam Hero longâ invaletudine detento, diu & fere continuò ministrâsset, atque hinc sæpius totas noctes evigilare, aliisque temporibus crebro expergisci cogeretur, ut nunquam 4. Observatio.

tra Cerebri potos tunc temporis uberiùs admisso) *nervorum paris vagi & intercostalis* capita iidem tumultuariè irruentes, spirituum intra nervorum istorum ductus scatentium totas series perturbaverunt, adeoque prædictos, circa *præcordia, viscera*, & *gulæ musculos, spasmos* intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum fœminas ægrotantes novi, qui cum *cephalalgiâ, occipitis gravitate*, aut *vertigine* laborarent, inter edormiscendum, illico in *præcordiis*, aut *visceribus*, aut simul in utrisque *perturbationes* quasi *spasmodicas* sensere, quod quidem contingit à spirituum tumultuantium ῥεύσει à *cerebro in nervorum origines* reflexâ: Quod autem huic ægrotæ *opiatarum* usus somnum placidum, absque solitâ spasmorum consequentiâ, accersivit, ratio erat, quia spiritus animales, utut irriquieti & furentes, *particularum* tamen *narcoticarum* implexu, velut catenis injectis, ligabantur, ut dein sine resistentiâ quâvis, somno obruentur. Enimvero graves *convulsionum paroxysmos* tum *Asthmaticos*, tum quasi *hystericos*, *opiatis* exhibitis, non raro feliciter curavi.

2. *Observatio.* Mulier honesta M. G. 67° anno ætatis, vultu adhuc florido, & habitu corporis obeso, cum prius faciei intumescentiæ, & gravioribus cephalalgiæ paroxysmis dudum obnoxia degisset, intenso Brumæ frigore, in vertiginem valde molestam, cum tremore cordis, spirituum deliquio, & crebro vomendi nixu incidit: lecto imposita si oculos aperiret, aut è latere in latus converteretur statim insigni *scotomiâ, leipothymiæ metu*, & insuper *vomitu inani* afficiebatur. Hanc invisens minimè dubitabam, quin ægritudinis causa foret *materies spasmodica* ab *exteriori capitis regione*, ad *intimos* τῆς ἐγκεφάλου recessus translata; cujus afflatu, sive copulâ heterogeneâ spiritus animales tacti, dum inordinatè versus cerebrum exilirent, affectus vertiginosos, dumque isti in nervorum capita tumultuariè irruerent, scotomiam, præcordiorum ἀγξίαν, & vomendi nixum excitabant. Hujus curationem *vesicatoria* larga nuchæ, & pone aures applicata, *enemata* quotidie injecta: item *frequens sp. C. Cervi*, & *Julapii cephalici usus* intra paucos dies perfecerunt.

Vir

Vir egregius 34 circiter annos natus, cùm ex longo tempore tussi, cum sputo copioso, & crasso obnoxius egerat, insuper cutis poros valde apertos habens, continuò madere, & quâlibet fere nocte sudore multo perfundi solebat: sub initium veris evacuationes istas solennes parciùs evenire persensit; interim conquestus est, de manuum & pedum plenitudine, ac velut intumescentiâ quâdam, ita ut *hydropem* ingruentem vereretur; cæterùm & in capite *Scotomiâ*, & *vertigine* crebrâ afficiebatur: Brevi postea hoc malo ingravescente, circa labia, aliasque oris ac faciei partes, leves contracturæ, & subiti spasmi passim excitabantur; subinde etiam (materiâ morbificâ, uti videtur nervorum paris vagi & intercostalis origines influente) cordis tremorem & subsultus, cum crebris spirituum vitalium deliquiis, quasi *Leipothymiâ* jam jam imminente, perpessus est. 3. Observatio.

Scio plurimos, pathemata hæc convulsiva, præcordia ita graviter infestantia, *vaporibus à Liene elevatis* ascribere: attamen ratio longè potior videtur, eadem à materia spasmodicâ intra cerebrum aggestâ, & in nervorum principia irruente deducere; quia sc. excrementi cujusdam a partibus aliis in caput metastasis præcessit, ipsumque adeo περὶ τὸν ἐγκέφαλον deponi, affectus vertiginiosus fere continuus, istique partium oris ac faciei spasmi planè testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferiùs traditam præscribere visum est.

Possem hìc plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus *materies morbifica* prope *nervorum origines* subsistens, cum *vertigine*, *leviores* tantùm *viscerum*, aut *membrorum spasmos* ciet. Cæterùm quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altiùs subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus, *seminii explosivi*, quasi *pulveris pyrii* fomitem struit. Ex re fore videtur hujusmodi casuum exempla quædam subjicere.

Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta; ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam Hero longâ invaletudine detento, diu & fere continuò ministrâsset, atque hinc sæpius totas noctes evigilare, aliisque temporibus crebro expergisci cogeretur, ut nun- 4. Observatio.

quam somnus, nisi brevis & interruptus, capesseretur, tandem de *capitis brevitudine* cum *crebrâ vertigine* queri cepit: intra brevem exinde temporis tractum, affectu indies ingravescente, *tremores* sensit in toto corpore, cum levi membrorum succussu, quibusdam vicibus, licet vagis, & incertis, ingruentes: postea dein paroxysmos plane convulsivos, eosque horrendos & crebrò infestantes perpessa erat: paulò ante morbi insultum & *comitiâ* brevi afficiebatur, mox *pectoris angustiam* & *oppressionem* magnam, quâ præcordia simul omnia strictim contrahebantur, persensit; tum illico stridorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram concidere solebat; interim animo constabat; at maximâ cordis oppressione laborans, donec ista pectoris constrictio relaxaretur, se nullo modo relevare potuit: postea cum paroxysmus pertransierat, insigni *cordis palpitatione*, *sensuum torpore*, & functionis animalis debilitate magnâ adhuc aliquamdiu afficiebatur. Postquam hæc ægrotans per quatuordecim circiter menses ejusmodi paroxysmis crebrâ vice repetentibus obnoxia degisset, demum *epileptica* evasit, ut quoties mali insultus rediret, in terram prostrata, *dormiens* cum spumâ oris, aliisque pathognomicis *caduci* symptomatis corriperetur. Neque hic affectus iste gradum sistebat, quin, vix elapso anni spatio, in *maniam* degenerabat, ut denique ægrotans, amisso rationis usu, modo cum *furore* insaniret, modò cum *stupore* plane desiperet.

Prædicti Casus Ætiologia

Ex morbi hujus *initio*, *progressu*, & *crebrâ metamorphosi* liquidò patet eum primò in capite prope nervorū origines & *causam*, et *sedem* habuisse, et exinde fines suos & *in cerebrō* et in *systema nervosum* quotidie latiùs explicuisse: nam ab initio materies morbifica juxta nervorum principia consistens, *viscerum*, & *membrorum* leviores tantùm spasmos, & succussiones cum *Vertigine* intulit, postea ejus portio in *nervos pneumonicos*, eorumque *plexus* delapsa, gravissimos *præcordiorum*, *diaphragmatis* & *ventriculi* convulsiones produxit; quin & ejusdem materiæ portio altera cerebrum ejusq; meditullia invadens, *dormiendi*, ac dein caduci paroxysmos inferebat; atque demum spirituum animalium in totum vitiatâ, eorumque latice in liquorem acerrimum,

mum, ac velut stygium degeneri, *affectionem spasmodicam* in *maniam* transibant.

Quod itaque spectat ad particulares tum *morbi*, tum *symptomatum rationes*; videtur quod prædicta virgo ex vitâ sedentariâ, omni corporis exercitatione & auræ liberioris usu penitùs ademptis) præsertim vero ex vigiliis nocturnis, & somno frequenter interrupto, vitiosam *sanguinis* & humorum diathesin, simulque pravam & debilem *cerebri*, & *nervosi generis* constitutionem contraxerat: quibus accessit, quòd illa Hero suo gravissimis convulsionum affectibus laboranti perpetuò ministraret, atque ex eo fortè contagium aliquod, sive miasmata spasmodica susceperat: Et primò quidem particulæ heterogeneæ unà cum succo nervoso in *cerebrum* & *cerebellum* suffusæ, ibidemque spiritibus accrescentes, præliminari *Scotomiâ*, & *vertiginoso* affectu quasi velitabantur; dein materies spasmodica *nervorum paris vagi* & *intercostalis*, atque *medullæ spinalis* principia obsidentes una cum *vertigine visceruum* & *musculorum subsultus*, & *succussiones* leviores intulit: postea cum eadem *nervorum ductu* altiùs subiens, in *plexus cervicales*, *cardiacos*, & forsan *intercostales*, alioisque deferretur, atque spiritus *respirationis*, & *pulsus* munia exequentes, copulâ explosivâ imbueret; illi crebrâ vice ob *plenitudinem*, vel propter *irritationem*, unà cum superioribus nervosæ originis incolis, in explosiones adacti, partium respectivarum *spasmos horrendos* excitabant: Enimvero urgente paroxysmo, à *nervis pneumonicis* constrictis derepente Thoracis systole inordinata ciebatur; deinde statim diaphragmate subitò & vehementer retracto, ejulatus iste obstreperus succedebat: porro cum ob istam Thoracis systolen diutiùs continuatam, sanguis ne moveri possit impeditus, omnino in præcordiis stagnaret, idcirco durante paroxysmo, cordis oppressio magna, cum *dorsi & dorsali* laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à spirituum explosionibus libera, ac immunis perstaret, ægrotans animo constabat; postea verò cum materies spasmodica indies adaucta, etiam in cerebri debilitari &

præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀναισθησία, dein *Epilepsia*, ac ultimò *mania*, propter rationes modo citatas, supervenerunt. Huic Aegrotanti medicamenta plurima, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confusè tamen, methodoque incertâ, & subinde mutatâ, præscripta ne hilum profuere.

5. *Observatio.* Mulier quædam venusta εὔχροος & εὔσαρκος a diutino mærore in diathesin invaletudinariam incidit; circa meridiem, & horas vespertinas plerunq; mediocriter habuit, mane autem cum somno satis, & sæpe plus nimio indulserat, usque magis somnolenta, & torpida evasit: expergefacta, statim queri solebat *de gravitate*, ac velut *stupore* in toto capite, cum *vertigine* ad quemvis motum, aut capitis circumactionem; paulo postea *paroxysmum convulsivum*, aut ἀναισθησίαν fere constanter expectabat, eamque modò hæc, modò iste infestare solebat: quippe post vertiginem, quasi velitationem præviam, plerunque in *ventriculo*, & *latere sinistro* dolorem gravativum huc illuc transcurrentem sensit; hinc rugitus, vomendi nixus, flatuum eruptiones, nec non abdominis, & hypochondriorum distentiones miræ insequebantur, & plurimis interdum horis hanc miserè exercebant: interdum vero hæc symptomata abesse contigit, & tunc in *cerebro* affectio immanior successit: namq; in crebras ἀναισθησίας incidens, aliquandiu immota, & clausis oculis, sine sensu, aut intellectu perstare solebat; cumque famulæ ejus *frictionibus*, & *nicotianæ* fumigatione ipsam excitarent, mox animo constabat, at denuo statim revolvitur in similem ἀναισθησίαν atque ita quatuor, aut quinque vices ejus subit, priusquam ad se perfectè, & sine recidivâ mox expectandâ rediit: Tandem peractâ tragædiâ, etiamnum *capitis gravitate*, & *torpore* aliquantulum afficiebatur: circa meridiem verò, nebulis omnino discussis, sudum, & serenum πάντα τῶν ἐγκεφάλου obtinere solebant; donec proximo mane, rursus eadem symptomata reverterentur.

Aetiologia. Qui symptomata hæc rite perpendit, non habebit necesse vapores ab *utero*, aut *liene* elevatos supponere, atque in istis causam

causam morbificam frustra quærere: nempe quam multò certius poterit in ipso capite collocare? Videtur enim quòd huic ab initio, propter ingentem mærorem (prout in fœminis crebrò afflolet) *cerebro* & *nervoso generi* magna *debilitas*, simulque *vitiosa labes* imprimerentur; ita quidem ut spiritus animales in Cerebrum, & Cerebellum derivati, secum particulas heterogeneas mixti generis, sc. partim *narcoticas*, & partim *explosivas* afferrent: cujusmodi copulam cum illi a somnis uberiorem conciperent, meræ plenitudine ad ipsam excutiendam ciebantur: quamprimum igitur expergefieret mulier; iidem spiritus commoti, vel *sursũ inferiùs* factâ, in *nervorum origines* deprimebantur, ibidemque explosi viscerum spasmos excitabant, aut versus *cerebri meditullium* resilientes, ibidemque elisi, *crebras* & *terribiles ἀναισθησίας* intulere. Revera hæc affectio Epilepsiæ aliquantulum affinis erat, nisi quòd materies morbifica nondum intra regale cerebri palatium, sive meditullium ejus ita commorabatur, ut spiritus illic intra primos ipsorum fontes inficeret; iisdem tamen inferiùs dissociatis, & juxta nervorum origines, sese in varios, minoresque rivulos dividentibus, eadem copula heterogenea arctiùs adhærebat. Interea spiritus, quo istam materiam excuterent, crebriùs explosi, cum *versus cerebri arcem* tumultuosè raperentur, *stuporem*, & *ἀναισθησίας*, sin aliò vergentes in *nervorum principia* irruerent, propterea istos *viscerum spasmos* intulere: Quòd autem paroxysmi tantùm *horis matutinis* post somnum pleniorem ingruebant, ratio erat quia spirituum copula heterogenea iis cum succo nervoso adveniens, eo tempore ad plenitudinem explosionibus aptam congerebatur; quæ siquidem tunc integrè discuteretur, reliquo die ægrotans ab affectu immunis perstitit; donec postridiè, cùm *somnus nocturnus* novum materiæ morbificæ supplementum capiti intulerat, mane similis paroxysmus redibat; qui forsan prout somnus brevior aut protractior fuerat, modò intrà *cerebrum*, modò juxta *originem nervosam* peragebatur.

Nec tantũ in *sexu fœmineo*, utpote debiliori, & magis patibili,

spasmi

Observatio Affectionis quasi hysterica in viro.

spasmi ab *origine nervosâ* principaliter affectâ oriuntur; verùm ejusmodi affectiones aliquando *in viris*, à simili procatarxi excitatas observare licet. Ante aliquot annos festinanter accersitus ad hospitem quendam in hâc urbe diversantem, ipsum primo intuitu, revera dæmoniacum suspicabar, eiq; *exorcismis*, potiùs quam *pharmaciâ* opus fuisse rebar. Erat is quadragenarius qui jam per tres annos statis quibusdâ temporibus *motibus convulsivis* tentari solitus est *hujusce* ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito hospitaretur, occasione ingentis mœstitiæ insultum solito majorem perpessus erat: morbi accessionem per duos, aut tres dies præsentiscere solebat; nempe ex magnâ intra *sinciput commotione*, continuâ fere *vertigine*, & *crebrâ oculorum obfuscatione*; ingruente autem paroxysmo, primò oculi varie contorquebantur, invertebanturque, dein moles quædam instar vivi animalis, ab imo ventre sursum versus Cor, & Thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: hujusmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, planè persensi; & quamdiu, palmis totis viribus obtentis, istius globi ascensum inhiberem, se mediocriter habuit: quamprimum vero intumescentia istæc sensim superiùs obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immanitèr convellebantur, ut tanquam *spiritu malo* obsessus, se ad parietes, & postes illideret: à quatuor robustis viris, vix summâ vi detineri, & coerceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diversimodis huc, illuc jactaret: quando ab exilitione cessaret, membra fuerunt robustissimè extenta, & musculi rigidi, & velut *tetano* affecti: Talis paroxysmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad se rediens sobriè loquutus est, in cubiculo obambulavit, qualia passus erat conscivit, & veniam ab astantibus petiit; brevi postea oculos invertere, & ocissimè volutare cepit; dein statim affectus spasmodes repetens, similem uti prius excitabat tragœdiam: atque isto ritu intra tres horas quinque aut sex paroxysmos ejusmodi convulsivos sustinuit. In medio quodam paroxysmo, venâ in brachio pertusâ, factoque orificio satis largo, sanguis lentè affluebat, & statim

conge-

congelari visus est; ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in superficiem planam & æquabilem diffluceret, at instar sevi liquefacti, & in vas frigidum instillati, gutta super guttam accumulata, in molem accresceret.

Si affectio hæc stupenda mulieri contigisset, obvium esset, eam *hystericam* dicere, ejusque causam in *uteri* vitium conjicere; eo magis, quia tanquam molis cujusdam ab imo ventre ascensus paroxysmum inchoavit: attamen cum vulgaris ista solutio, quæ sæpissime merum ignorantiæ subterfugium est, in hoc casu admitti nequit; rationi maximè congruum videtur, omnia istæc symptomata in malas *cerebri* & *nervosi generis* affectiones referre. Enimverò morbi causam in ipso capite latere, ex symptomatis paroxysmum præcedentibus, quæ spirituum intra ἐγκέφαλον scatentium agitationem insignem denotabant, planè colligitur: ista *cerebri inflatio*, graves *Scotomiæ*, quæque insultu jamjam ingruente, constanter evenerunt, *oculorum contorsiones*, manifestò arguunt particulas heterogeneas, & explosivas spiritibus intra ἐγκέφαλον juxta nervorum principia degentibus accrevisse: Adeò ut hic casus etiam ad *Epilepsiæ* naturam propè accederet, excepto tamen quòd intra *cerebri medullium* spiritus, nec copulam heterogeneâ admitterent, nec alibi explosi, illic tumultuariè perrumperent; durante enim paroxysmo, ægrotans usque animoconstabat: at verò materies mobifica, in capite uberiùs congesta, cùm illinc in nervorum tum interiorum, tum exteriorum ductus altiùs prolaberetur, in visceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, seminii explosivi mineras valdè diffusas posuerat; adeò ut cùm spiritus animales juxta *nervorum origines* explodi inciperent, illicò statim alii, *plexus mesentericos*, & deinceps alii *alios plexus nerveos* à metâ extimâ, usque ad caput interjectos, incolentes, ordine explosi, spasmos à parte in partem usque continuabant, donec ad ἐγκέφαλον perveniretur: exindè verò explosione statim ad spiritus *spinalis medullæ*, & *nervorum appendicum* hospites, translatâ, musculorum, & membrorum totius corporis convulsiones validissimæ insequutæ

Casus prædicti Ætiologia.

quutæ sunt: Quòd autem iste velut *molis ascensus*, qui sæpenumerò in imo ventre, circa convulsionum initia percipitur, à spiritibus intra *plexus mesentericos* in explosiones adactis procedat, inferiùs cùm de *passionibus hystericis* dicemus, fusè declarabitur.

Intereà si inquiritur ob quam rationem paroxysmo convulsivo περὶ τὸν ἐγκέφαλον juxta nervorum origines incipiente, illico spiritus extimè degentes (quotquot in illud symptoma prædispositi sunt) explosiones ineunt, adeòque affectionem spasmodicam illic pleniùs exorsam sursum transferant, (nam ità plerunque habet, sive morbi accessio in *imo ventre*, sive circa *medium abdomen*, *hypochondria*, aut *præcordia* incipit: quippe spasmus ab istis locis sensim versus caput prorepere solet.) Dico propter hujus solutionem hæc duo imprimis consideranda offerri, sc. primò advertimus quòd, cùm spirituum integra quædam series perturbatur, qui in extremo ambitu resident influxu originali primo destituuntur; quare isti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt; hinc quando nervus *cubiti*, aut *femoris* ab incubatu constringitur, ut solita spirituum influentia impediatur, stupor cum punctionis sensu in *manûs*, aut *pedis* digitis primò sentitur; unde sensim superiùs versus loca affecta perreptat. Secundo subest altera, eaque potior istius affectus ratio, nempè quod spiritus in explosiones parati, cùm intra ductus nervosos, unum aut plures, quasi totidem distinctos tubulos continentur, spatium satis amplum requirunt, in quo plurimùm, & quidèm successivè rarefieri & expandi queant; quod siquidem intra nervorum truncos à principio versus finem haud facilè conceditur; idcirco dum spiritus, circa originem nervosam primo elisi, versus ἐγκέφαλον resiliunt, proindeque vertiginem cient; spirituum explosio apertior circa nervorum processus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatatur, aut in plures fibras latè dispersas terminatur, plerunque incipit; dein spiritibus istis explosis, statim aliis ordine succedentibus, quo pariter explodi possint, locus conceditur: Hinc observare est, dum

Quare spasmi à nervorum extremitatibus incipiunt.

dum ſpiritus exteriores exploduntur, ſi ligaturâ, aut compreſſione ſtrictiùs factâ, aliorum in idem ſpatium ſucceſſio, aut verſus exteriora progreſſus intercipitur, ſpaſmus ne ſurſum aſcendat inhiberi ſolet: quare cùm ſtupor (prout hiſtoriæ medicæ teſtantur) ab extremo manûs aut pedis digito exorſus, cum fornicationis ſenſu, aut, inſtar auræ frigidæ ad ſuperiora repit, ac demum cerebrum petens, convulſiones horrendas infert; ſi mox ab initio inſultûs, brachium, aut crus fortiter ligetur, ſpaſmus locum iſtum ligatum ſuperare non valens, à capite conſcendendo impeditur; quinimo uſitatum eſt *fœminis hyſtericis*, quamprimum ventris intumefactio, ſive molis in abdomine aſcenſus primò ſentitur, medium corporis truncum faſciis circumpoſitis valde conſtringere, adeoque ſæpiùs præcavetur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxyſmo convulſivo afficiantur.

Quod autem ſanguis medio paroxyſmo eductus cito congelabatur; ita quidem fieri in affectibus convulſivis, & Apoplecticis paſſim aſſolet, prout *Doctiſſimus Heighmorus* ex recenſione *Heidochii* priùs annotavit: attamen quòd nonnulli hinc contendunt, convulſiones omnino à ſanguinis craſitie, motu impedito, & ſtagnatione pendere, minimè concedendum erit: quippe ſanguis ab iis qui ſpaſmis obnoxii ſunt, paulo ante paroxyſmum detractus, ſero dilutus, atque ſatis fluidus exiſtit. Quapropter opinari liceat congelationem iſtam ab ipſo paroxyſmo induci; quia ſc. in motibus convulſivis, ab immodicis muſculorum, & viſcerum contractionibus, ſanguis interfluus, ſpiritu & ſero ejus exhalantibus, aliquantulùm in mixtione ſolvitur, & propterea aliquatenus coagulatur, non aliter quàm cum lac, propter nimiam agitationem, & partium ab invicem ſeparationem, in *butyrum* concreſcit: Quare hujuſmodi *ſanguinis coagulatio*, videtur *convulſionum* potiùs eſſe *effectus*, quàm *cauſa*.

Quare ſanguis in affectibus Convulſivis citò congelatur.

Methodus Therapeutica.

Quod ſpectat ad *curationem* ejuſmodi affectionum ſpaſmodicarum, quæ in fœminis, aut viris à cauſâ morbificâ nervorum origines obſidente, procedunt. *Prima indicatio* erit morbi fomitem ſubtrahere, ſc. impedire, quo minùs ſanguis particulas heterogeneas, aut in ſe genitas, aut aliundè a viſceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem *evacuatio* & per *catharſin*, & per *phlebotomiam*, niſi aliquid contraindicat, inſtituta, commodè adhiberi ſolet.

Emetica. *Vomitio* ſæpiſſime juvamen præſtat, quare *emetica* ex *infuſione croci metallorum*, vel ex *ſale vitrioli*, aut *vino ſcillitico* ab initio propinentur. Dein propediem *ſanguinis detractio*, aut *phlebotomia* in *brachio*, aut *hirudinum ſuctu è venis ſedalibus* celebretur; dein poſteà *lenis purgatio* aut *pilulis*, aut *Apozemate ſolutivo* inſtituatur, & tempeſtivè repetatur.

Cathartica. ℞. *Pilul. è ſuccino Cratonis, vel Tartarearum Bontii* ʒij, *reſin. Jalap.* gr. xvj. *Caſtorei* ℈i. *Olei roriſmarini vel ſuccini* ℈ſ. *Gummi Ammoniaci ſolut. in aq: hyſterica q.ſ.f. pilulæ* 16. *ſumantur quatuor die quolibet ſexto aut ſeptimo.*

℞. *Rad. Polypodii qu: Lapathi acut. præparat. Cherefolii an.* ʒvj, *Pæoniæ maris* ʒiij, *folior Betonicæ chamedryos chamepyteos, verbenæ, veronicæ maris an.* Mj. *ſem. carthami, bardanæ an.* ʒiij *Coquantur in aq: fontan.* ℔iiij. *ad medietatem, adde vini albi* ℔j. *coletur in matracium, cui imponantur folior. ſennæ opt.* ʒi, *Rhabarbari* ʒvj, *Turbith Gummoſi* ʒſ. *Epithymi, ſantal. citrini an.* ʒij, *ſalis Abſynthii cochleariæ an.* ʒi, *Flavedinis cortic. Aurantii* ʒij: *Digerantur clauſè, in calore arenæ per horas* 12. *Colatura uſui ſervetur: edulcoretur (ſi opus ſit) cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani, vel è cichoreo cum Rhabarbaro. Doſis* ʒvj. *ſemel aut bis in hebdomade.*

Singulis diebus quibus à *purgatione* vacat, remedia *cerebrum corroborantia*, quin & ſpiritus animales, à copulâ heterogeneâ ſuſcipienda, aut ab exploſionibus ineundis, vindicantia, exhibe-

hibeantur. De quibus tamen juxta *ægrotantis temperamentum, corporis habitum*, & *constitutionem* delectus quidam instituatur: nam gracili corporis habitu, & sanguini fervidiori præditis medicamenta minùs calida, quæque sanguinem haud supra modum exagitent, propinari debent: è contra phlegmaticis, obesis, quorum urina tenuis, & aquosa est, atque sanguis hebetiùs circulatur, viscera que inferciuntur; remedia calidiora, & humores insigniter fermentare apta designentur. In priori casu ad hunc modum præscribatur. *Remedia in temperamento calidiori.*

℞. *Conservæ flor. Betonicæ, Tamarisci, pæoniæ maris an.* ℥ij. *spec. diamargarit. frigid* ʒi. *ſ. pulv. rad. pæoniæ, & seminis ejusdem an.* ʒi. *Corallii rubr. præpar.* ʒij, *Vitrioli martis* ℈ij, *salis Absynthii* ʒij. *Cum ſ. q. succi Aurantior. f. Electuar. capiat bis vel ter in die, superbibendo haustulum* Julapii *infra præscripti.* *Coroborantia & Specifica.*

℞. *Corallii rubri cum succo aurantiorum in marmore, aut mortario vitreo triti, & exiccati* ℥ *ſ. pulv. visci qu: rad. pæoniæ maris an.* ʒij, *sacchari perlat.* ʒiij, *F. pulvis Dosi* ℈i *ad* ʒ *ſ. bis vel ter in die.* *Pulveres.*

℞. *Specier. Diamargarit. frigid.* ʒij, *salis Absynthii* ʒiij, *rad. aronis pulv.* ʒ i. *misce, f. pulvis dividatur in viginti partes, sumatur dosis mane, & horâ quartâ.*

℞. *Pul. rad. Petasitidos* ℥i. *ad* ʒ *ſ. ad* ʒi. *bis in die.*

℞. *Folior. bardanæ, ari an.* M vj. *incisa, & simul mista destillentur. Dosis* ℥ij *ad* iij *bis vel ter in die post dosin Electuarii, aut pulveris.* *Aquæ distillatæ & Julapia.*

℞. *Hujus aquæ destillatæ* ℔ij. *Chalybis nostri præpar.* ʒij, *misce in phiolâ, sumantur eodem modo.*

℞. *Aq: Jugland. simplicis, Cerasorum nigror. an.* ℔ ſ. *Limatum* ℥iiij, *syr. flor. Pæoniæ maris* ℥ij. *Dosis* ʒi. *ſ. ad* ij *eodem modo.*

℞. *Rasur. Eboris C. Cervi an.* ʒiij, *rad. cherefolii, bardanæ, valerianæ an.* ℥ *ſ. folior. betonicæ, chamepyteos, scolopendrii, summitat. Tamarisci an.* M i. *corticum Tamarisci, solani lignosi an.* ℥ *ſ. coquantur in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad tertiæ partis consumptionem, adde vini albi* ℥viij, *coletur in lagenam, cui imponatur folior. becabungæ,* *Apozemata.*

cubungæ, cardaminæ an. Mi. f. infusio tepida, & clausa per horas quatuor, colatura servetur in vitris occlusis. Dosis ℥vj bis in die, post dosin medicamenti solidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybis nostri ʒij, & sumantur eodem modo.

Tempore æstivo aquar. acidularum usus convenit, in earum defectu nostræ artificiales substituantur.

Remedia in temperamento frigidiori.

Quòd si ob rationes supra citatas, medicamenta calidiora indicantur, juxta methodum sequentem procedere licebit.

Electuarium.

℞. Conservæ anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an. ℥ij, nucum Jugland. & Myrobalanor. condit. an. n°. ij. ligni Aloes, santali citrini, rad. serpentariæ, contrayervæ, angelicæ, ari an. ʒi, vitrioli martis (vel chalybis præpar.) ϑiiij, salis absinthii, cochleariæ an ʒi, cum s. q. conditura nucum Juglandum f. Electuarium. sumatur bis in die qu: nucis. mosch. superbibendo dosin liquoris appropriati.

Tabulæ.

℞. Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, corrallii rubri præpar. an. ʒij, sacchari solut. in aq: Limacum, & ad tabulatum cocti ℥vj. Olei succini rectificatissimi ʒ ſ. s. a. f. Tabulæ, singulæ pendant circiter ʒ ſ. una, aut altera sumatur bis vel ter in die, superbibendo dosin liquoris appropriat.

Pilulæ.

℞. Rad. serpentariæ Virginianæ, contrayervæ, valerianæ an. ʒij, corallii rubr. præpar. margarit. an. ʒi. Cort. Winteran. rad. dictamni cretici an. ʒi. vitrioli martis, salis Absynthii an. ʒi. ſ. Extract. Centaurii ʒij. Ammoniaci solut. in aq. hystericæ q. s. f. massa pilularis. sumantur quatuor pilulæ mane & horâ quartâ p. m.

Spiritus.

℞. Sp. C. Cervi, aut fuliginis, vel sanguinis humani, vel salis Armoniaci q. s. sumantur gutt. 10. ad 12. mane, & vesperi in cochleari Julapii superbibendo haustulum ejusdem.

Aqua destillata.

℞. Folior. betonicæ, verbenæ, salviæ, cardaminæ, ari, bardanæ an. Mij. Jugland. viridium n°. 20. cortices 6. Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. cubebar. an. ʒi. concisis, & contusis affunde seri lactis è pomaceo, aut vino albo facti ℔vj. destillentur s. a. dosis ℥ij. vel iij. bis in die post dosin medicamenti solidi. Hujus ℔ij. adde Chalybis nostri ʒij.

℞. Aq: Lumbricor. limacum an. ℥vj. Jugland. simplicis ʒiiij.

Raphani

Raphani compoſit. ℥ij. *ſacchari albiſſimi* ℥ij. *F. Julapium. Doſis cochlearia* 4 *vel* 6 *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi.*

℞. *Millepedum mundator.* ℔i. *caryophyllor. conciſ.* ℥ ſ. *ſuperaffunde vini albi* ℔ij. *deſtillentur in cucurbitâ vitreâ, doſis* ℥i *ad* ℥i. ſ. *bis in die.*

Pauperioribus, per remedia faciliùs parabilia ad hunc modum conſulatur.

℞. *Conſervæ folior. rutæ cum æq: p. ſacchari factæ* ℥vj. *ſumatur quantitas nucis Moſchat. bis in die ſuperbibendo decoct. ſem. & rad. bardanæ in ſero lactis cum vino albo parat.*

Vel paretur Conſerva ex foliis Arboris vitæ cum æquali parte ſacchari doſis ℥ ſ. *ad* ℥i. *bis in die,*

℞. *Pulveris Millepedum præpar.* ℥iij. *ſem. ameos* ℥i. *f. pulvis, dividatur in* 10. *partes. ſumatur doſis bis in die, vel aſellus* 12. *contuſis cum vino albo affuſo exprimatur ſuccus f. hauſtus, ſumatur bis in die.*

Interea dum bæc remedia intus ſumuntur, convenit interdũ *veſicatoriis* in *nuchâ*, & pone *aures* applicatis ulcuſcula excitare; ita namque ſeroſi, & acres humores à capite plurimùm emulgentur: porro *ſternutatoria*, & *apophlegmatiſmi* non rarò juvamen inſigne præſtant. *Sanguinis detractio* è *venis ſedalibus*, aut è *pede* aliquoties iterari debet: quin & urgente affectu, *emplaſtra*, vel *cataplaſmata* plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat etiam circa ſuras, & femora *epiſpaſtica* admovere.

CAP. VI.

De motibus Convulſivis, quorum cauſa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos ſubſiſtit.

Affectiones ſpaſmodicas interdum abſque capitis vitio, à ſpirituum circa *nervorum extremitates* ſcatentium *irritatione*, *exploſioneque* oriri, vel hinc conſtat, quia cum *pharmaca* ventriculi, aut inteſtinorum tunicas acriùs vellicant, aut

aut *lumbrici* eas corrodunt, non tantùm in istis partibus succedunt spasmi, sed insuper motus Convulsivi nonnunquam in membra, & artus exteriores retorquentur: enimverò, prout alibi ostendimus, cum partem aliquam gravioris molestiæ sensus excruciat & ab illâ *primo sensorio* communicatur; exinde statim spiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius, & irregularis reflecti solet; idque non tantùm per eosdem nervos, quibus doloris sensus afferebatur, sed interdum etiam per alios aut affines, aut prorsus extraneos spasmus reciprocatur: Ita lapis *ureteri* infixus, fibrasque ejus nerveas plurimùm irritans, motus convulsivos non tantùm in vase affecto, sed in cunctis ferè abdominis visceribus excitat; adeò ut urinâ suppressâ, tormina huc illuc diffusa; & vomitiones horrendæ utplurimùm succedant. Quapropter minimè ambigendum est, etiam morbos, & symptomata quædam spasmodica, propter noxam externam *nervorum apicibus* intra *membranas*, *musculos*, aut *viscera* terminatis illatam, sæpenumero induci: quinimo in *passionibus hysterici*, *hypochondriacis* & quibusdam aliis, si quando motus convulsivi, capite illæso, *uteri*, *lienis* aut alius visceris culpâ excitantur; næ illi hâc solùm ratione, nempe reliquarum partium incommodis hâc viâ per *nervos*, nullatenùs autem per *vapores* ad Cerebrum translatis, oriuntur, ac quoquoversùm in varias corporis regiones propagantur.

Spasmi a nervorum finibus incipiunt & propter irritationem.

Hic autem adnotetur, quòd licèt *causa evidens* solitaria, siquidem ea fortis, ac vehemens fuerit, convulsiones interdum per se, & absque dispositione prævià inducat; quatenus nimirùm spiritus animales supra modum irritati, explosiones debito majores & plusquam ordinarias ineunt; prout in *hypercatharsi*, ac paroxysmis *colicis*, & *nephriticis* passim evenire solet; attamen in pleriisque aliis affectibus spasmodicis, quorum accessiones sunt crebræ, & habituales; præter *irritationem* circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimùm causæ evidentis loco est; etiam *procatarxis* quædam adest, cujus efficaciæ morbi insultus præcipuè debetur; nempe cum motus convulsivi *Lienis*, *uteri*, aut alius privatæ partis, vitio excitari, ac

Et propter Copulam explosivam.

crebrâ

crebrâ vice repetere solent; suspicari licet, quòd *spiritus animales* fibrarum in parte affectâ, & in vicinia ejus dispositarum incolæ, *copulam heterogeneam*, & *explosivam* priùs contraxerant, quâ ad plenitudinem saturi, levi occasione in explosiones spasmodicas cientur: dein istæ circa *nervorum extremitates* primò inceptæ eorundem nervorum ductu sursum perreptant, & non rarò ad ipsam *originem nervosam*, ac interdum ulteriùs ad *cerebri meditullium* traducuntur: à quo denuò in genus nervosum reflexæ, etiam membrorum, ac *artuum spasmos* secundariò inferunt: postquam verò cerebrum, & superior systematis nervosi portio, spasmis infra excitatis sæpius compati, & coafficiassueverunt, etiam spiritus istarum partium incolæ ipsi tandem adulterari, copulam heterogeneam, & explosivam admittere, adeòque in causæ procatarcticæ partem ascisci incipiunt; hinc demum procatarxis spasmodica utriq; caudicis cujusdam nervosi termino communis evadit, atque spiritus animales in nervi unius, aut plurium tum *capite*, tum *caudâ* malè dispositi, ab alterutro explosiones concipiunt, easque alteri statim tradunt; prout infra cum de *passionibus hystericis*, aliisque speciatim dicemus, fusiùs declarabitur: Interim *historias* quasdam, & *observationes* spasmorum à nervorum extremitatibus oriundorum subjiciemus.

Virgo lectissima circa 16. ætatis suæ annum ab equo decidens, & saxo protuberanti allisa, mammam sinistram graviter læsit, unde tumor cum dolore exortus est, quæ tamen symptomata ab initio remediorum usu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere visa sunt; post triennium vero à frigore suscepto, ac pessimâ victûs ratione adhibitâ, omnia exacerbari ceperunt; pars læsa in majorem molem intumescens dolore peracuto, & fere constanti afficiebatur, ut ægrotans præ insigni cruciatu dies, & noctes pleraque insomnes degerit, mammæque glandulas tumidiores tunc factas nec tangi nec pertractari, imò ne strepitum quemvis, aut concussionem in cubiculo factam sufferre potuerit. I. *Observatio.*

Cum huic tumori, versus cancrosum degeneri, fotus & cata-

cataplasmata ex *cicutâ*, & *mandragorâ*, aliisque stupefacientibus, & repercussivis applicarentur, Perillustris Domina affectiones quasdam spasmodicas crebrâ vice infestantes pati cepit: imprimis quoties in mammâ dolor atrocius vrgeret; illic loci punctiones, nec non spasmos ac contracturas huc illuc excurrentes persensit: deinde statim ventriculus ac hypocondria, & non rarò totum abdomen cum rugitu & vomendi nixu inflari, ac plurimùm distendi solebant; mox idem affectus sensim ad superiora translatus *διαφορίαν* excitabat, cui brevi posteà, motus convulsivi in toto corpore adeò validi succedebant, ut Aegrotans vix à tribus aut quatuor robustis viris contineri potuerit.

Hujusmodi paroxysmi primo erant vagi, & occasionaliter tantùm excitati; nempe succedebant, quoties dolor pectoris à causâ quâdam evidenti intenderetur: postea convulsiones istæ crebrius infestabant; ac demum periodicæ, ac habituales factæ, bis in die, nempè totidem statis horis à pastu constanter repetere solebant. Cumq; ad hunc modũ per 6 menses Aegrotans miserrimè affligeretur, tandem *vertiginoso capitis affectu*, eam ferè continuò exercente, molestari cepit; cui malo cum fotus ex herbis aromaticis & cephalicis capiti aliquamdiu adhiberetur, quoad *vertiginem* melius habuit; verum exinde novo & planè admirando symptomate, *tussi* sc. *inani* absque sputo dies & noctes, nisi cum somno obrueretur, perpetuò infestabatur: postquam clarissima hæc virgo, diversimoda remedia à variis medicis præscripta, absque multo commodo tentaverat, demum *thermis Temperatis* apud *Bathoniam* usa juvabatur, deinde statim nupta, à *conceptu* ac *puerperio* sensim convaluit.

Ejus Ætiologia. Si totius morbi ejusque accidentium rationes inquirantur, extra dubium est affectionem convulsivam à *mammæ tumore*, sive loco dolente primò excitatam fuisse; cujus causa partim fuit acutissimus doloris sensus à fibris ac nervis istius partis impressus, partim autem *copula heterogenea* spiritibus istarum fibrarum, nervorumque incolis affixa; enimverò suspicari licet

cet humorem acerrimum tumori impactum, qui forsan aliquatenus nervorum ductibus illuc confluxerat, Topicorum usu repercussum, fibras & filamenta nervea per totam viciniam dispositа subiisse, proindeque copulam heterogeneam & explosivam spiritibus accrevisse; ad quam elidendam, quoties à dolore incitabantur, explosiones spasmodicas inibant, simulque spiritus alii, intra nervos affines scatentes priorum consensu (uti crebrò assolet) pari ritu explodebantur: dein affectio spasmodica à nervorum extremitatibus ubi primò inceperat, per eorundem ductus usque ad ἐγκέφαλον continuata, ἀναδοσίαν, & exindè in totum systema nervosum resiliens, artuum & membrorum omnium motus convulsivos inferre solebat: circa ægritudinis initium paroxysmi ad hunc modum à parte affectâ propter dolorem excitati, ad cerebrum & appendicem ejus secundario traducebantur: postea verò cùm spiritus horum incolæ per sympathiam crebrò explosi, partium continentium poros ita laxârant & debilitaverant, ut intra eosdem, una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis aditus patesceret, *procatarxis spasmodica* etiam in *capite* succrescebat atque spiritus ἐγκέφαλον incolentes, copulâ heterogeneâ infecti, paroxysmum spasmodicum ipsi inchoabant, aut saltem insultibus ejus primos instinctus præbuere, qui ut plurimùm à pastu totidem statis horis redibant; quia sc. materies morbifica unà cum succo nervoso æquali ferè dimenso inferebatur: reverà in ejusmodi casibus ubi convulsio generalis ferè omnes totius systematis nervosi partes successive occupat, suspicari licet spiritu sanimales in toto genere nervoso copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, quæ cum stato tempore ad plenitudinem assurgat, ipsos spiritus pariter horâ condictâ ad explosionem incitat; eademque explosio alicubi inchoata, fomitis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod spectat ad *tussim* istam *inanem*, quæ capitis fomentationi succedens, Aegrotantem istam per plures menses ferè incessanter exercuit; videtur quòd symptoma istud omninò ab *origine nervosâ affectâ*, & nequaquàm à *pulmonum infarctu*

penderet, nihil enim tussi excernebat; & si quandò istum tussiendi impetum violentèr inhiberet statim in gutture præfocationis sensu afficiebatur: adeò ut verisimilius sit materiem morbificam propè originem nervosam depositam à fotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dicatorum capita altius subiisse, atque in fibris, & filamentis eorum spasmos perpetuos irritasse: simili quodam ritu, ac cum succus nervosus, qui musculorum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis subsultus, ac contracturas continuas inducit; hinc quando spasmus in aliquibus nervorū affectorum surculis sisteretur, ita ut tussire non liceret, statim motus convulsivus in surculos alios ejusdem, aut affinis nervi incurrens, præfocationem in gutture excitabat. Libet hic exemplum aliud spasmi è nervorum extremitatibus affectis, oriundi proponere.

2. *Observatio.*

Clarissima Matrona quinquagenaria postquam ei menstrua per sequiannum fluere desierant, primo de *dolore pungitivo* in *mammâ* sinistra queri cepit; dein postea illo affectu cessante, circa *ventriculum* malè habuit: illic nimirum *tumor durus*, & velut *schirrosus* cum dolore gravativo subortus est: huic stomachi inflatio cum respiratione difficili, nauseâ, & vomitione crebra supervenit: dein morbo ingravescente, dolore magis acuto, & huc illuc quaquaversus excurrente, in affectiones ventriculi convulsivas incidit: nempe illic loci spasmis varie excurrentibus, haud secus ac si ventriculus multifariam distraheretur, ferè continuò molestabatur: porrò cum *siti*, & *vigiliis*, constans animi perturbatio, & crebra spirituum deliquia, quasi jamjam moribunda esset, Dominam Aegrotantem exercebant: quæ tamen omnia symptomata ex isto ventriculi tumore semper oriri, eadem planè persensit: Huic medicamina quævis vomitoria, cathartica, antiscorbutica, & hysterica, absque ullo levamine, molestiæ potius & nocumento fuisse videbantur: à sanguinis missione per hirudines, & lactis asinini usu nonnihil commodi recepit, & postea ab acidulis diu epotis plurimùm alleviabatur.

Ejus Aetiologia.

Prædicta symptomata, quæ vulgo *passioni hystericæ*, & *vaporibus*

ribus uterinis aſcriberentur, palam eſt à tumore circa ventriculi fundum excitato proceſſiſſe: quippe ſanguis Dominæ iſti valde fervidus & atrabilarius exiſtens, cùm non amplius catameniorum fluxu purgaretur, recrementa ſua & fæculentias aduſtas primò in *mammâ*, & deinde novo incepto, in *ſtomachi membranis* depoſuit: à tumore ibidem facto, particulæ acres & heterogeneæ perpetim decedentes, *fibras*, & *nervos* circumcirca conſitos ſubierant; quæ ſpiritibus earum partium *inſitis*, *influſque* continuo accreſcentes, ipſos ad crebras exploſiones, adeoque affectiones ſpaſmodicas in totâ vicinia excitabant: quandoquidem verò motus convulſivi illic loci habiti, leviores fuerint, hinc apparet totum nervoſum genus, ipſumque ἐγκέφαλον (prout in ſpaſmis majoribus aſſolet) in eundem affectum nondum conſenſiſſe: attamen ſpirituum inordinatio circa partes affectas exorſa, & illinc minori undulatione ad caput traducta, ejuſque adeò ſpiritus incolas leviter tantùm afficiens, vigilias, cum ingenti æſtu, & phantaſiæ perturbatione inducebat. Quæ hactenus de ſpaſmis à cauſâ morbificâ alterutrum ſyſtematis nervoſi finem obſidente, diſſeruimus, clarius eluceſcent, cùm poſtea de præcipuis convulſionum ſpeciebus, de *paſſionibus ſc. hyſtericis*, *hypochondriacis*, aliiſque particulatim agemus: Interea huic, de *ſpaſmis*, propter *nervorum extremitates* affectas, oriundis, hypotheſi *methodum Therapeuticam* non opus erit adjicere, quoniam *medendi rationes* hujuſmodi pathematis poſtea ſpeciatim tradendis, meliùs accommodari poſſunt: In præſentiarum verò procedere oportet ad explicandas *paſſiones ſpaſmodicas*, quarum *cauſa*, ſive *materies morbifica* intra *plexus nerveos* ſubſiſtere videtur.

De plexibus nerveis, alibi ſatis fusè diſſeruimus, atque ex illorum *deſcriptione & uſu* veriſimillimum eſſe oſtendimus *motuum convulſivorum* paroxyſmos graviores intra haſce partes ſæpenumero incipientes, exinde quaquaverſus in vicinium, & non raro in longinquum propagari: ſaltem multo probabilius videri, particulas heterogeneas, & exploſivas, poſtquam τὸ ἐγκεφάλον, ejuſque appendicis medullaris tractus ſuperaverint,

rint, inque nervorum canales, eorumque ductus, unà cum succo ipsos irrigante, altiùs prolapsas, intra *plexus nerveos*, velut *compita*, sive *diverticula*, copias explicare, ibidemque aliquandiu *stativa* habere, donec tandem uberiùs aggestæ, quasi collectis viribus, affectiones spasmodicas immaniores producant: hoc, inquam, longe probabilius apparet, quàm (quod vulgo fit) ex *utero*, *liene*, *ventriculo*, *aliove viscere vapores elevatos* supponere, in quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam intra *hosce plexus* pro mineris morbificis spatia satis idonea conceduntur, ut materies illic sensim *deponi* possit, & *manere*, donec ad plenitudinem congeratur: deinde verò quia *spirituum copias ingentes*, supra quam in aliis quibuscunque cellulis, illic hospitari credimus, *copula heterogenea*, iis accrescens, in *explosiones graviores* quasi *fomitem* struit; adeo ut spiritus intra hæc corpora explosi ea non modò inflent, & dilatent, verùm de *situ elevent*, & *attollant* (velut cùm ædificium à *pulvere pyrio* subvertitur) quare partes suprajacentes subitò in tumorem efferuntur, atque appensæ huc illuc violenter contrahuntur. Ad hunc modum atrociores, circa præcordia & viscera, convulsionum paroxysmos sæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, non ita pridem αὐτοψίᾳ comprobatum habui: Cum enim fæminæ illustrissimæ paulo ante obitum *affectibus* (quos dicant) *hystericis* gravissimè laborantis, cadaver aperirem, uterum quidem prorsus insontem reperi; verum juxta *mesenterii plexus nerveos* (uti videbatur) in molem attolli, & elevari solitos, visceris istius *membranas ab invicem divulsas*, & *solutas*, ut circumquaque *tumidæ* & laxæ, *quasi in bullulas*, sive *vesiculas inflatæ* apparerent.

Plexus nerveos materiæ spasmodicæ sedem esse.

3. *Observatio.*

Profectò plura sunt *rationum solidarum* momenta, quibus adducimur ut credamus *pathemata dicta hysterica* sæpissime à materiâ spasmodicâ intra *plexus mesentericos* aggesta, & per vices explosa oriri: quod quidem ubi de morbis istis speciatim agemus, clarius patebit: Sed neque minus probabile est *dolores colicos* à materiâ acriori, & irritativâ, *iisdem plexibus* contentâ non raro procedere. Cæterùm quoties *paroxysmi*

ysmi convulsivi à *Liene*, aut *ventriculo* incipere videntur, utpote quorum initia sunt partium istarum inflationes, & perturbationes insignes; verisimile est materiæ spasmodicæ nidum, intra *plexus nerveos* ad *Lienem*, aut *ventriculum* pertinentes reconditum fuisse: Quinetiam ejusmodi materies, intra *plexus cardiacos* gravissimos *cordis tremores*, & *passiones*, intra *plexus pneumonicos*, aut *cervicales*, terribiles *Asthmatis insultus* excitare videtur. In Neurologiâ nostrâ casum insignem perillustis Fæminæ retulimus cui materies serosa è *syncipite per narem* sinistram extillari solita, pone *aurem* decubuerat; ubi cum dolor atrocissimus infestaret; *spasmi* insuper, & *contractiones admirandæ* succedebant; quibus sc. modo *Cerebri* & *totius* ἐγκεφάλου compages *deorsum*, modò *guttur*, *præcordia*, & *viscera sursum* convelli viderentur: cujusmodi convulsiones partes ita oppositas, & longe dissitas per vices afficientes, cum ab unâ eâdemque morbi sede in medio consitâ procederent; obvium erit concipere, locum dolentem, uti & affectionis utriusque spasmodicæ originem, fuisse *plexum ganglioformem*, juxta *parotidas* situm; in quem sc. nervi tum paris vagi è *capite descendentes* ingrediuntur, & è quo *propagines* in *gutturis musculos*, atque rami in præcordia & viscera protenduntur. Porro ab eadem causâ, sc. materiâ στασμώδει intra *plexus ganglioformes* aggestâ & per vices explosâ, istum in *gutture præfocationis sensum* in paroxysmis convulsivis tam crebro excitatum procedere, (nec immerito) arbitramur. Verùm super his quando morbos, & symptomata spasmodica particulatim tractabimus, erit oportunior dicendi locus. Quod restat de *convulsionum*, quarum supra mentionem fecimus, *specie ultimâ*; quæ nempe in *liquore nervoso per totam sui massam*, particulis heterogeneis, & explosivis infecto; proindeque *totos nervorum*, *corporumque nerveorum processus* in *spasmos universales*, eosque ant *continuos*, aut *intermittentes* irritante dependet, modo disquirere incumbit.

CAP.

CAP. VII.

De motibus Convulsivis, a Liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis.

Affectiones Convulsivas aliquando per *totum genus nervosum* vagari, atque partes modò has, modò illas, modò plurimas simul infestare, adeo notum est, & experientiæ fere quotidianæ obvium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, musculorum tendines ubique subsilire, spasmis contrahi, in aliis, membra quævis exteriora, variis flexionibus, contorsionibusque huc, illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos spirituum effræni, & indomitâ vi coactos, modò veluti *oestro* percitos, currere, aut salire, modò pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validissimè contundere; quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda spirituum deliquia incidere. Nimii esset tædii singulos casus *spasmorum universalium*, & per totum genus nervosum oberrantium, enumerare: istiusmodi autem symptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad *tria* tamen *capita* præcipua quodamodo reduci possunt; nimirum quatenus à *tribus causarum generibus*, potissimum dependent: quandoquidem enim in *vagis* hisce *spasmis*, supponere debemus *totum liquorem nervosum* vitiari, atque spiritus animales in eodem ubique scatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejusmodi labem, & *succo nervoso*, & *spiritibus* ubique *influis*, uno, aut altero *ex tribus hisce modis*, ut plurimum imprimi; sc. 1°. vel à *venenis*, aut *veneficiis*. 2°. vel à *febre maligna*, aut *male judicata* in quibus sc. materies morbifica in *cerebrum*, aut *nervosum genus* suffunditur; vel 3°. cum *liquor nervosus* longo temporis tractu, propter *affectionem scorbuticam*, aut

Spasmorum universalium tria potissimum causarum genera.

aut *alias vitiosam*, à debitâ crasi, in *liquorem acrem*, aut acidum, aut alio modo *præternaturalem*, & *spasmodicum* degenerat. Libet hic singulos prædictos casus considerare, & *primo* de spasmi insultibus qui à *venenis* aut *veneficiis* producuntur.

A venenis & veneficiis.

Primò igitur, *venena* quædam in *Liquorem nervosum*, potius quàm in *sanguinem* agere, quæ illum depravantia, *affectiones spasmodicas* potissimum inducunt, alibi à nobis ostensum est; & liquidò constat, ex comestione *cicutariæ*, *apii risus*, *mandragoræ*, *solani furiosi*, *pastinacæ sylvestris*, aliarumque herbarum noxiarum, quam nempe brevi subsequi solent, *horrendæ ventriculi contractiones*, *torpor*, *delirium*, atque in toto corpore *tendinum spasmi*, ac *subsultus*: porro ejusmodi affectiones convulsivæ succedunt in *demorsis à cane rabido*, aliisque *feris venenatis*; ubi miasma virulentum à succo nervoso susceptum, in eodem diu delitescens, se tandem exerit, atque totam, liquoris quo involvitur, massam, fermento suo inficit, ac venenat: Id quod clarius adhuc & liquidius illustrant symptomata admiranda, *spasmi* nimirum *dolorifici*, & *indefessa saltatio*, quæ *Tarantulæ morsui* succedere ab Authoribus perhibentur; & possint quidem fabulosa videri, nisi quod rei veritas, à pluribus bonæ fidei viris, tum antiquis, tum recentioribus asseritur: Nam præter *Mathiolum*, & *Epiphanium Ferdinandum*, *Gassendus*, & *Kircherus* addunt se affectûs istius testes oculatos fuisse: quinimo fertur in *Apuliâ* notissimum esse, & usu fere quotidiano receptum; nempe in regione istâc *Phalangii*, sive *aranea* genus quoddam extare quod *Tarantula* à *Tarento* antiquâ *Apuliæ* urbe, appellatur. Animalculum hoc in æstate valdè frequens, incolas incautos sæpe mordet, atque ictu venenato afficit, unde statim dolor in parte læsâ, cum tumore, & pruritu, mox in variis corporis partibus stupor, & tremor, nec non membrorum convulsiones, & resolutiones, aliaque symptomata spasmodica, cum summâ virium prostratione succedunt; uti ex *Mathiolo*, *Ferdinando*, aliisque stupendam hujus morbi *pathologiam* enarrantibus, colligere datur. At vero maximâ admiratione dignum est, quod de *Curatione*

A vegetabilium classe.

A cane rabido

A Tarantulâ.

hujus

hujus affectûs, isti Authores referunt, atque per totam regionem vulgò in praxi est: *Namque istii à Tarantulâ, utut graviter laborant, auditis musicis instrumentis, statim à plangoribus cessant, atque in medium prosilientes, tripudiare, ac saltare incipiunt tamque diu rem persequuntur, ut si sani essent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod si eveniat, ut Tibicines tantillum quiescant, non multò post tempore, in terram concidunt, ac ad pristinos redeunt languores, nisi tamdiu sonitu indesinenti saliunt, atque tripudiant, donec venenum penitus discutiatur: Ob id igitur, Tibicines stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque ullâ sonitûs intermissione, tamdiu tripudient demorsi, quousque penitus curati conquiescunt.* Ita Mathiolus: Quibus addit Ferdinandus, *pauperes in Apuliâ omnem ferè substantiam suam in musicos, & Tibicines erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & Tarantatis inserviendo, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac saltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii unâ hebdomadâ, alii pluribus.* His Authoribus suffragantur viri Doctissimi *Gassendus* & *Kircherus*; quorum utrique ex propriâ observatione referunt, se taliter affectos novisse, asserunt-que, ipsos haud quâvis musicâ indifferenter, at certis cantilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quosdam, præ aliis tripudiare.

Symptomatis tarantulâ demorsorum Ætiologia.

In prædictorum *accidentium rationes*, ut, si quid conjecturâ assequi possimus, paululum modo inquiramus; imprimis extra dubium habetur, ab animalculi istius morsu, miasmata quædam venenata corpori humano infigi, quæ tamen *sanguini*, & *spiritui vitali* minus infesta, quam primum ex ipso, in *liquorem nervosum* transierint, per totam ejus massam, fermenti instar, statim se explicant, atque spiritus animales, ubivis in eâ scatentes inficiunt; ita quidem ut ipsi ab invicem distracti, & huc illuc inordinatè agitati, affectiones spasmodicas inducant, quas partium continentium modò *contractura*, modò *languor*, & *resolutio* comitantur.

In sedandis symptomatis Musicæ ratio in quâ consistit.

Cur autem, quæ à *Tarantulæ* morsu convulsiones dolorificæ suscitantur, statim à *musicâ* sedatæ, in *saltationem* commutari solent,

ſolent, non ita plane conſtat, quod nonnulli aſſerunt, *animalculum* hoc (ſiquidem teſte Ariſtotele [illegible] fuerit) *muſicâ* delectari, atque ea propter venenum ejus homini inditum, humores fermentando, parem *muſicæ* amorem inducere: hæc inquam conjectura animo veritatis avido, minùs ſatisfacit, utpote quæ in *araneo* naturam *philomuſicam*, eandemque poſtea cum homine, per *metaſtaſin*, ſeu velut [illegible] quandam communicatam ſupponit; quæ quidem utraque & *gratis dicta* ſunt, & minùs arrident; quin potius dicendum videtur, venenum à morſu *Tarantulæ* liquori nervoſo inflictum, mitius eſſe, quam ut ſpiritus animales penitus extinguere valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare, & in exploſiones immaniores cogere; ſed eos tantum in fugam conjicere, fugatoſqve hinc, indè in ſpaſmos leviores, ac fere tantum doloriſicos, incitare; at vero *muſicam*, blandâ mulcedine ſuâ, ſpiritus ita diſſipatos facile una congregare, ac mutuo aſſociare: quapropter cum iidem ſpiritus, ob miaſmata virulenta ipſis adhærentia, uſque in motus involuntarios, & convulſivos apti fuerint, *melodia*, eos ſimul allectatos, in tales ſpaſmos diſponit, ac dirigit, ut ſerie, ac ordine quodam, nervorum corpora ſubeuntes, certis velut in cancellis, ac orbitis ferantur, donec tandem veneni particulis penitus evaporatis, atque ſpirituum furore, ac impetu delaſſato, œſtrum illud omnino excuſſerint. Enimvero *muſica* homines ſanos, & ſobrios etiam invitos, aut aliud cogitantes, in actiones modulaminis auditi æmulas facile rapit; ut primo ſtatim *Tibicinis* inflatu, adſtantes, manus, & pedes agitare incipiant, & vix, ac ne vix à ſaltando ſe contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, à *Tarantulâ* demorſis, ubi ſpiritus animales, velut ſtimulis agitati, huc illuc ſpontè exilire, & divagari coguntur, ſi ad citharæ impulſum, in ſaltationes, & motus compoſitos excitentur; adeo ut in hiſce affectibus muſica ſpiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulſivos quodammodo regens, atque commutans, *antidoti* loco habeatur: in quantum ſc. ſpiritus animales, ad hunc modum diu, ac multum exerciti, *copulam elaſticam* à *veneno* aut aliàs

contractam, penitus excutiunt, ipsique plurimum defatigati, demum ab *æstro* seu incitatione suâ conquiescunt.

Choreæ Sti. Viti descriptio.

Huic affine est malũ, quod *Chorea Sti Viti* appellatur, de quo refert *Gregorius Horstius*, *Se cum mulieribus quibusdam locutum, quæ quotannis Sacellum Sti Viti, quod est in finibus Vlmensium visitantes, ibidemque saltus cum perturbatione mentis, eousq; sese nocte, dieque exercent, donec ecstaticarum instar, corruunt: quâ ratione sibi restitutæ videntur, ut parum vel nihil sentiant per annum integrum; usque ad Maii tempus subsequens, ubi membrorum inquietudine eousque sese torqueri referunt, ut vicissim circa festum Sti Viti ad prædictum locum, saltationis gratiâ, sese conferre cogantur. Horst. Epist. med. sect. 7. de admirandis convulsionibus.*

Ejus Ætiologia.

Profectò usitatum est (prout sæpius observavi) tum viros, tum fœminas, interdùm eâ membrorum inquietudine, & velut *oestro* quodam urgeri, ut necesse habuerint, usque ad lassitudinem ambulare, quin etiam saltare, huc illuc discurrere, ut hâc ratione graviores molestias, & lipothymias alioquin invasuras, evitare possint. Quorum ratio videtur esse, quòd spiritus animales, quatenus in toto nervoso genere à copulâ heterogeneâ incitati, efferi prorsus ac effrænes evadunt: quos quidem ità exerceri, atterique opus est, tum ut ipsi perdomentur, tum ut copula explosiva excutiatur.

Spasmi universales à veneficio.

Affectiones convulsivas interdum à *veneficio* excitari, & vulgò creditur, & à multis fide dignis Authoribus passim asseritur: & quidem ut concedamus, admiranda in corpore humano pathemata, à *Diaboli præstigiis* sæpenumerò produci; quatenus nimirum iste, pro mirâ, qua pollet, agendi subtilitate, *animæ sensitivæ*, sive spirituum animalium systasi, *atomos*, sive *corpuscula heterogenea* insinuat, adeoque functionibus ejus modò *stimulos* addit, modò *vincula* injicit, modò eas in perversum rapit: quinetiam aliquomodo, *ipse* corpus humanum subit, & quasi *altera anima potentior* ei coextenditur; singulas partes, & membra actuat, vigore insolito inspirat, ac pro libitu suo regit, ac ad facinora immania & supernaturalia perpetranda incitat: attamen omnia spasmorum genera, quæ

Qui vulgò sed falsò habiti.

præter

præter communem istius morbi morem, prodigiosa apparent, non statim *sagarum incantamentis* inscribi debent, aut *Dæmon ἀπὸ μηχανῆς* semper in scenam vocandus. Enimvero quoties è potentioribus cuipiam viro, natus, aut affinis, spasmis forte atrocioribus, & insolitis corripitur, plerunque fit, ut *vetula* mox proxima *veneficii* accusetur, rea peragatur, laqueumque aut flammas vix, ac ne vix quidem misera evadat; cum interim morbus, à causis mere naturalibus procedens, non alio *exorcismo*, quàm remediis contra affectiones convulsivas præscribi solitis, facilè curetur: Revera spiritus animales copulâ explosivâ immaniori præditi, & ab eâ confertim elisi, tantum roboris, ac vigoris, supra propriam ac solitam suam potestatem exerunt, quantum *flamma pulveris pyrii*, supra flammæ communis deflagrationem; adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxysmum levissimo unius viri ductu regi, attolli, & quo libitum erit agi poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robustorum hominum ultimos conatus, nixusq; eludant: Sin verò in cujusquam laborantis casu *veneficii*, aut *fascinationis* suspitio, exoriatur, duo sunt imprimis motuum genera, quæ hanc creare, & fovere solent, sc. 1°. si patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorsiones, aut gesticulationes perficiat, quas nemo sanus, ne quidem *mimus*, aut *gesticulator* quispiam, imitari solet. Dein secundo si robur exerat, quod vim omnem humanam superat; quibus, si rerum monstrosarum excretiones accedant; uti cum *aciculorum fasciculi*, prout refert *Henricus ab Heers*, rejiciuntur *vomitu*, aut *viva anguilla*, prout refert *Cornelius Gemma*, per sedem dejicitur, extra dubium ponitur, in hâc *tragediâ Diabolum partes suas habere, & agere.*

Eorum Ætiologia.

Qui veneficium arguunt.

Obvium hic esset plurimas, & quidem admirandas hominum cujusque ætatis, & sexûs, more stupendo, & tanquam supernaturali, cum manifestâ *veneficii* suspicione, affectorum, historias congerere: tales enim apud Authores tum *medicos*, tum *philosophos* passim extant; quin & morbos à fascinatione excitatos, in unaquâque fere regione sæpius evenire, vulgaris

rumor perstrepit: attamen quoniam ejusmodi casus, vel *impostura* sunt pleni, vel admirationis creandæ gratiâ, *fictitiis narrantium commentis*, semper aucti, eos (siquidem & rarius sub *Therapeusi medicâ* cadunt) hîc consultò prætermittam. Quod superest, proximam convulsionum universalium speciem, qualis nempe *febribus malignis*, *aliisve anomalis*, aut *malè judicatis* supervenit, explicare pergam.

CAP. VIII.

De *Spasmis universalibus*, qui in *Febribus malignis*, *male judicatis*, & *quibusdam anomalis*, excitari solent.

Spasmi universales febribus accidentes.

Convulsiones febricitantibus interdum accidere, nullus è vulgo fere est, quin passim advertit, & exinde *mortis*, aut *periculi* insigne *prognosticum* desumat: Enimvero in *febribus malignis*, item aliquando in ordinariis *malè judicatis*, prout *vertigo*, aut *delirium*, à materiâ morbificâ, è sanguine in *cerebrum* depositâ oriuntur, sic ab eâdem in *nervosum genus* delapsâ, *musculorum*, ac *tendinum contractura*, & *subsultus*, nec non membrorum, ac artuum subitæ *succussiones*, ac interdum in toto corpore, *rigores horrifici* succedunt: Cujusmodi symptomatum ratio, in eo consistere videtur, quod liquor partium nervosarum irriguus, particulis heterogenеis, ac spirituum irritativis ubique scateat: propterea namque *spiritus* tum *influi*, tum *insiti* ab æquabili suo effluxu, & emanatione perturbati, in crebras *explosiones*, & continuos quasi *crepitus* incitantur; non absimili ritu, ac cum *lampadis* flamma, oleo fæculento, & salito imbuta, cum *strepitu*, & *scintillatione* ardescit. Cujusmodi tamen affectus spasmodici, ut plurimum accidunt circa febrium *crisin*, cùm materies morbifica, primo in *sanguine* congesta, illinc in *cerebrum* transfertur, eoque vel protenus

Symptomatum Ætiologia.

tenus trajecto, vel simul infecto, in systema nervosum profertur; proindeque *pathemata convulsiva*, cum, vel sine *delirio* accientur.

At verò, præter hujusmodi affectiones spasmodicas febribus *symptomaticis*, & *secundariò* excitatas, observare est interdum, in malignâ aeris constitutione, etiam à contagii pestilentis afflatu, *liquorem nervosum*, sanguine *primo*, aut ab eo seorsim infici, & propterea delirium, ac convulsiones, intemperiem febrilem prævertere. Porro sæpius observavi *febres* quasdam *anomalas* increbuisse, in quibus sanguine, vix ebullire, aut supra modum effervescere viso, primum in humore nervoso, *febris lenta*, ac valde periculosæ initia jaciebantur; quæ sensim ad maturitatem evecta, affectus spasmodicos, cum *delirio*, aut *maniâ*, aliisque spirituum animalium deliquiis, aut exorbitantiis inducebant. Ægrotantes enim de calore aut siti minimè conquesti, cito debiles, & quasi enerves facti, crebræ vertigini, nec non artuum tremoribus, ac velut exilitionibus, insuper musculorum, ac tendinum subsultibus, & contracturis, atque dolotibus hinc inde vagis statim obnoxii fiebant. Hujusmodi Ægritudo à quibusdam medicis, siquidem in *solidis partibus*, potiùs quàm in *sanguine* consistere videtur, *Febris maligna Hectica* appellatur; cùm reverà eadem in humore nervoso potissimùm defixa, *lues convulsiva* melius dicitur.

Apud *Gregorium Horstium*, mentio fit *morbi convulsivi*, & *maligni*, qui olim *Hassiæ*, *Westphaliæ*, & in locis vicinis *epidemicum* fuerat: Illo correpti, sine febrili æstu, aut immodicâ sanguinis effervescentiâ, dum circa negotia familiaria versarentur, sese vix modò, ægrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utrisque *formicationis sensum*, cum *stupore*, huc illuc transcurrentem, habere solebant; dein mox digiti, simulque brachia, & crura, modò arctè contrahebantur, modò validissimè, ac si obriguissent, extendebantur. Hujusmodi contractiones, & extensiones se alternatim excipiebant, & subinde loca mutabant, ut nunc in hâc parte, dein statim in

Morbi convulsivi Hassiæ olim Epidemici descriptio.

in aliâ affectus resideret: sin (uti non rarò contigit) morbus Cerebrum unà totum invaderet, *convulsiones universales*, & sæpe *insultus epileptici* ægrotos infestabant; insuper laborantes per vices quasdam *delirio*, *maniæ*, ac interdum *Lethargo* obnoxii fuerunt, Ægritudo hæc sine *Crisi*, aut integrâ solutione diu perseverabat, & vix in solidum ita curari potuit, quin *Cerebri*, & *partium nervosarum* diatheses malæ ac morbidæ per totam postea vitam duraverint.

Symptomatis Ætiologia.

Quoad *morbi* hujus, & *symptomatum*, *rationes*, satis obvium est, eadem omnino à *succi nervosi* vitio, ac insigni depravatione pendere. Iste *formicationis sensus* ægritudinem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iste à miasmate maligno venenari, ac in mixtione solvi incipiens, statim spiritus animales in ipso scatentes opprimebat, & ab expansione solitâ ac liberâ inhibebat; quare illi semiobruti, ac velut inter vepretes, ac retinacula obrepere coacti, quasi formicarum transcurrentium sensum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingravescente, *liquor nervosus* in crasi suâ adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congerebantur particulæ heterogeneæ, spiritibus accrescentes, eos huc illuc exagitari, & inordinatè explodi fecerunt; propterea quidem ut in *membris contractiones*, *distentionesque* horrendæ, ac in *capite tumultus* & inordinationes maximæ cierentur. Quod autem in hâc febre νυχθήμερον *solutio*, sive *crisis difficilis*, ceu potiùs nulla contigit, ratio erat, quia *succus nervosus*, utpote lentus, & quasi mucilaginosus, proindeque in motu tardus, haud uti *sanguis*, effervescentiâ criticâ defæcatur, nec ejusmodi *fermentationem* facilè concipit, quâ purum ab impuro secernitur.

Profecto ægritudinem, simili prorsus *Typo* insignitam, non rarò apud nostrates excitatam, & per totas familias, saltem in pueros, & juniores grassatam fuisse, novi. Ante aliquot annos *Febris popularis Cerebro*, & *nervoso generi* plurimùm infesta in hâc regione, imo fere per totam *Angliam*, plurimùm increbuit: Cujus morbi historiam eo tempore quo sæviit, sc. *anno* 1661. descriptam, hoc in loco *pathologiæ* nostræ spasμώδη

inserere

inſerere hìc operæ pretium videtur: Hinc enim conſtet, quo ritu, & quibus de cauſis, *ſymptomata convulſiva*, quæ febribus quibuſcunque ſupervenerint, excitari ſolent.

Febris epidemicæ Cerebro & nervoſo generi potiſſimum infeſtæ, anno 1661. *increbeſcentis deſcriptio.*

Febris Epidemica anno 1661. *graſſantis hiſtoria.*

In hâc *regione*, ante noviſſimam æſtatem ſc. *anni* 1660. morbo quovis populari, niſi qui tantùm in quibuſdam locis ſporadicè graſſabatur, ſupra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante ſolſtitium æſtivum, *Morbilli* (affectus hic rarò epidemicus) variis in locis exorti, plurimum ſæviebant. Poſt *æſtatem* illam, quæ intenſe cælida, & ſicca fuerat, *autumnus* ſolito humidior inſequutus eſt; quem poſtea *hyems* mitiſſima, & frigoris penè expers excepit: toto ejus ſpatio, vix erat tellus nive obtecta, aut unquam ſupra tres, aut quatuor dies continuos gelu conſtricta; adeo ut intra paucos à *ſolſtitio brumali* hebdomadas, arbores frondeſcere, plantæ vernales è terræ ſinu erumpere & effloreſcere, quin & aves nidificare inceperint: tempeſtati huic miti, ac corpuſculis nitroſis à *Boreâ* ſufflari ſolitis, haudquaquâ eventilatæ ſub initium *veris*, imbrium, ferè continuò madentiũ, ſqualor maximus ſucceſſit. Poſt *æquinoctium vernale*, *Febris* quædam *anomala* & inaſſueta nonnullos ſparſim inceſſit; quæ tamen intra menſem in tantum *epidemica* evaſit, ut pluribus in locis *morbus novus* appellari ceperit: in pueros & adoleſcentes potiſſimùm deſæviens, eos longâ, & velut chronicâ ægrotatione affligere ſolebat: quinimo interdum ſenes, & provectæ ætatis homines, licet rariùs infeſtabat, at eos citiùs, & quidem certiùs jugulabat. *Affectus* primò quempiam invadens, ita tacitè obrepebat, ut ægrotationis initia vix perciperentur: nam ſine calore immodico, aut ſiti acriori exoriens, ſtatim in toto corpore, debilitatem magnam, cum ſpirituũ languore, & functionis animalis torpedine, inducebat; *ſtomachus* eſculenta quævis faſtidire, & ab ingeſtis aggravari, nec tamen facilè in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum quemvis

Ejus cauſa procatarctica.

Symptomata.

vis inepti, tantùm lecto discumbere, & otio frui ambiebant: Intra breve tempus, etiam aliquando ab ipso morbi insultu, de *vertigine* gravi, *auriumt tinnitu*, sæpe item de *Cerebri* quasi *tumultu*, & *perturbatione* magnâ querebantur. Cujusmodi *symptomata* sæpissimè hujus morbi ingruentis *signum* quasi *pathognomicum* habebantur: si in quibusdam hæc deesse, aut remissiùs habere contigit, vice *capitis* eo ritu affecti, morbus in *pectore*, cum *tussi excitatâ*, altiores radices egit, uti mox dicetur. Dum verò Cerebro, ac appendice nervosâ ad hunc modum affectis, spiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpescerent, *febris lenta* ac velut *hectica* in toto accendebatur: attamen cruoris *effervescentia* quæ vix *continua*, sed *vaga*, & *incerta* fuit, juxta ipsius sanguinis crasin, in aliis intensiùs, inque aliis remissiùs habuit; proindeque sitis, linguæ scabrities, aliaque symptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infestabant: sudor haud sponte successit, nec facilè aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliusmodi, evacuatio, velut *critica* unquam succedens, hunc morbum derepentè solvebat; verum iste per plures hebdomadas ac interdum menses persistens, in summam *atrophiam* ægrotantes redegit, & non raro, eos *tabe* incurabili affecit.

Circa *morbi incrementum*, quod in plerisque intra *octiduum* contigit, si affectus (uti sæpiùs assolebat) *cerebrum*, ac *systema nervosum* præcipuè obsideret, in eorum regimine, symptomata graviora, sc. aperta *phrenesis*, aut altus *stupor*, sive *ἀγρυπνία* infestabant. Nam sæpius observavi, in plerisque *pueris*, atque non raro in *feminis*, post septem aut octo à decubitu dies, *sessionem* & *loquelam* penitus defecisse, adeoque ægrotantes aliquandiu, immo interdum totius mensis spatio, sine adstantium notitiâ, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuisse; sin judicii & rationis usus aliquatenus perstaret, eos tamen crebro *deliria*, & constanter in somnis *fabulatione absurdâ*, & incongruâ laborâsse. In *viris* autem, aliisque temperamenti calidioris, à materiâ morbificâ, vice *arietis*, in cerebrum translatâ, *furor*, aut *phrenesis* periculosa, ac sæpè lethalis succe-

ſuccedebat. Sin neque *ſtupor*, neque *diſtractio* immanior ingruebat, *ſcotomiæ*, *motus convulſivi*, cum membrorum *ſpaſmis* ac tendinum ſubſultibus graviùs infeſtabant. In quibuſvis fere ægrotantibus, *alvus* ut plurimum *ſoluta* erat, modò flava, modò tenuia & ſeroſa cum inſigni fætore copiosè dejiciens: raro erat quod *vomitio* quempiam inceſſeret: *urina* in toto morbi proceſſu (niſi cum materies morbifica uberius in Cerebrum correpta, phrenitidem minaretur) fuit intenſè *rubicunda*, ita ut nonnulli propter ſaturatum lotii colorem, hanc *febrem* planè *ſcorbuticam* fuiſſe cenſerent: Quod tamen ſecus habuiſſe conſtitit, quoniam remedia *Antiſcorbutica* (quorum ſane plurima, & cujuſcunque fere generis tentabantur) parum aut nihil profuere. Maximè admirandum erat, quàm citò ab hujus morbi inſultu ægrotantium carnes contabeſcerent, ipſique *in ſceleti marcorem* redigerentur, cùm interea nec adfuit calor immanis, qui partes ſolidas ſenſim abſumeret, nec evacuatio quævis violenta, quæ illas affatim detereret.

Præter hæc mala *capitis* regionem infeſtantia, affectio non minùs periculoſa ſæpenumero *thoracem* inceſſit. Quippe in aliquibus, licet non omnibus, *tuſſis* valde moleſta, cum *ſputo* copioſo, ac craſſo excitabatur: hæc in nonnullis circa *morbi declinationem* ſucceſſit; nempe dum *cerebri* confinia ſerenum obtinerent, quaſi nubibus illinc in *thoracem* dimiſſis, *Catarrhus* ingens ſubitò in pulmones depluebat. Verùm in aliquibus, præſertim qui in *capite* morbi noxam minorem luebant, ſtatim à *febris initio*, *tuſſis* immanis, & fæda expuitio, cum *diatheſi* velut *tabidâ* ingruebant, & ægrotantes ſubitò ac improvisò in *phthiſin* præcipitabant; è quâ tamen, tempeſtivâ remediorum ope, ſæpe inſperatò emergebant. Adverti in nonnullis, poſt diutinam facultatis ſenſitivæ ecclipſin, & Cerebri à materiâ morbificâ oppreſſionem, quòd demum in *glandulis* juxta cervicem *tumores* ſucceſſerint, è quibus ægrè maturatis & diſruptis ichor tenuis & fætidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam *puſtulas aquoſas* in aliis partibus corporis excitatas, quæ in *ulcera* cava, & ægre ſanabilia tranſiebant:

siebant: interdum *maculæ* exiguæ, & *petechiales* sparsim apparuerunt: non audivi tamen latiores aut lividas in hujusmodi ægrotis unquam conspicuas fuisse. Utcunque licet hæc *febris exanthematis* plurimum malignis, rarius insigniebatur, haud tamen *contagio* vacabat: Quippe in eâdem familiâ, *pueros*, & *juniores* successivè fere omnes invasit, etiam non raro provectioris ætatis homines, qui ægrotantibus ministrando, circa eorum cubilia & stragula familiarius versabantur, eâdem lue inficiebantur: at vero haud tanta suspicionis causa erat, ut propterea ægrotantium amici ab eorum commercio aut visitatione omnino interdicerentur.

Quanquam hujus *morbi decursus* (nisi cùm *Cerebrum* intimè obsideretur) tantummodo mitis apparebat, ac sine horrendo quovis symptomate peragebatur; tamen *curatio* ejus semper difficilis, non nisi longo tempore successit: Etenim laborantes raro intra *tres* aut *quatuor hebdomadas*, immo ut plurimum vix intra totidem *menses* convalescebant. Quod si in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præsertim qui affectibus cephalicis, uti *Lethargo*, *Apoplexiæ*, aut spasmo erant prius obnoxii, eos sæpenumero breviori spatio interfecit: sin vero convalescentiæ spes ulla suberat, ista tardè admodum promoveri potuit (remediis quibusvis vix levamen sensibile conferentibus) ut ægrotantes, non citius extra *febris* hujusce *sphæram*, evaderent, quàm, intra *tabis* confinia sisterentur.

Eorum Ætiologia. Si *prædictæ ægritudinis ratio formalis*, & *causæ* inquirantur; facilè hic constat, *liquorem cerebri* & *nervosi generis* irriguum, fere simul, atque *sanguinem* in culpâ, & symptomatum præcipue urgentium, causam immediatam fuisse: nempe in quantum iste *latex*, statim à primo morbi insultu solito *pauperior*, & quasi *effetus* evaserat, propterea in toto corpore, *languor* & *enervatio*, cum *lassitudine spontaneâ*, ac *impotentiâ* ad *motum*, cumque *subitâ corporis intabescentiâ* ægrotantibus accidebant. Porro quatenus *idem liquor particulis heterogeneis*, sc. partim *narcoticis*, partim *explosivis* referciretur, ideirco *stupor*, *formicationis sensus*, *tendinum* & *musculorum subsultus*, & *contractura*, nec

non

non *vertigo*, *ſcotomia*, aliæque *affectiones cephalicæ* graviores ſuboriebantur: Porro aliquatenus ob *fuci nervoſi labem*, non citò aut facilè emendandam, *morbi ſolutio* aut ſanatio, tam *ardua* ac *diuturna* extitit. At verò ſiquidem *laticis* hujuſce vitium à *ſanguinis dyſcraſiâ*, etiam à *cerebri* conſtitutione pravâ, neceſſariò dependet; quales eorum diatheſes morbidæ fuerint, & quo ritu *febris* modò deſcriptæ ſymptomatis, ortum, vel fomitem præbuerint, jam proximè videamus.

Quoad *prius*, videtur, quod hâc tempeſtate, propter anni conſtitutionem calidam, & humidam, ac à *Boreâ* (cujus nimirum corpuſcula, ſanguinem, & ſuccos corporis noſtri, *conditurâ* velut *nitroſâ* imbuunt, eoſque exagitando contra putredinem muniunt) minimè perflatam; ſanguis in pleriſque hominibus, ac præſertim in *pueris*, *adoleſcentibus*, & *fœminis*, inſtar aquæ ſtagnantis, proindeque ſitum contrahentis, valde *impurus*, *particulis heterogeneis refertus*, atque ad *lentorem* & *aquoſitatem* vergens evaſerat; in quo ſc. *ſpiritu*, ac *ſulphure* puriori aliquantùm depreſſis, *particulæ aquoſæ*, cum *ſale* & *ſulphure impuro*, ſimul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem *ſanguis*, tum propter *craſin* ejus vitiatam, tum ob *particulas heterogeneas* in ſinu ejus uberiùs congeſtas, efferveſcentiæ febrili, aut ſuâ ſponte, aut occaſionaliter, aut propter contagium ſuſcipiendæ habilior factus eſt, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen *ſanguis*, a miaſmate febrili ſuſcepto efferveſcens, non ſtatim cum aperto incendio, ſed tanquam ligna viridia foco impoſita, cum *flammâ* velut *ſupreſſâ*, ac *fumo* plurimùm obvolutâ exardeſcebat. Quapropter materies morbifica, intra maſſam ejus aggeſta non (uti in *febre regulari*) deflagrando abſumi, ejuſque reliquiæ ſtato tempore per *criſin* exterminari ſolebant: ſed tamen inter a febris initio, iſtius materiæ portio ingens, in *caput* vel *thoracem*, vel ſimul in *utrumque* ſuffuſa, & poſtea iiſdem partibus continuò ſuppeditata, aut prædictas *cerebri*, & *nervoſi generis* affectiones, aut *tuſſim* cum diſpoſitione tabidâ, vel ſimul *utraſque* inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum *pulſus* debito celeriores, & *urinæ* rubicun-

da, & contentis saturata, sanguinem ab intemperie febrili efferveſcere indicabant, ægrotantes de *calore*, aut *siti* minimè conqueſti ſunt; quia nimirum *ſanguis* efferveſcens, impuritates & recrementa ſua illico in *liquoris nervoſi* penum, aut in *pulmones* deponebat; quare intrà *hæc receptacula*, ſymptomata pejora ſtatim acciebantur; poſtea tamen, morbo in ſtatum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ ſcabritie in aliquibus ſatis moleſtus eſſe ſolebat; quinimo in omnibus *febris lenta*, & velut *Hectica* perdurabat, quæ nec *ſudore*, nec *tranſpiratione inſenſili* ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præſertim à paſtu, licet tenuiſſimo, redintegraretur: quod equidem ita contigiſſe videtur, quia *ſuccus nervoſus* fæculentiis à *ſanguine* depoſitis ſatur, eas poſtea, haud in copiâ tam uberi excipiebat; quin recrementa iſtæc unà cum *humore nutritio* (ſiquidem & hic particulis ſolidis alendis minimè abſumeretur) intra maſſam ſanguineam reſtantia, ipſam uſque febriliter efferveſcere fecerunt.

2. Præter hanc *ſanguinis* diatheſin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & *cerebrum* ab eâdem πρόφασει, in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu, *venti auſtrini*, cum humidiori aeris conſtitutione, jugiter ſpirarent; proinde *cerebri* meatus & pori plurimum laxati, & aperti, ejuſque compages nimis diſſoluta, humoribus ſeroſis, & particulis quibuſvis heterogeneis aditum faciliùs præbebant; quare *ſanguis* valde fæculentus & aquoſus, quamprimum à febre efferveſceret, recrementa ſeroſa, & ſordes ſuas ſtatim intra τῶ ἐγκεφάλου fores nimis patentes ingerebat: enimvero quotuſquiſque eſt, qui non *humido cælo*, de *capite* nimis *oppleto*, & *ſpirituum torpore* queritur? quia ſc. excrementitii humores, in Cerebrum à tali occaſione laxatum irruunt: è contra hujus poris à frigore intenſo, aut ſicciori aere conſtrictis, ſenſus & facultates omnes vegeti magis, & expediti perſtant.

His ità de *cerebri* & *humorum*, nempè *ſanguinis* & *humoris nervoſi* apparatu, propter anni conſtitutionem, morbido, præ-

miſſis;

missis; quo quidem plurimi tunc temporis in *febrem lentam, inæqualem, diuturnam, symptomatis cephalicis*, & *convulsivis* stipatam, nec non *ægrè solubilem* inciderint: hinc etiam facilè erit reliquorum *symptomatum* & *accidentium* in isto morbo præcipuè notabilium, *rationes* extricare.

Cur morbus hic pueros, fœminas & viros phlegmaticos potissimum invasit

Primò etenim, quod hæc *febris anomala*, in *pueros*, *adolescentes*, *fœminas*, & *viros phlegmaticos* potissimum desæviebat, in causa erat, quoniam in istiusmodi corporibus, & *sanguis* aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus est, quin & *cerebrum* humidius, debiliusque existens, sanguinis recrementa quævis facilè suscipit. Quapropter observare licet, ejusmodi personas, in *convulsiones*, propter alias κακοδους oriundas, magis proclives reperiri.

Atrophiæ huic febri supervenienti ratio.

Secundo, *Insignis Atrophia* tam citò huic febri supervenit, quoniam ob *succi nervosi* depravationem, nutricatûs munia ab eo pendentia (quæ prout alibi ostendimus sunt maximè activa) protinus defecerunt. Quamvis enim minimè concedimus, *humorem nervosum*, solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis destinatam, in massâ sanguineâ præparatam, per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit, liquorem, cerebri, & nervosi generis irriguum, sub ratione *causæ efficientis*, alimentationi plurimum conducere; hic enim spiritu animali turgescens, succum nutritium, cuilibet parti à sanguine allatum actuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens, & velut intro manuducens, assimilat. Quare cum hic *liquor Oeconomus* adeo depravatur, ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud ritè suppeditet, membra quælibet ac partes, veluti stomachus tono suo vitiatus, nutrimentum quodvis oblatum, vel respuunt, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc *morbo*, moles, sive habitus corporis utut plenior, aut obesus, plus ac citiùs deterebatur, quàm in *febre causone*, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis, longe plus evaporat. Cujus ratio est, quoniam in *febre ardenti*, licet sanguis valde effer-

effervescens copiosiùs exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, *liquoris nervosi* beneficio adjutæ, facilè excipiunt, & assimilant; verum in istâ *lue* νευρώδει, quanquam materia nutritiva satis appararetur, tamen spirituum θρεψιποιητικῶν defectu, nutritio prorsus inhibebatur.

Cur febris hac ægrè solubilis.

3. Ob prædictas rationes, etiam *febris* ista *diutissimè protracta*, vix unquam *criticè judicari*, ac difficulter admodum medicamentorum ope, *curari* solebat: materies enim febrilis statim à morbi initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus sinu ægrè postea, & non nisi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu segni, inque vasis obstrictis lentè scaturiens, non uti *sanguis* effervescentiam depurativam, sive fermentationem sponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facilè ac illibatæ pertingunt; sed aut aliis partibus prius impenduntur, aut siquidem heterogenea sunt, à cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur. Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri, & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillimè sanantur. Itaque in hâc *febre*, si quando labes cerebro & nervoso generi impressa tolleretur, vel *tussis* immanis cum sputo copioso, vel *tumores*, & *abscessus* in collo succedebant: sc. materiâ morbificâ, à sanguine resorptâ, & rursus depositâ, vel in *thoracem*, vel in *glandulas*, & *emunctoria* juxta cervicem consita. Cæterùm hic morbus contumacior extitit, quoniam & *sanguinis dyscrasia* non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis usque in liquorem nervosum suffusis, minus ac inertius effervesceret; postea tamen receptaculis hisce oppletis, & *fæculentiæ morbificæ*, ac insuper *materies nutritia* partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore resides, ipsum aggravabant; eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, *effervescentiam*, non secus ac in *febre Hecticâ* assolet, aut fere *continuam*, aut subinde repetere aptam inducebant. Enimvero sæpius observavi, in hâc *febre*, quòd à jusculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori,

iori, non minus ebullitionis in ſanguine concitari, quàm à jure carnium conſummato: nempe utrobique ſuccus nutritius, è chylo in ſanguinem ſuppeditatus, ſiquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non ritè miſcibile ſanguini moleſtiam inferebat; atque ob hujus ſucci ſuperflui particulas cum ſero copioſè amandatas, *urina* valde *craſſa*, *rubicunda*, & contentis plurimum ſaturata exiſtebat: Etiam ob hanc rationem *alvus* plerunque *ſoluta* fuit, in quantum ſanguis ſucco nutritio ſatur, minorem chyli portionem è viſceribus exugebat, atque iſtius, quod ipſi inferebatur, partem inteſtinis reinfundebat; intemperies inſuper febrilis tamdiu cruori inhærebat, quia donec regimine animali reſtituto, nutritio ritè perageretur, materies iſta ſuperflua, in maſſâ ſanguineâ congerebatur.

Febris prædictæ typum, ejuſque *Ætiologiam* ideò fuſiùs tradidimus, quoniam idem morbus apud noſtrates etiam aliis temporibus *ſporadicè* increbuit: eo quippe nuper in hâc urbe cujuſdam familiæ juniores ſucceſſivè omnes ægrotabant: quin & olim memini plures à tali febre laborâſſe. E variis, quæ proſtant ab eâ, quando *epidemica* fuit, ægrotantium hiſtoriis, & exemplis, libet hìc unum aut alterum proponere.

Observatio. 1.

Juvenis robuſtus & floridus ſub initium veris Anni 1661. ſine cauſâ evidenti ægotans, abſque calore aut ſiti intenſis, citò debilis & quaſi enervis, cum appetitu dejecto, & ſpirituum languore evaſit. Remedia *cathartica*, *antipyretica*, *digeſtiva*, quin & *antiſcorbutica*, aliaque varii generis, ex medicorum celebrium præſcriptis, adhibita, nequicquam proſuere: attamen æger uſque languidus, cum *febre lentâ* & *vagâ*, *pulſu celeri* & *debili*, *urinâ* intensè *rubicundâ*, per ſeſquimenſem decubuit: inſuper ad ſummum marcorem redactus de *vertigine*, *aurium tinnitu*, & *ſonitûs in capite velut fluctuatione* conqueſtus eſt; Licet magno ſtupore afficeretur, tamen ſomni erant valdè perturbati, ac interrupti, cum fabulatione delirâ. Poſt 40. dies, cùm febris nondum declinabat, viſum erat, ſanguinis circiter ℥iiij, vel v. è venis ſedalibus, hirudinum ſuctu detrahere; hinc

hinc statim febris plurimum exacerbari cepit: nam calor magis intensus, cum siti, vigiliis, & corporis jactatione fere continuâ, etiam lingua exicca & scabra evasit; dein brevi, *tussis molesta*, cum sputo copioso & decolori, successit: Huic *amygdalata*, & *hordeata*, cum *bechicis* temperatis incoctis, *aqua è lacte*, cum *limacibus*, & *herbis thoracicis* destillata, *pulveres testacei*, *nitrum præparatum*, insuper *opiatæ cardiacæ* sedulò exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferentibus, æger usque debilior factus erat: Cumque hoc ritu, supra bimestre spatium ægrotans, febrili intemperie, & tussi etiam indies in pejus euntibus, obitui approximari videretur, tandem diaphoresi sponte obortâ, noctibus modo singulis, modo alternis sudore copioso perfundebatur, & exinde paulatim se melius habens, prædictis remediis deinceps usus, intra 6 hebdomadas integrè convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægrotâsse cernerem, omnino *febrem Hecticam*, cum *tabidâ pulmonum diathesi*, suspicatus fueram: attamen cùm multi alii, tunc temporis, simili modo passim decumberent, hujusce *febris* Ætiologiam, qualis supra describitur, facilè instituebam: nempe quòd sanguis, propter anni intemperiem, & forsan errata in victu, procatarxin vitiosam contraxerat; dein iste febriliter efferveſcens, atque impuritates suas statim *cerebro* ingerens, ejusque adeo, & *nervosi generis* succum irriguum depravans, *affectus vertiginosos*, cùm *stupore*, *spirituum languore*, & totius corporis *atrophiâ* inducebat: quamdiu autem sanguis recrementa sua è proprio sinu, in *cerebrum*, ac *appendicem nervosam* transferebat, efferveſcentia febrilis blandiùs, ac mitiùs peragebatur: Postea tamen, quando Hæmorrhoidum apertio materiæ morbificæ *portas* à cerebro avocârat, eadem primo intra massam sanguineam retenta *febrem* auxit; dein pulmonibus suffusa, *tussim immanem* cum sputo copioso excitavit: quatenus autem pulmonum caro, usque à putredine immunis perstitit, quamprimum colluvies serosa per uberiorem diaphoresin foras amandaretur, ægrotans tum à *febre*, tum à *phthisi* deploratâ visâ, incolumis evasit.

Ejus Ætiologia.

Inte-

Interea dum iſte decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum inviſi. Hic autem, cum primo acceſſerer, ſupra menſem ægrotans in ſceleti marcorem redigebatur: porro *vertigine*, cum *aurium tinnitu*, & *ſurditate*, ac inſuper, *tuſſi violentâ*, cum *ſputo flavo*, ac velut tabido afficiebatur: fuit pulſus celer, & debilis, urina rubicunda, & craſſa, appetitus plurimum dejectus, ſpiritus ita languidi, ac vires proſtratæ, ut lecto abſtinere nequieret. Huic aquam è lacte cum limacibus & herbis temperatis deſtillatam ſæpius in die propinavi: inſuper decoctum aperitivum, quale in *Rachitide* uſitatum eſt, vice potûs ordinarii quotidie aſſumendum præcepi. Cujuſmodi remediorum ope, intra menſis ſpatium, ſanitati reſtituebatur. Hoc tempore ad plures alios cujuſque *ætatis*, & *ſexûs* hominẽs, eodem *morbo* tunc plane *epidemico* affectos, vocabar: nam iſte per totas familias graſſatus, non tantùm in hâc urbe, ejuſq; viciniâ, ſed in regionibus longè diſſitis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audivi, increbuit. Plerique ab hâc febre laborantes, modò alioqui eſſent ſani, idoneo circa *medicinam* & *diætam* regimine uſi, convaleſcebant: Illis ſæpenumero malè ceſſit, qui aut *ſenio* fracti, aut invaletudinariâ *Cerebri* & *nervoſi generis* conſtitutione præditi fuerunt; cæterum non raro ægrotantium caſus aleæ periculoſæ ſubjiciebatur, quia Medici non ſtatim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipſaque medendi occaſio præterierat, accerſi ſolebant. 2. *Obſervatio.*

Propterea namque hæc febris in viri cujuſdam prænobilis familiâ, inter natos ejus, affectionibus cephalicis originaliter obnoxios, admodum funeſta evaſit. Circa *æquinoctium vernale*, puer in ætate circiter undecim annorum ægrotare cepit: imprimis abſque calore, aut ſiti intenſis, *appetitûs dejectio* & *virium languor* acceſſerant: Inſuper, *vertigo* fere continua moleſtabat, cum crebro *leipothymîas* metu, ut ſæpius *animi deliquium* inſtare putaverit. Huic ex mulieris cujuſdam miniſtrantis conſilio, clyſteres quotidiè injiciebantur: dein cum ex linguæ, oriſque ſpurcitie, febris ſigna manifeſta apparerent, *Empirica* iſta, 3. *Obſervatio.*

die quinto *vomitorium* ex *infusione Croci metallorum* propinabat, atque die septimo *pulvere cardiaco* exhibito, Ægrotum stragulis coopertum ad sudandum incitabat: vix cutis madefieri ceperat, quin statim hic delirè loquutus, de pileo suo in aquas delapso conquestus, mox ἄφωνος factus, intra quatuor horas, dummodo egomet accerserer, ante adventum expirabat.

4. *Observatio.*

Brevi posthæc, sororem ejus ætate minorem, idem morbus incessit; cujus tamen ægritudo, quoniam tussi crebrâ, & humidâ stipata fuerat, primo tantum *frigoris susceptio* putabatur; verum intra paucos dies, ista *tussis* planè *convulsiva* evasit: adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sursum elato, & cum systole repetitâ, ita aliquandiu retento, stridor ingens, & velut suffocativus ederetur: dein puellula hæc apertiùs febricitans, ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes, cum insigni corporis agitatione ducebat, atque propediem delirè loquuta, uti prius frater ejus, de veste suâ in aquas delapsâ querebatur; cumque omnia in pejus ruerint, motibus convulsivis, primo in artubus, mox in facie, & subinde in toto corpore tentari cepit: paroxysmi crebrâ vice, nempe bis, aut ter intra horam repetentes, gravissimè urgebant, adeo ut misella hæc, intra nycthemeri spatium, à quo affectiones spasmodicæ graviores exortæ fuerint, spirituum animalium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimùm inordinatus, ac sæpe intermittens, etiam vomitione crebrâ afficiebatur. Ad hanc invisendam, etiam serò nimis, sc. paulo ante obitum accersitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuissem, quantum licebat ex morte ejus, in prædicti morbi *diagnosin* inquirere satagebam; proinde cadaveris dissecandi veniâ impetratâ, symptomatum in hâc febre præcipuè urgentium, rationes, & vestigia clariùs patebant.

Morbi diagnosis è dissecto cadavere investigata.

Itaque ventrem inferiorem, primo aperiens, viscera omnia in eo contenta satis sana & sarta tecta inveni: Ventriculus, licet inani vomitione crebro lacessitus, nihil præter liquorem nuper ore ingestum continebat: etenim neque in ipso, nec in appen-

appendice ejus *lumbrici*, aut *acres humores* (qui sæpe ejusmodi convulsionum causæ perhiberi solent) reperiebantur: intestina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius superficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intrusa, & altè recondita; quod quidem à viscerum istorum motibus convulsivis omnino contigisse arbitror: dum enim ob spasmum vehementem ab origine nervosâ excitatum, fibræ oppositæ simul convulsæ, idem intestinum unà in motus contrarios agerent, facilè eveniat ut intestini ilei pars una sursum lata, alterius deorsum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut cruore suffusa, immo in quibusdam locis quasi livida, & fere nigra apparebat: ex eâdem ubivis discissâ ichor tenuis & spumosus exudabat. Certè hoc indicio constitit, materiem febrilem, sive serosæ sanguinis effervescentis impuritates illico *pulmonibus* impactas, eorum poros & meatus adeo inferciviſſe, ut ipse sanguis, solito, & liberiori ejus circuitu præcluso, ibidem stagnans, & extravasatus, inflammationem quandam excitârit.

Nec minus clara, morbi hujus adeo funesti vestigia in capite deteximus: nam calvariæ ollà amotâ, statim vasa meningas perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur; quasi fere tota cruoris massa, in capite aggereretur: venis enim circa viscera imi, as medii ventris sectis, aut disruptis, parum sanguinis effluxit: porro membranæ istæ, ubi cerebellum investiunt, atque altius instratæ ipsum à Cerebro dirimunt, sanguine pluribus in locis extravasato suffusæ, colore atro-purpureo insigniebantur; ut minimè dubitandum esset, quin *phlogosis*, sive *inflammatio* illic circumcirca excitata, *convulsionum* adeo atrocitèr infestantium causa fuerit. Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aquâ limpidâ erant repleti; cujusmodi pellucidi liquoris, plusquam libræ semissem eximere licuit.

Prædicta febris pathologia.

Ex his *Phænomenis* prædictæ febris *pathologia* facilè colligitur: Nempe in hâc ægrotante, sicut etiam in plerisque aliis, sanguis febriliter effervescens, statim recrementa sua tum in *pulmones*, tum in *Cerebrum* deponebat; quare serosa colluvies utriusque compagem illico inundabat; dein propterea sanguis, & *hìc* & *illic* à debitâ *circulatione* præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum stagnare, & quasi phlogosin inferre cepit: hinc ob serum in *pulmonibus* copiosè aggestum, & calore assatum, tussis molesta, cum sputo crasso & decolori, plerunque isti morbo supervenit; atque ob similem affectionem intra [illegible] excitatam, *vertigo*, *scotomia*, *stupor*, aliave pathemata cephalica, laborantes fere constanter incessebant: Cujusmodi affectus in hâc puellulâ ac in fratre ejus, propter Cerebri constitutionem in utroq; prius invaletudinariam, graviores facti in *Apoplexiam* terminabantur. In promptu hìc esset plures alias ab hâc febre tunc temporis ægrotantium, historias proponere; verùm ex his modo citatis morbi prædicti typus satis innotescat: Quoniam verò *eadem febris* quosdam prædispositos, ferè quotannis incessit, & propter malam anni constitutionem forsan aliquando posthæc *epedemica* evadat, ex re fore videtur, circa *curationem* ejus *methodum* quandam adumbrare.

Methodus Therapeutica.

De quâ, imprimis annotetur, in hâc febre *dies criticos*, prout in *synocho vulgari*, nequaquam observandos esse: etenim sanguis, quamprimum effervescere incipit, materiæ morbificæ, partem adhuc crudam, ac minimè subactam, è complexu suo statim *capiti*, aut *Thoraci* suffundit: Quapropter incassum esset expectare, ut sanguis particulas heterogeneas, in massâ suâ ad plenitudinem congeri sinat; dein ut *efflorescentiâ* statis temporum intervallis obortâ, easdem subtiliatas foras excernat. Quinimò iste effervescens, haud magno, & aperto incendio gliscit; verùm instar ignis cespitibus cooperti, fumum sive halitum madidum, potiùs quam flammam emittit: ita tamen ut exinde propter *succum nervosum*, statim in Crasi depravatum, & non rarò ob *pulmones* materiâ tabificâ infarctos, sympto-

ſymptomata aut *Convulsiva* aut *Phthiſica* in toto morbi decurſu, præcipuè urgerent.

Intentiones Curativas juxta varia *morbi tempora*, & *ſymptomatum* præcipuè urgentium diverſitates deſignare oportebit. Circa febris hujus initium, *ſanguinis miſſio* fere omnibus convenire videbatur: Hoc remedii genus, ſæpe in parvulis cum fructu expertus ſum: Quippe hoc modo, cruoris maſſæ tacitè ac coopertè efferveſcenti, fuligineſque ſuas in partes nobiliores obtrudenti, *ſpiraculum* quaſi aliud aperitur, proindeque efflureſcentiæ ejus impuræ, à *cerebro*, & *pulmonibus* avocantur: quanquam igitur hæc febris *mali moris* aliquatenus *maligna* audiat, attamen in quantum ſanguis haud ſtatim *coagulari*, ſed *fundi* nimis, & ſeroſitates ſuas in partes nobiliores, nempe *cerebrum*, & *pulmones* ſuggerere aptus fuerit, idcirco *phlebotomia*, modò in principio morbi celebretur, fere nulli non convenit. *Initio morbi ſanguis mittendus.*

Propter eandem juvaminis rationem, *medicamenta cathartica*, ac inprimis *vomitoria*, ſtatim à morbi principio adhibentur; hæc enim non modò coctionis viſcera evacuant, adeoq; morbi fomitem primum, & quaſi originalem ſubducunt, verum inſuper à ſanguine ſeroſitates emulgent, adeoque purgamenta ejus potiùs in *ſtomachum*, & *inteſtina*, quam in *caput*, aut *pulmones* ſuggeri faciunt. Porro ab *emeticis*, in quantum glandulæ lymphæductuum exceptrices, cum ſuccuſſione magnâ vellicantur, ſucci nervoſi ſuperfluitates, ne cerebrum, ejuſque appendicem malè afficiant, in viſcera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro *enematum* uſu, alvus continuò ſoluta teneatur. Interea tamen dum ſanguis hujus morbi labe inquinatus, *cerebro*, aut *præcordiis* malum minatur, haud tutum erit, aut *diaphoreticis*, aut *diureticis*, aut etiam *cathartici*s fortioribus quidpiam moliri: hujuſmodi enim *pharmaca*, quatenus ſanguinem valde fundunt, & ſeroſitates ejus in exitus apertiores adigunt, rectementa quævis à cruoris maſſâ abſcedere apta, *cerebro*, aut *pulmonibus*, ſi quando debilioris ſint conſtitutionis, facilè obtrudunt: Ita in Juvene ſupra citato, ſudore *Emetica & cathartica exhibenda.*

dore intempestivè citato *deorsa* supervenit. Novi etiam in morbidâ pulmonum diathesi *sudorifica*, non secus ac *chalybeata*, tabem intulisse.

Itaque phlebotomiâ, & si opus fuerit, *vomitione*, aut *catharsi*, sc. alterâ, aut utrâque mox ab initio morbi celebratis, cæteræ intentiones erunt, sanguinis serositates morbificas, in *caput*, & *thoracem* exundare aptas, avocare, perq; alias evacuationum vias leniter derivare, & foras excernere. In hunc finem *vesicatoria* circa *nuchan*, aut *parotidas*, juxta *alas*, aût *inguina*, circa *femora*, aut *suras*, sc. modò in hâc parte, modo in istâ applicari debent; nimirum ut ulcuscula hic, illic excitata, & continuò manantia, serum particulis heterogeneis, & morbidis imbutum copiosè profundant.

Vesicatoria.

Diuretica. Cæterùm remedia serum in *renes*, & vias *urinarias* blandè ducentia, sæpissime cum fructu adhibentur: in hanc rem *Apozemata*, & *Julapia diuretica* juxta formulas sequentes instituantur.

Apozema diureticum. ℞. *Radicum scorzoneræ, chærefolii, graminis, eryngii condit. an.* ℥vj. *pomum* i. *incisum, folior. pimpinellæ, Vlmariæ an.* Mj. *passular.* ℥i. *s. C. Cervi usti* ℥ij. *incis. & contus. coquantur igne claro in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad tertiæ partis consumptionem, colaturæ claræ* ℔ij. *adde syrupi acetositatis citri, aut violar.* ℥ij. *salis Prunellæ* ℥i. *s. f. Apozema. Dosis* ℥iiij. *ad* vj. *ter in die.*

Emulsio. *Vel colatura ista superaffundatur amygdalar. dulcium excortica-tar.* n°. 15. & 4. *sem. frigid. an.* ℥j. *contusis. s. a. fiat Emulsio.*

Julapium. ℞. *Aq: Dracontii, ceraso. nigror. an.* ℥iiij. *scordii compositi* ℥ij. *Theriacalis* ℥i. *s. syr. Caryophyllor.* ℥ij. *sp. vitrioli gtt.* xij. *f. Julapium.*

Pulvis. *Sal Prunellæ sæpius in die ad* ʒ. *s. vel* ℈ii. *propinetur in cerevisiâ tenui, vel sero lactis.*

Porrò in hâc febre medicamenta blandè diaphoretica, ejusmodi imprimis, quæ spiritus animales restaurant, eosque copulâ quâvis heterogeneâ vindicant, egregii sunt usûs: quare aut margaritarum pulvis, aut spiritus C. Cervi, vel sanguinis in modicâ dosi bis in die, sc. mane, & vesperi exhibeantur.

Blandè diaphoretica.

Enema-

Enemata quolibet fere die injiciantur, & ſi oportunum videatur, pharmacia leniter ſolutiva, ſemel aut bis in ſeptimanâ repetatur. Enemata.

Victus non niſi tenuis, qualis nimirum in aliis febribus aſ- Victus.
ſolet, inſtituatur, carne, aut brodio ejus penitùs interdictis, *ſolum juſculis avenaceis*, aut *hordeaceis* æger veſcatur, potus ſit cereviſiæ tenuis, aut ſeri lactis.

Quòd ſi non obſtante πεφυλάξει quâvis medicâ, materies morbifica *cerebrum*, aut *pulmones*, vel ſimul utrumque occupârit, ita ut *functionis animalis deliquium*, & *inordinatio*, aut etiam *tuſſis violenta* ingruerint; conſiderare oportebit, quid in utrolibet morbi ſtatu, in conditionem malam ad hunc modum evecto, agendum fuerit, tunc autem *indicationes curativæ* reſpicere debent *ſtuporem*, aut *inſaniam*, aut *tuſſim*: atque demum, ſi morbo in declinatione poſito, hæc ſymptomata remittent, contra *Atrophiam*, velut *ultimum hujus febris propugnaculum* remedia appropriata adhibeantur.

1°. Itaque ſi *materia morbifica*, uti crebro aſſolet, *cerebro* illata, *ſtuporem*, aut *affectus ſoporoſos* intulerit, remedia ipſam aliò deducentia, & quoquomodo à capite derivantia, inſuper quæ ſpiritus animales exuſcitant, & copulam impuram exuunt, ſedulo adminiſtrari debent. Quare in hoc caſu exteriùs *Epiſpaſticorum* uſus plurimum augeatur, *ſpiritus C. Cervi* ferè ſextâ quâlibet horâ, in doſi paulo majori exhibeatur, ſanguis adhuc amplius è *venis jugularibus*, *ſalvatellâ*, aut etiam ex *venis ſedalibus* hirudinum ſuctu detrahatur. Si affectus minimè remittit, *capillitio deraſo*, *fotus emollientes* capiti ſæpiùs applicentur: porro *cucurbitæ*, *emplaſtra*, & *cataplaſmata* plantis pedum admovenda, aliique adminiſtrationum modi, quales pro *ſtupore* curando vulgò indicantur, adhiberi debent: pariter, ſi malæ, aut nulli hujus febris *criſi*, *phreneſis*, aut *mania* ſupervenit, remedia in iſtis affectibus appropriata uſurpentur. Methodus Therapeutica in ſtupore & inſaniâ.

2°. Sin vero, cum, vel ſine hujuſmodi plagâ *capiti* illatâ, etiam *pulmones* morbi noxam luunt, ita ut ægrotantes, nec dum febre immunes, cum *tuſſi moleſtâ*, *ſputo copioſo* & craſſo, non rarò item diſcolori, in *tabem*, ſive *phthiſin* incidiſſe videantur, In tuſſi.

medica-

medicamenta in hujusmodi affectibus communiter indicata, satis conveniunt, quare *decocta pectoralia*, *Ecclegmata*, *syrupi*, *aquæ lactis*, & *limacum destillatæ*, aliaque hujus farinæ remedia diligenter usurpari debent, quorum formulæ in casibus supra descriptis reperiuntur.

Hactenus *febrem continuam*, maximâ ex parte *convulsivam*, atque ex *succi nervosi* non minus quam *sanguinis* vitio oriundam descripsimus. Insuper hic subest *morbi*, febris intermittentis typum referentis, atque in *succo nervoso* potissimum radicati exemplum proponere; cujusmodi affectus, siquidem oppidò rari, atque ad pathologiam spasmodicam ritè pertinentis natura ex sequenti historia eluceſcet.

Observatio oppidò rara.

Mulier lectissima, tenera admodum, atque *cerebri* & *nervosi generis* constitutione imbecilliori prædita, proindeque *affectibus spasmodicis* valde obnoxia, postquam *utero* conceperat, circa quartum gravidationis mensem, à frigore suscepto *paroxysmis Asthmaticis*, insuper *crebris spirituum deliquiis* gravissimè affligebatur: Verum ab hujusmodi pathematis remediorum *sale volatili* præditorum usu intra binas septimanas convaluit; attamen deinceps post sesquimensem *affectio insolita* & planè *admiranda* hanc Dominam incessit.

Quodam mane, post *somnum* eâ nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem *rigorem*, tanquam urgente febris tertianæ paroxysmo patitur; succedunt *crebræ oscitationes* & *pandiculationes*, cum *frequenti vomendi nixu*: dein *urina* quæ modo fuit *citrina* cum *hypostasi* laudabili, *pallida*, & *aquosa* evadit, & *crebrâ vice*, sc. fere quovis horæ *minuto* excernitur: porro circa *lumbos* & *hypocondria*, aliisque in *locis dolores* cum *spasmis* levioribus huc illuc transcurrentes excitantur: Cujusmodi *symptomata* planè *spasmodica*, cum *crebro urinæ limpidæ mictu* à *mane* fere ad *vesperam* persistunt; quo temporis spatio, *lotii quantitas ingens*, nempe triplex ad minus supra liquorem assumptum redditur; interim nec calor intenditur, nec sitis urget, neque pulsus augetur: *vesperi* affectus prædicti cessant, atque *urina* rursus *citrina*, ac *modica* evadit; totâ insuper nocte somno

ſomno moderato fruitur; dein mane ſequenti juxta *eandem horam redit paroxyſmus*, ſimili prorſus *ſymptomatum* apparatu ſtipatus, & quotidie eandem omnino tragœdiam peragit.

Hanc Dominam, poſtquam per *duodecem dies* hoc ritu ægrotârat, inviſens, prædicti *caſus* hujuſmodi *Ætiologiam* inſtituo: Nempe quòd *morbus* iſte in *nervoſo genere* potiſſimum radicatus, ab *humoris* partes *nerveas* irrigantis *effervescentiâ* & *fluore* dependeat: Enimvero ſuſpicari licet hunc *laticem* à ſanguine, propter *catamenia* ſuppreſſa, degeneri facto, in *cerebrum*, & *nervoſum genus* diffuſum, plus debitò *acrem* ac *ſeroſum*, proindeque partibus continentibus *incongruum* evadere: quare à *ſomno* nocturno ad plenitudinem aggeſtus, eas propter ſui expulſionem ubique in *corrugationes*, *contractioneſque* irritat; hinc in toto corpore *rigores*, *pandiculationes*, *oſcitatio* crebra, & *dolores* vagi excitati: porro a partibus ſolidis hoc modo *contractis* & *concuſſis* non tantum *liquor nervoſus*, ſed etiam *nutritius* partibus ſolidis ubique appoſitus, nec dum vero aſſimilatus excutiuntur: ac dein uterque latex *receptaculis ſuis* exterminatus, & per *lymphæductus* aut *venas* exceprus, maſſæ ſanguineæ redditur: è cujus ſinu priuſquam ab eo *tincturam lixivialem* acquirat, per *renes* denuo ſecretus *urinam limpidam* & *copioſam* conſtituit: quod autem affectus iſti *periodos* adeo *exactas* obſervant, ratio eſt, quia *latex nervoſus* in æquali dimenſo ſuppeditatus, *ſtato* quotidie *tempore* ad turgeſcentiæ plenitudinem aſſurgit: propterea item urina ante & poſt paroxyſmum *concocta* & *citrina* apparet, quia tunc materia ejus tantum è *ſanguinis ſero* conſtat: poſtea durante *acceſſione ſpaſmodica* humor limpidus à *partibus nerveis* & *ſolidis* excuſſus, & ſanguinem citò trajiciens, lotii *quantitatem* & *colorem* alterat. Huic graviditæ *phlebotomiam* ac inſuper pulverem è *corallio*, *margaritis*, *Ebore*, aliiſque *cardiacis* compoſitum in liquore appropriato ter in die ſumendum præſcripſi; mane & veſperi cepit *tinctura Antimonii* (cujus effectum in *nimio urinæ profluvio* ſingularem aliquoties expertus ſum) *gtt.* 12. Horum uſu intra breve tempus ſymptomata omnia remittebant. *Ejus Ætiologia.*

CAP. IX.

De Spasmis Universalibus, qui propter succi nervosi diathesin scorbuticam excitari solent.

Spasmi universales propter succi nervosi diathesin scorbuticam.

HActenus de *spasmis universalibus* per *totum genus nervosum* diffusis, qui *febribus* superveniunt; ac speciatim de *convulsionibus*, quæ in *febre maligná Hectica* vulgo dictâ, excitari solent. Restat adhuc (quod *tertiò* erat propositum) ostendere, quo ritu, & quibus de causis, *spasmi universales*, absque *veneno*, aut *miasmate febrili*, propter *succi nervosi dyscrasiam scorbuticam*, aut *alias vitiosam* inducuntur. Enimvero liquor, tum nervos, tũ partes nerveas irrigans, interdũ à crasi naturali, ac idoneâ desciscens, particulis heterogeneis, & explosivis in tantũ refercitur, ut spiritus animales, copulam incongruam, sibimet ubivis accrescentem, admittentes, in continuos velut *crepitus*, sive *explosiones convulsivas* irritentur: cujusmodi spirituum affectiones, aut sunt *divisæ*, sive *discretæ*, inter quas nulla communicatio, aut dependentia intercedit, sc. quando multæ partes corporis, simul totidem spasmis sibi propriis, afficiuntur, qui se invicem successivè non excipiunt, sed in eodem musculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quosdam ægrotantes, quibus musculi & tendines simul omnes in toto corpore totidem distinctis convulsionibus perpetuo subsilirent. Vel secundo *affectiones convulsivæ* quæ in toto genere nervoso simul excitantur, sunt *continuæ*, sive *connexæ*, quæ perpetuâ quâdam vicissitudine inter se continuatæ invicem succedunt; in quantum membrorum fere omnium, motus inordinati sese mutuo excipientes, ab unâ parte exorsæ, mox in alias transeunt. Ita nimirum *Horstius* refert Puellam *motibus convulsivis* obnoxiam, cujus non tantum membra, & artus in diversimodas flexiones, ac distorsiones urgebantur, verum

Horum duæ species sc. discreta & connexa.

verum insuper illa, tanquam malo spiritu agitata, eodem loco stare impotens, in hypocausto hinc inde discurrere, & saltare usque necesse habuit; neque ullâ vi, aut increpatione detineri potuit, quo minus hinc, inde cursitaret, se modò in pedes conjiceret, modò aliàs se impetuosè jactitaret; nam si vel paululum tantùm subsistere conaretur, statim præcordia gravissimè affligebantur. Quare præsentis instituti res est in *utriusque affectionis convulsivæ*, nempe tum *illius* quæ per *tendinum* & *musculorum* una *plurium subsultus*, tum *hujus*, quæ per *membrorum*, aut *totius corporis oestra* & *inquietudines* peragitur, *naturam*, & *causas* paulo exactiùs inquirere: exinde ut constet qualis *medendi methodus* in utroque casu adhiberi debeat.

Affectionis convulsionis intercisæ natura.

1. Quod itaq; spectat ad *speciem priorem*, facilè occurrit ejusmodi affectus non simplices, sed *complicatos* esse, nimirum ex *spasmo* & *paralysi*: Nam licet musculi, & tendines motibus convulsivis perpetuò urgentur, tamen ægotantes enerves facti, membra quævis, aut totum corpus strenuè movere nequeunt; quinimo his pathematis, *dolores* per singulos artus æquè diffusi adjunguntur. Hinc inferre liceat, spiritus animales *copulâ multiplici*, sc. *particulis* tum *explosivis* tum *narcoticis*, tum etiam aliquatenus *irritativis* imbui: adeo ut quamvis semper onusti, *explosiones* ineunt, tamen nec plures simul, ob particulas alias aliûs generis interjectas, nec quidem ulli expeditè ac vegetè explodunt; quare impetus motivus haud longè pergit, sed brevis usque & interruptus existit: Res fere simili modo habet, ac cùm *pulvis nitratus* humore limoso subactus ignitur: quippe non tota simul massa cum fragore eliditur, nec unus acervus illicò alium accendit, sed pauca tantum grana, eaque successivè, sc. alia aliquandiu post alia, cum exiguis crepitibus explodunt: pariter & *liquor nervosus*, *particulis spasmodicis* quæ spiritibus usque accrescunt, per totum refercitur; in quantum vero quædam *narcoticæ*, aliæque *dolorificæ* illis admiscentur, priorum *vis elastica*, utut perennis, & valdè diffusa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Observatio.

Pro illustrandâ hujusmodi *affectione convulsivâ intercisâ*, libet

hìc *generosi* cujusdam in hâc viciniâ nuper degentis, casum maximè notabilem describere; cui quidem planè stupendo vix medicorum scripta, aut observationes ullæ parem suggerunt. *Vir Illustrissimus* quem refero parentibus, proavisque aut cerebri, aut nervorum dispositioni aliàs morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatis suæ παράκμην seminii istius νοσερῦ fructus luere cepit: primo enim artuum debilitate, stupore, & spasmis levioribus tentari solebat, cujusmodi affectibus cum diu laborasset, demum curationis gratiâ *Bathoniam* adiens, *Thermis* calidioribus nimis crebrò usus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit; ut ab isto tempore prædicta symptomata non amplius per vices, sed fere constanter urgerent; nimirum singulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulsivi, & tensiones dolorificæ incessanter exercebant ita ut musculi simul omnes subsultibus repetitis perpetuò convellerentur, idque non sine insigni cruciatu; cujus unica sedandi ratio in hoc sita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus *membra*, motu locali perpetim exercerentur; quamdiu enim evigilabat, in lecto vel sedili agitari, aut in curru vehi, aut membra comprimi vel fricari necesse habuit; in quem finem illi parabantur cathedræ & lecti cum basi arcuatâ, uti sunt puerorum incunabula, in quibus cum decumberet vel erectus sederet, huc, illuc, motu versatili, continuo agitaretur; quod ni fieret, immani dolore, & musculorum tensionibus atrocioribus infestabatur: Hujusmodi *diurnam* affectionis spasmodicæ molestiam tempore *nocturno*, & statim à *somno* symptomata longè graviora excepere: nam recens expergefacto, illico totum corpus horrescere, musculi tènsionibus dolorificis plurimum exerceri, singuli artus, velut instanti mortis agone, sudore squalido perfundi solebant; qui in tantum corrosivus erat, ut instar *aquæ fortis*, lintea, ni statim abluerentur, citò exederet, & corrumperet. Aeger durante hoc conflictu, sudores inter & horrores per plures horas torquebatur, donec penitus defatigato somnus obrepens levamen aliquod afferret; quòd si paroxysmo ingruente protinus è lecto excitaretur, meliùs

liùs habuit, adeoque ſolitam affectûs ferociam præcavebat; idcirco quamprimum à ſomno expergiſceretur, licet hoc intra horæ ſemiſſem contingeret, illico ut torturam evaderet, domeſticis aſcitis, ſtatim lecto eximebatur: quantum ad appetitum ſatis valens; abſque nauſeâ comedebat, neque à commeſtis ſtomachus turbabatur; ſæpe tamen de *Cardialgiâ* querebatur, ac interdum *ſputatio moleſta*, cum *fœtore oris*, velut ab aſſumpto *mercurio*, per plures dies cum exercuit. Calidiora quævis, tum alimenta, tum pharmaca conſtitutioni ejus minimè congruebant; vinum, aut Cereviſiam generoſiorem ne pitiſſare audebat. Primis ægrotationis ſuæ annis ad conſpectum ignis horreſcebat, poſtea imbecillior factus, licet urgente brumâ prope focum ſedere renuebat; urina ſemper fuit citrini coloris, quæ ſi in vaſe fictili ſupra prunas evaporaretur, fæculentiæ ſalinæ, ſupra dimidium liquoris, in fundo reſidebant; alvus continuò aſtricta, niſi à pharmaco, aut enemate irritata ſarcinam nunquam depoſuit. Quinimo præter motus convulſivos *Paralyſis ſpuria* totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, lingua vacillans verba non niſi imperfecta protulit, interdum verò cum ex occaſione gaudio repentino geſtiret animus, ſpiritibus, & robore mirè exuſcitatis, è cathedrâ ſubito ſurgere, & ſine alterius ope, rectà incedere, & ſalire valebat. quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & ſolito languore & tremore afficerentur. Cum ſupra duodecim annos Dominus Inſignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota Angliâ maximè celebrium conſilia adhibuit, & remedia quamplurima, ac ferè nullius non generis tentavit, ſc. *Antiparalytica*, *antiſcorbutica*, *diætas exiccantes*, *ſudoriferas*, *purgantia*, *cauteria*, *balnea*, *linimenta*, quin & *ſalivationem* bis expertus eſt, verùm nulla ejuſmodi medendi methodo ſanari potuit, quare dimiſſâ penitus curationis ſpe, per ſeptem poſteriores vitæ ſuæ annos, tantum remedia, quædam ſymptomata præcipua reſpicientia uſurpavit; ſc. ter in ſeptimanâ, medicamentum ſolutivum,

ex

ex *sennâ*, & *Rhabarbaro*, cum correctivis, in forma modo *syrupi*, modo *extracti* cepit; *opiatæ* ex conservis & speciebus temperatis dosin, quâlibet nocte sumere solebat: porro *Julapium* pro datâ occasione, cùm spiritus fatiscerent, sumendum præsto habuit, insuper *Cerevisiam avenaceam*, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum usu septem ut minus annos, sine magnâ in pejus alteratione, transegit; tandem ingravescente *senio*, simul ac *morbo*, spasmorum paroxysmi atrociores, non uti prius, somno peracto, sed quamprimum lecto incalescceret, ipsum invaserunt, ut necesse habuerit, lecto suo omnino abstinere, atque vestimenta raro, nisi ut lintea mutarentur, exuere: hinc transpiratione impeditâ, recrementa serosa,, aliaque evaporari solita, in *pulmones* defigebantur, quæ primo *respirationem crebram*, postea *affectionem Asthmaticam*, ac deinque *tabem lethalem* intulere.

Symptomatis præcipuè urgentium rationes.

Si prædictorum *affectuum rationes* inquirantur, obvium erit, universa hæc mala à *pravâ cerebri*, & *nervosi generis constitutione*, ac immediatiùs *succi* istas partes irrigantis *dyscrasiâ*, ac vitio deducere. Nam cùm liquor iste, in quo spiritus animales scaturiunt, quoad *temperiem* summè acris, & instar *aquæ stygiæ* corrosivus esset & quoad *mixtionem* particulis tum *narcoticis*, tum *explosivis* referciebatur; haud mirum est, propterea *spiritus* plurimum onustos, proindeque à debitâ expansione cohibitos, ubique in minutas *explosiones*, seu velut *crepitus* urgeri, quin & *corpora continentia*, à debitâ tensitate, & robore exoluta, etiam in corrugationes dolorificas continuò irritari.

Exacerbatio mox à somno unde processit

Affectiones istæ *spasmodicæ*, mox à somno acriùs infestabant, quoniam calor lecti heterogeneas *succi nervosi* particulas excitat, easque rarefaciens velut in explosiones adigit; tum etiam quia *partes nervosæ* in somno *succum suum*, ac cum eo simul allatæ materiæ morbificæ penum uberiorem, imbibunt; quibus ad plenitudinem saturæ, primo evigilationis instanti, protinus quod molestum est excutere nituntur. Propter hanc rationem, observare est *scorbuticorum* dolores, & *Asthmaticorum* paroxysmos à lecti calore, atque à somno plurimum ingra-

ingravescere; ideo statim lecto eximi, ut his, ita ægroto nostro levamen conferre solebat: Quod autem molestia à continuis musculorum subsultibus, & tensionibus dolorificis excitata corporis, aut membrorum motu locali aliquatenus sedaretur, ratio est quia spiritus animales, dummodo in actiones diversas ab extra coguntur, inordinationes quasvis ab intro suscitatas remittunt: etenim ut in *dolore*, & *pruritu*, qui leviores sunt spasmi, partem affectam comprimere, fricare, aut scalpere juvat, ita musculorum, ac tendinum motus convulsivi, à totius corporis, aut membrorum agitatione inordinatâ aliquatenus placantur. *Cur motu sedatur.*

Quod spectat ad *ptyalismum*, sive copiosam *oris sputationem*, cum fætore anhelitus, quæ incertis intervallis redire solita est; suspicari est, eam fortè à *mercurio* clanculum aliquando exhibito processisse; quanquam & multos viderim affectibus tum convulsivis, tum scorbuticis laborantes, quibus hujusmodi perpetua sputi ex ore defluxio, citra omnem Mercurii suspicionem, molesta fuit; nonnullos etiam (uti mox infra dicetur) quibus salivatio superveniens (materiâ explosivâ ad hunc modum criticè evacuatâ) morbum solvit: porro verisimile est, hunc affectum à meris succi nervosi recrementis productum fuisse, *ductusque salivales*, cum plures & satis patentes fuerint, superfluitates à *nervis*, æque ac *arteriis* in glandulis copiosè depositas excipere, & foras convehere. *Ptyalismi ratio.*

Quoad *lucida intervalla* quibus æger inducias quasdam, licet breves, mitigatâ quasi morbi ferociâ, obtinere solebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit; insperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in pristinum languorem desinente: Dico ejusmodi motus naturæ laborantis, & sub gravi onere prostratæ, fortiores quosdam nixus, & ultimos conatus esse, quibus sc. ad momentum temporis se recolligit, & quasi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini, diu sustinendo impar sit, denuo statim relabitur, & pristinæ succumbit sarcinæ. Profecto mirum est quantum supra- *Cur æger hic inducias quasdam obtinuit.*

pra naturæ vires, *ira*, ac *timor*, aliæque animi passiones quædam, nervosum genus intendant, atque impetus planè stupendos edere cogant: sunt vero exiguæ tantum durationis hæc *conatuum prodigia*.

Designatâ ad hunc modum *morbi* prædicti *causâ conjunctâ*, & *symptomatum* præcipue urgentium *rationibus* ostensis; adhuc inquirendum restat, circa causam προηγουμένην, nempe ob quas προφάσεις *succus nervosus* ita degener factus, primò *paralysin*, ac deinde *musculorum* omnium *subsultus*, sive *spasmos* intestinos intulerit: porro explicare oportet, quamobrem morbi hujus fructus paulatim accrescentes, *Thermarum* usu tam cito ad maturitatem pervenerint, item quare *ægritudo* ista nullis remediis cedens, *incurabilis* extiterat.

Prædicti affectûs causa προηγουμένη.

Quoad *prius*, dicendum esse videtur, quod ægrotans parentibus, qui morbis cephalicis graviter obnoxii fuerunt, oriundus, malam *cerebri*, & *nervosi generis* constitutionem originaliter contraxerat, adeo ut intra sextum ætatis suæ lustrum *paralysi spuriâ* laborare inceperit; dein cum *procatarxi* huic *hæreditariæ causæ evidentes* sanguini, & humoribus majorem indies labem affigentes accederent (erant enim varii casus atque infortunia quæ viro Eximio mæstitiam & melancholiam continuò intulêre) propterea quidem *liquor nervosus sale fixo*, & *scorbutico* supra modum imbutus, instar *aquæ fortis*, aut *stagmatis vitrioli*, summè *acris*, & *irritativus* evasit; proindeque spiritus, & corpora eos continentia, non secus ac prædicti liquores lumbricis suffusi, in corrugationes, & contracturas spasmodicas continuò incitaverit.

Cur affectus hic Thermarum usu ingravescebat.

Quòd autem hic *morbus*, primo sensim accrescens *Thermarum calidiorum* usu, in statum longe deteriorem cito evehebatur, ratio facile patet; experientiâ enim constat, *balnea calida*, & *sulphurea* in corpore humano, *salinas*, aliasque *morbidas*, quæ intra viscera, aut humores scatent, *particulas*, plurimùm exaltare, & cito ad ἀκρότητας perducere; eas sc. exagitando efferatiores reddere, è primis viis in sanguinem, & exinde in Cerebrum & nervosum genus urgere, quinimo prius secretas,

&

& otiosas conjungere, ac in ζύμωσιν quandam incitare: quare qui aut *arthritidi*, aut *calculo* hæreditariò obnoxii, istorum affectuum paroxysmos nondum perpessi fuerunt, à *Thermarum* usu sæpissimè alterutrius morbi fructus in se statim maturari sentiunt: Cum itaque in hoc ægrotante & *sanguis*, & *liquor Cerebrum nervosum* irrigans particulis tum *narcoticis*, tum *spasmodicis* imbuerentur: quin & à *crasi dulci*, & *balsamicâ*, iste versus *salsum*, atque *hic* in *acetosum*, & *stagnatis vitriolici* æmulum degenerarent, tantum abfuit *aquarum calidarum mineralium* usus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea statim, omnia plurimum exacerbarentur: atque *morbus* ab humoribus, quoad *temperiem* & *mixturam* ita depravatis procedens, nullis uspiam remediis curari potuerit; nihilo facilius sc. quàm *acetum* in *vinum reducatur*.

Cùm *Illustrissimi* hujus *viri* à *phthisi* demum extincti *cadaver* aperuissem, pauca admodum ejusmodi gravissimorum pathematum *vestigia* detegere licebat. Hinc ut constet, *paralysin* & *spasmum* non tam à crassâ, & copiosâ materiâ, alicubi in *mineris* congestâ, quam à malâ spirituum animalium, qui subtilissimi ac invisibiles sunt, affectione pendere. Quæ circa hujus *Anatomen* notatu digna occurrebant, paucis exponam.

In dissecto cadavere notatu digna.

Abdomine aperto omentum (prout in plerisque à *Tabe*, aliisque morbis chronicis interemptis assolet) putridum erat, & fere consumptum. Interim *ventriculus*, *intestina*, *pancreas*, & *mesenterium* satis recte habuerunt; sc. *membranæ* erant firmæ, bene coloratæ, & absceſſu quovis aut *tumore scirrhoso* liberæ: *intestinis* majoribus *excrescentiæ* quædam *carneæ*, instar *auricularum muris* adnascebantur; hujusmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque *intestinorum coli*, & *recti* latere, ad certa quasi stadia, instar ramorum arboris, gemellæ prodibant: Simile quiddam in *Tabido* olim reperi: Hujus ratio videtur esse, quòd in *phthisicis nutritio* (licet circa partes solidiores, & exteriores deficiat, aliquando tamen) interius prope succi nutritii fontes plus debito perficitur, proindè ut *epiphyses nonnaturales*, & superfluæ excrescant.

Lien qui semper pessimè audierat, & à plerisque medicis, velut *scorbuti*, & cæterorum omnium affectuum *causa principalis* damnatus fuerat, prorsus insons, & quâvis culpâ immunis apparebat; nam prout in maximè sanis observamus, fuit *subatri coloris*, *mollis*, & *superficiei æqualis*, *obstructione*, aut *schirro* quovis liber, *fibris*, & *vasis* satis *distinctis*, & *firmis* præditus: è compage ejus dissectâ, sanguis nigricans effluxit.

Hepar (quod equidem mirari subest) mediocriter se habuit, nec à tam gravi, & diuturnâ ægrotatione solito durius, aut scirrhosum, aut tuberculis obsitum evaserat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obfusci.

Renes, licet *calculo* ac *ulcere* quovis immunes, tamen culpâ non vacabant: nam in medio dextri renis *cavitas* ingens à *pelvi* distincta, eoque multo amplior, aquâ limpidâ impleta, conspiciebatur: talem in *hydropicis* sæpenumero comperii: Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem istum depositio, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta est; quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum procuderat, qui sensim postea dilatabatur, cumque ob hanc rationem seri secretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviorem intulit, quod quidem eo magis suspicari fas erat, quia *ren* etiam *sinister* valde extenuatus, & absumptus, plures *hydatidas*, & cavitates aquâ limpidâ repletas continebat.

Pulmones sterno, & *costis*, & *diaphragmati* undequaque adnati, sine ullâ fere distinctione loborum, una tantum compages carnis spongiosæ, putridæ, & materiâ ichorosâ per totum infarctæ videbantur. Proculdubio *ægrotans* hoc malum non ita pridem contraxerat, se. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut liberius perspiraret, commorari potuerit, sanguinis fæculentiæ, & recrementa quæ per cutim evaporare solita sunt, in *pulmones* depositia, in causa erant quod hi & inter se, & cum aliis partibus concrescerent, eorumque *tonum* & *conformationem* prorsus vitiarunt, ita ut *phthisi* demum exorta cæterorum affectuum, quibus diu, ac misere affligebatur,

effectus

effectus, & *productum*, ac minimè *emissa* fuerit.

In *utroque cordis ventriculo* sanguis in substantiam solidam, albidam, & carnis coctæ æmulam concreverat, quæ juxta *cordis*, & *vasorum* cavitates, & processus effigiata, *serpentis*, cum *caudâ multiplici*, & *divisâ*, figuram nonnihil referebat: quo quidem in multis, post longam invaletudinem defunctis, nihil usitatius occurrit: Cujus ratio est, quòd sanguis à longâ ægrotatione effætus, atque hinc circa præcordia pigrè circulatus, in corde & vasis appensis *stagnare* incipit, proindeque in *concretæ* ejusmodi *carneæ* sensim congelatur.

Dum *cranio aperto* præcipuam morbi causam inter contenta ejus perquirimus: primo occurrebat, *cerebri molem* justo minorem, & *gyris pauciorib*ꝰ instructam fuisse, unde spiritus animales non satis copiosè productos suspicati fuimus: porro universa ῥᾶ ἐγκεφάλου compages justo humidior, latice aquoso madida & prorsus immersa videbatur; ut integumenta ejus, sc. *meninges integræ* divellerentur, atque *anfractus*, & *ventriculi* omnes aquâ limpidâ inundarentur. Probabile est hoc *cerebri diluvium* nuper accidisse, nempe quatenus ob διαπνοὴν *impeditam*, & *lotii secretionem* parcius habitam, *serositates* in massâ sanguineâ aggestæ, capiti traderentur: ideoque *cerebri* substantia, & imprimis *corpora striata* uliginosa protsus & tam madida erant, ut discissa eorum substantia vix compacta maneret, quin, liquidorum inspissatorum more, aliquatenus diffluaret intra *sinus cerebro* ejusq; *appendici superstratos* ac *insertos*, atque *vasa* ex iis prodeuntia, sanguis in *glomeres* durisculos, ac velut carneos, non secus ac intra *cordis ventriculos*, & *vasa* iis appensa, concreverat; quod etiam nuperrimè cum sanguis pigrè circularetur, propter eandem rationem, quâ sanguis intra præcordia coagulabatur, accidisse putamus.

Spinalis medullæ truncus aquæ limpidæ immersus, valdè extenuabatur, ut vix dimidium osseæ cavitatis impleverit: quod equidem à *seri salsi*, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum censemus.

Hæc de *spasmis universalib*ꝰ, qui *affectioni paralyticæ* ut plu-

Affectionis Convulsivæ continuæ natura, & fiendi modus.

rimum conjuncti, simul in pluribus locis *divisim* excitantur: restant alii quos *continuos* appellavimus, quia sc. à *partibus aliis* in *alias* subito translati, se mutuo excipiunt, atque membra modo *hæc*, modo *ista*, & non raro totum corpus involuntariè moveri, diversimodè flecti aut agitari cogunt. In hujusmodi casibus *spiritus animales* non tantùm *insiti* in *privatis quasi focis*, & *meris* copulam explosivam sibimet asciscunt, & eam quatenus vel *saturati*, vel *irritati* per vices quasdam elidunt; sed cùm tota *liquoris nervosi* massa *particulis elasticis* abundè scateat: Hæ quidem spiritibus tum *influis*, tum *insitis* ubique accrescunt; quos propterea in spasmos ferè continuos cient: in quantum vero spiritus non simul omnes, utcunque prædispositi, explodi queant (quia sc. tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos spatium satis amplum non conceditur) idcirco *impetus explosivus* in *his*, aut *illis* partibus exorsus, inde mox in alias, & subinde in alias transfertur, adeoque instar *pyroboli*, aut *ignis missilis* è pulvere tormentario conflati, sese huc, illuc ocyssimè propipientis, ex artubus his, in illos, & dein statim ex omnibus, in *præcordia*, aut *viscera*, ac vice versâ vagè transcurrit. Quo hujusmodi *affectionum Typi* innotescant, libet hìc *Ægrotantium*, quibus olim sanandis operam navavi, *casus* quosdam rariores proponere.

1. *Observatio.*

Virgo lectissima & piissima, procera, & gracilis, patre valetudinario, sc. gravissimis nervosi generis affectibus obnoxiò, genita, circa vicesimum ætatis suæ annum *Cephalagiâ* valde atroci, & periodica, per plures dies affligebatur; instanti demum *solstitio brumali* 1656. *dolor capitis* remisit, sed in vicem ejus, ingens *catarrhus*, cum sputo tenui, & copioso, nec non ulcerosâ narium, oris, & gulæ affectione successit; cum hujus molestiam aliquandiu pertulisset, tandem ex mulieris cujusdam præscripto, *fumum succini* per tubulum ore excipiens, derepentè sanata est; *catarrhus* nempe subito sistebatur, subinde vero conquesta erat, de *vertigine* insigni cum *capitis dolore* & *aurium tinnitu*; die tertio, cervicis tendines convellebantur, ut caput modo antrorsum, modò retorsum, modò ad latus deflecteretur,

ciëretur, modò rigidum & immotum perstaret; brevi posthæc totius corporis membra exteriora, & artus ejusmodi *affectio spasmodica* invasit, brachia & manus mirè contorquebantur, ut eorum flexiones & convolutiones haud quispiam *Agyrta* aut *gesticulator* imitari potuerit; crura & pedes huc, illuc divaricare, mutuo concutere, & alternatim transponere necesse habuit: ad hunc modum aut in cathedra sedens, aut lecto commissa, nisi à somno obrueretur, motibus convulsivis perpetuo afficiebatur; cumque summo musculorum nixu, membra paululum cohiberet, statim respiratione difficili, & anhelosâ, cum præfocationis sensu corripiebatur; interim vero oculi, fauces, os, & viscera interiora spasmo quovis immunia perstabant; nec vomitu, rugitu, neque ventris aut hypocondriorum inflatione tentabatur: porro animo usque constitit, memoriæ, intellectus, & phantasiæ munia ritè obivit, nihil delirè aut insipienter loquuta est, aut egit; quin inter stupenda hæc mala verbis usque piis, & probis, fortitudinis & patientiæ Christianæ specimen admirandum exhibuit; appetitus cito dejiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis nisi valdè tenuia averfaretur; sitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, salsedine plurimùm saturata, in cujus superficie pellicula tartarea concrescebat.

Cum *sexto* ægrotationis *die* ad hanc *Dominam* accersérer, admirandi istius affectûs, hujusmodi *Aetiologiam* instituebam: Etenim ne cum multis aliis statim omnia ad *sagarum præstigias* referrem, patris ejus consideratio effecerat qui in eâdem domo passionibus spasmodicis tunc temporis gravissimè laborabat: quapropter ut symptomatum istorum causas naturales investigarem, imprimis obvium erat, suspicari *Dominam* illam *hereditario* affectionum convulsivarum seminia contraxisse, quæ tandem circa ætatis suæ ἀκμὴν in ejusmodi fructus eruperunt: cùm enim sanguis particulis heterogeneis, & explosivis plurimum imbueretur, istæ demum (prout in tali diathesi assolet) in caput suffundi, ibidemq; affigi ceperunt; primo igitur in

meningas

meningas depositæ *cephalalgiam* immanem & periodicam induxerunt, dein postea eadem materies, metastasi accidentaliter factâ, in *gulæ* ac *oris* emunctoria decumbens, *cephalalgiam* in *Catarrhum* commutavit; cum denique intempestivo remedii adhibiti usu *defluxio* sisteretur, materies morbifica in *cerebrum* regurgitans, *vertiginem* intulit, & exinde in *nervosum genus* detrusa, prædictas affectiones excitavit.

Prædicti casûs Ætiologia.

Quod vero spectat ad *rationem formalem*, seu generationis modum, quo materies spasmodica in nervosum genus decumbens symptomata istæc admiranda produxisse videatur: opinari fas sit, quòd eadem ab ἰσχυροῦ utpote firmioris, confinio, in *medullam spinalem* ejusque appendicem detrusa, ac instar fermenti maligni habens, imprimis succi has partes irrigantis massam integram particulis heterogeneis & summè explosivis infecerat; quæ spiritibus per totas eorum series ubique dispositis accrescentes, ipsosque velut oestro quodam agitantes in explosiones continuas irritabant: revera cum *succus nervosus*, uti dictum est, à materiæ spasmodicæ influxu ita fermentatur, qui partes continentes alioqui blando allapsu irrigaret, atque spiritus animales cum expansione æquabili per easdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractiones, & corrugationes torquebat, atque spiritus tum influos, copulâ nimirum heterogenea onustos, à debitâ irradiatione inhibebat, tum partis cujusque *insitos* varie exagitans, *afflatu* velut *diabolico* incitabat, adeo ut appetitûs imperio minimè obsequentes, motus inordinatos iniverint, eosque huc illuc rapidè translatos, reciprocatione perpetuâ iterarint.

Quamvis autem particulæ heterogeneæ è sanguine in Cerebrum suffusæ, indeque in *genus nervosum* protrusæ, haud ex æquo nervorum, omnium origines, sed *spinalem medullam*, ejusque propagines nerveas præcipuè, ac fere tantum subiere; ita ut *viscera* interna, insuper *oculi*, *oris*, & *faciei* partes spasmo quovis immunes perstarent; iste tamen impetus explosivus, quo minus à membris exterioribus obiretur vi quâdam inhibitus, illico velut *ignis missilis*, quâ datâ viâ, in *præcordia*, ac

ac imi ventris *viſcera* incurrere ſolebat: quia ſc. *ſpiritus influi* oeſtro quodam perciti, & ſpatium amplius in quo baccharentur exigentes, ab uno loco excluſi, mox alium alicubi patentem ſubeunt: quapropter *æſtrum* illud, ſi tum à membris, tum à viſceribus fuiſſet repulſum, nullus dubito quin in *Cerebrum* regurgitaſſet, *furorem*, ibi aut *ἀνωδυνίαν* quaſi *epilepticam* illaturum. Quæ quidem ſymptomata abeſſe contigit eo quòd Dominæ hujus ingenioſiſſimæ Cerebrum conſtitutione firmiore præditum, è liquore nervoſo recens inſtillato, quicquid congruum, & ſpirituoſum fuerat, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quaſque morbificas in *ſpinalem medullam* deprimebat; à quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum eſt modo excitabantur.

Methodus therapeutica in hoc caſu obſervata.

Præclaræ hujus Virginis *curationem* moliri rogatus, factâ imprimis levi corporis præparatione, *potionem ſolutivam* ex infuſione *ſennæ* & *Rhabarbari*, adjectis *ſantalo citrino*, & *ſale Abſynthii*, propinabam, quâ duodecies, cum magno levamine purgata fuit; die ſequenti è brachio ſiniſtro ſanguinem ad ℥viij. detraxi, quovis veſperi opiatam ex *aquâ* & *ſyrupo florum verbaſculi* cum *pulvere margaritarum* exhibui: inſuper ſemel intra 6 horas doſin *ſpiritus C. Cervi* cum hauſtulo *Julapii* ſequentis ſumendam præſcripſi. ℞. *Aq: Ceraſorum nigrorum*, *Juglandum*, *florum Pæoniæ an.* ℥iij. *Antiepileptic. Langii* ℥ij. *ſyrupi è floribus Pæoniæ maris* ℥ij. *margaritar. pul.* ℈i. *miſc. f. Julapium* quia *purgationem* multam ferre nequibat, *enemata* & *lacte ſaccharato* erant crebro in uſu: præter *linimenta antiſpaſmodica Cervici* & *ſpinæ* applicata, *frictiones* membrorum affectorum cum pannis laneis oleo appropriato madefactis, & excalefactis frequentes inſtituimus.

Horum uſu, intra 6. dies *ægrotans* plurimum alleviari viſa fuerat; nam motus convulſivi ferè in totum ceſſabant, membra in debito ſitu, & quiete continere potuit, ſolummodò *caput* contractione leviori interdum huc illuc leniter deflectere cogebatur; porrò cathedrâ exurgeri & parum incedere valuit, ſed dum greſſum faceret, non *rectâ*, ſed *in latus* oblique procedebat:

cedebat: Hoc tempore discedens, eam multo melius habere visam, in manifesto convalescentiæ statu reliqui; post alteram vero septimanam, cum *Boreas* inclementior nocturno tempore exortus, fenestrâ haud firmiter occlusâ ægrotanti lecto commissæ vehementius afflaret; illa statim à frigore suscepto, ejusmodi *recidivam* passa fuit, ut non modo *pathematis spasmodicis*, verum & *paralysi universali periodicæ* obnoxia evaserit: nam deinceps à *mane* usque ad *vesperam capiti* & *membris* (uti prius) huc, illuc vicissim flexis atque jactatis *artus* successivè omnes circumagere, deflectere, ac varie detorquere coacta est; donec sub *noctem*, motibus ejusmodi prorsus sedatis, *membrorum resolutio*, sive *paralysis* succederet, ita ut nec manus, aut pedes, neque ullam præterea partem movere, aut corporis nixum quemvis motivum exercere potuerit, intra lectum instar saxi, ferè *immobilis* jacens; at aliquanto somno refecta, circa *mane* prout *facultatis motivæ regularis* virtutem quandam, sc. brachiis, & cruribus huc illuc, imbecillius licet, deflectendis parem recuperavit, sic etiam *motus convulsivi* & *involuntarii*, per totum exinde diem perdurantes constanter redibant, qui *vesperi* rursus, in *artuum resolutiones* commutabantur.

Ex his liquido constet, *Dominam ægrotantem*, & duplici morbo, sc. *paralysi*, ac *spasmo*, laborasse, & utriusque *causam materialem* aliquatenus *distinctam* fuisse: videtur enim, quod *spiritus animales* ubique scatentes, à particulis *narcoticis* onusti fere continuo ligarentur: præterquam quod inter dormiendum, una cum succo nervoso, *particulæ spasmodicæ* ubertim influentes, etiam spiritibus accrescerent: quarum *explosionibus* spiritus incitati motus involuntarios produxerunt; quin & *copulâ narcoticâ* eo tempore aliquatenus excussâ, etiam voluntarios, seu regulares quadantenus perficere valuerunt: Præter remedia modò citata, alia quamplurima cujusque ferè generis, sc. *antiscorbutica*, *antiparalytica*, *decocta*, *sudorifica*, *aquæ destillatæ*, *spiritus*, *elixires*, *tincturæ*, *balnea linimenta* cum multis aliis sedulò adhibebantur; quorum usu, symptomata nonnihil remittebant, haud tamen morbus integrè sanabatur; *paralysis univer-*

universalis brevi cessabat, ita ut omni tempore artus movere, & huc illuc deflectere potuerit; quin & membrorum *motus involuntarii*, eam rariùs molestabant, usque tamen *languida & imbellis* persistit. Cumque illa constitutionis tenerioris ac in tabem proclivis & nunc quidem nulli exercitio habilis esset, ob transpirationem impeditam, sanguinis recrementa in *pulmones* deposita, *tussim* inferebant, quâ indies ingravescente, demum *phthisica* interibat.

2. *Observatio.*

Ante plures annos accersebar ad *Virginem nobilem*, simili fere ritu & aliquanto graviùs ægrotantem: Hæc enim *capitis & membrorum motus involuntarios*, nempe aut *succussiones*, aut huc, illuc *deflexiones*, vel *circumactiones* fere perpetuâ vice redeuntes perpessa fuerat: insuper *diaphragmatis*, & *musculorum respirationi* inservientium, *spasmo* admodum molesto, & plane stupendo afficiebatur: Etenim quovis horæ minuto, & sæpius *spina dorsi* circa medietatem ejus subito incurvabatur, simulque *pectore* antrorsum exiliente, & *hypocondriis* introrsum *contractis*, *singultus* valde sonorus, idemque modo *duplicatus*, modo *triplicatus*, minùs tamen, & usque minùs stridulus edebatur: per plures horas hujusmodi *motus*, & *stridorûs reciprocationes* obire solebat, ut per totas ædes exaudiretur: si quando breve hujus interstitium contigit, illico *brachia* & *manus*, modo *crura* & *pedes* valde concutere, aut contorquere, quin etiam *caput* modo rapidissimè conjectare, mox cervicem quasi rigidam, & immobilem tenere cogebatur: quandoque inter loquendum *lingua* eo ritu corripiebatur, ut idem verbum sæpius immo aliquando vicies ut minimum repeteret: Cum in membris exterioribus, motus convulsivi fortiùs urgerent, ab affectu isto *stridulo*, & *singultuoso* aliquantulum vacabat, atque hoc spatium intermissionis, & levaminis sui tempus dicebat; licet interea caput ac membra motibus violentis huc, illuc proriperentur: si quando in latus sinistrum decumberet, statim dextri hypochondrii introrsum contractio, cum singultu ciebatur: Intra paucos dies, hujusmodi pathematum assiduitate viribus plurimum dejectis, tantam in *lumbis* & *crurum artubus*, imbecillitatem

cilliceatem contraxit, ut non stare, nedum pedibus incedere potuerit: *ventriculus* sive *languore*, sive *spasmo* affectus, quidvis ingestum vomitu reddebat.

Casus descripti natura & causa.

In *hoc casu*, sicuti in *primo* planè constat, *spiritum animales*, non modò huic, aut illi parti, vel regioni *insitos* copulam heterogeneam per vices quasdam elidendam contraxisse, sed & *spiritus* nervorum quorundam *insitos*, particulis explosivis imbutos, motus convulsivos perpetuos & vagos intulisse. Cumque ab initio contigit *spiritus* ita affectos, non omnes simul *nervos*, nec quovis indifferenter, verum *spinalis medulle* appendices, atque ad *diaphragma* pertinentes, fere tantum subiisse, ita ut intra horum spatia, spirituum continuo explosorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, *affectiones spasmodicas*, in unâ qualibet istarum parte cohibitas, in aliâ statim ferociùs erupisse, cumque ex proprio instinctu, illorum impetus motivus in unâ regione intenderetur, in alterâ idem interea remitti solebat: Porro in hâc ægrotante, *materies morbifica*, particulis tum *narcoticis* tum *spasmodicis* constans, affectionem unà *paralyticam* ac *convulsivam* inferebat.

Die quarto adveniens pharmacum *emeticum* propinabam, à quo septies evomuit, pituitam viscidam, cum bile flavâ copiosâ, sine quovis tamen levamine: die postero *sanguinem* è brachio detrahebam ad ℥vj, exinde statim sanguine versus caput impetuosiùs rapto, de *cephalalgiâ*, & *vertigine* plurimum conquesta erat: intra triduum vero *phlebotomiâ* in *pede* celebratâ, se melius habuit: sumpsit postea remedia nervorum affectibus dicata, sc. *spiritum C. Cervi*, & *sanguinis*, *pulveres testaceos*, & *bezoarticos*, *Jalapia*, & *Electuaria antispasmodica*: Horum usu symptomata nonnihil remittere visa, usque tamen aliquatenus, juxta typos modò descriptos, perdurabant: Post duas septimanas, ex præscripto mulieris cujusdam rusticæ, cepit sanguinis, ex *aure Asini* detracti, cochlearia 6 in haustu cervisiæ, à quo derepentè sanari videbatur; nam motus convulsivi, illico omnes cessabant, liberque per 24. horas immunis degebat attamen morbus cum solitâ ferociâ propediem revertens,

vertens, neutiquam isti remedio, nec quidem facilè aliis quibusvis cedebat: Itaque in posterum cepit *medicamenta methodicè* præscripta: semel intra 6 dies, blandè purgabatur; præterea sumebat *pulverem* ex *Bezoar*, *margaritis*, & *corallis* cum *rad. & sem. Paoniæ* compositum; item *Electuarium*, ab *Harstio ad convulsiones* hujusmodi *admirandas præscriptum*; insuper *Julapia*, & *decocta in affectibus spasmodicis appropriata*: *Enemata* erant crebro in usu, *frictiones*, *vesicatoria*, & *linimenta* cum fructu adhibebantur: Intra alteram hebdomadam *affectus singultuosa* prorsus cessabat, quin & reliqui motus convulsivi, sensim mitiores facti plurimum remittebant: ab istis vero *pathematis* convalescens, *catarrho* in *fauces decumbente*, in tantum molestabatur, ut *salivam acrem*, & velut corrosivam fere continuo expueret, ac si ab assumpto *Mercurio salivatio* inducerentur: quod equidem remedii genus, in hoc casu peridoneum fuisse eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus veniâ minimè licebat, prorsus abstinebam.

Postquam *sputatio* isthæc copiosa, & valde molesta per plures dies perstitisset, morbus fere in totum sanari videbatur: adeo ut *Domina illustris* motibus convulsivis libera, foras incederat, & viribus, & stomacho valeret: solummodo querebatur quod aliquoties in die, subito totius corporis *horrore* circiter horæ minutum afficeretur; qualis etiam affectus, quandoque noctu superveniens somnum abrumpebat: Intra mensis spatium, hoc etiam *symptoma*, ac insuper *catarrhus* prorsus cessabant: deinceps vero illa, interdum *summo acore in ventriculo & æsophagi ductu*, quandoque etiam in faucibus, & *palato* affligebatur, ut vereretur ne partes istæ, cute interiori detritâ, diathesin ulcerosam contraherent: porro sæpius in somnis, aliquando etiam evigilans *Incubo* tentari solebat. Huic *Vere*, & *Autumno*, blandam *catharsin* cum remediorum *Antiscorbuticorum*, & nonnunquam *chalybeatorum* usu adhibendam præscripsi: Cujusmodi methodum tanto suo commodo observavit, ut per plures annos satis recte valuerit, & etiamnum valeat.

Inter multa remedia, quæ contra istum *palati & æsophagi ardorem*, & diathesin quasi ulcerosam, sumebantur, præscripsi ut quolibet mane *propriam urinam* recens excretam ebiberet; hæc aut plurimum valde salsuginea, levamen ingens conferre solebat; quibusdam vero temporibus *urina* tenuis & copiosa, quæ tamen minimè salsa, verum instar *aceti* planè *acida* effluxit, à cujus potu, parum aut nihil commodi recepit.

Casus modo descripti *Aetiologia*, priori non multum absimilis videtur, nisi quod in hâc ægrotante *particulæ explosivæ*, plurium nervorum ductus, sc. præter istos *medullæ spinalis* appendices, quosdam insuper *respirationis* muneri, ac per vices quasdam *linguæ* motui dicatos subierunt, atque spiritus in ipsis scatentes, *oestro* fere perpetuo affecerint.

Quòd autem *morbi hujus solutio* per *humoris acerrimi* in *oris*, & *gulæ emunctoria decubitum* contigerit; hinc colligere licet, hujus *causam materialem* fuisse *particulas heterogeneas*, & quasi *nitrosas* in sanguine progenitas; quæ cum exindè, *cerebro trajecto*, in *nervosum genus* deferrentur, *pathemata prædicta* intulerant: quam primum vero remediorum ope, uberior istius materiæ proventus inhiberetur, atque particulæ morbificæ, jam jam productæ, tum à *sanguine*, tum à *cerebro*, & *succo nervoso* in ista *capitis emunctoria* derivarentur, affectio convulsiva statim remisit, atque intra breve tempus, tali *insultu* usque perdurante, *morbi solutio* perfecta sequebatur.

Quandoquidem *urina*, ex se plurimum *salsa* & quasi *lixivialis*, per vices quasdam *acetosa* evasit, quæ contra *gubernatorem*, non uti prior, juvamen præstirit: hinc colligere datur, *sanguinis*, & *humorum* particulas salinas per urinam decedente *duplicem statum*, nempe *fixitatis*, & *fluoris* subiisse; quare *serum*, iis imbutum modò *hujus*, modò *istius indolis* extitit: videtur enim quod particulæ salinæ, intra massam sanguineam degeneres, *fixiores* manent, & *urinam* plerunque *lixivialem* reddunt: quæ tamen extra sanguinem in *succo nervoso* scatent, aut circa *partes solidas deponuntur*, in *fluorem*, sive *acetositatem* degenerant;

nerant: Itaque ab *hic*, in *oris emunctoria* derivatis insignis iste *oris*, & *œsophagi* acor procedebat: porro cum ejusmodi particulæ in *succo nervoso*, ac *partibus solidis* ad plenitudinem aggestæ turgescerent, ac fluxione obortâ, in *sanguinem* ebullierint: hæ statim exinde confertim per *renes* amandatæ, *urinam* quantitate auctam *acetosam* reddebant. In quantum vero *particulæ salinæ*, diversi statûs, ac minimè quæ sunt ejusdem, invicem commissæ, in se mutuo agunt, & vires suas refringunt, idcirco *urina salsa*, ac neutiquam *acetosa gulæ acorem* sanabat. Experimento satis vulgari constat *spiritum vitrioli acerrimum*, *salis tartari aut cujusvis alius lixivialis mixturâ*, *plurimùm mitescere*: quinimo & *humorem acidum* in Dominæ hujus oris, & gulæ partes exudatum, prope ad *aceti valcanthini* indolem accessisse inde constat; quia *nicotianæ fumus* ægrotantis ore acceptus mirè *dulcescebat*, prout nimirum in quibusvis à *vitriolo præguſtato* assolet.

Quoniam hìc de *convulsionibus admirandis*, quæ non passim eveniunt, & quarum *natura*, & *causæ* in abstruso latent, agimus; pro meliori ejusmodi affectuum illustratione, libet hic *casum* adhuc *unum* & *alterum*, & prioribus haud minùs stupendos proponere.

Decem ab hinc annis, *nobilis* cujusdam *Filiam* ad motus *convulsivos* eo ritu incitatam, ut nonnulli eam à spiritu malo obsessam putaverint, invisebam: *Virgo* hæc 16 circiter annos nata, pulchra, & *luminosa*, patre tamen paralytico progenita, sine causâ evidenti, circa *Brumæ solstitium*, malè habere cepit: primo per aliquot dies *cephalalgiâ*, & *vertigine*, haud gravi tamen modo afficiebatur; deinde in brachio uno, & mox in altero *tremorem*, & subitam *contractionem* persensit; cujusmodi spasmi isto die sæpiùs repetentes, vix punctum temporis durabant; postridie juxta sororem suam in cathedrâ sedens, subitò exiliens, saltum unum, & alterum, multosque alios successivè ad distantiam plurium pedum mirâ agilitate perficiebat; dein cum cameræ extremum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & quâlibet vice ad miram altitudinem saliens perstabat; cum

cum saltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit, ac statim caput cum mirâ violentiâ huc illuc conjecit, quasi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ lassitudine cessaret, statim manus, & pedes idem furor invasit, ut necesse haberet membra hæc parietes, aut postes percutiendo, vel pavimentum contundendo validissimè exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut astantibus debitam, se magnâ vi ab his motionibus cohiberet, (usque enim animo constabat, & sobrie loquuta erat) statim affectu interiùs transmisso, insigni cordis oppressione, cum gemitu, & singultu valde stridulo, plurimùm infestabatur; dein cum se relaxaret, statim, oestro ad artuum exteriorum musculos transmisso, aut saltare, aut caput, vel brachia immaniter huc illuc conjicere, aut etiam in camerâ rapidissimè curritare, vel humum pedibus contundere cogebatur; quippe hujusmodi vehementes *artuum*, aut *viscerum commotiones*, affectûs *tragediâ*, velut in orbem, revertente, se mutuo excipiebant.

Methodus Therapeutica. Die quinto à quo hæc *Domina* primo ægrotaverat adveniens, *vomitorium* ex *infusione Croci metallor: vino scillitico*, & *sale vitrioli* propinabam, à quo septies evomuit bilem æruginosam, in magnâ copiâ, cum admistione humoris acerrimi, & quasi vitriolici: postridie *sanguis* è venâ saphænâ ad ℥x. detrahebatur; præterea sumebat bis in die *Antidota* ex *pulveribus lapidum pretiosorum*, *cranii humani*, & *rad. Peoniæ maris*. Horum usu intra septimanam sanari visa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat: Attamen post binas hebdomadas, instanti plenilunio, ejusdem morbi recidivam solito atrociorem patiebatur nam præter *saltus admirandos*, *capitis & membrorum contorsiones*, *convolutionesque* vehementes, insuper intra cubilis spatia *cursum huc illuc rapidissimum* iterare cogebatur. Cepit hoc tempore, ex aliorum præscriptis, *remedia antihysterica*, & statis quibusdam intervallis *purgantia*, sine quovis tamen juvamine: Denuo accersitus, siquidem robusto corporis habitu, & spirituum efferatione insigni prædita videretur, *emeticum fortius* propinabam, à quo decies evomuit,

ejecuit bilem instar æruginis viridiscentem, cum pituitâ instar aquæ stygiæ acerrimâ, & subito alleviabatur: Exhibui posthæc, quovis mane *hausum vini albi cum aquâ Cerasorum nigrorum* dilutum, *asellis contusis* superaffusum, & fortiter expressum: Horum usu statim curari visa, per mensem & amplius integrè valebat: Cumque postea affectûs redituri quævis præludia unquam persensit, mox *vomitorii*, & ejusdem *millepedum expressionis usu*, morbi insultum avertebat: Intra tres menses sanitatem pristinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejusmodi spasmodicis immunis degeret; attamen à quo tempore patheniata convulsiva prorsus cessârunt, quandoque circa *oris*, & *gulæ* partes *humoris acidissimi*, ac instar *stagmatis vitriolici*, defluxione afficiebatur; insuper interdum *malaciæ*, & *picæ*, aliquando etiam *tussi*, cum *sputo decolori phthisin* minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in ejusmodi casibus usitatis facile sanabatur.

Quod spectat ad prædicti casus *Ætiologiam*; non est cur vereamur hujus morbi, & symptomatum causas, ad *particulas explosivas* è *sanguine* (*cerebro* usque impune trajecto) in *genus nervosum* continuo suppeditatas referre: quæ siquidem copiâ ingenti suffusæ, intra privatas mineras tantum per vices elidendæ, minimè coercerentur, *spiritibus* ubique tum *influis*, tum *insitis* accrescentes, eos, velut oestro afflatos perpetim explodi, & per manipulos huc illuc inordinatè efferri cogebant: ita nimirum ut intra partes continentes paulatim regulari nequirent, quin eos impetuosè tumultuantes, & hic illic, turbinis instar, corripi aptos, exercitio valido, ac admodum violento subigi, & perdomari opus fuit: Revera in hâc ægrotante non aliter res se habuit, quam in *organis musicis*, quæ si vento nimis insufflato supra modum impleantur, ni statim plures fistularum aperturæ recluduntur, brevi totius machinæ compages concutitur, ac in partes dissilire periclitatur: pariter in hâc Dominâ cum spiritus animales nervorum quorundam ductus, & fibras appendices actuantes, ultra debitam tenorem exagitarentur, necesse erat eorum impetus, dum corpora

Prædicti casûs Ætiologia.

pora nervosa supra modum inflarent, in motus locales unà plures & vehementiores impendi: quapropter cùm eorum rabies ab unâ parte cohiberetur, mox uti ventus occlusus aliò se propipiens, in quâdam aliâ parte violentiùs erupit.

In hâc ægrotante *vomitorii* usus semel, atque iterum juvamen præstitit, eo quòd *cysti felleâ*, quin & *glandulis* & *emunctoriis*, quæ circa coctionis viscera consita sunt, hoc modo inanitis, *sanguinis* & *succi nervosi* purgamenta, in eadem copiosiùs allicerentur; propterea quidem, ut spiritus animales intraductus nerveos affectos scatentes, ab iis minùs inficerentur: Hac ratione etiam *succus asellorum* profuit; quatenus materiam morbificam è *nervoso genere* ad *vias urinarias* derivarit: Præter hæc remedia materiæ morbificæ *radicem*, & *ramos* magnâ ex parte amputantia; cùm & alia velut *antidota*, ejus *vegetationem* ubique impedientia sedulò adhiberentur; quicquid ejus reliquum fuit, natura demum superior facta (solitâ in his casibus ἐκκρίσει) ad *oris*, & *gulæ* emunctoria ablegabat.

4. *Observatio.* Dum hæc scriberem, *Virginem* illustrem invisebam quæ aliusmodi motibus convulsivis, iisque universalibus & non minus admirandis afficiebatur: Hæc circiter annum ætatis 18 [illegible] venusta, & antehac satis sana, cum grassante in hac viciniâ *Pestilentia* ejus contagii periculum incautè subiret, in *terrorem* panicum, cum crebrâ *leipothimiâ* incidit, sequenti nocte, tanta spirituum deliquia, & [illegible] passa erat, ut planè moribunda videretur: isto tamen malo ægre eluctata, deinceps quolibet die *paroxysmos convulsivos*, horis tamen primo incertis, & sub specie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi accessiones regulares factæ, *bis* in *die*, sc. *horâ undecima* ante, & *quinta* post meridiem constanter repetebant, ut nulla febris intermittens periodos suas exactiùs servaverit; quin & singula *paroxysmi* accidentia simili ritu quotidie obtingebant.

Cùm per tres septimanas hoc modo laborasset, quo jam die accersor ut symptomata quævis ac integrum *morbi Typum* advertere possem; Horâ decima matutinâ lecto excitata, rectè valuit,

valuit, vultu, incessu, colloquio optimè se gessit, ut nullus eam quoquomodo ægrotare suspicaretur: hora undecimâ de ὑγρῶν *plenitudine* & *spirituum torpore*, cum *levi scotomiâ* queri cepit; mox in *hypochondrio sinistro pulsationem* insignem, & quasi vivi animalis exilitionem persensit: hunc motum lateri manum meam admovens, planè percepi; dein *pandiculatio* & *ructus* succedebant; quo facto, illico ad lectum ducebatur, & ancillæ super pulvinar sedenti tenenda tradita est: Hæc ægrotantem in gremio suo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxysmo arctissimè constringit: insuper præsto sunt ministræ, affinesque adstantes, quæ modo ejus *brachia* & *manus* cohibent, modo *ventrem* & *hypochondria* in molem ingentem elevata, & sursum nitentia comprimunt. Præcipua morbi symptomata, quæ vicissim excitata, fere totum paroxysmum dividebant, erant hæc duo; sc. modo *immanes viscerum spasmi* infestabant, ita ut abdomen in molem ingentem assurgens, obtentis astantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix comprimi poterit; simulque *præcordiis* sursum contractis, cordis & sanguinis motus pene sisterentur: quo temporis spatio Virgo hæc caput reclinans, cumpulsu diminuto, & fere nullo ἀσθμῷ, & ferè insensilis jacet; post duo aut tria horæ minuta, hi spasmi cessant; & dein Aegrotans sese erigens, alacriter circumspicit, & aliquandiu morbi impetum in *colloquia* & *cantilenas* convertit, quorum utraque lepidissima, & supra propriam indolem elegantissima indesinenter effundit; ejusmodi effatis, & dictetis adstantes quosvis prosequitur, ut nihil uspiam in *Comœdia* facetius occurrat; dein *harmoniæ modulos* suavissimos, & jucundiores quam aut alius quispiam potest, aut ipsamet alio tempore profert: postquam ita jocando, canendoque circiter sex aut septem horæ minuta transegit, denuo viscerum & præcordiorum spasmos, & ἀσθμα, uti prius incurrit; atque his brevi remittentibus spirituum ἰσχὺς à nervis inferioribus in Cerebrum resiliens, denuo *loquelæ cantúsque* facetiis impenditur; quoties cum adstantibus colloquitur, si quid ab his acerbius aut ignominiosum reponitur, illa viscerum

rum spasmos graviores & diuturniores subit: Ad hunc modum, sc. alternâ *viscerum* & *cerebri* affectione circiter horæ unius spatium molestari solet; dein paroxysmo versus finem vergente viscerum spasmi leviores facti ter, aut quater cum minimâ intermissione repetunt: dein his in totum cessantibus, morbi impetus, in membra exteriora erumpit, unde statim penitus evanescit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, subsultusque patiuntur: illico dein Aegrotans excitata, è lecto descendit, omni spasmo, usque dum novus redit paroxysmus, immunis quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectûs interstitio, consueta vitæ munia alacriter obit, excepto tamen quòd stomachus languescens toto die alimenta fastidit vesperi post secundum morbi paroxysmum, modicè cænat.

Hic præsens *morbi status est*; in cujus paroxysmis quarundam facultatum *usus illustrior*, aliarum *anomalias* quadantenus compensare videtur: Verum circa ægrotationis initia, paulo secus habuit: quippe viscerum spasmi longe graviores fuerunt, iisque *ἀναπνοὴ* adjungebatur: illorum insuper interstitia, *fabulatio absurda*, *cantus inconcinni*, quin & *risus*, aut *fletus*, ratione haud conscia erumpentes, excipere solebant: nunc autem spiritus animales in explosiones diuturnas coacti, eas tam regulariter modò hac, modò illac, quà data via commodior, peragunt, ut quodammodo *rationis* & *voluntatis* imperio fieri videantur.

Prædicti affectûs Ætiologia.

Itaque ut juxta nostram *hypothesin* hujusce affectionis *Ætiologiam* instituamus: Videtur imprimis quod *timor vehemens*, spiritus *Cerebri* & *præcordiorum* incolas in magnas *ἀπορίας* adegerit; ita ut istis extra ordines suos perturbatis, & amentia quædam, & leipothymiæ crebræ succederent: Porro suspicari licet ab eâdem impressione, *cerebro* ipsi noxam illatam fuisse, ita ut conformatione ejus nonnihil vitiatâ, particulæ heterogeneæ & morbificæ, una cum succo nervoso admitterentur: dein licet spiritus ab initio confusi atque perturbati, post breves inordinationes sese denuo recuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis solita munia exequerentur: attamen ob

labem

labem *Cerebro* impressam particulæ heterogenæ constanter admissæ spiritibus accrescentes, iis δυσφορίαν explosivas inducebant, quamprimum enim spiritus copulâ extraneâ ad plenitudinem saturantur, ad ipsam excutiendam, sive elidendam irritati, explosiones spasmodicas inibant.

Circa *morbi principia*, cum & *Cerebri*, & *spirituum* incolarum diathesis à noxâ recens susceptâ magis perversa & vitiosa esset, copulæ heterogeneæ plenitudo citius contigit, proindeque explosio ejus crebriùs & inordinatiùs succedens, cum majori tumultu peragebatur; postea verò cum regiminis animalis noxâ remittente, istius *copulæ*, non secus ac *liquoris nervosi* supplementa æquali dimenso quotidie ingerebantur, spirituum explosiones, regulares, mitioresque factæ, justas observabant periodos.

Quod ingruente paroxysmo in *capite plenitudinem*, ac velut *inflationem*, cum spirituum *torpore* & *scotomiâ* ægrotans persensit: ratio est, quoniam hoc tempore, spiritus Cerebri incolæ, jam jam in explosiones parati, primo exagitari, & velut turgescere solent; dein pulsatio ista in sinistro hypochondrio successit, in quantum spiritus, *plexus fibrasque nerveas*, circa *Lienem* densissimè consitas, incolentes, explodi incipiunt: postea cùm spiritus intra *plexus* tum *mesentericos*, tum *cardiacos* scatentes, unà exploduntur, istæ *abdominis* & *thoracis* elevationes, & quasi *subsultus* inducuntur: cumque in hâc affectione, *cordis* & *sanguinis* motus ferè in totum sistuntur, ideo *pulsus diminutus*, & fere *nullus*, cum ἀφωνίᾳ & aliquali ἀναισθησίᾳ evadit.

Remittente *viscerum* & *præcordiorum spasmo*, *garrulitas* & *cantus* succedunt, quia spirituum adhuc explosorum ἔστι è *nervoso genere* in *Cerebrum* facta, *spasmos* in *phantasiæ exaltationem*, & promptiora phantasmatum exercitia commutat: Quamdiu spiritus intra *Cerebri meditullium* regulariter ac ordinatè explodunt, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quasi supra naturæ vires & tenorem eduntur, prout in hâc ægrotante: è contra autem, cùm in istâ regione spirituum explosiones inordinatæ contingunt ut plurimum *amentia*, aut saltem

tem potentiarum istarum exercitia incongrua, ac absurda peraguntur.

Viscerum spasmi & *actiones phantastica* sese mutuo & alternatim excipiunt; quia sc. spirituum copiæ ad explodendum dispositæ, velut undulatione *directâ*, & *reflexâ*, tendentiam suam modo in hanc partem, modo in istam vicissim faciunt: dein ultimò, cum fere omnes exploduntur, *viscerum spasmi* crebriores excitantur; cumq; explodendorum manipulus tantum exiguus supereſt, iste denuò tum à *capite*, tum à *visceribus* exclusus, in *spinalem medullam* excurrit; ultimosque morbi impetus in *brachiorum*, & *crurum* convulsiones impendit.

In *hoc casu* difficultas adhuc insignis restat, quare morbi hujus *paroxysmi*, cum statis semper horis exactè repetant, *periodos* tamen adeo *inæquales* habent; nimirum ut *accessio prima* tantum sex horas antecedat secundam, & dein secundæ reditus ad primam non nisi 18 horarum spatio contingat. Propter hujus solutionem, supponendum erit paroxysmos istos pendere à *liquore nervoso* particulis heterogeneis ad plenitudinem referto; quæ particulæ huic è *massâ sanguineâ* omnino convehuntur, atque *sanguis* easdem è *succo nutritio* à visceribus suppeditato imbibit. His ita suppositis, considerare oportebit quo temporis spatio, *massa sanguinea* particulis istis morbificis saturatur, & dein quali dimensa eas in *liquorem nervosum* suffundit. Superhis, in ægotantis hujusce casu ut melius constet, quo ritu habent, sciendum est, eam in toto nycthemero unicâ tantum vice victum plenum assumere: nempe paroxysmo secundo finito circa horam septimam mediocriter cænat, reliquo die appetitu carens, vix quidquam alimenti ingerit; itaque probabile est *materiem morbificam*, una cum *penè nutritio*, potissimum tempore nocturno in *massam sanguineam* suffundi; idque uberiùs quàm ut totum exinde statim in *liquorem nervosum* derivari possit: particulæ heterogeneæ, quæ primo è *sanguine* recens saturato in *liquorem nervosum* convehuntur, ad plenitudinem aggestæ paroxysmum primum excitant; cujus accessio ideo diutius protelatur, quoniam & spatium unum requiritur, quo

sanguis,

sanguis, & dein aliud quo *cerebrum* & *nervi* impleantur: post exactum hunc paroxysmum, quia sanguis adhuc satur, plures alias ejusmodi particulas in se continens, eas succo nervoso è vestigio suffundit; idcirco paroxysmus alter subtriplò istius spatii quo prior, inducitur: hoc autem finito, quia tum *massa sanguinea* tum *succus nervosus* sarcinâ suâ prorsus liberantur, ægrotans meliùs quam alio quovis tempore se habens, alimenta satis avidè capessit; deinceps vero, cum ad paroxysmum proxime sequentem primo *massa sanguinea*, & tunc *succus nervosus* materiâ morbificâ saturari debent; ideo *gemino huic pensо, horæ octodecim* requiruntur; siquidem vero ad secundum paroxysmum tantum opus est particulas alias è *massâ sanguineâ* adhuc plenâ, in *liquorem nervosum* derivari, ideo huic effectui, spatium longè minus 6 sc. horarum sufficiat.

Methodus Therapeutica.

Postquam *hanc Dominam* per plures septimanas ejusmodi paroxysmis periodicis laborantem, denuo inviseram, præcepi ut tres horas ante secundum paroxysmum, *sanguis è venâ pedis ad* ℥x. detraherètur, quo facto accessio vesperi expectata, prorsus eam deseruit, neque unquam postea repetebat; alter vero paroxysmus pristinam vicem observans quotidie redibat, donec phlebotomiâ paulo ante accessum ejus celebratâ, Patiens isto die morbo immunis perstitit, qui tamem postridie rediens, juxta eundem typum eam per plures menses exercuit: interim illa, quia Brumæ frigus gravissimè urgebat, remediorum usum aliquandiu distulit: attamen ineunte vere, Illustrissima *Domina Oxonium* adducta sequenti methodo sanabatur.

Imprimis hoc *catharticum* exhibui, atque sextâ aut septimâ quâlibet die idem repetendum curavi. ℞. *Sulphuris Antimonii* gr. vj. *Mercurii dul.* ℈i. *Resin. Jalap.* gr. iiij. *Zinziberis* gr. vj. *simul terantur in marmore, dein addendo conservæ violar.* ℥i. *f. Bolus: bis aut ter vomitum, atque tres aut quatuor sedes provocare solebat. Catameniorum fluxus* ei statis temporibus, in magnâ copiâ constanter eveniebat: quare cum sanguis valde copiosus, & calidus videretur, medio inter periodos menstruas tempore *phlebotomiam* bis aut ter instituebam: porro singulis

gulis quibus à *purgatione* vacabat diebus, cepit bis in die quatuor *pilulas massæ* sequentis, superbibendo haustulum *Julapii* infra præscripti. ℞. *Radicum Pæoniæ maris* ℥ſ. *Serpentariæ virginianæ, Contrayervæ, Dictamni cretici an.* ℥ij. *Cranii humani præpar.* ℥i. ſ. *ungulæ alcis* ℥i. *Corallii rubr. præpar. Margarit. pul. an.* ℥i. *ſalis abſynthii* ℥ij. *ſalis corallii* ℥i. *cum ſ. q. ſyrupi de floribus pæoniæ maris f. maſſa.*

℞. *Aq: florum pæoniæ maris ceraſorum nigrorum, Juglandum an.* ℥iiij. *aq: antiepilepticæ Langii* ℥ij. *ſyrupi de floribus pæoniæ* ℥i. ſ. *Caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi* ℥i. *miſc. f. Julapium.*

Quando *pilulas* faſtidire cepit, iis omiſſis ſumpſit bis in die, ſc. primo mane, & ſero veſperi circiter ℈i. *pulveris ſequentis* in cochleari *Julapii*, ſuperbibendo 4. or 5. cochlearia ejuſdem. ℞. *Lapidis Bezoar utriuſque ſuccini albi margaritarum præpar. corallii rubr. an.* ℈i. *cranii humani* ℈ij. *rad. ſerpentariæ virginianæ ſem. Rutæ an.* ℥. ſ. *f. miſc. f. pulvis capiat* ℈i. *mane & veſperi cum doſi Julapii ſupra præſcripti.*

Dein cum & hoc medicamentum tædio eſſe cæpiſſet, *pilulas*. aut etiam *Elixiris proprietatis*, quandoque etiam per plures dies *ſp. C. C.* uſus ſuccedebat. Poſtea demum ab *iſto pulvere* aliquanto ſpatio quotidie aſſumpto juvari cepit.

Interea dum hæc *medendi methodus* inſtituitur, *capillitio deraſo*, caput tenui ſolum amictu cooperiebatur. *Emplaſtrum hyſtericum* cum *Galbano admixto* ſuper abdomen geſtavit; pro potu ordinario *bochetum ex farſâ, & Chinâ, rad. Pæoniæ maris*, aliiſque appropriatis in aq: fontanâ infuſis, & decoctis bibebat: Intra menſem paroxyſmi aliquantulum remittebantur. dein mitiores ſenſim minoreſque facti tandem fere in totum ceſſabant: niſi quod inſtanti *catameniorum fluxu* ejuſdem morbi inſultu uno aut altero affici ſolebat; porro *vertigine* fere conſtanti & *anorexia* laborabat. *mediâ æſtate* bibit *acidulas Aſtropenſes* per ſeſquî menſem & perfecte convaluit.

Quod vero ſpectat ad *Therapias* rationem in genere pro convulſionibus ejuſmodi admirandis adhibendam; non facilè erit aut *remedia morbis huic Herculeis* paria, aut *curationis methodum* cer-

certam, & crebris experimentis comprobatam assignare: præterquam enim quod casus isti similes raro occurrunt; insuper observare est, quod eadem medicamenta, quæ huic Ægro tanti hoc tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tempore adhibita, ne hilum juvarent: cujus ratio videtur esse, quod morbi causa in *succi nutritii dyscrasiâ* consistat, qui liquor non uno semper eodemque modo pervertitur; verum à multiplici *salium* ac *sulphurum* combinatione, indolem varii moris, ac generis morbidam adipiscitur, eamque subinde commutat: quapropter in gravissimis ejusmodi affectibus, *medicamenta* haud *vulgaria*, & ex *pharmacopeiâ* deprompta, sed *magistralia*, & pro re natâ, juxta symptomatum admirandorum apparentias præscribantur. *Vomitio lenis*, *purgatio*, & *phlebotomia* imprimis celebrari, ac aliquoties, prout opportunum videbitur, iterari debent. Quoad *medicamenta* autem *specifica*, ac in casibus illis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, *succi nervosi* crasin emendare, plurima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas sit, quid remedia *sale volatili* aut *armoniaco* prædita efficiant. In hanc rem. *sp. & sales C. Cervi*, *sanguinis*, *fuliginis*, *flores*, & *spiritus salis armoniaci* assumantur: His nihil juvantibus ad *chalybeata* deveniendum est, *tincturæ*, & *solutiones corallii*, ac *Antimonii* præbeantur; cujusmodi medicamenta in tali dosi, & formâ, & tam crebrâ vice exhibeantur, ut ex iis *alteratio* quædam toti *sanguini*, & *succo nervoso* inducatur: porro si talibus deerit successus, ad *alexipharmaca*, quæ contra *venena* & *malignitatem* humoribus impressam juvant, procedere oportebit: sc. ex his *vegetabilium decocta*, *destillata*, *pulveres*, *conservas*, *aliaque præparata* instituere, & alia cum aliis varie componere, & diversimodè administrare. Verisimile est, quòd ejusmodi medicamina, quæ *demorsis à viperâ*, aut *cane rabido*, etiam quæ contra *aconita*, & *toxica* ore assumpta prodesse solent, etiam in *convulsionibus* supradictis ex usu esse possunt. Licebit hìc, juxta exemplum *Gregor. Horstii* in tractatibus suis *de morbo convulsivo maligno*, item de *convulsionibus admirandis remedia magistra-*

magistralia sub formâ *Electuarii purgantis*, item *pulveris*, & *Antidoti convulsivi* præscribere, eademque ex *simplicibus* partim *alexipharmacis*, partimque *antiepilepticis* varie componere.

CAP. X.

De passionibus quæ vulgo dicuntur hystericæ.

Passio hysterica, inter morbos muliebres, pessimæ adeo famæ existit, ut *semidamnati* instar, plurium aliorum affectuum, culpas gerat: si quando enim ægritudo inusitati moris, aut occultioris originis in corpore fæmineo occurrat, ita ut *causa* ejus lateat, & *indicatio therapeutica* sit prorsus incerta, statim *uteri* (qui plerunque insons est) malam influentiam accusamus, & in symptomate quovis inusitato *aliquid hystericum subesse* pronunciamus, proindeque ad *hunc scopum*, qui sæpe tantum ignorantiæ subterfugium est, intentiones medicæ ac remediorum usus diriguntur.

Passionis hystericæ descriptio.

Pathemata, quæ ad hunc censum referri solent, varia, & multiplicia reperiuntur, quæ raro in diversis fæminis conveniunt, aut ad eundem prorsus modum contingunt: *communissima* & quæ vulgo *affectionis hystericæ rationem formalem* constituere dicuntur, sunt hæc; sc. *motus in imo ventre*, ibidemq; *veluti globi cujusdam ascensus*, dein *rugitus*, aut *vomendi nixus*, *hypochondriorum distentio*, & *murmur* cum *flatuum eructatione*, *respiratio inæqualis*, ac *utplurimum impedita*, *præfocatio in gutture*, *vertigo*, *oculorum inversio* aut *rotatio*, sæpe *risus*, aut *fletus*, *fabulatio absurda*, quandoque *somnia & insomnia* cum *pulsu obscuro aut nullo*, & *aspectu cadaverosa*, interdum *motus convulsivi in facie*, ac *artubus*, & nonnunquam *in toto corpore excitati*: verum spasmi universales rarius contingunt, & non nisi morbo hoc in statum pessimum evecto: quippe utplurimum sine *membrorum* con-

contractione tantum in *ventre inferiori*, *Thorace*, & *capite*, sc. in eorum aliquo, aut successivè in omnibus *paroxysmi tragædia* peragitur. Hujusmodi affectionibus obnoxiæ sunt *fæminæ* cujusque *ætatis*, & *conditionis*, sc. *divites* & *pauperes*, *virgines*, *uxores*, & *viduæ*: observavi symptomata istæc in *puellis* ante pubertatem, etiam in *vetustis* post catamæniorum defectum; quinimo ejusmodi passiones interdum *viros* infestant, uti planè constat exemplo superiùs allato.

Quod spectat ad *symptomatum* istorum *causas*; eas Medici plerique *veteres* & quidam *neoterici* solummodo in *uteri ascensum* & *vapores* ab eodem elevatos retulêre: *Prior opinio*, licet antiquum obtinet, minùs verisimilis videtur; quippe in *virginibus* & *viduis* uteri corpus adeo exiguâ constat mole, & partibus circumquaque vicinis ita strictim alligatur, ut nec ipse locomoveri, & ascendere, nec motus ejus, si quis fuerit, persentiri poterit: quoad αἰτιολογίαν istam vulgarem à *vaporibus* desumptam, eam uti prorsus vanam, & futilem alibi justis de causis sæpe rejicimus: *passiones* autem modò descriptas neque semper, neque omnino ab *uteri ascensu* aut *vaporibus* procedere judicamus; idque prius quidam alii celebriores medici statuerunt. Quippe olim *Carolus Piso*, & nuper *Doctissimus Highmorus* uterum ab omni culpâ vindicarunt, atque *pathemata*, quæ vulgo dicuntur *hysterica*. Hic à *sanguine in pulmones impetuosiùs irruente*, atque iste à *colluvie serosâ*, juxta *nervorum origines congestâ*, oriri excogitârunt: Posterior hæc opinio quantum probabilis videtur, è sequentibus patebit. Quoad Doctrinam verò super hâc re à *D. D. Highmoro* traditam, quanquam à more nostro absit cujusquam placita convellere, & mihi pæne religio sit à *Clarissimo hoc viro* dissentire; quia tamem *pathologia* nostra basi contrariæ innitens (sc. affectûs hysterici causâ ad *genus nervosum* immediatiùs quàm ad *sanguinem* imputatâ) gratis asserta videbitur, nisi rationes quæ *contra istam hypothesin* & *pro nostrâ* militant, proferã; idcirco venia hìc detur, utramque sententiam, velut in bilance positam, exactiùs trutinare.

Symptomatũ causæ inquiruntur.

D. Highmori opinio examinatur.

In *paroxysmo* igitur vulgò dicto *hysterico* supponit *Vir Egregius*, *sanguinem*, utpote tenuiorem & flatulentum cum effervescentiâ quâdam in *vasa pneumonica* & *cordis* nimis confertim irruere, & in iis impetuosè ebullire, adeoque *pulmones* infercire, & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque sanguis è cordis sinubus lacunari possit: hinc à sanguine in præcordiis stagnante, *magna oppressio*, *respiratio difficilis* & sæpe *nulla*, cum spirituum vitalium deliquio inferri solent; dein *sopor* transversum, ut *pulmonibus* magis magisque distentis, locum cedat, & respirationem aliquo saltem modo perficiat, cum *diastole* immani, & diutius continuatâ deorsum fertur, adeoque intestina deprimendo, abdomen & hypochondria attollat, & motum, velut *globi ascendentis* simulet; postea verò *functione vitali* ad hunc modum laborante, *facultas animalis* in suppetias ejus insurgit: quapropter urgente motuum in variis partibus necessitate, spiritus animales in principia nervorum impetuosè propulsi convulsiones diversimodas, hinc inde vagas, edunt. Hanc opinionem à magno *juvamine* in hoc affectu *per sanguinis missionem*, nec non ab *insigni Lesione* propter *excretionis* cujusq; *sanguinea retentionem*, tum à *juvantibus*, tum *nocentibus* in hâc passione, Author confirmare satagit.

Verum licet *doctrinam* hanc de *suffocatione uterinâ*, prout valde ingeniosam, & affabrè excogitatam, non possim non laudare; tamen quo minus huic per omnia consentiam, rationes quædam magni momenti planè evincunt. Equidem fateor me non intelligere quomodo in quibusdam hystericis, quæ sc. temperamenti frigidioris sunt, sæpe etiam *picâ* & *malacia* afficiuntur, sanguis ita in pulmones immodicè ebulliat, sine quibusvis effervescentiæ suæ notis alibi conspicuis: Novi *puellas* ob κλόρωσιν quasi *exangues*, quarum nempe cruor, utpote effætus, à quovis exercitio in corde stagnaret, & exinde difficulter admodum in pulmones exantlaretur, quæ tamen *passionibus dictis hystericis* erant graviter obnoxiæ; certè haud probabile est quòd harum sanguis immodicè effervescens in vasa pneumonica impetuosè irruat, eorumque poros, & meatus con-

consitissimè inferciat; cum intereà tales anhelosæ fiunt, propter sanguinis à pulmonibus absentiam, aut admissionem difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violentus iste sanguinis in pulmones incursus, qui circa paroxysmum fieri supponitur, haud *inflammationem* in iis pariat? quippe sanguis parti cuipiam rapidè & nimis confertim impactus, facilè extravasatur, & φλεγωσιν ægrè discutiendam excitare solet: unde igitur in *affectu hysterico* cruor pulmones violenter subiens, & distendens *peripneumoniam* minimè inferat? aut quare non *peripneumoniæ*, alias inductæ, *affectus* quasi *hysterici* superveniunt? Quamobrem improbabile videtur, quod sanguis, proprio orgasmo turgescens, in *pulmones* irruat, eosque infarctione nimiâ immobiles reddens, *diaphragmatis*, aliarumque partium convulsiones *secundariò* & *consequenter* inducat; quin potius videtur quòd ob *diaphragma*, aliaque respirationis organa priùs spasmo affecta, sanguis in præcordiis stagnare cogatur: Insuper observare licet, quod *pulmones* haud semper ante alias partes afficiuntur; sæpe enim *symptomata spasmodica* alibi incipiunt, & non raro *pectoris* regionem omnino intactam demittunt. Quippe in aliquibus *vertigo*, & *oculorum coruscationes* paroxysmum inchoant, quibus *fletus*, aut *risus*, aut *artuum motus convulsivi* sine *thoracis angustiâ*, aut *cordis oppressione* succedunt: in aliis antequam respiratio quovismodo laborat, *infimi ventris intumescentia* cum *vomitu*, aut *rugitu*, paroxysmum ordiuntur, & non raro finiunt; utcunque *respirationis difficultas*, symptomata ista sæpe longo intervallo sequitur, eamque *fasciarum in hypochondriis* arcta *constrictio* præcavere solet: porro videtur quod iste, velut *globi* cujusdam ab *hypogastrio ascensu*, à septi depressione neutiquam procedat; quoniam sc. in *paroxysmo hysterico*, hæc pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sæpenumero ad superiora contracta, pulmones sursum propellit, adeoque spiritu ferè præcluso, *suffocationis* periculum minatur. His aliisque rationibus persuasi, in ea demum sententiâ sumus, quòd *affectio dicta uterina*, præcipuè, ac primariò sit *convulsiva*, atque à *Cerebro* & *nervoso genere* affectis

Affectio hysterica ad cerebrum & nervosum genus præcipue spectat.

potissimùm dependeat quicquid inordinationis, aut anomaliæ exinde circa *sanguinis* motum contingit, tantùm *secundariò*, & *dependenter* à *viscerum spasmis* fiat.

Enimverò *passio* quæ vulgo perhibetur *hysterica*, sicut alii motus convulsivi omnino à *spirituum animalium explosionibus* producitur: discriminis ratio, quâ tum *morbi* hujus *species* ab *invicem*, tum ab *aliis affectibus* spasmodicis differunt, à variâ *causæ morbificæ origine* & *extensione* potissimum desumitur: nam *origo* hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum, *utero* prorsus *insonte*, sæpenumero in *capite* consistit: quandoque tamen hic affectus ab *uteri culpâ*, & nonnunquam ab *aliarum partium vitio* dependet. Quoad *morbi extensionem* à quâcunque origine procedit, utplurimum *nervos interiores*, nempe ad *viscera* & *præcordia* spectantes eorumque appendices præcipuè afficit, spiritusque in iis scatentes potissimum exercet; interdum verò, licet rariùs, etiam *spiritus* qui *nervis exterioribus* item qui *Cerebro* & *Cerebello* præsident eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de *morbi hujus origine*.

Hanc autem sæpissime μετὰ διαγνώσεως consistere, & symptomatum quæ in *vivis* accidunt comparatio, & *defunctorum observationes Anatomicæ* apertè indicant: quippe observare licet hunc affectum, à *subito terrore*, *ingenti tristitiâ*, aut *indignatione*, aliâve *passione violentâ* in quâ spiritus Cerebri incolæ potissimùm afficiuntur, crebro exortum ducere porro nonnullis mala victûs ratio, & varia accidentia quibus humores vitiosi intra caput uberiùs congeruntur hoc malum primò intulerunt: quin & *paroxysmorum ritus* idem manifesto evincit, in quantum sc. *capitis plenitudo*, *vertigo*, *oculorum coruscatio*, *aurium tinnitus* in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, eumque non rarò concludunt: præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, *passionibus interim hystericis* dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus *utero* satis rectè habente, in *occipite* nervorum principia sero acri madida, ac prorsus immersa deprehendi, prout infra fusiùs declarabimus.

Has aliasque rationes perpendentes, non dubitemus asserere *passiones*, vulgo dictas *hystericas*, creberrimè oriri, eo quod spiritus animales, *nervorum principia* intra ἰγκέφαλον occupantes, labe quâdam afficiuntur; illi nimirum aut in confusionem acti, aut humoribus vitiosis persusi, *copulam heterogeneam*, & *explosivam* sibimet asciscunt, quam unà secum in canales nerveos longè deducunt: cumque iidem spiritus, per totas eorum series five ordines *copulâ istâ* ad *plenitudinem* saturantur, aut *sponte suâ*, aut *occasionaliter commoti explosiones* ineunt, adeoque motus convulsivos cient: quòd verò *talis copula* spiritibus adhærens unà cum iis in *nervos interiores* potissimum derivatur, ratio est, quoniam in hoc versus *præcordia & viscera* commeatu, spiritus animales, propter *animi affectus* plurimum perturbantur; quare noxas qualvis aliunde illatas, faciliùs admittunt, & anomalias promptiùs concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipuè occasionem *diathesin spasmodicam* contrahunt; quatenus nimirum illi, ab impressione violentâ, extrà orbitas suas, ac solitum influentiæ, & actûs modum pervertuntur; hinc inordinationes suas non modò postea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus suos suscipiunt, cumque iis faciliùs combinantur: quapropter in quantum spiritus animales *nervos paris vagi*, & *intercostalis* permeantes, *appetitûs* tum *concupiscibilis*, tum *irascibilis* perturbationibus quibusvis continuò implicantur, nihil mirum est, si illi præ cæteris *dispositionem convulsivam* acquirant. *Causa morbi sapissime circa nervorum principia incipit.*

Supposito igitur (quod reverà supponi debet) spiritus animales, juxta *origines nervosas copulam heterogeneam* & *explosivam* contraxisse, eamque in nervos interiores unà secum vexisse, & per totos eorum ductus explicâsse; non difficile erit *paroxysmi hysterici omniumque* ejus *symptomatum rationes* assignare. Imprimis enim *morbo ingruente*, sæpenumero *vertigo*, *ocularum rotatio*, & *cerebri* velut *inflatio* quædam, quasi velilationes præviæ excitantur, quia *totâ* spirituum *cohorte* in explosiones paratâ, *leves* eorum *copiæ* versus *Cerebrum* resilientes primò eliduntur; *Eadem causa postea per totos nervorum ductus disponitur.*

duntur; deinde statim *in imo ventre*, aut *hypochondriis* perturbatio succedit, in quantum *spiritus* intra *plexum hos* aut *illic* constitos proximè afficiuntur: nam alibi ostendimus, si quando spiritus animales in totâ quâdam serie explodantur, qui in extremis partibus residunt, affectionem istam primò inire: quare *morbi* hujus *initia in capite* & *visceribus* plerunque habentur; quòd autem convulsiones modo in *imo ventre*, ac modo in *hypocondriis* primò sentiuntur, ratio est, quia materies morbifica, interdum nervi intercostalis ductu, in *plexus ultimos mesentericos* provehitur; quandoque tamen eadem non ultra *paris vagi fines* delapsa, multo citerius, nempe circa *plexum lienares* aut *stomachicos* subsistit.

Symptomata hysterico-rum rationes explicantur.

Cùm itaque spiritus animales, (prout ostensum est) intra nervos *paris vagi* & *intercostalis* ab eorum origine, usque ad fines ultimos *copula heterogeneâ*, & *explosivâ* imbuuntur; illi tandem vel merâ *plenitudine*, vel ab *irritatione* alicubi factâ, in explosiones cientur; in quâ affectione si qui spiritus versus *cerebri meditullium* exiliant, *vertiginem*, *capitis inflationem*, aliaque accidentia prævia inducunt: attamen spiritus, nervosi caudicis extremitatem alteram, sc. *plexus mesentericos* incolentes præcipuè explodi incipiunt; qui statim elisione suâ, imas hypogastrii partes attolli & sursum contrahi cogunt, adeoque *molis cujusdam*, quasi *uteri ascensum* inducunt: dein cùm *plexus mesenterii* superiores eodem affectu sensim implicantur; idcirco, in quantum tota *mesenterii* compages, visceraque eidem annexa elevantur, & versus superiora impetuosè corripiuntur, abdominis intumescentia violenta, velut cum exilitione quâdam succedit: porrò *ventriculus*, non tantum sicu ejus mutato elevatur; quin *fibræ* ejus omnibus, sc. *obliquæ*, *rectis*, & *transversis* unà spasmo affectis, sæpe tanquam vesica inflata distenditur: hinc non rarò *vomitus*, aut saltem *rugitus* & *hypochondriorum murmura* excitantur: quamprimum vero spiritibus serie quâdam explosis, ad *thoracis* regionem pervenitur, *diaphragma* modò *diastole* immani convulsum deprimitur, adeoque viscerum

rum ascensioni occurrens, inflationem, & summam intumescentiam, cum ingenti luctâ infert; ita ut in affectis illico ligamenta vestium solvi debent, secus illæ in *leipothymiam* incidere periclitabuntur: interim septo ita depresso, ejusque *diastole* continuatâ, *sanguis* fere immorus in præcordiis subsistit, adeoque stagnatione suâ magnam oppressionem ac non rarò functionis vitalis deliquium ciet: porrò *septi convulsio* modo versus *superiora* contingit, adeoque illud *pulmones* sursum impellens, Thoracis *systolen* violentam, & diutiùs quàm par sit protractam inducit; cumque hâc ratione *sanguis* in *vasa pneumonica* propellitur, nec denuo à cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore stagnat, unde *cordis oppressio*, & sæpe *leipothymia*, immo interdum *ἄπνοια, συγκοπὴ*, modò cum *livore faciei*, modò cum *aspectu cadaveroso* insequuntur: postquam hæc in *imâ mediâque* regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, nervorum, quasi *fomitis ignarii* ductu, pertingit, atque *spiritus* ibidem *explosi*, modò versus Cerebri meditullium resilientes, *scotomiam*, & non rarò symptomata *epilepsiæ* æmula producunt; modo spiritus illic explosi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares explosiones cient: quapropter *hysterica* circa finem paroxysmi sæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam *faciei*, ac *oris* partes; quinimo interdum *brachia*, aliaque *membra* motibus convulsivis afficiuntur; cumque adeo demum spiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant exploduntur, paroxysmus finitur, verùm exinde statim alterius paroxysmi materies congeri incipit.

Symptomatũ diversitas unde contingit.

Quandoque accidit dispositionem *spasmodicam* non ita longè latéque protensam esse; præterquam enim, quod sæpe *nervi* tantùm *paris vagi* & *intercostalis* eâdem plectuntur; ut neque *cerebrum*, nec *membra* exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec *ipsi nervi interiores* per totos eorum processus causâ morbificâ occupantur: nam diathesis convulsiva, (prout modò innuimus) sæpe non ultra *plexus lienares*, aut *stomachicos* pertingit, & tunc paroxysmus à *ventriculi*, aut *hypochondrii*

pochondrii sinistri inflatione incipiens, non *uteri* sed *lienis* vitio oriri creditur: cujusmodi affectio mox ad *thoracem* traducta, ibidemque *septum*, & *pulmones* spasmo involvens *respirationem*, & *cordis motum* sistit, aut quodammodo pervertit: subinde verò paroxysmus iste modò *cum*, modò *sine* capitis perturbatione insigni pertransit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, sive *copulam explosivam* à capite descendentem, velut pulveris pyrii acervos, modò in hâc, modò in illâ parte plus aut minus congeri accidit: de quâ *tamen materiâ*, quo ritu eadem in capite producta, nervorum origines primo afficit, adeoque *passionis* dictæ *hystericæ causam procatarcticam* constitit, jam proximè inquirendum restat.

Morbi causa procatarctica vel juxta nervorum origines subsistit.

Quod itaque spectat ad *materiam morbificam*, sive *copulam explosivam*, quæ spiritibus intra ὑγρόμαλον scatentibus accrescens, cumque iis in processus nerveos derivata, non rarò affectuum, qui vulgò perhibentur *uterini*, causa existit: dicimus hanc, sicut in aliis convulsionum speciebus, esse particulas heterogeneas, è sanguine suffusas, quæ tamen ob duas potissimum *περιόδους* spiritibus in nervorum principia influxuris affigi solent: nempe aut *spirituum ipsorum culpâ*, aut ipsius *materiæ præpollentiâ*: utriusque generis instantiæ passim occurrunt. Interdum accidit *spiritus animales* intra cerebrum inque commeatu ab ipso ad præcordia ducente, consitos, à *subitâ passione*, puta *timoris*, *iræ*, *tristitiæ*, plurimum perturbari, ac in *anxietates* cogi; proindeque illos extra ordines propulsos, particulas heterogeneas quascunque obvias sibimet asciscere, cumque ipsis combinari; ut propterea mox diathesin explosivam acquirant, eamque aliquandiu postea retineant, prout supra declaravimus. Insuper secundò *ipsa materies morbifica* interdum magis effera, & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præsidiis, è massâ sanguineâ in cerebrum, ejusq; appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhærescens, eos statim in explosiones disponit: hoc passim cernitur, in malis *febrium crisibus*, nec non in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuticis, aliisque

aliisque chronicis perperam judicatis. Has causas plurimum fovet, suscitatque *mala*, aut *debilis cerebri*, & *nervosi generis constitutio*, sive eadem hæreditaria, sive ob malam victûs rationem acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispositis; & spiritus animales, à levi quâvis occasione in confusionem aguntur, atque cerebri, & systematis nervosi meatus, materiæ heterogeneæ, & explosivæ incursibus facilius patescunt. Revera propter hanc rationem *fœminæ* præ *viris*, illarumque aliæ præ aliis, affectibus convulsivis obnoxiæ fiunt, prout infra fusius ostendetur.

Quanquam autem hujusmodi mulierum, *passiones* dictæ *hystericæ* sæpissimè à capitis vitio, sive à causâ morbificâ intra ὑγιεινὸν oriundâ procedunt; attamen aliquandò tales affectus propter causam alibi incipientem, sc. modo in *utero*, modo in *aliis visceribus*, suscitantur; atque hujus *pathologiæ spasmodicæ duo* sunt præcipuè *capita* sc. *Vel juxta uterum aut alia viscera.*

1°. Interdum accidit *tumorem*, aut *ulcus*, aut *humorum acrium congestiones*, in partibus membranosis circa *uterum*, aut *alia viscera* consitis excitari, atque partes ita affectas, ob *solutionem continui* in spasmos dolorificos crebrò irritari: deinde in quantum spiritus animales, circumcirca *dispositi*; *influique* in crebras *fibras* adiguntur, illi demum particulas heterogeneas aut à parte affectâ, aut aliunde dimissas sibimet ascisentes, ad impetus explosivos disponuntur: cumque imprimis motus convulsivi, tantum in loci affecti vicinià contingunt, nempe ut *moles* in *hypogastrio ascendens*, aut *ventris intumescentia*, solummodo percipiantur; postea corporum nerveorum ductu, & consensu spasmi ibidem incepti sensim in alia ventris imi viscera, dein ad præcordia, ultimoque in ipsum caput propagantur; atque affectu ita paulatim ad spiritus Cerebri incolas delato, illi insuper in propriâ officinâ copulam heterogeneam nacti, eam in viscera retorquent, adeoque *causâ morbificâ reciprocâ* factâ, ab *utrâque* caudicis *nervosi extremitate* inchoatur. Vidi olim *virginem Prænobilem*, in qua *tumor* exiguus subter *os pubis* cum dolore atrocissimo exortus, convulsiones immanes primò *Posterius hoc duplici modo contingit,*

Veb ob solutionem continui.

in *ventre infimo*, ac postea ad *præcordia* & *caput* ascendentes, ac demum in *membra exteriora* protensas ciebat: nam semel, aut bis in die, postquam in parte affectâ cruciatus insignes urgerent, *abdomen*, & mox *hypochondria* attolli solebant: dein *respirationis difficultas* & ἀναισθησία succedebant, atque statim affectu exteriùs translato, *membrorum* & *artuum contractiones*, *convulsionesque* horrendæ sequutæ sunt. Nonnunquam etiam accidit *puerperis*, ob noxam *utero* illatam, symptomata spasmodica induci: Refert *Harveus* ab *injectione uterinâ* acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: ita interdum licet rariùs accidit, spiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, materiam morbificam sive *copulam explosivam* immediatè à loco ibidem affecto, & absque cerebri culpâ affigi.

2. *Vel ob succi nervosi obstructionem.*

2°. Restat adhuc alter *casus*, sive *afficiendi modus*, quo dispositio spasmodica, partium longè à cerebro dissitarum, vitio producitur: (licet interim labes quæ istius affectionis causa existit non raro ipsi cerebro mediatè communicetur) nimirum, si quando *succus nervosus*, alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur, exinde in partes nervosas restagnans, easque aggravans, sæpe diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam solennis, quâ liquoris nervosi superfluitates, excerni solebant, cohibetur, uti à *fontanellis* subito *occlusis*, aut *ulceribus vetustis* sine catharsi exiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt: quinimo aliquatenus hìc locum obtinet, quod vulgò in *virginibus* & *viduis* pro causâ passionum hystericarum assignari solet, nempe *humoris seminalis*, quem περὶ τὰ ἀφρυδίσια impendi oportuit, intempestiva *cohibitio*; saltem si quando istæ à conjugali vitæ statu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam *humoris nervosi* restagnationes, quæ cerebro, & nervoso generi sæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro *succus nervosus* versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi à *tumore* aut *schirrhoso* aut *cancroso* præcluditur: Nuper in hâc urbe istiusmodi affectûs insignis instantia contigit, sc. *Puella* quædam 12 annos nata *herniam* contraxerat, hinc ex præscripto matris suæ, fasciam male

adapta-

adaptatam, cum fibulâ duriuſcula glandulas inguinales valde comprimente, non ſine magno dolore & cruciatu per binas ſeptimanas geſtabat: intra hoc ſpatium (cum prius integre valebat) de *vertigine* & gravi *capitis torpore* queri cepit; ac paulo poſtea *affectiones convulſivas* & quaſi *hyſtericas* crebrò ingruentes paſſa erat; ſimulque *ſcrophulæ* ingentes pone *aures* ac in *cervice* ejuſdem lateris ſubnaſcebantur, quibus antehac in totâ vitâ haudquaquam obnoxia fuerat. In hoc caſu minimè eſt quod dubitem, quin à *glandulis* iſtis quæ ſunt liquoris nervoſi emunctoria nimis *compreſſis*, humoris *iſtius* ſuperfluitates, inde per vaſa lymphatica amandari ſolitæ, in *caput* reſtagnantes mala iſta pepererint: quippe ſymptomatum prædictorum, à ſubligaculi iſtius inguinalis geſtatione, ortus, ita ſubitò & manifeſto ſucceſſit, ut in hanc occaſionem, vel mater ejus morbi cauſam retulerit. Inſuper etiam in aliis obſervavi *humoris nervoſi*, alicubi in decurſu ſuo obſtructi, recrementa verſus caput reſtagnantia, non modò *ſymptomata ſpaſmodica*, aſt deinde *affectus ſtrumoſos* intuliſſe.

Hæc de *affectionis* dictæ *Hyſterica*, *ratione formali*, diverſimodâ *origine*,, nec non de *ſymptomatum* ejus *cauſis genuinis*: è quibus liquidò conſtare videtur, paſſiones iſtas non ſemper ab *utero*, quin longè crebriùs a *cerebri*, aliarumque *generis nervoſi* partium, vitio pendere: At verò contra hæc multa objiciuntur, quæ juxta veterum opinionem, culpam omnem in *uterum* rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus *morbi inſultus* fere tantum *fœminas* invadit; quin & *mulieres* circa *uterum* malè habentes, ſc. *puerperæ*, aut quibus *catamenia* ſiſtuntur, ei potiſſimum ſunt obnoxiæ: porro ex juvantibus hoc arguere licet; quia ſc. *emplaſtra* ſuper abdomen geſtata, item arcta ventris & hypochondriorum conſtrictio, quibus ſc. *uteri aſcenſus* inhibetur, paroxyſmum ingruentem non raro arcent: hoc etiam indicat, quod *ſuaveolentia* naribus admota paroxyſmum inducunt, atque *fœtida* eundem abigunt, è contra accidere perhibetur, ſi eadem *ventri* aut *pudendo* imponuntur.

Objectiones contra prædictam hypotheſin ſolvuntur.

Ut has *objectiones* dilutamus, dicimus imprimis symptomata quæ videntur hysterica, haud tantum *mulieres* incessere: nam historiâ superiùs allatâ ostendimus *virum* quendam ejusmodi paroxysmis, cum *moliâ* in imo ventre *ascensu* obnoxium fuisse: quod autem *fœminæ* multò crebrius quam *viri* affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt: sc. primo quod illarum constitutio animalis sit longè debilior; nempe *cerebrum* & *nervos* molliores, & nimus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant; quin & in illis *spiritus* animales magis in fugam & distractionem proclives; copulam heterogeneam, & explosivam faciliùs admittunt: hinc fœminæ à subito terrore, aut ingenti tristitiâ maximas spirituum inordinationes subeunt, cùm viri à tali occasione vix omnino perturbantur. Secundo *Fœminæ* diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem congerunt: quippe cum vitam sedentariam plerunque degunt, sanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: insuper in *hoc sexu*, iste particulis heterogeneis, & fermentativis originaliter scatet; quapropter eum *catameniorum fluxu*, sæpius expurgari expedit; quo tamen haud semper, quod extraneum, & incongruum est è massâ sanguineâ in totum eliminatur, quin superstes sit, quod pro datâ occasione in cerebrum & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causâ existat: porro cum *fluxu menstruali* cohibito, diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est, tales affectus ab utero suscitari, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta eas unà cùm succo nervoso capiti ingerat: quinimo potissimum ob hanc rationem, etiam *puerperæ passionibus*, quasi *hystericis* obnoxiæ reperiuntur; præterquam enim quod læsis *uteri* membranis, spasmus illic, ob sensionem molestam inceptus sursum perreptat, ac denuo cerebro communicatur; sæpissimè accidit, sanguinem à *lochiis retentis* infectum, febrili incendio efferyescere, ac dein *criseos* loco, miasmata maligna cerebro ingerere; unde affectus *convulsivi*, & non raro *soporosi* excitantur.

Quod

Quod vero arguitur, *morbum* hunc videri *hysterícum*, quia remedia circa abdomen applicata, non rarò levamen conferunt, facilè erit referre, causam morbificam in *mesenterio* sæpius quàm in utero consitam, interdum hâc ratione aut tolli, aut ab influentiâ suâ cohiberi: præterea ejusmodi circa *hypogastrium* applicationes nihilominùs prodesse, licet affectus origo ab ipso capite derivetur: nam supra ostendimus, quòd cùm materies heterogenea, & explosiva ab ἐγκεφάλῳ descendens, spiritibus intra totos nervorum interiorum processus dispositis, diathesin spasmodicam intulit; motus convulsivi propterea excitati, à nervorum extremitatibus incipiunt; & exinde sursum versus illorum initia perreptant; adeo ut imprimis viscera *imi ventris*, dein *præcordia*, ac ultimò *cerebrum* ipsum afficiantur; sin verò spiritus *extimi*, sc. in *mesenterii plexibus* degentes, ab explosionibus ineundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoso, intra ordines suos permanent: hoc autem *emplastra* super *umbilicum* gestata, non raro efficiunt: namque *odore* suo spiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam *copulum* illis accrescentem non rarò excutiunt, abiguntque: quare cùm explosiones illic ineundæ inhibentur, paroxysmus convulsivus omninò præcavetur: quod adhuc ampliùs constat, in quantum si spasmus in imo ventre inceptus, indeque instar *globi ascendens*, statim supprimitur, ac istarum partium constrictione validâ impeditur, ne superiùs perreptet, sæpenumero passio convulsiva, *præcordiis*, & *cerebro* intactis abrumpitur: quapropter vulgò in more est, mulieres laborantes, *fasciis*, aut *brachiis* circa *epigastrium* complicatis arctè constringere, adeoque symptomatum versus superiora progressum sistere: Cum enim spiritus animales velut fomite ignario, spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur, aut intercipitur, affectio istæ prorsus inhibetur.

Quod spectat ad varios *odoratorum* effectus, nempe quòd *suavia* paroxysmum accersunt, *fœtida* verò eundem abigunt, dicendum esse videtur, priora spiritus animales demulcendo, resolvere, ac à solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoque

que ipsos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere; è contra autem *gravedolentia* spiritus reprimunt, ab excursibus & exorbitantiis retrò cogunt, inque ordines compellunt, quin velut *sulphur* auro *fulminanti* admixtum, virtutem explosivam iis adimunt.

Quæ hactenus de *passionibus* vulgò dictis uterinis fusè disseruimus, adhuc clariùs elucescent, si in confirmationem hypotheseos nostræ, argumenta ab *anatomicis observationibus* desumpta, adjiciantur: Itaque libet hic, *casum insignem* quo affectionum convulsivarum, *ratio formalis*, & *causæ* plurimum illustrantur, in medium proferre.

Observatio. *Domina perillustris*, forma elegantissima, optimâque animi & morum indole prædita, nuper in hâc vicinià degebat, quæ per multos anno *affectibus spasmodicis* obnoxia, siquidem valetudinariam hanc diathesin *originaliter*, sive *hæreditariò* contraxerat; atque hos morbidi seminii fructus, ferè quovis ætatis suæ lustro experta fuit; potissimum vero quoties utero conceperat (crebros enim conceptus & abortus passa) *pathematis convulsivis*, quasi *hystericis*, supra modum tentari solebat: quippe statim à mensibus cohibitis, particulæ heterogeneæ ad *cerebrum* & *nervosum genus* translatæ, atrocissimi affectûs paroxysmos intulere.

Postquam novissimè conceperat, primis mensibus, juxta pristinum morem, *affectibus convulsivis* subinde molestabatur; circa nonam gravidationis hebdomadam, à frigore susceptо, in *febrem* periculosam incidit, in quâ *dolores* valdè acuti, per plures dies in *lumbis*, & juxta *hypogastrium* gravissimè urgentes *abortum* minari videbantur: attamen *dolores* isti, prout ab eventu constitit, potius *colici* censendi, ab humore acri per nervorum ductus, à *cerebro* in istas partes decumbente procedebant; nam circa *febris declinationem*, materiâ istâc alibi translata, *diarrhœa*, *pedum dolores*, & dispositio velut ulcerosa successerunt.

Quamprimum hæc *Domina* à *febre* & *doloris* istis convaluit, affectus

affectus convulsivi redibant, nam quolibet mane è somno evigilans, circa *oris* & *faciei* partes, nec non in *brachiis* & *cruribus spasmos*, & *contracturas* immanes pati solebat; quæ symptomata proculdubio, à *serosâ colluvie*, in capite circa *nervorum origines* aggestâ, ab iisque unà cum succo irriguo, in somnis altiùs imbibitâ oriebantur; & cum postea eadem materies *nervorum interiorum* ductu, iterum in *mesenterii plexu*, ac *lumbos* ferebatur, istarum partium dolores atrocissimi, ac insuper *paroxysmi* quasi *hysterici* eam graviter infestabant.

Enimverò isti *faciei* & *membrorum* motus convulsivi brevi tempore cessabant; usque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, gressu infirmo, ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens, perstabat: sub finem *tertii mensis*, quo tempore constanter *abortire* solebat, menstrua eruperunt, quibus per duas aut tres dies, una cũ membranarum laceratarum frustulis descendentibus, *abortum* expectabat: attamen fluxu isto cessante, dolores, velut parturientis in *abdomine*, & *lumbis* uti prius exorti sunt, eamque hebdomadæ spatio *die* & *nocte* miserrime torquebant: tandem balneo herbarum emollientium usa, & exinde lecto ad sudandum commissa, *uteri* sarcinam deposuit: *conceptus* ita cum ingenti cruciatu decedens, *galli Indici ovum* & magnitudine, & figura æquabat: hujus tunica exterior fuit lacera, & disrupta, interior integra manens, *aquæ limpidæ* circiter lib. s. & nihil præterea continebat; nulla quidem *fœtûs* aut *formati*, aut usquam *futuri* rudimenta apparebant: postea per quatuor aut quinque dies *lochia* cum aliquibus membranarum frustis effluebant; interim dolores cum solitâ atrociâ urgebant; cumque elapso hebdomadæ spatio, haud sponte desierint, demum iis sedandis remedia expetuntur.

Propter hunc finem, imprimis *linimenta*, *fotus*, *balnea*, & *clysteres crebro* adhibentur; etiam medicamina *uteri* sordes expurgantia, in quas, totius mali causa rejicitur, intus sumuntur: *priorum* usum, *torminũ* breves intermissiones sequutæ sunt; subinde verò affectus cum insigni molestiâ redibat; quinimo intra

tra tres hebdomadas, morbus plurimum ingravescens, multa alia horrenda symptomata ascivit: nam præter *dolores* in *abdomine*, & *lumbis*, qui indies atrociores fiebant, insuper in *dorso*, *cervice*, *scapulis*, nec non in *brachiis*, & *cruribus* magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incalescebat, cæterum crebrâ *vertigine*, *vomitu* & *nauseâ*, atque sæpius in die *paroxysmis convulsivis* gravissimis affligebatur; sc. primo *moles in hypogastrio* ascendere visa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox *respiratione cohibitâ* ἀναισθησία cum *vultu cadaveroso* successit: postquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ minuta jacuerat, subito exilire solebat, ut ab astantibus vix comprimi, aut contineri posset; dein *contractiones* immanes & *distorsiones* in cunctis *oris* & *faciei* partibus, nec non in omnibus corporis membris sequutæ sunt, symptomata hæc revera hysterica judicabantur, quoniam Domina illustris ita nuper abortierat.

Attamen hæc singula perpendens, in eâ demum sententiâ fui, *utriusque paroxysmi*, sc. tum ἀλγηματώδους, tum σπασμώδους *causam* omninò à malâ *cerebri* & *nervosi generis* affectione, etiam absque *uteri* culpâ pendere; nempe quòd humor acris intra ἐγκέφαλον congestus, exinde per *nervorum ductus* in partes longè dissitas descenderet, qui *membranis* & *fibris* insidens, cumque *humore* à massâ sanguineâ *influo* fermentescens, eas plurimum irritaret, adeoque *dolores* atroces cieret: postea dein cum *particulæ heterogeneæ*, & *explosivæ* cum *humore* isto intra ἐγκέφαλον admissæ, atque ductus nerveos subeuntes, spiritibus accrescerent, propterea *diathesis spasmodica* subindè in graves paroxysmos erumpens inducebatur, prout mox fusius patebit.

Juxta hujusmodi *Ætiologiam* intentiones curativas instituens, *Dominæ Aegrotanti*, quo tempore gravissimè laborabat, *sanguinem* è *venâ saphenâ* mitti, intra biduum lene *catharticum* exhiberi, idque semel, aut bis in hebdomadâ iterandum præcepi: insuper aliis diebus vesperi, & mane sp. *C. Cervi*, aliisque horis bis aut ter in die *pulveris* è *margaritis* & *oculis cancro-*

rum

vum cum dosi sequentis Julapii propinabant. Rx. *Aq. Limacum, Lumbricor. magistralis an.* ℥iij. *Saxifragiæ Ceraſor. nigror. an.* ℥iiij. *Hystericæ* ℥ij. *ſyr. è Coralliis* ℥i. ſ. *Tinctura Caſtorei* ℥i. *miſce*: Balneo herbar. dulcium frequenter uſa fuit: cum neceſſitas urgeret, *opiata* ſemper bono ſucceſſu aſſumpſit; *veſicatoria* interna parti utriuſque femoris, etiam *cervici* applicabantur; porro *fotus, linimenta, clyſteres, cucurbitæ, ſternutatoria*, cum multis aliis adminiſtrationum modis, juxta ſymptomatum exigentias præſcribebantur.

Ab hâc *medendi methodo* per 14 circiter dies adhibitâ, *Domina illuſtriſſima* plurimum alleviata, *paroxyſmis convulſivis* omnino caruit. Quinimo *viſcerum* & *membrorum tormina*, aliaque ſymptomata valde mitigata, citæ convaleſcentiæ ſpem opimam fovebant: Poſthæc vero, partim ob malam victus rationem, cui ægrotans vel paululum refecta ſemper indulſit; præcipuè tamen, propter ſubitam terroris vel triſtitiæ paſſionem, quam funeſtum accidens, intra proprias ædes contingens, excitârat, *recidivam* paſſa, mox morbus in multo deteriorem ſtatum evectus, nam & *ſpaſmi* & *dolores* atrocius inteſtabant; quin & ventriculus *vomitu* ferè continuo laceſſitus, nec *alimenta* nec *medicamina* admittebat. *Lac aſininum* per aliquot dies cum fructu quodam ſumebat; quod tamen, ſiquidem in ventriculo bileſcens, ei moleſtiam pareret, brevi omittebatur: tandem invitis omnibus remediis, juxta plurium medicorum conſilia diligentiſſimè præſcriptis, nobiliſſima patiens magis indies, magiſque elangueſcebat, atque ſenſim morti appropinquabat: biduò ante obitum *ventris*, & *lumborum* tormina plurimum remittebant, ipſaque ſolito alacrior facta, convaleſcentiæ ſpem quandam concepit; interea tamen conqueſta erat, de *capitis dolore* & *gravitate* inſigni; cumque circa initium noctis altè dormiverat, expergefacta in *paroxyſmum convulſivum* valdè horrendum incidit, qui ſtatim in *apoplexiam* citò lethalem tranſiit; namque *inſenſilis* & *immota* factâ, intra 12 horas hâc vitâ emigravit.

Cum circa *Aegritudinis*, ex quâ *illuſtriſſima* Domina obie-

Morbi Ætiologia ex observatis Anatomicis desumpta.

rat, causam, varia judicia ferebantur, plerisque nimium malè omnia in *affectiones uterinas*; aliis in *abscessum* aut *apostema*, quod alicubi circa abdominis viscera latitans suspicati sunt, resentientibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus diu protractum, aperiendum, sedulò inspiceretur; adeoque genuinæ morbi & mortis causæ investigarentur, quod pensum curæ meæ delegatum, summâ quâ poterim diligentiâ executus sum.

Itaque primò circa *habitum corporis* observatu dignum erat, quòd membra, & partes inferiores, *juxta*, ac *ultra* dolorum sedes consitæ, plurimum contabuerant, ut *crura* prorsus emaciata, instar sceleti apparuerint: interim *facies*, *cervix*, & *brachia* satis plena, & torosa manebant, unde constat *liquorem nervosum* operi *nutritio* non minùs quàm facultatum animalium exercitio conferre: quare cùm liquor iste, in *lumbis* & *abdomine* à transitu multum impeditus, & spasmis continuis absumptus, haud debito influxu ad partes inferiores descenderet, istæ propterea statim tum enerves, tum emarcidæ evaserunt. Hujusmodi *Atrophia* in hoc differt, ab alterâ *hecticâ* quæ *sanguinis* vitio contingit, quoniam in *hâc facies Hippocratica* præcipuum morbi signum ost, in illa vultus aspectusque parum, aut nihil mali produnt.

Dominæ Illustrissimæ cadaver, ut valdè emaciatum, & viscera omnia inanita fuerint, tamen illud citissimè computruerat, nam intra 40 horas, cutis per totum discolor, in hac parte livida, in istâ viridis, inque aliâ subnigra apparebat; & corpus tam subito putrescens odorem summè tetrum expirabat: cujus ratio proculdubio erat, quòd propter musculos spasmis perpetuis exercitos, *mixtionis principia* in tantum laxarentur, ut illa in dissolutionem prompta, post obitum mox ab invicem decederent; pari certe ritu uti observamus de carne ferarum, quæ aut cursu diuturno fatigatæ, aut fustibus contusæ occiduntur, hæc enim multò citius putrescit, quam, illarum, quæ statu tranquillo & sedato macantur.

Abdomine aperto, *intestina*, & *ventriculus*, satis sana sc. integra enim, & bene colorata apparebant, erant tamen inuncta,

&

& quasi inflata, utpote quæ in [illegible] naturales fere evacuationes, sc. supra, aut infra habitas, sollicitata fuerit: in toto hâc cavitate nulla *abscessûs*, aut *apostematis* vestigia cernebantur. Dum morbi causam perquirentes, viscera huc, illuc devolvimus, in *mesenterio* aliquid notatu dignum occurrebat: nempe circa medium ejus ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet, substantia laxior & pluribus quasi vesiculis inflata manûs latitudinem exæquans videbatur, eo sc. ritu, ac quando in armo vitulino interstitia musculorum à lanîis insufflantur, ut pars ea plenior, & velut pinguior facta, extumescat: Hoc *mesenterii* loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris causam hospitari putaveram; aperiens vero deprehendi tantum membranas fuisse ab invicem solutas, & interstitiis suis nihil præter flatum inclusisse: qualis membranarum separatio, & ab invicem divulsio, procul dubio inducta fuerat, à crebris spasmis, sive spirituum explosionibus, quæ intra plexus, & fibras nerveas illic densissimè consitas fere continuò ciebantur; atque spasmi isti, ob particulas heterogeneas, & explosivas illuc nervorum ductu à capite derivatas contingebant.

Enimvero quod spectat ad ista *ventris tormina*, & in affectibus convulsivis velut *molis ascensum*, & *abdominis inflationem*, non dubitandum est quin causæ morbificæ sedes, in illa *mesenterii* parte delituit: attamen quoniam *uteri* principaliter affecti tanta suspicio ferebatur, quantum hoc viscus meruerat, proximè inquirebam: itaque pelvim intra ossa pubis consitam diligenter scrutatus, *uterum* in debito situ & quoad omnia sanum, & sartum tectum reperii: corpus ejus ad justam molem, licet 5 tantum septimanæ post abortum præterierant, contrahebatur, sc. *pyrum minorem* & magnitudine, & figurâ referebat; *glandulæ* ex utroque fundi latere, quæ *testes* dicuntur, perexiguæ & flaccidæ, sine quovis humore superfluo, aut virulento in iis contento, apparebant: *uteri* corpus ubilibet dissectum, crassitudine suâ pollicem latum æquabat; ejusque interior cavitas, haud major fuerat quam ut fabam contineret:

intra hunc specum, sicuti in reliquorum viscerum cavernis assolet, mucosum quiddam in perexiguâ quantitate includebatur: revera circa *uterum*, aut appendicem eius nihil extabat, cui tanquam causæ morbificæ, symptomata modo descripta imputari poterint: quapropter hinc quod priùs opinatus sum, *immunnis* concludere liceat, *passiones* dictas *uterinas* sæpissimè ab aliâ causâ quam *uteri* vitio excitari.

Intestinis amotis etiam *renes* satis sanos reperiimus; alter tamen eorum inusitatæ erat figuræ, sc. in plures lobos instar *renis vitulini* findebatur.

Lien, *pancreas*, & *omentum* sine culpa: *ventriculus* valdè inflatus erat, ejusque tunica interior, absque plicis, aut rugis plana evaserat, quod certè acciderat, propter crebros vomitus; viscere hoc spasmis ferè continuis affecto: porrò ob hanc rationem, sc. *stomachi* tono præfracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere solebat.

Hepar à sanâ constitutione plurimum desciverat, fuit namq; tumidum & subdurum, pallidi coloris, atque instar ligni putridi, exangue prorsus & exiccum, hoc proculdubio effecerat liquorum Cardiacorum, & impense calidorū crebrior usus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obstructi, utpote ichore spumoso, & fætido infarcti: Certe *hoc viscus* & *hepar* à longo tempore vitiosa extiterant, propterea ut *sanguis* diutius à rectâ crasi degener & valdè depravatus, ægritudinis prima seminia, ejusque deinceps fomitem constantem suggesserit.

At verò præcipuam, & quasi originalem *morbi causam* in *capite*, idque haud frustra quæsivimus: itaque *calvariâ* exemptâ, vasa *meningas* & *cerebrum* perreptantia sanguine plena, & distenta apparebant, cum in reliquo corpore, inter dissecandum vix quidquam sanguinis effluxerat: *meninge* crassiori amotâ, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejusque totam compagem quasi inundans, cernebatur: revera omnes *cerebri* cavitates & recessus, colluvies serosa impleverat: *plexum choroides* aquâ diu immersus,

sus, & velut elixus, discolor & semicorruptus evaserat: Juxta *nervorum splanchnicorum* origines, aqua se plurimum insinuans, *piam matrem*, à *medullæ oblongatæ cauda*, per duos digitos latos separaverat: proculdubio horum nervorum ductu, materies morbifica à *capite*, in *mesenterii plexus* descendens, & *dolorum*, & *spasmorum* causa extiterat: porrò eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, postea in aliis partibus, sc. quibusvis ferè totius corporis, atrociſſimas hasce affectiones produxit.

Medendi methodus contra affectiones hystericas.

Quod spectat ad *Therapiam*, sive *medendi rationem*, in *passionibus* vulgo dictis *hystericis* usurpandam; quandoquidem plurima hujus morbi *symptomata* sunt *convulsiva*, inde constat *remedia antispasmodica*, qualia superiùs describuntur, potissimum indicari; attamen cum affectiones hæ *sexui fœmineo* sæpissimè contingunt, in quo nempe *fluxus menstruus*, aliaque *uteri* accidentia, plerunque in causæ morbificæ partem asciscuntur, idcirco *medicamenta* varias *uteri* dispositiones respicientia prioribus superaddi, iisque multifariam complicari debent: *Indicationes Therapeuticæ* sunt vel *curatoriæ* in *paroxysmo* adhibendæ, vel *præservatoriæ*, quæ extra *paroxysmum* institutæ morbi causam tollunt, ejusque accessiones præcavent.

Curatoria.

1. Quoad *primum*, si *paroxysmus levior* esse solet, absque ulteriori spirituum perturbatione, suâ sponte pertransire permittatur, sin eo gravius urgente, naturæ valdè oppressæ suppetias afferre opus sit, unum illud agatur, ut spiritus *copulæ heterogeneæ* amplexibus immunes facti, inordinationes suas, explosionesque remittant; in hunc scopum, usu receptissimum est imprimis *fœtida*, & *gravеolentia* naribus admovere, quorum sc. effluvia spiritus nimis efferos, & exilire paratos reprimunt, ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutiunt, & non rarò penitus profligant: *Asa fœtida*, *castoreum*, *galbanum* fundone rarâ inclusa, & naribus admota conveniunt; item *plumæ perdicum*, & *vetera coria combusta*, aut *sulphur accensum*; Porrò *spiritus*, ac *oleum fuliginis*, aut *Cornu cervi* non rarò juvant: Novi tamen hujusmodi suffumigia, quibus-

quibusdam fœminis plurimùm infesta paroxysmum aggravâsse; probabile est eadem interdum spiritus nimium irritare, ac in majores ἀνοξίας adigere: sicut *fœtida* naribus admota, ita similia ori infusa non rarò levamen conferunt; quare *hystericis tincturam castorei, solutiones Asæ fœtidæ*, & *Galbani*, etiam *spiritus C. Cervi*, ac *fuliginis*, cum aquis appropriatis sæpius bono cum successu propinamus. ℞. *Sp. C. Cervi* gt. 12 *ad* 15 *vel* 20. *sumantur in haustulo julapii sequentis*. ℞. *Aq: Pulegii, Artemisiæ an.* ℥iiij. *aq: Bryoniæ compositæ* ℥ij. *Castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi* ʒ ſ. *Sacchari albissimi* ℥i. *misce*. ℞. *Tincturæ castorei* ℈i *ad* ʒſ. *sumatur in haustulo cerevisiæ tenuis*. ℞. *Asæ fœtidæ, vel Galbani* ʒij. *dissolvantur in spiritu vini ad tincturæ rubicundæ extractionem. Dosis* ℈i. *in aq. Matricariæ cochlear.* ij. *vel* iij. *Riverius* valdè prædicat illud *Solenandri*. ℞. *Moschi sanguinis Draconis an.* ℈ſ. plus minus sumatur in *aq: Naphæ* ℥iij. *ad* iiij. *Johannes Anglicus* commendat *sem. Pastinacæ* vel *Aquilegiæ* in vino, aut aq: appropriatâ prout remedia certissima. si paroxysmus diutius persistens ἀφωνίαν aut ἀνοξίαν intulerit, *enemata acriora*, ut *rad. Bryoniæ* cum *carminativis* aq: incoctis injiciantur, *frictiones* crurum, ac pedum instituantur, ac si ad fortiora procedendum erit, *Cucurbitulæ abdomini*, aut *inguini* applicentur, quin & *sternutatio* crebro provocetur, nonnullis convenit in medio paroxysmo, *aq: frigidæ* haustum, aut simplicem, aut in quâ *camphora* deflagravit, propinare.

Præservatoria.

2. *Indicatio præservatoria* has tres præcipuas intentiones complectitur, sc. *primo sanguinis impuritates cerebro* ac *nervoso generi* suffundi aptas tollere, aut alio derivare. Secundo *cerebrum munire, spiritusque incolas* ita corroborare, ut illi copulam heterogeneam, vel non omninò suscipiant, vel facilè excutiant. Tertio quicquid enorme *uterus* habet, ac *dispositioni spasmodicæ* contribuit, emendare.

1. *Prima intentio catharsi*, & *phlebotomiâ*, aliisque communioribus *sanguinem*, & *humores* depurandi expurgandique viis perficitur. si *emetico* locus fuerit, ab eo semper ordiendum esse duco,

duco, præsertim in *cacochymicis*, atque *picâ*, aut *malaciâ* affectis, in quibus ingens *phlegmatis viscosi* saburra, ventriculi plicis ac tunicis infarcta, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem à *vomitorio*, nisi aliquid contraindicat, *sanguis detrahatur*, in fœminis temperamenti calidioris, statim è *brachio*, & postea si opus sit, ex *pede*, aut *hirudinũ suctu* è venis sedalibus; in corporibus verò obstructionibus molestatis, & minus calidis sanguis mittatur parcius, & rarius, ac tantum in locis infra *uterum* consitis: post has evacuationes, (si modo indicantur) ritè celebratas semel intra sex, septemve dies *purgatio* instituatur juxta formulas sequentes. ℞. *Pilul. fœtid. major.* ℥i. f. *resinæ Jalap.* gr. xij. *Tartari vitriolat. castorei an.* ℈i. *Ammoniaci solut. in aq: hystericæ. q. s. f. pilulæ* 12 *pro tribus dosibus.* *Vel* ℞. *Resinæ Jalap.* gr. xviij. *Calomelanos* ℥i. *Castorei* ℈i. f. *Pulvis dividatur in tres partes pro tribus dosibus, detur in pulpâ pomi cocti vel in conservâ Boraginis*: temperamento calidiori præditis, *Extracti, aut syrupi nostri solutivi*, Dosis convenienter exhibeatur: ad materiæ morbificæ à capite revulsionem *fontanella suræ*, aut *femori* inusta, atque interdum *vesicatoria, ligaturæ*, & *frictiones dolorificæ* adhiberi solent. Nec tantum *sanguinis purgatio*, ejusque recrementorum à capite revulsio, sed *liquoris ejus alteratio*, inque *crasin debitam reductio* hìc locum habent: quare in quibusdam *hystericis, chalybeata* juvant, in aliis *acidulæ*, aut *serum lactis*, in nonnullis *thermarum* usus insigniter prodesse solent.

Secunda Intentio, nempè *cerebri*, & *spirituum animalium rectificatio, medicamentis cephalicis*, ac proprie *antispasmodicis* perficitur, quæ quidem ferè singulis diebus, quoties à *catharsi*, aut *phlebotomiâ* vacat, sedulò exhibeantur; talium remediorum cùm *variæ* sunt *species* & *administrationum modi*, libet hìc selectiores quasdam formulas subjicere.

℞. *Fæculæ Bryoniæ, Asæ fœtidæ, Castorei an.* ℥i. *salis corallii, succini, Jovis an.* ℥ß. *Galbani solut. in aq: hystericæ q. s. f. massa. Dosis* ℈ß. *ad* ℈i. *mane & vesperi superbibendo dosin liquoris appropriati.*

Vel

Vel ℞. *sem. Pastinacæ sylvestris urticæ an.* ℥ij. *Vitrioli martis* ℥i. *extracti Gentianæ Matricariæ an* ℥i. ſ. *cum ſ. q. ſyrupi de artemiſiâ f. maſſa: ſumatur* ℈i. *ad* ℥ſ. *eodem modo.*

Si forma *pulveris* magis arridet, ℞. *Rad. Serpentariæ Virginianæ, contrayervæ an.* ℥i. ſ. *corallii præpar. margarit. ſuccini albiſſimi an.* ℥i. *miſce f. pulvis.* Doſis ℈i. *ad* ℥ſ. mane, & veſperi cum liquore appropriato.

Opiatæ ad hunc modum componantur. ℞. *Conſerv. flor. Lilii convallii, Pæoniæ maris, Betonicæ an.* ℥ij. *ſem. Pæoniæ, Corallii rubr. præpar. an.* ℥ij. *pulv. Dictamni Cretici* ℥i. ſ. *ſalis Abſynthii* ℥ii. *cum ſ. q. ſyr. è corticibus citri f. Electuarium.* Doſis mane, & veſperi q. N. Moſchat. eodem modo paupertibus exhibeatur *Conſerv. foliorum Arboris vitæ*, vel *foliorum Rutæ* bis in die.

Liquores contra *affectiones hyſtericas* appropriati, & medicamentis prædictis ſuperbibendi, ſunt vel *aquæ deſtillatæ*, quæ per ſe, vel cum aliis in forma *julapii* ſumantur, vel *decocta*, vel *tincturæ*, ac *infuſiones.*

℞. *Aq. Artemiſiæ, pulegii an. lib.* ſ. *hyſtericæ* ℥iiij. *tincturæ caſtorei* ℥ſ. *ſyr. è corallüs* ℥i. ſ. *miſce Doſis* ℥i *ad* ℥i. ſ. *cum medicamento quolibet è ſupradictis.*

℞. *Folior. Pulegii, matricariæ, abrotani utriuſque, calaminthæ, nepetæ, marrubii utriuſque an.* Mi. *rad. Bryoniæ* ℥iiij. *ſem. Paſtinacæ* ℥ij. *inciſis, & contuſis affunde vini albi, vel pomacei* ℔. vj. *Deſtillentur. ſ. a.*

℞. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, valerianæ an.* ℥. ſ. *folior. Artemiſiæ, chamepyteos, calaminthæ, pulegii, viſci qu: an.* Mi. *ſem. utriuſque Paſtinacæ ſylveſtris, an.* ℥iij. *paſſular.* Mi. *coquantur. in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad medietatem, adde vini albi* ℔i. ſ. *f. colatura ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥iij, iiij. *bis in die.*

℞. *Sem. Paſtinacæ ſylveſtris contuſ.* ℥ij. *Caſtorei* ℥i. *ponantur in vitro cum vini albi lib.* ij. *Doſis* ℥ij. *bis in die.*

3. Quoad *tertiam intentionem*, quæ *veri* inordinationes inhibens *paſſionis* dictæ *hyſtericæ* ſanationem promovet, Dico imprimis,

imprimis, quod olim crederetur circa *morbi causam*, & curationis scopum, nempe *uterum ascendere*, ideoque debere in *debitum locum reduci*, omnino commentitium esse, prout alibi ostendimus: *uteri descensus*, sive exitus sæpenumero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hystericos producit: porrò *uteri dislocatio puerperis* mox à partu interdum contingit, sc. cùm uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvim subsidet, verum superius ad latus Ilij modo dexteri, modo sinistri declinat, ibidémq; instar marsupii constricti, in molem ingentem complicatur: cujusmodi moles, juxta inguinis latus diù permanens, fœtus alterius, aut secundinæ relictæ, aut etiam tunioris schirrhosi illic accrescentis, suspicionem inferre solet; postea tamen, cùm *lochiis* copiosè fluentibus, *uterus* ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iste sensim evanescit: atqui dùm illic persistit, nisi forsan *lochia* propterea sistuntur, *passiones hystericas* minimè producit. Huic parti in debitam positionem citiùs reducendæ, *fotus*, *linimenta*, & *emplastra* bene conducunt. Sæpissime tamen, symptoma illud sine ulteriori noxâ sponte pertransit. Quibus præterea affectibus *uterus*, à puerperio obnoxius fuerit, & quâ medicinæ methodo ijs occurrendum sit, alibi ex professo ostendimus. Quoad cætera istius partis vitia, quæ fœminis aliis, sc. minimè puerperis obtingunt, advertimus, ea potissimùm esse vel *uteri morbum* ex *solutione continui factum*, qui sc. aut *tumor*, aut *ulcus* est; vel excretionis cujusdam assuetæ inhibitionem, nempe aut *sanguinis menstrui*, aut *fluoris albi*, aut *humoris seminalis* suppressionem: Propter *menstrua retenta* particulæ heterogeneæ non raro in caput suffusæ, pathemata spasmodica inducunt: pariter cùm fluor albus sistitur, materia excrementitia a sanguine resorpta, *cerebro* & *nervoso genere* tradi tur: Quinimò cum seminis evacuatio solita inhibetur, humoris nervosi superfluitates in cerebrum regurgitant, cujusq; spiritus incolas tinctura morbifica et explosivâ inficiunt: Super his particularibus uteri affectibus, non opus erit speciatim, ac fusè disserere, sed *medicamenta*, & *administrationes iatricas*;

tricis morbis muliebribus appropriatas, cum *remediis antispasmodicis* complicare.

CAP. XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, ostenditur, maxima ex parte, esse convulsivos, obiter item de medicamentis Calybeatis.

IN superioribus, plane evicimus, *passiones* dictas *hystericas* non semper ab *utero*, imo sæpiùs à *capite affecto* procedere, inquirendum proximè de *affectibus hypochondriacis*, cujusmodi originis & naturæ illi fuerint, & à quarum partium vitio potissimum dependent. Vulgaris invaluit opinio symptòmata, huic morbo accenseri solita, omnino à *Liene* produci; quare ut plurimum *vaporibus* ab hoc viscere elevatis, & huc, illùc variè discurrentibus, ascribuntur; cùm revera ægritudines istæ plerunque sint *partium nervosarum spasmi*, & *contractiones*: ut verò constet quibus de causis excitari solent, ipsa symptomata imprimis perpendere, eorumque censum quendam instituere oportebit.

Quoad *affectus* igitur, qui vulgò *hypochondriaci* perhibentur, observare licet eos hominibus temperamenti atrabilarii, cum aspectu lurido, & graciliori corporis habitu potissimum accidere: rarò est quod morbus iste *iuvenum* vultu florido, aut etiam nimis phlegmatico præditos molestat: circa ætatis *duodi* signis manifestis se prodit; huic *viri*, frequentius, quàm *fœminæ*, obnoxii reperiuntur; in utrisque habitualis factus, ægrè admodum aut vix omnino curatur; in *muliebribus* ob debiliorem constitutionem, affectibus spasmodicis longè pluribus stipatur; quare vulgò dicitur in hoc sexu, *passioni hypochondriacæ*, *hystericam* ascisci.

Symptomata, quæ huic morbo accensentur, valde multiplicia,

cia, & diversimodæ indolis existunt, neq; in omnibus parem originem, aut eandem à se mutuò dependentiam observant: quippe in his *ventris inferioris* viscera, in illis *præcordia*, in aliis *Cerebri confinia* plurimum affici videntur: in plerisque, verumtamen haud omnibus, *ventriculus* multum laborat; circa appetitum sæpe nimius, atqui ab ingestis statim aggravatur; cúmque alimenta ob βραδυπλίαν diutiùs in eo morantur, eorum *particulæ salinæ* in *fluorem* evectæ, totam chyli massam, in *pultem* modo *acidam*, aut *austeram*, modò in *salsam*, aut *acrem*, pervertunt: hinc *cardialgiæ*, *flatuum ingens proventus*, *rugitus*, ac *crebra vomitio* succedunt; & quoniam ob πεπαλώσιν defectum, chymus haud in totum volatilisatur, ac foras provehitur, quin materiæ viscosæ saburra ventriculi tunicis adhærescens, ponè relinquitur, *sputatio* ferè continua eos infestat; in sinistro *hypochondrio distentio*, & non rarò ibidem, ac subtùs *ventriculum pulsatio immanis* sentitur, etiam illic *dolores* passim oriuntur, qui hinc inde vagi transcurrunt, & cum lancinatione quâdam per plures horas miserè excruciant: interim à membranarum contracturis, & flatuum exindè concitatorum fluctuatione, *borborygmi*, & *murmura* producuntur: in *Thorace* autem sæpenumero adest *magna constrictio* & *angustia*, ut *respiratio difficilis*, & ad motum quemvis laboriosa evadit; etiam in nonnullis *paroxysmi Asthmatici* gravissimè ingruunt: insuper de *cordis tremore*, & *palpitatione*, cum insigni ejusdem oppressione, laborantes queri solent; item crebra *spirituum deliquia*, & *leipothymiæ metus* superveniunt, ut ægroti mortem iis semper imminentem putârint: in hac regione circa membranas, ac præcipuè *mediastinum*, *dolor acutus*, qui modò in unâ parte circumscribitur, modò ad scapulam extenditur, hujus morbi symptoma familiare est. At verò in *capite* malorum. Ilias Hypochondriacos plerunque perturbat; nempe *dolores* atrocissimi periodicè revertentes emergunt; item *scotomiæ*, *crebræ vertigines*, *vigiliæ* pertinaces, *cogitationum æstus*, & *fluctuatio* molestissima, *animi incertitudo*, *phantasia perturbata*, rei cujusque *formido* & *suspicio*, morborum quibus immunes

Affectus hypochondriaci descriptio.

sunt, possessio imaginaria, pleræque etiam aliæ spirituum distractiones, imo interdum *melancholia*, & *mania* hanc ægritudinem comitantur: præter interiores hasce corporis regiones ab hoc morbo obsessas insuper *partes* fere quasvis *externas dolores vagi*, nec non *spasmi*, & *stupores* cum formicationis sensu invadunt, *sudores nocturni*, *sanguinis* in facie & volis manuum *suffusiones*, *febres erraticæ*, & pleraque aliæ incertæ originis symptomata passim oriuntur; de quibus siquidem in promptu non fuerit, causas genuinas & fiendi modos assignare, statim in *lienem* culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectus cujusvis anomali, primum Authorem medici accusant; verùm quo jure mox inquiretur: interim observare est, quòd præcipua hujusce ægritudinis *symptomata* sint *spasmodica*, atque immediatè a spirituum animalium, & succi nervosi anomaliis, potius quàm a viscerum coctioni inservientium dyscrasiis dependent. Veruntamen unde morbi hujus complicatissimi, prima origo procedit, & quâ ratione in pluribus ita locis affectiones diversimodas pariat, non ita facile erit designare.

Affectus Hypochondriaci ad genus nervosum spectant.

In passionis hypochondriacæ causas inquiritur.

Quid medici veteres atque moderni de *passione Hypochondriacâ* ejusque essentiâ, & causis crediderunt, tædio hic esset particulatim referre; annotamus solùm quod plerique valetudinariam hanc diathesin unici *Lienis* vitio ascripserint; interim nonulli tota hujus visceris confinia in culpæ partem ascisscentes, sanguinem in vasis *splenicis*,, & *epigastricis* ubivis scatentem, utpote intemperiei calidæ & siccæ reum, adeoque adustioni, & nimiæ fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At verò *insignissimus Highmorus*, *Lieni*, æque ac *utero*, vindicias afferens, præcipuam hujus morbi causam, omnino in vitiosam *ventriculi* constitutionem retulit; atque hinc symptomatum prædictorum rationes originaliter petendas esse voluit. Enimvero ut hypothesin pro solvendis hujus ægritudinis phænomenis idoneam contexeret; supponit imprimis *stomachi tonum* nimis laxum & debilem evasisse, ut propterea alimenta difficilè admodùm, & imperfectè coquat: ita nimirum ut chyli portio tenuis & spirituosior,

ſpirituoſior, debito citiùs illinc ſanguini commiſſa, ejus craſin verſus acrem, & calidam pervertat; dein alimenti reſiduum diutiori intra ventriculum morâ in phlegma viſcidum, & ponderoſum degeneret; quod etiam ſtagnatione ſuâ (pariter ac in eduliis diutiùs aſſervatis obſervare eſt) valdè acidum aut auſterum evadit: hinc autem arguit *vir Doctiſſimus*, quòd à ſanguine nimis ſeroſo, & tenuiori facto, ejus effervescentiæ cito tranſeuntes inducantur, atque à *ſtomacho* materiæ viſcoſæ ſaburrâ aggravato, ventriculi & *hypochondriorum* flatus ac diſtentiones, nec non ructus & ſputatio moleſtiſſima oriantur: quò verò *lienem* hâc culpâ penitus eximat, cum neque ſanguinis fæcem atrabilariam ſecernere, nec alii cuivis circa *sanguinem* muneri inſervire contendit; attamen uſum ejus ferè tantum in eo conſiſtere, ut *viſcus* hoc ſanguine præfervido turgeſcens, *ventriculo* adjacenti calorem ſuppeditet, ipſumque blando tepore foveat.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Authori eatenùs conſentiam, ut *ventriculum* in hoc affectu ſæpe graviter laborare concedam, cujus ſiquidem tonus ſit laxus, & robur præfractum, propter alimenti indigeſtionem, pituitæ viſcoſæ ſaburra uſque in ſinu ejus progignitur; cui ob particulas ſalinas diutinâ morâ in fluorem evectas ſæpe acor inſignis aut auſteritas accedunt; dein quia vitium in primâ coctione haud emendatur, in ſecunda *similar* iſtam ſanguinis dyſcraſiæ & inordinationes excipiunt: Veruntamen in illam opinionem haud adducar *ventriculum* ſemper eſſe primum in culpâ, aut cætera morbi hypochondriaci ſymptomata tantum à vitioſâ illius conſtitutione pendere: Novi enim plures ægritudine iſtâ immaniter afflictos, qui *ſtomacho* ſatis valebant: etenim de *pulſatione* in *ſiniſtro hypochondrio*, de *pectoris anguſtiâ* & *dolore vago* in eo excitato, nec non de *cordis tremore* & *oppreſsione*, cum metu continuo & *imaginatione* perturbatâ plurimùm queſti ſunt; interim cibos copioſè appetere, ac ingeſta quævis ſine ventriculi moleſtiâ, aut gravamine, etiam abſque ſputatione aut ructu acido digerere ſolebant. Quinimò obſervavi alios bibaces, &

D. D. *Highmori Hypotheſin ventilatur.*

malâ victûs ratione utentes, *stomachi* flaccidiratem cum *dyspepsiâ*, *flatulentiâ*, & *crebrâ vomitione* contraxisse, qui circa *præcordia* & facultates animales satis sani pro *hypochondriacis* haud omnino haberentur: præterea in hoc affectu sæpe *ventriculus*, potiùs aliarum partium aut sanguinis vitio, quàm propriâ culpâ laborat; quippe usitatum est, hujusmodi ægrotos, quamdiu in lecto compositi multum perspirant, circa *stomachum* rectè habere; cùm verò excitantur, poris occlusis, & massæ sanguineæ fæculentiâ intùs restagnante, statim *cardialgiâ*, *flatuum aggestione*, & *crebro vomendi nixu affici*.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, *affectionis hypochondriacæ* originem ab alio fonte quàm à *ventriculi* imbecillitate derivandam esse existimo: quatenus autem inter partes hìc primariò affici suspectas, maximæ querelæ contra *lienem* suscitantur; erit operæ pretium inquirere, quali officio hoc viscus defungatur; dein quoties ab eo descisci, utrum huic morbo contribuat.

In Lienis usum inquiritur.

Ut concedam igitur, cum D. Highmoro, *lienem* calore suo *ventriculum* fovere, adeòque forsan aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo potissimùm fine, sed ob usus quosdam nobiliores hanc partem conditam esse concludo: quippe *stomacho*, propter alimenti digestionem, haud tam *calore* quam *fermento* activo opus esse videtur: etenim *pisces*, actu frigidi, esculenta sua integra devorant, ac sine caloris subsidio eadem velut à menstruo quodam resoluta facilè coquunt: præterea de *liene* observare est, quòd licèt in homine tota ejus cô pages ventriculo adjaceat, in cæteris pleriisque animalibus, figurâ oblongâ præditus, quoad maximam ejus portionem, procul à ventriculo amoveatur: porrò si *lien* sit tantùm focus in quo sanguinis ventriculum calefaciens contineatur, quæ ratio est ut iste potiùs quàm hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat, & cruore nigricante, ideòque minùs præfervido inficiatur.

Vid. Diatrib. *de ferment. cap. v.*

Dum hæc perpendo, quod olim de Lienis usu annotaveram, longe probabilius videtur, quod nimirum à *sanguine* per *arterias*

terias advecto, portio quædam fæculentior, sc. materiâ terrestri & sale fixo constans in hoc viscere deponatur, quæ illic velut digestione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuò *sanguini* per *venas* refluo committatur, quæ ipsum ζυμῶσαι quâdam inspiret, atque circa κεκυμάτωσιν ejus idem præstet quod *fermentum* nostrum vulgare (*Levain* dictum) massæ farinaceæ commissum; nam sicuti panis incocti portio quædam ad austeritatem servata istam indolem assequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas aliàs segnes, in motum vindicet; ita videtur quòd *sanguis* in *Liene* reconditus, ibidemque velut stagnatione acescens, fermenti naturam induat, quo quidem reliqua cruoris massa, aliique forsan humores, tanquam spiritualisati, in motum vividiorem actuentur. Quò spectant quæ a nupero *Authore*, sc. *Doctissimo Velthusio* de *Lienis usu* ingeniosè proferuntur: enimverò ille in hoc viscere *fermentum* quo sanguinis particulæ segniores, ad activitatis statum perducuntur, contineri, uti summè probabile, constituit: quippe animadvertens quod in *pueris* aliisque temperamento sanguineo, & habitu corporis obesiori præditis, uti mores, & animi indoles ad otium, mollitiem, & hebitudinem inclinarent, ità *lien* semper *coloris rubicundi*, & sanguine, uti *hepar*, florido repletus fuerit; hinc concludit, in his, *lienem* uti partes genitales ante pubertatem, aut in elumbis, minùs officio suo fungi; è contra verò, quandoquidem in *viris* circa mediam ætatem, præcipue in istis, qui sunt vultûs severi, & corporis gracilioris, uti solertiæ, sagacitatis, constantiæ ac fortitudinis indicia se produnt, ita *lien coloris lividi*, & sanguine, velut cænoso, imbutus reperiatur: hinc insuper arguit *sanguinem* in *liene*, velut conditorio, diutiùs asservatum, planè in fermentum abire, quo reliqua ejus massa subindè inspirata, subtilietur magis, ac spiritus acutiores in *regimine* tum *vitali*, tum *animali* progignat: supponit enim corpora nostra naturaliter humiditate nimiâ scatere, qua quidèm partium & viscerum plerorumque functiones plutimum hebetantur; at verò *lienem* massæ sanguinis communicare partes solidas, constantes, firmas, nec

facile

facilè dissipabiles; atque hæc denegare illam humiditatem, simulque aliquatenùs à sanguine & spiritibus illam mollitiem auferre, quæ in tenellâ ætate præpollet: eo fermè modo quo *Boreas, aut ventus orientalis* siccitate, & robore suarum partium, aerem ventilans, & intimè penetrans, aeri & corporibus nostris robur aspirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim, cum alibi prostant; non opus erit hoc in loco repetere: attamen amplius annotare liber, quod in corporibus animalium ex *elementorum quipario* conflatis, uti *spiritus* cæteris præpollere debent: ita quidem, isti viscosa *sulphurea*, & *aquæ*, humiditate irretiti, præpediuntur adeò, ut sæpe vires suas vegetè satis exercere nequeunt; hinc particulæ *salinæ*, utpote plurimum fermentiscibiles, ad hoc requiruntur, ut *corpuscula spirituosa* aliorum complexu semiobruta, ac sopita excitentur, ac in motûs libertatem vindicentur. Unde in nobis ipsis experimur, cum à sanguine nimis halituoso, *spiritus* hebescunt, à liquoribus aceteosis, uti primariò *vinis tenuibus* & pomaceo insigne juvamen præstari: hujusmodi enim remedia *spiritus* excutiunt, ac torporem quemvis excutiunt. Talem omnino *Cyclopius* virtutem à *liene* rectè se habente, erga *sanguinem* & *liquorem nervosum* jugiter exerceri, facilè credimus.

Cùm enim hoc viscus triplici vasorum genere instruatur, sc. *arterius* & *venis*, ac insuper magnis *nervorum plexibus*, fibrarumque nevearum texturâ consistissimâ; singulorum usus ad hunc modum dirimi censemus: nempè per *arterias* sanguis *Lieni* infertur, hinc fæculentias suas è sale fixo & materiâ terrestri conflatas, in meatus & porositates ejus deponit, atque istæ ibidem reconditæ, velut digestione quâdam in succum valdè fermentativum evehuntur: cujus item portio *sanguini* per *venas* reducendo, continuò permiscetur: adeoque tota ejus massa hujusmodi particulis fermentativis à *liene* inspiratur; à quibus eidem velut *austeritas* quædam, & *acumen*, cum motus vigore conciliatur; ita ut propterea, ipse *sanguis* vegetiùs in vasis feratur, etiam exinde *succus nervosus* è sanguine

sanguine procreatus, magis activus regimini animali suppeditetur: at verò haud tantum hoc ritu mediatè, & cruoris interventu, *Lienis virtus* fermentativa cerebrum & genus nervosum inspirat: veruntamen opinari licet, quòd hoc aliquatenus immediato *nervorum*, in *Liene* dispersorum, commeatu fiat: nam siquidem in hâc parte, *nervorum*, & *plexuum nerveorum*, *fibrarumque* ab iis ortarum, ingens satillitium Anatomia detexit, merito ambigitur quali usui inserviunt: Super hoc imprimis annotetur *ventriculum* & *lienem*, cum *cerebro* intima commercia habere; in tantū ut *Helmontius* in visceribus istis *animæ sedem* posuerit; hoc autem nullâ, quàm per *nervos prædictos*, commodiori viâ fieri possibile est; Quapropter hic merito suspicamur, non tantum *spiritus animales*, à metâ alterutrâ ad alteram internuncios esse; quin-etiam & *liquorem nervosum*, qui spirituum istorum tum *pabulo*, tum *vehiculo* est, modò à *cerebro* versus hæc viscera descendere, modò à *visceribus* hisce per *nervos* susceptum, versus ἐγκέφαλον perreptare: Cujusmodi *succus lienaris*, ad *Cerebrum* delatus, spiritus animales *exacuit*, eosdem segnes erigit, ac in motus pernices irritat: unde à *Liene*, *mentis acumen*, & *sagacitatem* proficisci vulgo fertur, & *Lienosi pro ingeniosis habentur*. Cæterùm probabile est, quod *passionum* ἴσημα, impetusque, à spiritibus *cerebri* incolis incepti, nervorum commeatu, in *lienem* feruntur; adeóq: spiritus inibi degentes patheticè afficiunt, & sanguinem illuc confluum in perturbationum fluctus exagitant: hinc enim aliquatenus procedit; quòd in irâ, tristitiâ, aliisque animi affectibus, juxta quod *Lienis* fermentum, plùs, aut minùs commotum, sanguini inspiratur, hujus liquor diversimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit *lienosis* a passione quâvis violentâ sinistri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri.

Circa *Lienis usum* his ita prælibatis in promptu erit, juxta hanc nostram *hypothesin*, symptomata pleraque ad affectionem hypochondriacam pertinentia, explicare, & singulorum rationes assignare: Si quando enim *Lien* in officio suo deficit. h. e. *Symptomatū hypochondriacorum rationes explicantur.*

cum sanguinis recrementa atrabilaria non secernit, nec in materiam fermentativam coquit, sicuti in pueris, aliisque temperamenti sanguinei, aut nimis phlegmatici crebrò evenire, modò observavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pinguescit; quin & sanguis debito segnior, intra vasa stagnare, aut saltem minùs vegetè circulari aptus est: è contra verò, cum *lienis* vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, *sanguis* proinde debito acrior, aut austerior factus, huc, illuc rapidè transcurrit, atque motuum anomalias concipit: quin & *succus nervosus* à rectâ crasi desciscens, spiritus animales copulâ heterogeneâ & explosivâ imbuit, eosque adeo, velut stimulis afficiens, in crebros spasmos irritat: ut non prorsus immeritò *lieni*, perperam habenti, plurima morborum genera imputantur: sunt autem *afficiendi rationes*, quibus *Lien* malè dispositus, passionis hypochondriacæ symptomata producit, aut saltem eorum ortui contribuit, potissimum hæ sequentes.

In producendis symptomatis Lienis influentia explicatur.

Sc. *primò* interdum accidit spongiosam lienis substantiam, à sanguinis fæce poris ejus nimis impactâ, ibidemque stagnante plurimum inferciri, ac obstrui; ut deinceps massæ sanguineæ recrementa, haud satis excipiat; quin eadem illuc delata, sed minimè suscepta, in *arteria cœliacæ* ramos propinquos regurgitent, unde statim in *ventriculi* membranas, *omentum mesenterium*, aliasque partes vicinas deferuntur, iisdemq; affigi solent; hinc viscerum istorum tonus in tantum labefactatur ut circa chyli coctionem debita munia haud ritè exequantur, & membranæ circumquaque consitæ, particulis heterogeneis, & irritativis plurimum imbutæ, siquidem fere continuò vellicantur, a *spasmis* hìc illic suscitatis, *doloribus vagis*, *contracturis*, *distentionibus*, & *flatuum proventui* graviter obnoxiæ fiant; propter hujusmodi sanguinis à liene obstructo regurgitationem, verisimile est pulsationem istam, quæ in hypochondriacis, subtus ventriculum sentitur, excitari.

2. Cùm sanguinis fæculentiæ, *Liene obstructo* excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum est, affixæ, sinistri hypochondrii affecti-

affectionem valetudinariam pariunt; at vero licet viscus illud, *succum atrabilarium* è cruore per arterias advectum satis excipiat, sæpe tamen eundem haud ritè coquit, verùm sale plurimùm exaltato, in humorem, nimis acidum, aut austerum, vel aliûs generis vitiosum pervertit; quo, cùm tota massa sanguinea, atque succi alibilis in sinu ejus contenti penus inficiuntur, seminii hypochondriaci fructus in toto corpore repullulant; sanguis indebitò effervescens, in quibusdam partibus impetuosiùs agitatur, simulque in aliis stagnare aptus est: hinc *lienosis* familiare est, statim a pastu, faciem rubescere, manuum volas incalescere, hypochondria æstuare, cordis oppressiones, atque pulsûs variationes insignes succedere: Cæterum particulis istis fermentativis è sanguine in partes solidas ubique translatis, dolores vagi hinc inde transcurrentes, & punctionum sensus, in plerisque corporis membris accientur: porro ab hoc cruoris inquinamento; siquidem massa ejus à temperie benignâ & balsamicâ in salsam, & tartaream mutatur; corporis habitus macilentus cum vultu lurido & obfusco inducitur.

3. E sanguine ita *lienis* culpâ depravato, etiam regimini animali, labes sæpenumero infertur; nam particulæ heterogeneæ & spasmodicæ non rarò in *cerebrum*, indeque in *nervosum genus* suffunduntur; ita ut spiritus animales in utrâque provinciâ degentes, varias anomalias concipiant: propter noxam τῷ ἐγκεφάλῳ impressam, hypochondriaci variis phantasmatis, & cogitationum mole, fluctuationibusque tentari solent: insuper iis crebræ vertigines, scotomiæ, cephalalgiæ, & non rarò affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica è capite in nervosum genus prolabitur, affectiones spasmodicæ, in plerisque corporis partibus, potissimum verò circa *præcordia*, ac imi *ventris viscera* excitantur: cùm enim spiritus, intra *nervos*, qui partes istas respiciunt, scatentes, propter animi affectus, valdè perturbantur, particulæ spasmodicæ istos ductus promptiùs subeunt, illisque spiritibus diathesin convulsivam faciliùs imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante *Cerebro* transmissam, partimque ob noxam

à *liene* (uti ostensum est) immediatè communicatam *cordis palpitatio, tremor,* & *frequens deliquium, pectoris constrictiones, respirationis impedimenta, stomachi dolor, rugitus, vomitus,* & multa alia in istis visceribus accidentia, *hypochondriacis* contingunt.

4. Præter hujusmodi inordinationes, quæ *sanguinis trajectu* à *Liene* in *humores* & *partes solidas*, ipsumque *cerebrum*, & *nervosum genus*, derivari solent; sunt & alia præterea mala, quæ ab hoc *viscere*, etiam *nervorum commeatu*, exoriri videntur: quippe cùm eorum propagines extremæ, ipsæque fibræ nerveæ visceribus intertextæ, extimis suis osculis humorem quendam imbibere, ipsumque nonnunquam sursum convehere ostendimus; summè probabile est, *fibras nerveas lieni* dispertitas (quarum prout modò innuitur ingens satellitium est) succum ejus acerrimum suscipere, qui ductus nerveos altiùs perreptans, motuum convulsivorum causa existat: Revera quòd inter *cerebrum*, & *Lienem* tam intima commercia habentur, nimirum longè citiùs, quàm quæ per *sanguinis* ambages fieri possint, opinari liceat, *nervos paris vagi* & *intercostalis*, proximam commeatûs viam esse, quâ hæ partes invicem communicant, ac sese mutuò afficiunt. Videtur enim quòd cùm *atra bilis* in *liene*, aut sponte turgescit, vel à causâ quâdam evidenti commovetur, particulæ ejus, fibras nerveas, eidem densissimè distributas, subeunt, quæ spiritus animales in iis scatentes perturbant, inque explosiones, aut saltem ἅπλειας quasdam adigunt; dein spiritus ita perturbati, proximos, illique alios afficiunt; donec continuatâ ipsorum serie, passio intra *lienem* incepta, usque ad *cerebrum* propagetur, ibidemphantasmata inordinata qualia *hypochondriacis* accidunt, producit: etiam vice versâ, cum gravis animi affectus intra cerebrum occasionaliter excitatus, spiritus ejus incolas molestat; impressio phantasiæ oblata, spirituum intra nervos *paris vagi* & *intercostalis* consitorum serie, & affectione successivâ, usq; ad *Lienem* perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viscere isto, tum in totâ vicinâ, fibrarum, & membranarum

membranarum ſpaſmos ciet; & inſuper ſanguinem in fluxus & refluxus, variaſque æſtuationes cogit; quin & ſpirituum perturbationes, in cerebrum reflectit. Ab hujuſmodi reciprocâ *cerebri*, & *Lienis* affectione accidit, quòd *hypochondriaci* adeò ſunt irrequeti, inſtabiles, & propoſito quovis fluctuantes, quasì juxta Poëtam, *decem animi in iis unà certarent.*

Vir quidam *Illuſtris*, temperamenti melancholici, & ſemper pro *lienoſo* habitus, de *dolore*, & *inflatione hypochondrii ſiniſtri*, *crebro rugitu*, *ructu acido*, nec non de *tremore cordis*, *aſſiduâ vertigine*, *nimiis vigiliis*, & *phantaſiâ perturbatâ* plurimum conqueſtus erat: circa trigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, morbo ingraveſcente, ſomnum ægrè, ac raro admodum capeſſere, noctu & interdiu cogitationum æſtu, & fluctuatione moleſtari, res omnes, ac perſonas ſuſpectas habere, & objecta quævis valde pertimeſcere cepit: præcordia plurimum conſtringi, & coarctari, atque in imum ſubſidere videbantur, quaſi cor ipſum uſque in ventrem deprimeretur, quo ſymptomate urgente, valde mæſtus, & animo dejectus evaſit: poſtea tamen, remittentibus iſtis animi affectibus, unà cor paululum elevari; ſimulque præcordia relaxari, & dilatari perſentiebat: porro dolores, & contractiones circa viſcerum, ac membrorum muſculos variè excitatos, & huc, illuc diſcurrentes creberrimè ſuſtinebat.

Quoad *morbi naturam*, facilè conſtat, affectionem hanc ejuſmodi eſſe, quæ vulgò *hypochondriaca* appellatur; quod vero ſpectat ad ſymptomatum admirandorum cauſas, ſupponere licet, ſanguinis maſſam degenerem, & fæculentiis atrabilariis refertam recrementa ſua aduſta *capiti* continuò ſuggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans, acris, & ſpiritibus improportionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat, porro cùm à *capite*, in *nervos paris vagi*, & *intercoſtalis* hæc labes præcipuè derivatur, cerebrum, & præcordia noxam indè ſuſcitatam quam maximè luunt. Quod autem ſanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viſcus perpetram *Obſervatio. 1.*

ram habens, fæculentias atrabilarias à sanguine non rectè secernit, quinimò & excrementa quæcunque ab illo suscipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata cruori remandat, poindéque massam ejus plurimum inquinet, dyscrasiâ acetosâ & planè vitriolicâ imbuat.

Obvium est intelligere, symptomata isthæc, *caput* molestantia, sc. *vigilias* nimias, *vertiginem*, *phantasiam perturbatam*, cum multis aliis a particulis heterogeneis, è *sanguine* in *cerebrum* suffusis procedere: Quoad istam pectoris *angustiam*, & *cordis subsidentiam*, cum insigni metu, & tristitiâ, opinari licet fibras nerveas *cordi*, ac imprimis, *pericardio* insertas, in spasmos, & corrugationes actas, partes istas constringere, & deorsum convellere; quapropter in toto pectore, velut constrictio quædam sentitur, & cor ipsum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita constrictis, & depressis, sanguis intra cordis sinus sistitur, ac velut stagnare cogitur, *anima* tum *vitalis*, tum *sensitiva* à solitâ expansione, & irradiatione plurimum inhibetur, proindeq; à *systasi* ejus diminutâ, & decurtatâ, immanes isti *metus*, & *tristitiæ* affectus oriuntur; cùm vero, spasmis remittentibus, ista *cordis*, & appendicis ejus constrictio relaxatur, etiam *anima*, velut flamma amplius expansa, passionum istarum catenas paululum excutere nititur. Pro *curatione* istius affectionis, quùm plurima remedia, & administrationes medicas à longo tempore usurparat, sine magno tamen fructu; demum *aquarum acidularum* usu aliquantulum sublevatus, & exinde sensim meliùs habens a gravioribus istis symptomatis immunis evasit, usque tamen *affectui hypochondriaco obnoxius degit.*

2. *Observatio.* *Juvenis* quidam *Academicus*, temperamenti originaliter sanguinei, [illegible] vultûs floridi, indolis benignæ, ac mitis, propter studia immodica, & intempestiva, interim exercitio, & victûs ratione prorsus neglectis, *lienis obstructionem*, aliamve istius visceris affectionem morbidam contraxerat: quippe aderat sinistri hypochondrii inflatio, & tumor, cum dolore gravativo fere continuo ipsum infestante, cætera satis sanus habebatur

batur. Postquam hujusmodi affectu sesquiannum circiter laboraſſet, *de crebrâ vertigine, oculorum obfuſcatione, mentis inquietudine*, & de *somno perturbato* queri cepit: quæ symptomata, tunc obvium fuit, vaporibus à liene elevatis imputare: deinceps verò *tremor cordis*, cum frequenti *ſpirituum deliquio, hypochondrii pulſatio*, ac tandem *dolores* & *contractiones* in membris exterioribus, cum *crebro ſtupore*, & *formicationis ſenſu* huc illuc excurrentibus, ſuccedebant; denique ut malorum *Iliade* correptus, contra genium ſuum, nativamque indolem valde *hypochondriacus* evaſerit.

Ut caſus hujuſce *pathologiam* verbo expediam, ſatis hìc conſtare videtur *Lienem* in *vitio primum* fuiſſe; cujus culpâ, cùm maſſa ſanguinea depraveretur, exinde labes in humorem cerebrum, & nervoſum genus irrigantem ſerpens, eumque inquinans, ſymptomata prædicta ſpaſmodica inducebat.

Medendi methodus contra affectiones hypochondriacas

Methodus Therapeutica contra *affectiones hypochondriacas* adhibenda, indicationes potiſſimum has quatuor generales appetit, ſc. 1. *Imprimis* ut *curationis impedimenta tollantur*; cujuſmodi intentio primarum viarum purgationem, & cuſtodiam præcipuè reſpicit. *Secundo* innitendum erit, ut *lienis obſtructiones, aliæve inordinationes corrigantur*. *Tertio* ut *maſſa ſanguineæ* tum *recrementa expurgentur*, tum *debita craſis reſtituatur*. *Quarto* denique ut *cerebri, & nervoſi generis*, nec non *humoris irrigui*, ac *ſpirituum incolarum enormitates*, ſanguinis, ac lienis culpâ contractæ, *emendentur, aboleanturve*. Cùm ſimul in plures, aut omnes hoſce ſcopos collimandum fuerit, tempora idonea eligantur, quibus ſingulis propoſitis, abſque cæterorum incommodo, aut neglectu ſatisfiat.

1. Quoad *primam indicationem*, cùm ingens materiæ crudæ, aut aduſtæ ſaburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejuſque fermentum variè perverti ſolet, contra hæc cujuſque generis mala cum idoneis remediis tempeſtivè occurratur; itaque blandæ, & lenes evacuationes, & per *vomitum*, ſi facilè ſuccedat; & per *feceſſum* adhiberi debent: quibus ſtomachus contenta ſua facilè ſurſum ejicit,

ejicit, suadeo ut semel intrà mensem, assumpto *liquore scillitico*, aut *sale vitrioli*, atque cerevisiâ lacteatâ, aut aquâ tepida copiosè epotâ, *vomitus* crebrâ vice provocetur; intermedio tempore *purgatio lenis*, & tantum [illegible] sæpius instituatur: in hunc finem *pilulæ Tartareæ Bontii*, aut *stomach.* cum *gum.* vel *extractum nostrum solutivum* ex usu esse poterint: ℞. *Sennæ opt.* ℥j. *Rhabarbari* ℥vj. *Epithymi* ℥iij. *Santali Citrini* ℥ij. *salis Absinthii* ℥ij. *Spicæ Celticæ* ℥j. *incisa & contusa digerantur in vini albi & aq. Fumariæ an.* ℥x. *per horas* 48. *colatura clara evaporetur leni balnei calore ad consistentiam extracti addendo circa finem pulv. Sennæ Rhabarbari & Cremoris Tartari an.* ℥ij. *terantur simul in mortario vitreo redigendo in consistentiam pilularum dosis* ℥ſ. *ad* ℈ij. *vel* ℥j. remedia *ventriculi tonum*, ac *fermentum* spectantia, cùm multiplicia, ac diversimoda fuerint; ex iis cujusque ventriculi crasi maximè accommoda seligantur, namque huic *amara*, illi *salsa*, alteri *acida*, aut forsan *acria* meliùs competunt. Ex hujusmodi medicamentorum (quæ vulgò *digestiva* appellantur) censu, sunt, *Elixir proprietatis*, *Tinctura Sacra*, *pulvis Ari compositus*, *sal Absynthii*, *cremor Tartari*, *Tartara vitriolatus*, *vitriolum Martis* cum multis aliis. Præter hæc remedia interna, etiam externæ applicationes, non rarò juvamen conferunt: quippe stomacho malè affecto, *fotus* ex *vino albo* cum *absynthio*, *centaurio*, *aliisque plantis amaris incoctis*, etiam *linimenta*, aut *emplastra* sæpe opem præstant: de quibus non opus erit particulatim disserere, ipsorumque medicamentorum formulas præscribere.

2da *Indicatio Lienis vitia emendare instituens* (sive nimirum eadem, obstructio, sive tumor, aut dolor, vel simplex dyscrasia, fuerint) per *remedia* tum *interna*, tum *externa* perfici, aut saltem tentari solet: Quæ prioris generis sunt, cum istis tertio in loco indicatis (quibus sc. sanguinis depuratio intenditur,) coincidunt, quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lieni importatur, aut effertur, sanguinis commeatu fiat, tum *laticis* hujus, tum *visceris* istius anomaliæ, opere sociali, conjunctis medicamentorum viribus sanari debent; quo ritu mox

ostendetur

oſtendetur; interim applicationes quædam externæ ſub formâ *emplaſtri*, aut *linimenti*, aut *fotûs* lienis corpus propiùs, & immediatius reſpiciunt, & non rarò juvamen inſigne conferunt, quatenus nimirum tumores diſcutiunt, fæculentias atrabilarias inibi ſtagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugationes, & affectiones ſpaſmodicas ſedant, ac compeſcunt. Hujuſmodi medicamentorum exteriorum copia ingens paſſim apud Authores proſtat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diverſas patientis conſtitutiones inſtitui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. *Remedia tertio in loco* indicata, quæ nempe *ſanguinis dyſcraſias* lienis vitio contractas deponunt, ſimulque primariam *lienis* culpam eluunt, multiplicia, ac diverſi generis, & moris exiſtunt; quorum delectus juxta variam hujus, ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia ſunt *compoſitiora*, juxta Medici præſcriptum paranda, prout *Electuaria*, *pulveres*, *apozemata*, *tincturæ*, *infuſiones*, & ſimilia; alia ſunt *ſimpliciora*, prout *ſerum lactis*, *lac aſininum*, *aquæ acidulæ*, & *thermales*.

Duo ſunt præcipui ægrotantium caſus, quibus *remedia magiſtralia*, ſecundum eorum vires, & qualitates, accomodari debent: nempe aut *ſanguis eſt craſſus*, *ſubfrigidus*, & terreſtris cum *liene obſtructo*, qui *medicamenta calidiora*, *fermentantia*, ac imprimis *chalybeata* requirit; vel *ſanguis planè aduſtus*, ac *fervidus* ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria valde æſtuant in iiſque ſanguis, & vapores ebulliunt; in quo ſtatu *remedia* ſolum *temperata*, humorum ζέσιν immodicamque ζύμωσιν ſedantia indicantur, ubi *chalybeata* omnino fugienda ſunt.

Cum itaque *frigido ventriculo*, *ſanguinis*, *ac Lienis dyſcraſiæ*, etiam *frigidæ* acceſſerunt, juxta formulas ſequentes præſcribere ſoleo.

℞. *Trochiſc. de Rhabarbaro*, *pulv. rad. ari*, *cort. Winterani an.* ʒij. *rad. ſerpentariæ Virginianæ*, *contrayervæ*, *diatrion ſantalon*, *oculor. cancri an.* ʒi, *extracti Gentianæ*, *Centaurii an.* ʒi. ſ.

Ammoniaci solut. in aq. lumbricorum q. s. f. massa pilularis. Capiat quatuor pilulas mane, & horâ quarta p. m. superbibendo haustulum vini Absynthitis, vel chalybeati, cum exercitio moderato.

Vel ℞. *Conserv. flavedinis Aurantii, Limonii an.* ʒiij, *Myrobalanor. condit.* n° ij, *spec. Aromatici rosat. cort. Winterani an.* ʒij, *salis Absynthii* ʒij, *Vitrioli Martis* ʒi (*vel Chalybis præparat.* ʒiij) *cum s. q. syr. è corticibus Citri f. Electuarium. Capiat bis in die superbibendo haustum vini absynthitis, vel infusionis corticis vel flor. Tamarisci.*

Quibus medicamenta non nisi in formâ eleganti, & mole perexiguâ placent, *tincturas Antimonii, è coralliis*, etiam è *chalybe* cum *spiritu* vini (corpore prius per propria menstrua soluto, & ad calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin & *spiritus fuliginis*, item *sanguinis*, aut *C. Cervi ad gtt.* 12. *plus minus* bis in die cum liquore appropriato sumendos, commodo insigni, supra quodvis aliud medicamentum cessisse novi: porro potus assiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex *infusione foliorum Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod si *affectioni hypochondriacæ sanguinis fervor*, & nimia ζέσις, cum *lienis æstu*, & mentis inquietudine conjungitur,

℞. *Conservæ fructûs Cynosbati* ʒvj, (*vel flor. Tamarisci, & foliorum Lujulæ an.* ʒiij) *spec. diarrhodon Abbatis, Confectionis Alchermes an.* ʒi, *Eboris pulv.* ʒi. s. *margarit.* ʒ s. *salis Tamarisci, absynthii an* ʒi. *c. f. q. syr. acetositatis citri, vel caryophyllor. f. Opiata Capiat bis in die, qu. nucis muschat.*

℞. *Eboris pulv.* ʒij, *margarit. pulv.* ʒi, *spec. diarrhod. Abbatis, Diamargarit: frigid. an* ʒi. s. *f. pulvis subtilis, adde sacchari albissimi solut. in aq. Melissæ, & ad tabulat. coct.* ʒvj. *f. a. f. Tabulæ. sumat.* ʒi. s. *ad* ʒij. *bis in die.* His, aliisve hujus farinæ medicamentis adjungatur usus *aquarum acidular.* quæ quidem in altero, immo in quibusvis *melancholiæ hypochondriacæ* casibus, fere semper cum fructu sumuntur. Defectu illarum *aquar. nostræ acidulæ artificiales* bene substituantur; quin & *serum lactis*,

& ſi Atrophia notabilis adfuerit, *lac aſininum* quotidie ſumatur.

Præter hæc remedia *interna*, aliaſque applicationes *externas* ſupra citatas, *phlebotomia*, aut *ſanguinis è venis ſedalibus hirudinum ſuctu detractio*, in crebro ſit uſu: quin & *venam ſalvatellam*, juxta veterum præſcripta nonnunquam ſecare conveniat: Porro *cauteria*, aut *fontanellæ*, quæ ſanguinis aduſti recrementa foras continuò derivent, & paulatim excernant, fere nulli non, commodo eſſe ſolent.

4. *Quarta indicatio, cerebri, ac nervoſi generis affectiones*, ſive ſymptomata ſpaſmodica prioribus ἐπιγινόμενα reſpiciens, rarò per ſe, ac ſeorſim ab aliis in uſu venit, quin remedia huic ſcopo deſtinata, cum ſupradictis complicentur. *Liquores ſale volatili*, aut *Armoniaco præditi*; prout *Sp. C. Cervi*, *Fuliginis* huic *intentioni*, ſimulque non raro cæteris modò citatis adprimè conveniunt; quapropter talia remedia, niſi quiddam contraindicat, opportunâ horâ quotidie exhibeantur. Porro cum *aq: acidulæ* bibuntur, *tabulæ*, aut *pilulæ*, quales ſupra ad affectiones ſpaſmodicas præſcribuntur, ſaltem bis in die capiantur. In *crebrâ vertigine*, & *ſcotomiâ*, nec non in *cordis paſſionibus*, *ſpirituum diliquiis*, cum *timore*, & *mortis* quaſi jamjam imminentis *metu*, à *medicamentorum chalybeatorum* uſu inſigne juvamen ſæpius collatum novi.

Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur.

Quandoquidem hìc mentio incidit de *medicamentis chalybeatis*, operæ pretium videtur inquirere in varias eorum præparationes, & propterea in diverſimodos, quos in corpore humano producere ſolent, effectus; hinc ut conſtet, quâ ratione, & ob quos reſpectus, hæc aut illa *ferri* præparata nonnullis *hypochondriacis* inſigniter proſint, atque aliis plurimùm obſint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & operatio à concreti particulis vario modo reſolutis, explicatis, & in actum exertis dependet: Enimvero *Chalybs*, ſive *ferrum* potiſſimùm conſtat ex *ſale*, *ſulphure*, & *terrâ*; *ſpiritu*, & *aquâ* tenuiter admodum dotatur: priorum verò elementorum particulæ, præ-

ſertim *ſulphureæ*, ac *ſalinæ* in mixto, unà cum *terrâ* combinatæ, *fixæ* prorſus ac inertes manent; verùm *ſolutæ*, ac ab invicem *divulſæ* [illegible] valde efficacis exiſtunt.

Prædictæ particulæ *duplici modo* diſſolvuntur, & in actûs libertatem vindicantur, ſc. vel ab *arte* dum medicamenta parantur, vel à *naturâ* poſtquam intus aſſumuntur; corpus enim metallicum à ventriculi fermento, non ſecus ac à menſtruo chymico corrodi, ac ſolvi ſolet: ſingulas utriuſque ſpecies, & fiendi modos perpendamus, ut conſtet qualis alteratio *medicamento ferrato inter* præparandum imprimitur, & quales effectus quodlibet ejus præparatum, *corpori humano* imprimit.

Simpliciſſimus *ferri* parandi modus, eſt corporis ejus in *partes* exiguas *integrales*, per *limaturam* diviſio; quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuſcula tum *ſulphurea*, tum *ſalina* inter ſe, cumque aliis *terreſtribus* combinata. *Limatura ferri* intus ſumpta à ventriculi fermento, tanquam à menſtruo acido diſſolvitur; cujus indicia ſunt tum ructus ſulphureus, & niodoroſus, velut à comeſtis ovis ad duritiem coctis, tum excrementi ſtercoracei nigredo: à *chalybe* intra coctionis viſcera diſſoluto, particulæ activæ tum *ſulphureæ*, tum *ſalinæ* copioſè exiliunt, atque ſucco nutritio involutæ in ſanguinem evehuntur; quæ cum diverſâ pollent virtute, non rarò utræque velut junctis viribus, in ægroti commodum conſpirant. Corpuſcula *ſulphurea* ſanguini illata, ipſi novum, ac uberius *ſulphuris* penum addunt; propterea ut maſſa ejus, ſi antea pauperior, & effæta fuerit, intra vaſa vegetiùs fermenteſcat, & ulteriùs in corde accenſa calorem magis intenſum, quin & colorem ſaturatiorem acquirat: Ita namque obſervare eſt, de pleriſque *Leucophlegmatiâ*, *picâ*, & *malaciâ* affectis, vultus palleſcit, ſanguis frigidus, & aquoſus exiſtit, a *chalybis* autem uſu brevi vultus floridior, *cruor* tincturâ, & calore intenſioribus imbuatur: porro à *limaturâ ferri* in ventriculo ſolutâ, etiam *particulæ ſalinæ* efferuntur, & non rarò tum in partes ſolidas, tum in humores uberem fructum erogant; nam

iſtæ

istæ siquidem *naturæ* sunt *vitriolicæ*, & *stiptieæ*, viscerum fibras nimis laxas, & debilitatas astringunt, & corroborant, adeoque tonum præfractum restituunt: cæterum *particulæ istæ salinæ* sanguinis impetum inhibent, ab æstu nimio, spumeâque turgescentiâ reprimunt, & in æquabili circulatione retinent: Insuper (quæ maxima illarum virtus est) *arteriarum oscula* nimis *laxa*, aperta, & dehiscentia *contrahunt*, & *angustant*; proinde ut nec *serum*, nec *latex sanguineus* exudet, aut circuitûs filum abrumpat: Quapropter in *hydrope*, & *hæmorrhagiis*, remedia salinis ferri particulis imbuta, celeberrimi sunt usûs, & efficaciæ; plures enim morbi ab hâc causâ procedunt, in quantum arteriarum osculis nimis patentibus, & vasorum interstitiis supra modum laxatis, serum, aut latex sanguineus erumpit. Cujusmodi affectibus particulæ *chalybis vitriolicæ*, & vasa sanguifera, & fibras nerveas constringendo, & corrroborando sæpenumero medentur.

Ad hunc modum *limatura chalybis* intus assumpta *sanguini*, & *calcaria*, & *fræna* simul adjicere videtur. In quantum verò ab istiusmodi medicamento *incitatio* longè potentiùs exeritur quam *restrictio*; idcirco illis tantum, quorum sanguis valde crassus, & frigidus est, uti rusticis & valde robustis, exhiberi debet: in sanguine præfervido, & spirituoso, ac visceribus calidis, minimè convenit; porro in delicatulis, & tenerioris constitutionis hominibus periculum est, ne *chalybis* portiunculæ, cum satis dissolvi nequeant, tanquam *vitri ramenta*, viscerum membranis impinguntur, iisque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tormina lethalia producunt, quod reverà interdum accidisse novi.

2. Post *Limaturam ferri* proximus ejus parandi modus sit, *calcinando cum sulphure*, nempe *chalybis laminæ* intensissimè ignitæ, magdaleon *sulphuris* admovetur, ut metallum in globulos liquescat, qui denuo ad consumptionem *sulphuris* calcinati, ac mortario triti, in pulverem subtilem, qui eximii usûs est rediguntur. In hoc ferri præparato particulæ quædam *sulphureæ* exhalant, cujus indicium est, quòd *pulvis* hic, à

liquore

liquore acido affuso longe minus ebullit, aut incalescit, quam *ferri limatura*: attamen ab eodem ore assumpto, nidor sulphureus excitatur. Interim in præparato isto, *particulæ salinæ* nonnihil augeri videntur, novis à *sulphure flagrante* metallo accrescentibus; adeo ut utriusque generis particulæ activæ, nempe *sulphureæ*, ac *salinæ* fere ad æquilibrium accedunt: cumque hâc ratione medicamentum hoc, laxatâ metalli compage, minutissimè pulverisari possit, longè præstantioris usûs quàm *limatura ferri* evadit: In plerisque casibus ubi *chalybs* in substantiâ exhiberi debet, prout in *cachexiâ*, *picâ virginum*, & similibus hoc medicamento uti convenit.

3. Tertio in loco succedit, *chalybis præparatio cum aceto*; nempe *limatura chalybis*, toties irroratur cum aceto, & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hâc præparatione *particulæ sulphureæ* adhuc longè plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relictis; interim *salinæ*, propter alias ab aceto accrescentes, plurimum augentur, quæ cum *particulis terrenis* commiscentur: *pulvis hic chalybeatus* à liquore acido aspersо parum, aut vix omnino spumat, aut ebullit; etiam ore assumptus *nidorem sulphureum* vix ullum inducit; quare in expediendis viscerum obstructionibus, aut restituendo sanguinis fermento minùs conducit; nihilominus in calidiori constitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriacâ majori successu quàm superiora præparata exhiberi solet.

4. Succedit *ferri rubigo*, quæ *corporis metallici extractum*, sive *quinta essentia* esse videtur: quippe in excrescentiâ istâ, particulæ quædam cujusque generis, nempè *sulphureæ*, *salinæ*, & *terrenæ* à totius compage solutæ, inter se combinantur, & *novum* quasi *mixtum* magis subtile, & defæcatum constituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores residunt *sulphuris* particulæ, idcirco non adeo potenter sanguinem fermentat, aut viscerum obstructiones reserat, uti *chalybs* cum *sulphure præparatus*, attamen in calidioribus partium, aut humorum dyscrasiis, intentiones à *medicamento chalybeato* requisitas egregiè perficit.

Huic

Huic classi *nostra præparatio chalybis* jure accensetur; in quâ sc. *metalli* particulæ omnes à mixtionis vinculo laxatæ, unà continentur: quæ tamen (concreto priùs in pulverem redacto) in quovis latice, aut menstruo immediatè dissolvuntur. Hic *pulvis* intus sumptus, pari virtute ac *chalybs* cum *sulphure calcinatus* pollet; at menstruo, sive liquori, in quo dissolvitur, particulas *salinas*, seu *vitriolicas* potissimùm, ac ferè tantùm impertit, *sulphureis* avolantibus, & *terrenis* in fundo subsidentibus. Aquam communem hujus dissolutione impregnatam, vice *acidularum naturalium* in magnâ quantitate exhibere soleo, & non rarò cum optimo successu: porrò *vinum*, *cerevisiam*, *pomaceum*, *serum lactis*, aliosque liquores ab hoc pulvere dissoluto *medicatos* efficio, & propter varias intentiones iatricas sumendos præcipio. Hæc de *ferri præparatis*, in quibus particulæ elementares *cujusque generis*, in variâ licet proportione comprehenduntur: restant alia in quibus particulæ ferè tantùm *unius generis*, nempe *salinæ*, aut *terrestres*, cæteris, quoad maximam partem, propulsis, relinquuntur: cujusmodi imprimis sunt *vitriolum martis*, sive *sal chalybis*, & *crocus martis*.

5. Pro conficiendo *vitrioli martis* imprimis *metallum*, à *liquore* valde *acido*, & *corrosivo* exedi, & in partes elementares dissolvi solet: inter dissolvendum *particulæ salinæ menstrui*, aliis *ferri salinis* impinguntur, iisque intime combinantur, reliquis interim *sulphureis*, ac *terrenis* sepositis, & à consortio exclusis; dein aquâ communi solutioni isti affusâ, *sales utriusque generis combinati* à liquore imbibuntur, eoque demum filtrato, & evaporato, in *chrystallos* rediguntur: Hujusmodi *salificatio* succedit, sive cum *spiritu vitrioli*, *oleo sulphuris*, *aquâ stygiâ*, *aliisve stagmatis* mineralium stillatitiis proceditur: Quinimo *sal armoniacus* tantùm deliquio solutus *ferrum* eodem ritu dissolvit, & ad *chrystallandum* disponit.

Sal martis ita præparatus, saporem subdulcem, cum asperâ quâdam stipticitate refert, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut à *cuperosâ viridi* haud multum differre videatur: Intus pro medicinâ sumptus, humores aliquatenus fermentat, atque

atque fibras nervosas potentiùs constringit: in *cachexiis*, *frigidis*, & *phlegmaticis*, quoniam nullæ exeruntur *sulphuris* particulæ, hoc medicamen minùs convenit: in calidioribus viscerum dyscrasiis, cum *sulphuris* adusti prædominio; nec non in sanguinis, & succi nervosi effervescentiis vagis, scorbuticis, & inæqualibus, illud per se, aut cum aliis remediis stimuli vice admixtum non rarò cum fructu adhibetur: attamen in constitutionibus tenerioribus, periculum est ne ab acrimoniâ ejus, & constrictione nimiâ, ventriculi tonus, & fibræ lædantur.

6. Ultimo in loco succedit *crocus martis astringens*, per diuturnam ab igne calcinationem paratus: sc. *ferri limatura*, *scoriæ*, aut *laminæ* in fornacis reverberio ita collocentur, ut à flammâ intensâ continuò lambantur: *Limatura* hoc modo igni nudo exposita, primùm aliquatenus rubescet, ac in glomeres duriusculos concrescet; post tres autem vel quatuor dies, subitò in acervum altiorem intumescens, summè levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantissimi evadet: In hoc *præparato particulæ sulphureæ*, & *salinæ*, dum vi ignis à concreto abigi incipiunt, se mutuò apprehendunt, adeoque invicem combinatæ in *glomeres* accrescunt; postea tamen particulis istis tum *salinis*, tum *sulphureis* penitus profligatis *igneisq*; in eorum loco succedentibus, tota massa mole intumescens, & velut spongiosa facta, levissima evadit.

Medicamentum ita *paratum* in quibusdam casibus, usûs egregii, & nulli è *chalybeatis* secundi existit; nimirùm in omni *seri*, ac *sanguinis extravasatione*, aut *eruptione nimiâ*, prout in *hæmorrhagiis* externis, internisve, in *diarrhœâ*, *diabete*, in *catarrho* vehementi, etiam in *ascite*, aut *hydrope* incipiente nihil hoc remedio præstantius novi: hoc etiam nuper, à Celeberrimo, & exercitatissimo apud nostrates Medico summe comprobatum audivi: De quo tamen medicamine, siquidem illud *particulis*, tum *salinis*, tum *sulphureis* prorsus destitutum, fere solummodo *terrenis igneisque* inclusis constat, valde ambigitur, quâ facultate operatur, & effectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic plusquam,

quam, ac in *vitrioli, aliorumq; mineralium* igne intensissimo destillatorum, *capite mortuo*, aut *terrâ damnatâ* superesse. Circa hæc, ut conjectari liceret; videtur imprimis, quòd huic *præparato* activitas quædam, quâ sese exerit, & virtutes suas, sive obstructiones reserandi, sive vasa fibrasque viscerum nerveas constringendi, explicat, à *particulis igneis terræ fixissimæ* inclusis, ab iisque intra corpus, erumpentibus debeatur: attamen potissima juvandi ratio in eo consistat, quòd *particulæ terrestres salinaris* (quibus arctissimè tenebantur) prorsus orbatæ, iisdem, aut similibus reuniri avidissimè expetunt: quapropter iste *crocus martis* corporibus nostris immersus, *sales* quoscunque obvios sibi arripit, ac intimè devincit, adeoque dum particulas salinas quamplurimas velut spongia absorbet multas enormitates à *salium fluore* potissimum abortas tollit. Sub hac ratione *C. Cervi* ustum, *spodium*, & *Antimonium diaphoreticum* si quando juvamen præstant, virtutes suas exerunt.

CAP. XII.

De *Tussi*, ac *Asthmate Convulsivis*.

Tussis mere Convulsivæ exemplum.

TVssim aliquando, sine magno *pulmonum* vitio, propter materiam morbificam, *nervis pneumonicis* illapsam, excitari, *historia* superiùs allata clarè indicat: ubi nimirum refertur, in *casu nobilis Puellæ*, paroxysmis convulsivis, ac insuper vertigine gravi, & continuâ laborantis; quòd cum, ex Medici præscripto, fotus ex decocto cephalico, capiti adhiberetur, illico *Scotomia* cessaret, inque vicem ejus, *tussis inanis* sine ullo sputo, sed dies & noctes ferè perpetuò molesta, succederet: quod proculdubio contigit, ob materiem spasmodicam, à *Cerebro* in *nervorum* origines depulsam: Hujusmodi exempla, *tussis* merè *Convulsivæ* in *Adultioribus* rariùs occurrunt, ut affectum huic similem haud sæpius viderim: attamen

Hic affectus in pueris satis frequens.

usitatum est, in *pueris* (quandoque etiam novi in viris) *tussim* à colluvie serosâ pulmones inundante exoriri; quæ cum primò *simplex*, & *moderata* fuerat, posteà *vehemens*, & *convulsiva* evadet; ita nimirum ut inter tussiendum, *diaphragmate* sursum contracto, ac in *systole* longiori, aut creberrimè repetitâ, detento, pulmones valdè coarctati, in motu suo plurimùm inhibeantur; interim ob respirationem impeditam, & sanguinem intra præcordia cohibitum, proindeque in aliis locis stagnantem, labotantes suffocari periclitentur, & non rarò vultum lividum, aut cadaverosum acquirant. Cæterum in hoc casu, præter *spasmos* cum tussiendi impetu, circa *præcordia* excitatos, non rarò etiam *ventriculus* in consensum adductus, quicquid sinu suo continetur, vomitu rejicit: quin & novi, in quibusdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum subinde in alias partes grassatum, *motus convulsivos* in *facie*, *oculis*, ac *artubus* excitasse, ac demum lethalem evasisse. Hujusmodi *tussis convulsiva*, inter pueros valdè frequens est; & quibusdam annis ita plurimos corripit, ut planè epidemica videatur; ubi radices egit, difficulter admodum remediis sanatur, quin sæpiùs diu protracta, vix aliter nisi ab immutato anni statu curari solet.

Ejus Ætiologia.

Si prædicti affectus *causæ* inquirantur, obvium erit, *procatarxin* ejus, ad serosi humoris in massâ sanguineâ, & aliquatenus in toto corpore redundantiam referre; cujus materiæ portio quædam, *arteriarum osculis* in *pulmones* exudans, tussim ordinariam creat; posteà cum serosa colluvies, adhuc in sanguine exuberans, & particulis spasmodicis referta, etiam intra *caput* aggereretur, eadem *nervos pneumonicos* subiens, *tussim simplicem*, in convulsivam adauget: cum enim hi *nervi* circa extremitates suas priùs irritati, supra modum exerceantur, illi propterea materiam spasmodicam, juxta principia sua depositam, facilius imbibunt: cumque adeò demum, binis in locis, sc. *capite* & *caudâ*, atque ob *duas distinctas causas*, sc. a *spirituum* tum *irritatione*, tum *explosione* in motus irregulares adigerentur, nihil mirum est si *tussis* primo *communis*, posteà in malum

malum morem evecta, adeó immanis & ſpaſmus evadat: porrò cum interdum accidit, eandem materiam in capite aggeſtam, nervos quoſdam alios ſubire; propterea *tuſſi convulſivæ*, aliuſmodi *pathemata ſpaſmodica* non rarò ſuperveniunt.

Oſtenſo ad hunc modum, quòd *tuſſis* neque ſolummodò, neque ſemper *pulmonum vitio*, ſed interdum à cauſâ ſpaſmodicâ ſolitaria; ſæpius tamen ab hâc, affectioni pneumonicæ ſuper-inductâ, oriatur; etiam de *pathemate* quodam alio *Thoracico*, ſc. *Aſthmate*, fere idem pronunciare non dubitemus: nam ſive hic *morbus continuus*, ſive *periodicus* fuerit; in utroque caſu ſymptoma præcipue urgens eſt *reſpiratio difficilis*; quæ quidem propterea excitari videtur, quia pulmones nimis inflati, & diſtenti Thoracis cavitatem valde implent, nec uti par eſt, per vices ſubſident; hinc ſpiritus intus manens haud libere ſatis emitti; neque reverà aer recens ob ſpatium priùs oppletum, facilè introduci poteſt: dum *pulmones in diaſtole* continuâ, aut parum remiſſâ, ità diutius detinentur, ſæpenumerò *diaphragma*, contra morem ſuum, in *ſyſtolen* violentam urgetur, atque ſurſum contractum, *pulmones* magis, magiſque elevare, eorumque ſubſidentiæ contraniti ſolet; quo fit ut reſpiratio adhuc difficilior, & plus laborioſa exiſtat.

Aſthma convulſivum.

Quandoque à pulmonibus una ac nervis affectis dependet.

Hujuſmodi *dyſpnœæ* affectionem, quandoque *pulmonum* vitio accidere, facilè credimus; quoniam *ανατομία anatomica* plane detexit; nam ſi *colluvies ſeroſa* ingens, in *Thorace* depoſita, *pulmones* plurimùm infercit, illorumque poros omnes, & meatus in tantum obſtruit ut ſanguis in circuitu impeditus, vaſa pneumonica haud libere pertranſeat: propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore *anheloſi* fiunt: deinde quoties ſanguis ab exercitio, aut calore lecti, plus incaleſcens, & rarefactus, pro circulatione ſuâ intra pulmones ſpatium amplius requirit; tunc ſtatim à tali occaſione, *reſpiratio creberrima*, ſive *paroxyſmus Aſthmaticus* ciętur: ſi præter hanc morbidam pectoris diatheſin, etiam maſſa ſanguinea latice ſeroſo abundans, ſubitis fluxionibus, & ſeri efferveſcentiis apta fuerit; hinc etiam, ob violentum ſeri efferveſcentis in pulmones prius

obstructos, & valdè oppletos incursum, non rarò istius morbi insultus graviores, & penè suffocativi eveniunt. Porrò interdum præter *Asthmatis* radices, uti dictum est, circa præcordia defixas: ejusdem morbi germina quædam ab ἐγκαθέλω pullulantia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores *dyspnœæ* fructus producunt: Nam siquidem, *pulmonibus* sero oppletis, ejusdem amplius in sanguine redundantis, quantitas alia, particulis spasmodicis imbuta, *capiti* suffundatur, eadem *nervos pneumonicos* promptiùs quàm alios subiens, *Asthma Thoracicum* prius *simplex*, & *moderatum*, *periodicè vehemens*, & *convulsivum* efficit.

Hujusmodi affectuum, sc. *dyspnœæ*, *pulmonum vitio singulari*, ac *socio* excitatæ, *instantiæ*, & *exempla* quamplurima observationi nostræ constiterunt, ac etiamnum ferè quotidiè eveniunt. Nihil enim usitatius, quàm *tussi inveteratâ*, *aliàsve* malâ pulmonum diathesi laborantes, demum *hydrope*, aut *scorbuto* accedente, *Asthmaticos* fieri: nempe cum sanguis, longe impurior factus, fæculentias serosas etiam in *capite* deponit, hæ *nervos pneumonicos*, utpote debiliores, & juxta extremitates suas crebrò irritatos, promptiùs, & quidem facilius quam alios subeunt, inque iis *dyspneæ spasmodicæ* materiem congerunt.

Asthma interdum mere convulsivum à nervis solummodo affectis procedit.

Porrò interdùm observavi, *graves Asthmatis paroxysmos*, sine quâvis notabili *pulmonum* labe accidisse; revera ut putaverim, hunc *morbum* aliquandò esse *merè convulsivum*, ejusque insultus, solummodò excitari, quoniam *serosâ colluvies*, particulis explosivis referta, *nervos*, pulmonum diastolen perficientes, subiens, spiritibus ibidem scatentibus accrevit; quibus postea ob *plenitudinem*, vel *irritationem* confertim, & aliquandiu *elisis*, *pulmones* velut rigidi & inflati detinentur, ut neque ἐκπνοῆς neq; εἰσπνοῆς munia exequi possint: *paroxysmo* autem finito, quin etiam priusquam incipitur, *respiratio libera* & æqualis satis rectè ducitur, nullaque tussis, aut valetudinariæ pulmonum dispositionis, signa apparent. Cum hujusmodi *dyspnœæ* merè *spasmodicæ* casum in pluribus notavi, libet hìc unam aut alteram *historiam* proponere. Gene-

Generosus quidam robustus, & obesus, victu pleniori, & inordinato, sine quovis exercitio aliquandiu usus, sub initium hiemis malè habere cepit: primo *capitis gravitate*, & *dolore*, cum *insigni vertigine*, & *leipothymias metu*, se jam jam moriturum subindè credens afficiebatur, alioqui satis sanus; intra paucos dies, hæc symptomata in apertum *stuporem*, seu potius *lethargum* transiebant: *phlebotomiâ* in brachio celebratâ, *cucurbitulas*, *vesicatoria*, *enemata* acria, cum multis aliis remediis sedulò adhibenda curavi: nycthemeri spatio ad se rediens animo constitit, & torporem omnem excussit: Verum cerebro licet inclarescente, debilitate magnâ & stupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remediis *antiparalyticis*, & *antiscorbuticis* brevi sanabantur: post duas autem septimanas, iterum de *capitis gravitate*, & *vertigine* conquestus est, dein postridie in *Asthma horrendum* incidit: ut pulmonibus subito inflatis, & sursum nitentibus, spiritum, qui creberrimus, laboriosus & valdè præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto suffocari periclitaretur. *Paroxysmus* hic, ut ut immanis, intra duodecem horas sine tussi, sputo, aut vomitu pertransiit, & deindè supra hebdomadæ spatium, Thoracis vitio quovis carebat; tunc autem similis *dyspnææ paroxysmus* rediens, eum paulo mitius exercuit; atque postea, juxta magnas aeris mutationes, præsertim frigore intenso, ac nive imminentibus, tali *Asthmatis insultu* tentari solebat. 1. *Observatio.*

Novi alium *virum generosum scorbuto* inveterato laborantem, qui tussi omni carens, modò *cephalalgia*, cum insigni *vertigine* per plures dies laborat; dein alio tempore, ab iis pathematis immunis, *Asthmatis* paroxysmo valde atroci corripitur, atque *affectus* modò *hujus*, modò *istius*, crebros insultus, præsertim circa insignes aeris alterationes, & majores anni tropas, patitur. 2. *Observatio.*

In prædictis casibus minimè dubitandum est, quin isti *dyspnææ* paroxysmi omninò penderent, à materiâ spasmodicâ, in nervos, pulmonum distentioni inservientes, delapsâ, quæ spiritibus accrescens, ab iisque ob plenitudinem vel irritationem elisa, *Ætiologia.*

elisa, sive explosa, præcordia sursum attolli, ac velut inflari, proindeque à motu suo reciproco inhiberi fecit.

Asthma interdum propter bronchia, spasmodicè affecta excitatur,

Porrò hujusmodi *dyspnœam convulsivam*, interdum excitari putamus, propter *Tracheæ bronchia coarctata* nimis, & non rarò penitus *constricta*: in *Neurologiâ nostrâ* advertimus plurimas *nervorum fibrarumque nervearum* propagines *Asperæ arteriæ* ramificationes omnes, ubique amplecti, & circumligare; quos equidem *nervos*, si forsan accidat, à materiâ morbificâ obsessos, in crebros spasmos irritari, propterea sequitur, canales, sive ductus, quos ambiunt valdè constringi, & in quibusdam locis, prorsus occludi.

3. *Observatio.*

Virgo Lectissima, constitutionis teneræ, ac gracilis, atque vultûs floridi, vix secundum ætatis suæ lustrum prætergressa, *paroxysmis Asthmaticis* graviter tentari cepit; iisque priusquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos, obnoxia degit; interdum morbi hujus insultu quovis, per duos, aut tres menses immunis perstat: sæpenumero tamen, propter errata in victu, vel propter magnas anni, aut aeris mutationes, in atrociores *dyspnœæ paroxysmos* incidit; Ita nimirum ut pulmonibus inflatis, & sursum versus guttur elatis, ibidemque in diastole fere continuâ detentis, ægrotans vix ac ne vix respirare possit; interim respirationis quoquomodo peragendæ gratiâ *diaphragma* & *musculi pectoris* motuum nixibus creberrimè repetitis, laboriosissimè exercentur. Hujusmodi accessio, intra 7 vel 8 horas sensim remittens, paululum desinit; subindè vero per unam aut alteram hebdomadam, aut sponte suâ, aut de levi quâlibet occasione, repetere solita: postquam morbi impetus, materiâ ejus in plures ejusmodi paroxysmos impensâ, pertransiit, *virgo illustris*, deinceps per plures septimanas, immo interdum menses, satis rectè valet, atque Thoracis vitio quovis expers libere respirat. Huic *Vere*, & *Autumno*, *medendi methodum* sequentem institui, jamque supra biennium, prædictæ affectionis quovis insultu caruit.

℞. *Sulphuris Antimonii nostri* gr. vj. *Cremoris Tartari* gr. vj, *misce. Detur in pulpâ pomi cocti: Ab hoc medicamine assumpto,*

quater,

quater, aut quinquies evomere solet: post quatriduum sumit, hoc catharticum, quod item interjectis 6 aut 7 diebus bis repetere solet. ℞. *Calomelanos* gr. 12. *resin. Jalap.* gr. v. *Castorei* gr. iij. *C. S. q. Ammoniaci solut. f. pilul.* iij. *Quolibet præterea die, capit mane, & vesperi, tincturæ Antimonii* gr. 12. *in cochleari Julapii sequentis, superbibendo ejusdem cochlearia 6 vel 7.* ℞. *Aq: Limacum* ℥vj. *Lumbricor.* ℥iiij. *aq: Pulegii, rutæ an.* ℥iij, *hystericæ* ℥ij. *Castorei nodulo ligati & in vitro suspensi* ℈ss. *sacchari. albissimi* ℥i. *misce in vitro. F. Julapium.*

Circa *Autumnum* prioris anni, *Puella quædam* alia nobilis, simili ritu, sc. *Asthmate periodico*, laborans, mihi sananda adducitur; quæ prædictis remediis, paulo in minori dosi usa, eademque *Vere novissimo* repetens, insigne levamen percepit. 4. *Observatio.*

In his etiam casibus, nihil apertiùs constare videtur, quàm morbi causam absque phlegmate, aut humore viscoso pulmonibus, uti vulgò creditur, impacto, intra nervosum genus subsistere; atque dyspnœam hujusmodi merè convulsivam, propter nervos pneumonicas, affectione spasmodicâ occupatas, excitari. Hujus veritas, *observatione Anatomicâ* mihi nuper à *Medico Doctissimo D. Gualt. Needham* communicatâ, adhuc planiùs evincitur. Retulit mihi, *Vir insignissimus* se novisse *Lanium Wallsalliensem* in *Agro Staffordiensi, qui cum diu laboraverat Asthmate periodico, intra* 14 *vel* 20 *dies, ut plurimum, recurrente, tandem in ipso paroxysmo extinctus est. Cadaver apertum, exhibuit viscera omnia sana, præsertim pulmones; neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut sanguinis in venis restagnantis ulla indicia prodita sunt. Hoc tantum præter naturam accidit, quod vesica fellea calculos complures in se continuit. Cætera (subdit Ille) vel generi nervoso affecto tribuenda erant, vel causæ nobis ignotæ, certè oculis non conspicuæ.* *Observatio Anatomica.*

Olim pro *puerulo nobili* consului, qui 22 circiter menses natus, *paroxysmis convulsivis*, & quasi *epilepticis*, à quibus brevi fatum obiit, gravissimè affligebatur. Sæpius observabam, quòd dum *spasmi* partium exteriorum intermitterent, *tussi immani* & *singultuosâ* corriperetur: unde suspicio fuit materiem *Observatio alia Anatomica.*

riem morbificam haud minùs in *pectore* quàm *in cerebro* defigi. Post obitum vero, cadavere aperto, pulmones sarti tecti, vitio quovis immunes apparebant; ut manifesto liqueret, *tussim* istam, *merè convulsivam*, propter nervosi generis affectionem, excitatam fuisse.

Quod spectat ad *remedia*, & *Therapias rationes*, quæ in prædictis casibus usurpari debent, si quandò *Tussi*, vel *dyspnææ*, *pulmonum* vitio primò exortæ, insuper ob labem *cerebro* communicatam, *symptomata convulsiva* superveniunt; id sedulò agatur, ut *medicamenta antispasmodica*, *Thoracis*, intentiones quascunque respicientibus, apte complicentur. Quinimo interdum, ut modò his, modò illis seorsim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit medicamenta *bechica*, aut *pneumonica*, eorumque formulas, quarum sylva immensa apud Authores medicos passim extat, huc transferre: in propositum nostrum satius erit, *medicinæ methodum*, item selectiora quædam remedia in *Tussi*, ac *Asthmati*, merè convulsivis, convenientia subjicere.

Tussis Convulsivæ curatio.

Quoad *priorem affectum*, qui *pueris* potissimum familiaris, curationis difficilis, & non nisi longioris ut plurimùm existit. Præcipuæ indicationes erunt, tum humores serosos & acres è *sanguine* & *visceribus* expurgare, ut illorum *fluxui* ac decubitus in *cerebro*, ac aliquando forsan intra *pectus* præcaveatur: tum has partes, ne seri æstuantis superfluitates faciliùs admittant, corroborare. In hos fines *vomitoria*, & *cathartica* leniora, ferè semper conducunt, & aliquatenus iterari debent: *Vesicatoria* sæpe proficua sunt; quinimo si morbus sit contumacior *fontanellæ* in *nuchâ*, aut *brachio*, vel circa *axillas* excitentur. Potus, & alimenta liquida, in quantitate solito minori sumantur; istius vice, *Bochetum ex sarsâ*, *China*, *santalis*, *rasur. Eboris*, *C. Cervi* cum *ingredientibus diureticis* & *antispasmodicis* usurpetur: In hoc casu remedia quædam, velut *specialia*, valde comendantur, cujusmodi sunt *muscus pixidatus* in pulvere exhibitus, vel lacte incoctus, adeoque crebrâ dosi, quotidie exhibitus: *decoctum*, vel *syrupus*, ex *Castoreo*, & *croco*; *decocta rad. Pæoniæ*,

Pæoniæ, viſci *quercini*, item *Hyſſopi* multos juvarunt. *aq. Ceraſor. nigrorum*, *ſaxifragiæ*, *aqua limacum* cum *ſero lactis* ac *ingredientibus* [illegible]*opriatis* deſtillata ſæpè cum fructu adhibentur.

2. Quâ *methodo*, & quibus *remediis*, *Aſthma periodicum* in nonnullis junioribus ſanavi, ſuperiùs annotatur. Cæterùm in pleriſque hoc morbo affectis, *vomitoria* imprimis conducere, *inſigniſſimus Riverius* obſervavit; licet rationem minùs rectè aſſignârit: quæ quidem in eo conſiſtere videtur, quòd nempe *pharmacum* iſtud, emunctoria, circa primas vias conſita, valde ſuccutiens, & irritans, ex iiſdem, ſanguinis, & ſucci nervoſi recrementa, in *cerebrum*, & *nervoſum genus* urgeri, aut reſtagnare apta, valide exprimunt & foras deducunt. *Zacutus Luſitanus*, non ſine ratione, *cauteria* modò in *bregmate*, modò in *nuchâ*, aut circa *axillas* inuſta valdè prædicat: 1 *Millepedum* præparata, ſc. in formâ pulveris ſicci, aut liquoris deſtillati rarò ſucceſſu carent; talia nempe ſeri ſuperfluitates à *capite*, ac *genere nervoſo* avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, *cathartica* blanda, & per *epicraſin* evacuantia, in crebro ſint uſu; in hunc finem, *decoctum galli veteris*, cum *pharmacis alterantibus*, & leniter *purgantibus* ventri ejus inſutis, à multis laudatur. Prætet remedia hactenus citata, quædam alia *Aſthmati appropriata*, & velut *ſpecifica* perhibentur, cujuſmodi ſunt *balſamum ſulphuris terebinthinat.* item *ſp. C. Cervi*, vel *fuliginis*, eodem impræg-natus. *ſyrupus de Peto*, ex *Ammoniaco*, *diaſulphuris noſter*, *Lohoch de Allio*, *pilul. de rad. Enulæ campan. lacte ſulphuris*, *floribus Benzoin cum pice liquidâ*, *aut liquidambrâ*, confectæ, cum multis aliis, quæ ſingula enumerare hìc tædio eſſet. *Aſthmatis Convulſivi curatio.*

Et jam præcipuis *convulſionum* ſpeciebus, & modis, unà cum *ſymptomatum cauſis*, & *medendi rationibus* ſatis fuſè explicatis; tempus videtur, *Pathologiæ* hujus periodum affigere: Attamen, ſiquidem aliud morbi genus reſtat, nempe *Scorbutus*, qui pathemata mixtæ naturæ, ſc. partim *ſpaſmodica*, partim *à ſanguinis & viſcerum dyſcraſiis* immediatè oriunda, con-

tinet; operæ pretium existimo, *Hujus Theoriam*, unà cum *Ætiologiâ*, & *Therapeiæ methodo* adjectis, succinctè tradere. Ambo etenim hi affectus, sc. convulsivi, & soporosi, juxta positi, se mutuo illustrabunt, ac utrique alterutris faecm non levem præferent.

FINIS.

Tractatus Secundus

DE

SCORBVTO.

Tractatus Secundus

DE

SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS
DE SCORBUTO.

CAP. I.

Scorbuti deſcriptio ejus cauſa interna, & proxima, potiſſimum in ſanguine; dein aliquatenus in liquore nervoſo radicata.

IN *veteri medicinâ*, morbi quem *ſcorbutum* appellamus, tam rara fit mentio, & tam parca deſcriptio, ut nonnulli dubitârint, utrum talis ægritudo, nunc multis in locis *endemia*, & ubique fere *ſporadica*, quâ ſc. fere nunc omnes laborant, aut ſe laborare putant, priſcis temporibus omnino extiterit; quin natales ſuos, ſicut *Lues Venerea*, & *Rachitis* longè poſterius duxerit: attamen affectionem hanc, licet aliis nominibus inſignitam, ab antiquis obſervatam, ejuſq; curam, rudiori licet Minervâ traditam fuiſſe *Hippocratis*, *Aretei*, *Plinii*, aliorumque teſtimonia ſatis evincunt.

Circa varias hujus *morbi* appellationes parum ſolliciti, ad naturam ejus eruendam, explicandamque rectà procedimus: quæ tamen cum adeo diffuſa fuerit, atque ad tam varia & multiplicia ſymptomata extenditur, ut nec unicâ definitione, aut vix ſingulari *deſcriptione* comprehendi poſſit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi *phænomena* congerere, ſive accidentium præcipuè notabilium hiſtoriam pertexere, dein *apparentiis* iſtis ritè ſolvendis *hypotheſin* quandam accommodare.

Quoad prius, maxima ſymptomatum farrago, affectus multiplices,

Præcipuorum scorbuti symptomatum recensio.

tiplices, & diversi generis, quique interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariæ *scorbuto* accensentur: immo si accidens quoddam inusitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud *scorbuticum* pronunciamus: adeo hic morbus, quasi mali nominis, & damnati instar, pathemata aliena luit: Interim huic à proprio lare, plurima extant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita; quorum recensio, cum partium corporis distributione optimè perficitur. Itaque ut *scorbuti* vestigia à *capite*, ad *calcem* pertractemus. 1. Imprimis ab *illius arce* incipiamus, huc spectant *cephalalgiæ* immanes, & habituales, illæque aut *vagæ*, aut *periodicæ*, modò *spirituum torpor* & *somnolentia*, modò *vigiliæ pertinaces*, *crebræ vertigines*, ac *scotomiæ*, *convulsiones*, *paralysis*, *sputatio copiosa*, *gingivarum ulcera*, *dentium vacillatio*, *oris fœtor*: 2. Interim circa *pectoris* regionem, *dolores* in variis membranarum partibus, ac præsertim in sterno, qui, sæpe acuti, & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miserrimè torquent, *frequens Asthma*, *respiratio difficilis* & *inæqualis*, *pectoris constrictio*, & *angustia*, *tussis inanis*, *pulsus inordinatus*, *cordis tremor*, *crebra spirituum deliquia*, *frequens hypothymia*, ejusque metus fere continuus. 3. In *ventre inferiori* hic morbus, quasi principem sedem figens, malorum Iliada producit: sæpe nimirum adsunt *nausea*, *vomitus*, *rugitus*, *Cardialgia*, *hypochondriorum inflationes*, & *murmura*, *Colica frequens*, & *dolores molestissimi* huc, illuc discurrentes, *diarrhœa* ferè constans, interdum *Dysenteria*, aut *Tenesmus*, *Atrophia*, ac interdum *Ascitis*.

In Capite.

In pectore.

In ventre inferiori.

Urina sæpissime *rubicunda*, & *lixivialis*, cum crustâ innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum verò per vices quasdam eadem pallida, & aquosa copiosè excernitur. 4. Præter hujusmodi *ventrium* affectus, in *externis membris*, immo in toto habitu corporis, *dolores vagi*, & non rarò summè atroces, & noctu potissimum ingravescentes, sentiuntur, *Lassitudo spontanea*, *carnium intabescentia*, *Lumbago*, *aliorumque*

In partibus exterioribus.

artuum

artuum debilitas, & *enervatio*; in *cute maculæ varii coloris*, *tumores*, *tubercula*, & non rarò *ulcera cacoethea* erumpunt: circa *musculos*, *stupor*, *formicatio*, ac velut *frigidæ auræ afcensus*; item *contracturæ*, ac *tendinum subsultus*: porrò *scorbuticis*, *sanguinis inordinationes*, *effervescentiæ* incertæ, vagæ intemperies, ac *febres erraticæ*, ac *hæmorrhagiæ graves* passim contingunt. Præter hæc communia, & maximè assueta *scorbuti* symptomata, quorum modò plura, modò pauciora, eaque interdum hujus, quandoque istius generis, ac moris laborantes infestant, nonnunquam alia inassueta, & prodigiosa accidentia huic morbo superveniunt.

Causæ evidentes quæ scorbutum inducunt.

Ad pleniorem hujus morbi notitiam, huc referre visum est, quæ circa *originem* ejus, ac *prima initia*, sive invasionis modum passim observantur. Nempe advertimus, *scorbutum* propter varias causas, & occasiones produci: nam licet mala victûs ratio, vita sedentaria, Lienis inordinatio, & cruditates in primis viis congestæ plurimum accusantur; attamen longe potius in causâ esse solent, *aeris insalubritas*, & *sanguinis crasis* à prioribus morbis vitiata: quare *scorbutus*, *oris maritimis*, aut *paludosis* sæpe *endemius* existit: diu navigantibus, ac interea cibis salsis ac fumo induratis, nec non aquâ putidâ utentibus: crebrò supervenit: *febri diuturnæ*, aliisque morbis chronicis malè curatis, item *hæmorrhagiis* nimiis, aliisque excretionibus immodicis; quin & evacuationibus solennibus, uti mensium, & hæmorrhoidum suppressis, passim succedit: Porro hic morbus sine magnâ procatarxi, non rarò per *contagium* excitatur, & quandoque *hæreditarius* existit.

Morbi causa per totum corpus diffusa inhæret vel

Ex his circa *affectionem scorbuticam* observandis, manifestò liquet, *materialem* hujus morbi *causam*, haud in privato quodam loco, aut singulari minerâ contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde statim colligere licebit, *miasma scorbuticum* vel in *sanguine*, vel in *succo nervoso*, aut simul in *utrisque* fundari: Revera *sanguini* labem affigi, effervescentiæ ejus inordinatæ, macularum, aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda, &

sanguini vel succo nervoso vel utrique.

velut

velut elixiviata planè teſtantur; quibus pari indicio conſpirat diverſimoda hujus morbi productio; quæ ut plurimum maſſæ ſanguineæ depravationi ſuccedit: nec minùs *liquore nervoſo* vitium hærere, declarant, moleſtiſſimi dolores, tum intus, in membranis, tum extus, in muſculoſo genere excitati, membrorum debilitates, aut reſolutiones, vertigo, ſpaſmi, & crebra ſpirituum animalium deliquia. Cum itaque *humores ambo generales* in vitio deprehendantur, videamus quis prior, aut potior in culpa fuerit, undenam labem ſuam contrahat, ac quo ritu humori alteri, acinſuper partibus quibuſcunque aliis, affici ſolitis, noxa communicetur.

Sanguinis & vinorum dyſcraſiæ comparantur.

Quoad *ſanguinem* (in cujus maſſâ ſcorbutus radices ſuas potiſſimùm agere videtur) alibi oſtendimus, eum in craſi ſuâ ejuſmodi particulis, & ſimili fere ritu temperatis, ac *vina* conſtare: porro ob duas præcipuè cauſas, uti *vinum*, ita *ſanguinem ægrotare* innuimus, nempe vel quoniam *aliquid extraneum*, & non ritè miſcibile, huic aut iſti *confunditur*; vel quoniam *liquoris craſis*, ſive *temperies pervertitur*. h. e. quatenus elemento uno, forſan aut altero, quibus dominium debetur, ſuppreſſis, alia, quæ ſubjugari oportuit, exaltantur.

Quoad res non miſcibiles utrique confuſas.

Circa prius, De *Vino* obſervamus, quod cum fæces, prius ſecretæ, ac ad fundum detruſæ, denuo commotæ elevantur; vel ſi hæterogeneum aliquid, uti ſevum, aut ſulphur exoticum dolio injicitur, exinde parturbatio inſignis concitatur; quæ niſi brevi compeſcatur, vini craſis ſubverti periclitatur: Pariter quamplurimæ ſunt res non miſcibiles, quæ *ſanguini* confuſæ motum, ac circulationem ejus perturbant, & œconomiæ ritus, quo minùs rectè perficiantur, impediunt: *Liquor nutritius*, fæculentiis refertus, *ſanguinem* inordinatè fermentat: quin & liquor iſte degener factus, *febrium intermittentium* paroxyſmos ciet, prout olim monſtravimus: *recrementa ſanguinis vaporoſa, ſeroſa, bilioſa*, ac *atrabilaria* in ſinu ejus retenta *Catarrhos, Hydropem, Icterum, Melancholiam*, plureſque alios affectus pariunt: quòd ſi *extraneum* illud tempeſtivè amoveatur, *ſanguis*, uti & *vinum* mixturâ extranea

cito

citò liberũ, constitutionem pristinam brevi recuperat: attamen uterq; liquor contentis heterogeneis aliquandiu infectus, tandem à debitâ crasi degenerat, proindeq; non facilè restauratur.

2. Præterea quidem, & *vinum*, & *sanguis*, ob multas alias causas à rectâ temperie desciscunt. Quod spectat ad *vinum* plures sunt modi, & rationes, quibus liquor ejus à crasi legitimâ pervertitur: quibus etiam parallelũ, subjungantur totidem, ac forsan plures *sanguinei liquoris* dyscrasiæ. (Hic etenim venenari, ac subitò corrumpi solet, quod non facilè vino accidit.) 1°. Igitur de *vino* observare licet, eadem aliquando *maturitatem* non attingere, sed propter πνευματώσεως defectum, quatenus nimirum *spiritus*, aliaque activa *sulphuris*, ac *salis* principia, crassioribus obvoluta, sese extricare nequeunt, prorsus *cruda* manere: quare minime spiritualescunt, sed consistentiæ crassæ, & saporis ingrati, in *vappam* degenerant: simili ferè ritu, quandoque *sanguis spiritu*, ac *sulphure* depressis, *crudus*, & *aquosus*, nec non vigoris expers, ac in corde vegetè accendi inhabilis perstat. Hujusmodi sanguinis μολύνσεις Cl. Gregorius *Horstius* affectionis Scorbuticæ causam asserit: attamen talis *sanguinis* dispositio, *Picam*, & *Malaciam*, nec non *diathesin hydropicam* potiùs quam *scorbuticam* inferre videtur, prout mox pleniùs ostendemus. 2. *Vini* pars *sulphurea* præ cæteris exaltata, liquori immodicam effervescentiam, sive ebullitionem inducit; nostro idiomate dicitur, *fretting of wines* pariter & *sanguinis pars sulphurea* nimium evecta proindeq; supra modũ effervescere, ac in corde accendi apta, intemperiẽ febrilem accersit, & revera *febrium* συνόχων plurimarum causa existit. 3. *In vinis* non rarò *spiritu fatiscente*, & *sulphure constricto*, pars *salina* in *fluorem* evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in *acetum* transit. Cl. *Sennertus sanguinem in scorbuto, sicut vinum in acetum degener alterari putat*; quod tamen secus fieri mox declarabitur. Interim ab *acetosa sanguinis dyscrasiâ*, *melancholiam* inferri olim monstravimus. 4. Restat adhuc alia *vinorum dyscrasia*, cui equidem *sanguinis diathesin scorbuticam* satis apte comparemus: sc. cum *spiritu depresso*, *particulæ sulphureæ* & *salinæ*

Quoad utriusquetemperiem varie alteratam.

Sanguinis dyscrasia scorbutica instar vinorum, dum fiunt.

salinæ simul combinatæ exaltantur: cumque hoc in *vinis duplici modo* fiat, etiam ob sanguinem pariter affectum, *duplicem scorbuti speciem*, illinc deducere fas sit, prout mox clarius patebit. Itaque de *vinis*, vulgaris observatio est, quòd præterquam quòd in *vappam* aut *acetum* degenerant; eadem aliquando à *spiritu depresso*, atque *sulphure*, ac *sale*, *una exaltatis*, aut *rancida*, aut *pendula*, sive *mucilaginosa* evadere: nostro Idiomate dicitur *Wines become over fretted, or become ropy*: In utrâque mutatione, *spiritu subjugato*, particulæ *sulphureæ* & *salinæ* simul associatæ, cæteris elementis præpollent, atque ad indolem suam liquoris crasin deflectunt, attamen non eodem prorsus modo in utroque res agitur: quippe in priori *vini* dyscrasiâ, *sulphur* aliquantulum *sale*, ac in *posteriori sal*, *sulphure* potius exilit: quin & alterutrum potentius factum, excusso spiritus domino, sibi alterum conscisit, & supra debitum tenorem attollit. Utriusque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Rancida aut pendula.

Cum *vina generosa* diu efferbuerunt, particulis multum agitatis, invicemque allisis, spiritus partim evaporat, & partim elementis crassioribus obvolutus, supprimitur: Interea *sulphur*, (cujus magna subest copia) agitatione magis provehitur, proindeque *spiritûs* jugo solutum, sali adhærescit, ipsumque attollens, liquoris mixtionem alterat; cui dein, ob *sulphuris* cum *sale* combinati eminentiam, *rancidum* accedit: pariter cum *vina tenuia* diutius asservantur, *sal evectus*, & *fluore* potitus *spiritum* deprimit, proindeque latici subjecto *acorem* inducit; dein postea, *sal eminens*, *sulphur*, (quod in minori subest copia) sublimet ascendens, intimeque adnitens, liquoris consistentiam, è *tenui* in *crassam*, & velut *oleaginosam*, & à *sapore acido* in valde *ingratum* & quasi *mucidum* convertit.

Probabile est, non absimili modo *sanguinem* in *affectione scorbuticâ* alterari, quam *vina* quoties nimis *efferuescentia* in *rancida*, aut *pendula* degenerant: quippe morbum istum non tam à fæculentiis sanguini admixtis (quanquam tales adsuerint, attamen denuò excerni, eorumque supplementa præscindi

ſcindi poſſint) quin à *ſanguinis dyſcraſiâ habituali* pendere, argumento eſt, quia ſcorbutus radicatus adeo difficulter, ac interdum non omnino curatur: Porrò *ſanguinis dyſcraſiam* ſcorbuti parentem, pariter ac *vini duplicem nempe ſulphureo-ſalinam*, ac *ſalino-ſulphuream* ſtatuere licet. Cum enim maxima ſit varietas affectuum, qui Scorbuto accenſentur, omnes ad hæc duo quaſi præcipua capita, ſeu velut binos mali fontes, ſatis aptè revocari poſſint, ſc. primo quòd *ſanguis* miaſmate Scorbutico tactus, aut *præfervidus* exiſtit, in quo nempe *ſulphur* prædominio potitum ſibi ſalem aſciſcit: quapropter iſte *rancidior factus* inordinatè in vaſis efferveſcit, atque recrementa aduſta, nempe *ſulphuris* & *ſalis* concretiones, perpetim à ſe amandat, atque huc, illuc diſpergit, quæ quidem *exterius* ſuffuſæ *maculas*, *exanthemata*, *tubercula*, aut *ulcera* producunt: *interiùs* verò depoſitæ *vomitus*, *cardialgias*, *Diarrhæas*, aut *dyſenterias*; porro *dolores atroces* pariunt. In hujuſmodi *ſcorbuticâ ſanguinis ranciditate*, remedia ſolùm temperata, ac crebræ phlebotomiæ; ac minimè *cochlearia*, *raphanus ſylveſtris*, aliaque acredine, & incitatione prædita conveniunt: pari quidem ratione ac *vina rancida* curantur eximendo è fæcibus; inſuper *lactis*, *amyli*, *Ichthiocollæ*, aliorumque demulcentium infuſione. Vel ſecundo in *ſanguine ſcorbutum* fovente, *ſal* prædominio potitum, ſibimet *ſulphur* aſciſcit: quapropter, iſte non ita *fervidus*, quin *vini penduli* inſtar, *craſſus*, & quaſi *mucilaginoſus* evadit, pigrè in vaſis circulatur; viſcera, dum pertranſit, infercire, iiſque fæculentias quaſi limoſas affigere aptus eſt. Taliter affecti, utplurimùm ſine *exanthematis*, aut *eruptionibus cutaneis*, *torpidi*, *anheloſi*, ac *enerves* fiunt, *laſſitudine ſpontaneâ*, *pectoris angustiâ laborant*; quin & *paſſionibus cordis*, *ſpirituum deliquiis*, *vertigini*, & *convulſionibus* obnoxii reperiuntur: porro in hujuſmodi *diatheſi ſcorbuticâ*, *remedia calidiora*, & *ſale volatili* prædita, immo & *chalybeata* quæ ſanguinem fundunt, & exagitant, maximè ex uſu eſſe ſolent: pari quidem ratione ac *vina pendula* tractantur, nempe plurimum conquaſſari, & agitari debent; porro iis *Calx viva*, *Alumen*

ustum, Gypsum, sal *marinus* calcinatus, *aliaque summâ acredine praedita* imponuntur. Hæc de *scorbuti principiis* in *massâ sanguineâ* radicatis: Adhuc explicandum restat, quibus de causis sanguis à propriâ indole degenerans hanc, illamve dispositionem morbidam, & scorbuti parentem concipit. Attamen prius ostendere oportet, quo ritu in *succo nervoso* sc. altero humore generali, istius morbi seminia jaciuntur.

Quo ritu labes scorbutica liquori nervoso imprimitur.

E *sanguine Cerebri* oras adpellente, liquorem subtilissimum, pro spirituum animalium tum *materiâ*, tum *vehiculo* extillari, eumque per totum ὑγρόφακον, & genus nervosum jugiter scaturire, alibi declaravimus: Latex iste, quandiu recte habet, *spiritu*, & *sale* eidem combinato, seu *volatilisato*, potissimùm constat; his modicum *aquæ*, quâ diluantur accedit, *sulphure* ac *terrâ* parum opus esse videtur: attamen ista *spiritus* & *salis volatilis* concretio, humorem præstantissimum, qui sc. omnia permeat, penetrat, actuat, & irradiat, supra quod *chymici de Alchaest* somniarunt, revera constituit: *Circa scorbuti* initia, donec sanguinis crasis, ac Cerebri tonus haud penitus vitiantur, liquor iste *Cerebri* & *nervorum* irriguus, adhuc spirituosus, dulcis, atque ad destinata quævis munia haud valde inidoneus perstat; postea tamen è *massâ sanguineâ depauperatâ*, & plurimùm effætâ, latex multo tenuior, & versus acetosum declinans extillatur: porro è *sanguine* fæculento, & quasi rancido, aut limoso, particulæ heterogeneæ, atque regimini animali plurimùm infestæ suggeruntur, ac intra *Cerebrum* debilius factum, sine repulsa admittuntur, indeque in *appendicem* ejus tum *medullarem*, tum *nervosum* cum succo irrigante diffunduntur: hinc *spirituum animalium* in singulis regionibus scatentium, modo *deliquia*, & *ecclipses*, modò *distractiones*, *explosionesque dolorificæ*, ac *spasmodicæ* sequuntur: Quapropter *Paralysis*, *Convulsio*, *Vertigo*, *dolores*, *tremores*, *aliæque Cerebri*, *ac nervosi generis* præternaturales affectiones, *scorbuto*, altiores radices agenti, supervenire solent: de quibus infra speciatim dicetur. Interim adnotetur in genere, labem scorbuticam *succo nervoso* affixam in his *tribus*, sc. in eorum aliquibus, aut simul

simul omnibus consistere; viz. quòd *liquor Cerebri & nervorum irriguus* multo *tenuior*, seu *pauperior* evadat; quòd *à crasi spirituosalinâ*, versus *acetosam* degenerat; quòd *particulis heterogeneis*, & *morbificis* referciatur.

Hactenus ostendimus quo ritu, in *sanguine*, & deinceps in *succo nervoso affectionis Scorbuticæ* prima quasi seminia conseruntur. Priusquam *morbi* fructus, sive *symptomata*, propter malam utriusque humoris diathesin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipsius *morbi causas remotiores*, & *differentias* inquirere oportebit: nempe ut constet ob quas παρφάσεις, & quali apparatu dispositio Scorbutica, prædictis humoribus imprimitur.

CAP. II.

De Scorbuti causis remotioribus a quibus nimirum massæ sanguineæ, & per consequens liquori nervoso labes affigitur.

OStenso, in superiori capite, quæ sit *Scorbuti causa conjuncta* & *proxima*, sc. *mala diathesis sanguini*, & *succo nervoso* impressa: circa *causas remotiores*, ob quas *utrique humori*, ac imprimis illi, qui potior, & prior in culpa est, nempe *sanguini* labes infertur, disquirendum restat: etenim hujus depravatione detectâ, facilè patebit, quomodo in *alterum laticem*, miasma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem Scorbuticam in *sanguine* vitiato potissimùm fundari, ejusque vitium quasi *vinorum* dum *rancida* & *pendula* fiunt, in *sale* & *sulphure*, dum *spiritus* deprimitur, indebite exaltatis consistere, sedulò perpendamus, quomodo hæc, *illave diathesis* νοσερὴ *massæ sanguineæ* imprimitur.

Atque hìc præterire non debemus, quid alii *Authores Scorbuti*

Aliorum sententia de origine scorbuti recensentur.

buti naturam diligentissimè æstimati, circa *causas*, & *subjectum* ejus statuerunt. Super hâc re, cum plures extant sententiæ, ferè omnes hoc respectu conveniunt, ut *morbi fons*, & *origo*, à *viscerum culpâ* derivetur, ejusque producti sedes in *massâ sanguineâ* collocetur, nempe ut hæc, illorum vitio ferè tantum inquinata, labem Scorbuticam contrahat. *Antiquiores* præcipuam hujus morbi causam *Lieni*, officio suo non rectè defungenti, imputarunt: Veruntamen cùm *Lienis* munus hoc à nonnullis, aliud ab aliis, & diversum ab istis concipitur, diversimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronsseus*, *Eugalenus* cum multis aliis, ex suppositò quòd *Lien* sit *receptaculum melancholici succi* excrementitii, à sanguine separati, statuunt *scorbuti causam internam*, *proximam*, esse *copiam humoris lutulenti*, *crassique melancholici solius*, vel *etiam cum aliis mixti*, *peculiarem corruptionis formam subeuntis*, *quæ circa lienem*, *ac jecur*, *atque in ipsis ventis abundet*: Hæc opinio, si *melancholici succi*, à *Liene* secretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte Scorbuti causam esse pronuntiaret, meritò assensum nostrum vendicaret; sin morbum istum semper, & omnino hujus visceris culpâ oriri statuatur, summè improbabile videtur, prout inferiùs patebit, ubi Scorbuti longe potiores causas assignabimus. Authores alii, *hematoseos munus Lieni* attribuentes, *Scorbutum produci dixerunt*, *eo quòd Lien*, *chyli partem sibi destinatam in sanguinem laudabilem minimè conficiat*. Cùm verò *alii*, humidiores & magis aquosas chyli partes in *Liene* præparari, ac in sanguinem converti statuunt, uti *Reusnerus*, &c. *Idcirco proxima & interna Scorbuti causa perhibentur aquosi*, *& serosi humores*, *qui siquidem à Liene haud excipiuntur*, *sanguini confusi*, *Scorbuto originem præbent*: Interim *alii*, uti *Platerus*, *Baubinus*, &c. *Chyli partem crassiorem sanguificationis causâ à liene allici dixerunt*, & ex *eo sibi*, *& aliis partibus sanguinem idoneum præparari*. Ex hoc suppositò *Gregorius Horstius dicit*: *Scorbuti causam*, *esse crudum*, *& ichorosum sanguinem*, *in toto corpore*, *potissimùm tamen*, *in hypochondriis*, *non quantitate solum*,

sed

sed specificâ quadam corruptione peccantem, ob μελώσιν ex imbecillitate Lienis, provenientem: quia sc. per *Lienis affectum præternaturalem crudiores chyli partes à sanguificatione jecoris non avertuntur; undè primò sanguis in venis jecoris, & Lienis depravatur, alienæ materiæ commistione, deinde jecoris αἱματώσεις impeditur, ratione objecti minùs rectè dispositi, quatenus chylus, ob lienis lesionem, justo modo non depuratur. Horst. append. ad lib.* ij. *part.* ij. *sect.* i. *de Scorbuto.* Hæc opinio facile concidit, quia asserit, contra legem hæmatoseos, *lienem sanguificare*, atque chyli partes crudiores ad se attrahere: cùm notissimum sit, *nullum chyli ad lienem transitum patere:* Quin & eâdem liturâ refellitur, *Reusneri, aliorumque sententia*, quâ asseritur, proximam, & internam causam Scorbuti esse serosos, & aquosos humores, quos Lien debuerat attrahere, & per peculiare suum hæmatoseos munus, in sanguinem convertere.

Doctissimus Sennertus, licet cum prioribus *sanguificationis munus* etiam *Lieni* attribuat, *Institutionum lib.* i. *cap.* 9. attamen aliò quam ab hujus visceris culpâ, Scorbuti causam derivat. Enimverò statuit Ille, *propter chylum in primis viis male concoctum*, & πνευματώσει *destitutum, fæculentias salsas & tartareas circa mesenterium, & omentum congeri, easque novæ materiæ appulsu indies auctas*, & *sero dilutas, demum in lienem & hepar, indeque in venosum genus transferri, illisque adeo totam massam sanguineam infici, atque crudam, & salsam reddi.* Primam hanc Scorbuti mineram, in primis viis aggestam, appellat *humorem melancholicum*, quem insuper dicit *serosum esse, humoribus pituitosis stipatum*, atque *ob moram in istis partibus, peculiari ritu corruptum:* Deinque addit *humorem istum, spiritus, & salis volatilis fixione generari, non secus ac cum vinum in acetum transit.*

Huic Opinioni, ut ut probabili, ne per omnia consentiam, quædam, non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quòd hæc etiam doctrina, cum circulatione sanguinis non exactè quadret, utpote cujus lege, humores in vasis mesaraicais seorsim à reliquo vasorum genere vix congeruntur; sal-

Scorbutus non semper lienis aut primarum viarum vitio oritur,

tem

tem illis exinde in *Lienem* transitus minime patescit. Insuper haud rectè statuitur *Scorbutum* in primis viis solummodò incipere; namque interdum *mero contagio* contrahitur: Nec etiam hunc morbum à *salis fixitate*, aut *sanguinis*, *& humorum cruditate* provenire censemus; sæpenumero enim febribus diuturnis succedit, proindeque à *sanguinis deflagratione* nimiâ, *& adustione*, potiùs quam à chyli, aliorumque humorum in primis viis μολυσμῷ exoriri videtur: porro interdum aura maritima, & paludosa hunc morbum inducit, licet nullæ cruditates circa viscera gignuntur: siquidem laborantes ab initio circa appetitum, & digestionem minimè queruntur. Revera quod attinet ad *cruditatem*, atque *salis* in *chymo*, *aut sanguine fixitatem*, & πνευματόσεως *defectum*, concedimus, ab his causis, diathesin valetudenariam non rarò produci, propterea tamen non statim *Scorbutus*, sed potiùs *malacia*, & *pica virginum*, *Leucophlegmatia*, aut *dispositio hydropica* succedunt. Cum itaque *Scorbuti Ætiologia*, ab Authoribus, quibus *sanguinis circulatio*, nondum innotuit, tradita, veritati minùs quadret; libet modo, *clave istâc* adhibitâ, rem totam denuò pertractare, atque morbi hujus *causas*, tum *procatarcticas*, tum *evidentes*, juxta αἰματόσεως legem, quâ tenuitas nostra potest, accuratiùs explicare.

Modo innuimus, esse plures *occasiones*, & *procatarxeos modos*, à quibus Scorbutus originem suam ducere videtur. 1. Quibusdam locis *endemius* existit, ut propter malignam aeris, & vaporum, quibus stipatur influentiam, una cum spiritu vitali *miasma morbificum* hauriatur. 2. Sæpenumero morbus iste *febribus diuturnis*, aliisque *morbis chronicis* succedit, illorumque effectus, sive productum meritò censetur. 3. Nonnunquam *hæreditario*, & à parentibus Scorbuticis per traductionem propagatur. 4. Interdum *mero contagio* suscipitur. 4. *Mala victus ratio*, inordinationes circa res non naturales, atque viscerum dyscrasiæ innatæ, aut acquisitæ affectionem Scorbuticam aliquando inducunt, sæpissime ejus genesi contribuunt, aut fomitem præbent. Singulorum hujusmodi effectuum rationes consideremus. 1. *Scor-*

1. *Scorbutum aeris* vitio ſæpius contrahi, nullus è vulgi fæce, quin confitetur, fere omnium in ore eſt, loca maritima, lacuſtria, & uliginoſa quoſvis, *febribus intermittentibus*, aut *Scorbuto* obnoxios reddere: quare valetudinarii, aut qui ſanitatem ſuam colunt, procul ab hujuſmodi locis habitationes conſtituunt: Talis equidem humidus aer, tetras exhalationes, & inquinamenta continuò diffundens, duplici reſpectu inſalubris, & non rarò Scorbuti parens exiſtit: ſc. ob *tranſpirationem præpeditam*, & propter *fermenti incongrui ſuſceptionem*. Primo enim, in aere craſſo, & minùs eventilato degentibus, meatus, & pori cutis valde conſtipantur; quare cum effluvia ſanguinis haud debitè ſatis exhalant, eadem intus retenta reliquam maſſam ſanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinationes diſponunt. Dein ſecundo, quatenus eodem tempore vapores tetri, ſalia, & ſulphura incongrua redolentes inſpirantur, propterea ſanguinis ſpiritus valde deprimuntur; ac interea particulæ ejuſque ſulphureæ, & ſalinæ ad διάτασιν evehuntur, proindeque maſſæ ſanguineæ craſis ſenſim mutata in morbidam degenerat. Cujus nimirum pars *ſulphurea* ſiquidem per ſe exaltata ſanguini *rancorem* inſignem inducit, *febris* interdum *continua*, ſæpius verò *intermittens*, aeri inſalubri, propter rationes alibi oſtenſas, ita familiaris, excitari ſolet: Quòd ſi à tali παροξυσμῷ (uti frequentius aſſolet) unà cum *ſulphure principium ſalinum* evehitur, diſpoſitio Scorbutica, qualis ſupra deſcribitur, ſc. *vini* aut *rancidi*, aut *penduli* æmula, ſanguini imprimitur. Nec tantum ingens aeris humidi, & vaporoſi tractus, ad hunc modum inſalubris eſt, verum incolere domos loco paluſtri conſitas, vel ſtagno circundatas, aut calce vivâ recens obductas, morbo iſti obnoxios reddit.

1. *Quam ob rationem aer inſalubris ſcorbutum parit.*

2. *Febris diuturnior* ſæpiſſime *Scorbutum* inducit: cujus ratio ex hypotheſi noſtrâ manifeſtò liquet, etenim à crebrâ, nimiâque ſanguinis deflagratione, *ſpiritus* plurimùm abſumuntur, ut liquor pauperior, & effætus evadat; quin & *ſulphuris* purioris ingens copia deflagrando evaporat, interea

2. *Quare febribus diuturnis ſupervenit*

quod hujus reliquum est, sibi *salem* asciscens, ipsumque evehens, sanguinis crasin morbidam, & planè Scorbuticam inferre solet. Observare est à *longiori febre*, propter *spiritum* & *sulphur* nimis exhalantia, atque plurimùm *salis* cum *sulphure* residuo diutiùs concoctum, *sanguinem* valde *salsum*, & quasi *lixivialem* evadere, ita quidem ut deinceps ægrè, & vix circulationi peragendæ, satis in corde accendatur: Cujusmodi sanguinis dispositio, non nisi longo tempore restauratur, & difficulter admodum à *Scorbuto* ineundo vindicatur. Nec tantum *febribus*, sed & aliis *morbis chronicis* malè curatis, *Scorbutus* supervenit, idque propter *duplicem rationem*, sive afficiendi modum; nempe vel quia sanguis à morbo præsenti, versus diathesin Scorbuticam immutatur; vel quoniam ægritudo, laborantes à quovis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi à longo otio, & secessu, in Scorbutum inclinantur: Prius cernitur in melancholia, ubi spiritu depresso, & sale in fluorem evecto, sanguis in acetosum vergit. Cujusmodi crasis, *sulphure* postea a sale ascito, & pariter evecto, facilè in *Scorbutum* transit. *Affectio hypochondriaca*, in tantum *Scorbuticæ* affinis est, ut sæpissime hanc sociam inducat: nam fæculentiæ atrabilariæ, quæ sanguinem pro istius affectûs indole solummodo inquinant, postea crasin ejus pervertunt, adeoque Scorbuticam reddunt: pariter *Icterus*, & *hydrops*, quæ sanguinem impurâ, aut incongruâ mixturâ primo tantum inficiunt, diutinâ morâ temperiem ejus prorsus mutant. 2. Plures alii morbi *Scorbutum* accidentaliter inducunt; quatenus nimirum ægrotantes à labore, aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum sanguis parum eventilatus, non secus ac vina supra fæces suas diutius retenta, crasin amittunt, atque *salis*, & *sulphuris* inordinationes subeunt. Hoc modo *Paralysis*, *Lumbago*, *ossium fracturæ*, *ulcera*, ac vulnera non nisi longo tempore sanabilia, homines *Scorbuto* obnoxios reddunt.

3. Quomodo hereditariò contrahitur,

3. *Scorbutus* interdũ *hereditariò* contrahitur, ita ut morbi lues à parentibus in natos derivata, absq; aliis causis, sive externis, sive

ſive internis, fructus morbidos, affectionis Scorbuticæ indolem exactè referentes, producat. Ita novi pueros ſtirpe valetudinariâ oriundos, doloribus artuum vagis, macularum eruptione, gingivarum, & dentium eroſione & carie affectos fuiſſe. Inſuper obſervare eſt, parentum *lue venerâ* tactorum, natos, ſymptomatis gravioribus, *affectionis Scorbuticæ* æmulis, obnoxios degiſſe. Hujuſmodi affectuum ratio in hoc conſiſtere videtur, quod *miaſma* morbidum, humori genitali impreſſum, inſtar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat tandem *ſuas* exerat, atque in ſanguine aut ſucco nervoſo ſymbola *ſalis*, & *ſulphuris* elementa exuſcitet, eaque ſupra cæteras particulas evehendo, in labem Scorbuticam deflectat.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, *Scorbutus* per *contagium* propagatur; ſc. effluvia à corpore infecto decidua, atque vicini poros ſubeuntia, vel per anhelitum inſpirata, aut ſanguinem, aut ſuccum nervoſum, vel ſimul utrumque fermentant, adeoque particulas *ſalinas*, & *ſulphureas ſpirituoſas* evehendo, liquoris craſin juxta indolem ſuam pervertunt. *Quomodo per Contagium.*

5. *Scorbuti cauſæ* hactenus citatæ *maſſam ſanguineam* immediatius reſpiciunt, & morbum a latice ejus ſine magno primarum viarum vitio, incipere oſtendunt: attamen ne hanc regionem, cui à nonnullis culpa omnis attribuitur proſus immunem perhibeamus, juxta aliorum ſententias ſtatuere viſum eſt, Scorbuti rudimenta etiam intra *coctionis viſcera* interdum concipi, atque illinc in *ſanguinem* traduci. Si quando enim à longo tempore accidit è chylo vitiato, *ſuccum nutritium* non niſi incongruum, atque ſalium & ſulphurum enormium particulis refertum, *maſſæ ſanguineæ* ſuppeditari, neceſſe erit hujus craſin tandem mutari, & juxta materiæ unde conſtat, & quotidie ſuppletur, indolem, perverti. Quare obſervare eſt qui cibis ſale conditis fumoque induratis maximè veſcuntur, atque vinum, & aquas ardentes copioſe bibunt; è quibus particulæ *ſalinæ*, & *ſulphureæ* in ſanguinem rapiuntur, Scorbuto plurimum obnoxios reperiri: porro qui *carne porcinâ* aut *Quomodo viſcerum & primarum viarum culpâ.*

etiam *piſcium*, licet recentium, ac imprimis *teſtaceorum* carnibus plurimum aluntur; ſiquidem hæc alimenta *ſulphuris*, & *ſalis* rancidiorum (uti colligere eſt ex putreſcentium inſigni fætore) copiam præbent, facilè in *Scorbutum*, & quod majus eſt, quandoque in *Lepram* proclives habentur: E contra in hunc morbum non ita prompte incidunt, qui *lacticinia*, *fructus crudos* & *immaturos*, *caſeum recentem*, aliaque abſurda commedentes, magnam *pituitæ* ſaburram in ventriculo congerunt. Nec tantum è cibis pravis, & dyſpeptis, ſuccus Scorbutum fovens, producitur; ſed interdum alimenta ſatis idonea, viſcerum culpâ in materiam morbificam faceſſunt: quod tamen non ſemper *Hepatis*, aut *Lienis* vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit; his enim cum *chylo* nihil negotii eſt: verum ipſe *ſtomachus* fermento extraneo præditus, ingeſta quævis pervertit, inque *pultem* modo *acetoſam*; modo *ſalſam*, aut *vitriolicam* mutat; veriſimile eſt etiam à *Pancreate*, aut *ductu cholidocho* ſuccum incongruum chylo permiſceri, ipſumque tincturâ heterogeneâ imbuere. nec verò inficias imus, quin *Lien* & *Hepar Scorbuti* productioni non rarò contribuunt; licet eorum culpas non *chylus*, ſed ipſe *ſanguis* immediatiùs luit; quando *hepar* obſtruitur, ut ſanguinis recrementa aduſta minus ſecernat, propterea hujus maſſa fæculentior, atque *ſalis* & *ſulphuris* particulis ſimul incoctis, nimis luxuriat. Quod ſpectat ad *Lienem*, haud prorſus immeritò eſt, quod circa Scorbuti productionem tot querelæ in ipſum proferuntur. Cum n. hujus viſceris munus (prout ſupra oſtendimus) in his conſiſtat, nempe tum ut *ſanguinis* fæculentias atrabilarias, quæ *ſale fixo* & *terrâ* conſtant, ſecernat, & excipiat, tum ut eaſdem ulteriori coctione, in fermentum ſanguini remiſcendum digerat: ſi quando *Lien* hiſce muniis ſuis non rectè defungitur, duplici reſpectu maſſa ſanguinea inquinari ſolet; nempe vel quia fæculentiæ atrabilariæ à *Liene* obſtructo, aut debilitato non omnino excipiuntur; vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & ſanguinis corruptivum pervertuntur: maſſa ſanguinea vel hoc, vel

iſto

isto modo interdum malè disponitur, & non rarò propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessu, in diathesin Scorbuticam degenerat. Enimverò à tali procatarxi, *affectionem hypochondriacam* oriri olim declaravimus; cui quidem Scorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis est, illi sæpissime aut comitem se adjungat, aut superveniat. At verò *Scorbutum* non semper aut tantummodo, *Lienis* vitio oriri, observatione superius citatâ, liquido patet. Nempe olim *vir nobilis* affectione Scorbuticâ, symptomatis quamplurimis, & maximè horrendis stipatâ, per plures annos laborabat; hunc Medici celeberrimi dum curabant, *Lienis* vitio ægritudinem contraxisse, & istius visceris causâ mala gravissima pati pronunciabant: Supra decennium doloribus ferè continuis, nec non *paralysi*, & *convulsionibus* miserrimè afflictus, tandem contabescens, *pthisi* interibat: Defuncti cadavere aperto, sensui constabat, *Lienem*, ut ut pessimè defamatum, omni culpâ immunem fuisse: namque viscus hoc in figurâ, magnitudine, substantiâ, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obstructione carebat: insuper vasa sanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nerveæ satis firmæ, atque *sanguis* intra *Lienis* poros contentus, putredinis expers, apparebant.

Quare tristitia & studia immodica scorbutum gignunt.

6. Inter *Scorbuti causas*, à rerum non naturalium inordinatione derivari solitas, merito hic *tristitiam* ponimus. namque passim observare est, homines propter occasionem aliquam, luctu ingenti perculsos, & deinceps diu mœstos, *Scorbuticos* fieri. Cujus ratio hæc videtur esse, ingens mœstitia, *animam inferiorem*, seu *corpoream* immediatè afficiens, *binas* ejus *partes*, nempè *sensitivam*, & *vitalem* intus compellit, earum *systases* à solitis expansionibus inhibens, coarctat, ac in minus spatium contrahit; hinc spiritus animales à debitâ expansione præpediti, œconomiam suam remittunt, quare & *sanguis* minori ambitu circuitus suos repetens, circa *cordis* sinus agglomerari, ibidemque stagnare aptus est; hinc cum *spiritus* utriusque regiminis, sc. tum *animalis*, tum *vitalis* præsides,

sides, deprimuntur, & *sanguis*, & *succus nervosus* secundum crases suas alterari incipiunt; & uterque vigorem suum sensim amittens, à liquore generoso, versus acetosum, & effætum vergit: insuper *coctionis viscera*, solito spirituum influxu denegato, munia sua perperam obeunt. Hinc à chylo minùs rectè cocto, aut inter coquendum depravato, *succus nutritius* non nisi vitiosus & fæculentiis refertus, massæ sanguineæ infunditur, unde crasis ejus magis pervertitur, inque diathesin Scorbuticam faciliùs transit: porro ob hanc rationem, *studia immodica* & nimis seria, & continua animi intentio, quatenus hinc spiritibus depressis, & viscerum muniis subversis, humorum præcipuæ crases in pejus alterantur, sæpe labem Scorbuticam accersunt: Cui accedit, quod tum *mæsti*, tum *studiosi* vitam sedentariam plerunque degunt; cujus causâ & *sanguis*, & *succus nervosus*, tanquam aqua motus defectu situm contrahens, vitiari, & corruptelam Scorbuticam promptius inire solent.

Labes Scorbutica & è sanguine in cerebrum & genus nervosum derivatur.

Hæ sunt *Scorbuti causæ procatarcticæ*, si non omnes, saltem præcipuæ, quæ sanguini labem affigunt; non opus erit αἰτιολογίαν aliam, ut constet quomodo, noxa à *sanguine* in *succum nervosum* derivatur, pertexere: etenim sanguis solenni ritu, & circulationis lege, spirituosi liquoris portionem, in Cerebrum extillat: at verò prout supra innuimus, è sanguine pauperiori facto *latex tenuior*, & ex eodem salso (uti salinorum cum destillantur mos est) liquor acris prolicitur; item præterea à sanguine fæculento, & quasi limoso, *particulæ heterogeneæ*, & regimini animali infestæ suggeruntur; quæ tamen à cerebro firmiori, & sano non facilè admittuntur: quare ut tales particulæ, intra ἐγκέφαλον susceptæ, *affectiones paralyticas*, aut *spasmodicas Scorbuto* superinducant, causæ quædam præcedant, à quibus Cerebri constitutio debilitetur; cujusmodi esse solent, 1. ejus mala *diathesis hæreditaria*, item 2. *frequens crapula*, & *vini potus immodicus*, *somni meridiani*, *otium*, & *exercitii defectus*, *venus immoderata*, *hæmorrhagiæ* ingentes, aliæque occasiones, quibus aut spiritus animales nimis absumuntur, vel cerebri

cerebri pori & meatus relaxentur, ac nimis aperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant.

CAP. III.

De Scorbuti differentiis; item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis, quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur.

EX *cauſis Scorbuti* hactenus deſcriptis, facile erit hujus morbi *differentias* aſſignare. Primo etenim juxta duplicem cauſæ conjunctæ regionem, ſc. *ſanguinem*, & *liquorem nervoſum*, affectio iſta diſtingui poteſt, quòd vel hujus, vel iſtius ditionis maximè fuerit, atque modo in ſanguine, modo in ſucco nervoſo radices potiores egerit. Secundo juxta *duplicem ſanguinis* affecti *labem*, nimirum quod iſta *ſulphureoſalina*, vel *ſalinoſulphurea* fuerit, etiam Scorbutus iiſdem nominibus inſigniatur, aut ſecundum vulgares appellationes dicatur, vel *biliofus*, ſive *calidior*, exanthematis, aliiſq; ſymptomatis apertioribus ſe prodens; vel *melancholicus*, cujus virus, quaſi ſub cineribus coopertis latens, facultatum læſione intrinſecâ, potiùs quam externis eruptionibus dignoſcitur. Tertio ſecundum *morbi originem*, & invaſionis modum, quatenus ſc. aut per *contagium* ſuſcipitur, aut per *internam procatarxin* oritur; item juxta varium ejus ſtatum, quod vel *inchoatus*, *perfectus*, vel *deploratus* fuerit, multifariam diſtinguitur, & circa curationem indicationes diverſimodas requirit; de quibus poſtea explicatiùs dicetur. Interim vero *Scorbuti ſigna* & *ſymptomata* recenſere, eorumque *cauſas*, & *fiendi modos* ſubjicere incumbit. *Scorbuti differentiæ.*

Signa, quibus Scorbuti indicia capiuntur, ſunt vel *extrinſeca*, ſc. *accidentia* quædam, & circumſtantiæ, quæ donec *Signa & ſymptomata.*

morbi

morbi notæ certiores adsint, ſuſpicionem ejus præbeant. Ita ſi quiſquam parentibus Scorbuticis ortus ſit, vel cum conjuge, aut ſociis affectis diu converſetur, vel ſi juxta oram maritimam, vel loca paludoſa, aut alias inſalubria degat, vel ſi febrem diuturnam alioſque morbos chronicos prægreſſos habuerit, vel ſi a remediis antiſcorbuticis juvamen ſenſerit, talem, abſque febre, aut alterius morbi certis indiciis, valetudinariè diſpoſitum, *Scorbuti* labem quandam contraxiſſe, meritò arbitremur. Vel ſecundo, *morbi* hujus *ſigna*, ſunt *affectus* & *ſymptomata præſentia*, ſc. corpore laborante inhærentia; cujuſmodi cum multiplicia fuerint, variè diſtribui, & in claſſes quaſdam redigi ſolent, nempe quatenus *Scorbuto propria* ſunt, aut huic cum aliis morbis communia; item in quantum vel circa *morbi initia*, *augmentum*, aut *ſtatum* ejus peſſimum excitantur: porro diſtinguuntur, juxta quòd in *variis partibus corporis* excitata, *interna*, vel *externa* fuerint; item quatenus utraque in *capite*, *thorace*, *abdomine*, vel *circa membra*, aut *habitum corporis* evenerint: Hoc ritu ſymptomata Scorbutica ſuperius recenſuimus. Cæterum illa ſatis apte diſtribui poſſunt, juxta quod oriuntur vel propter *labem ſanguini* præcipue affixam, vel propter *ſucci nervoſi vitia*, vel propter *utriuſque humoris* enormis facti, *congreſſu*, & quaſi *conjunctas influentias*. Huic methodo, quà licet, in recenſendis, explicandiſque Scorbuti ſymptomatis, & ſignis inſiſtemus, quanquam interea plurimi affectus, qui ab *humoris hujus*, aut *illius* culpâ ſingulari procedere videntur, etiam in cauſæ partem humoris alterius vitium aliquod conſciſcant: quod autem ſpectat ad *primarum viarum*, & *viſcerum* in Scorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratis in victu procedunt, ſæpiſſime vero etiam iſtarum partium ægritudines, ſiquidem permanentes, & habituales factæ, propter ſanguinis, aut ſucci nervoſi inordinationes oriuntur, uti proprio in loco inferiùs declarabitur: Interim uni proſpectui ſubjiciatur, quomodo præcipua *Scorbuti ſymptomata*, ab *humoris hujus*, aut *iſtius*, aut conjunctim ab *utriuſque* vitio procedunt.

1. Cum

1. Cum itaque *ſanguis miaſmate ſcorbutico* plurimùm inficitur, *ob tres* potiſſimum *rationes*, mala ſymptomata ſuccedunt. Sc. 1. quia *liquor ejus depauperatus* ſolito vigore caret, ut nec clare in corde accendatur, nec vegetè, & æquabiliter circuletur; quam ob cauſam, *totius animæ dejectio*, & velut ſubſidentia, *mæſtitia*, *anxietas*, *reſpiratio difficilis*, *pectoris angustia*, *pulſus intermittens*, *frequens lipothymia*, *caloris*, & *frigoris ſuffuſiones* inordinatæ ſuccedunt. 2. *Sanguis fæculentiis ſcatens* recrementa ſua partibus quas interluit, paſſim ſuffundit; quapropter exterius *maculæ*, *exanthemata*, *tubercula*, ac *ulcera* paſſim excitantur; hinc etiam *catarrhi*, *hydrops*, *membrorum intumeſcentiæ*, *gingivarum ulcera*, *vomitus*, *diarrhæa*, *dyſenteria*, *ſputatio ingens*, *ſudores*, *urina lixivialis*, aut contentis ſaturata, quin & *viſcerum tumores*, aut *obſtructiones* non rarò ſequuntur. 3. *Sanguis pauper* & *fæculentus*, Cerebro, & nervoſo generi, liquorem non niſi vitioſum ſuppeditat; adeoque mediate iſtarum partium culpas luere debet: porro ſanguis depravatus, ſpiritibus intra fibras ubique ſcatentibus *copulam*, pro facultatis locomotivæ actibus, *exploſivam*, haud ſatis idoneam immediate præbet, unde *laſſitudo ſpontanea* & *impotentia ad motum* ex parte procedunt.

1. *Cujuſmodi affectus propter ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam oriuntur.*

2. In *Scorbuto*, *ſuccus Cerebri*, & *nervoſi generis irriguus*, poſtquam labe morbidâ inficitur, ſub *triplo reſpectu* peccat. 1. Quatenus à *nobili* & *ſpirituoſo*, in *pauperem*, & *tenuem* declinat, unde *languor*, & *totius corporis enervatio*, hinc etiam *Atrophia* aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iſte à *ſpirituoſa lino* in *acetoſum* mutatur, inde *melancholia*, & *metus*, *ſpirituum fatiſcentia*, & à ſolito vigore ſuppreſſio; quin & partium nervoſarum *dolores*, ac *irritationes* ferè continuæ, & *oſtium crepitus* inducuntur. 3. In quantum *liquor* iſte *particulis heterogeneis*, & regimini animali infeſtis refercitur, *convulſio*, *ſpaſmi*, *paralyſis*, *vertigo*, *affectus ſoporoſi*, aut *vigiliæ pertinaces*, *ſtultitia* demum, aut *inſania* oriuntur.

2. *Qui propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam.*

3. In *Scorbuto inveterato*, & graviori, *ſanguinis* & *ſucci nervoſi recrementa* variis in partibus ſimul depoſita, quatenus ea

3. *Qui propter conjuncta utriuſque humoris mala.*

particulis salinis, quæ diversimodæ sunt indolis prædita sunt, *invicem congrediuntur*, ac mutuâ luctâ, & effervescentiâ symptomata tetriora producunt: hinc enim *dolores intolerabiles*, præsertim *nocturni*; *Arthritis vaga*, *Rheumatismus*, aliique hujus generis affectus oriuntur. Ad hunc modum, à *gemino luis Scorbuticæ fonte*, plurimi malorum affectuum rivuli, quaquaversus decurrentes in singulis totius corporis partibus, molestias creant. Quarum adhuc ut plenior notitia constet, ex re fore videtur singula prædicta symptomata recensere, & cujusque illorum rationes, & fiendi modos, particulatim tradere.

Symptomatū causa explicantur.

Lassitudo spontanea.

1. *Primum Scorbuti signum*, quo sæpe morbi incipientis suspicio præbetur, *lassitudo spontanea* est; cui accedunt *impotentia ad motum*, item *crurum debilitas* & *velut gravitatis sensus*. Hæc symptomata circa morbi initia oriri solita, à *sanguinis*, potius quam *liquoris nervosi* (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: Hoc autem duplici respectu fieri potest, sc. *primo* quatenus sanguis impurior factus, fæculentias serosas inter circulandum exuit, easque musculorum poris & meatibus insinuat, quibus infarciuntur illi, & aggravantur, proinde ut spiritus impediti, ac intercepti, explosiones suas locomotivas haud libere satis, ac vegetè ineant; insuper partes, velut sarcinâ quâdam onustæ, non uti prius facilè, & expedite moventur. 2. à sanguine vitioso spiritûs animalis *copula explosiva*, non nisi degener, ac imbecillis accedit; propterea illi neque motus locales promptè ineunt, nec vegetè perficiunt. In Scorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam à succi nervosi depravatione, & spirituum inopiâ, oriri credimus.

Respiratio difficilis.

2. *Respiratio difficilis*, ac ad *motum quemvis anhela*, familiare *Scorbuti symptoma* est; cujus cum binæ solent esse causæ, modò ab unâ, modo ab alterâ, & aliquando simul ab utrâque dependet. *Dyspnœa Scorbutica*, si valde crebra, & fere constans fuerit, à sanguinis statu pauperiori, & quasi effæto, quo quidem in corde stagnare, & non statim accendi aptus est, provenit:

quare

quare à motu quovis, siquidem musculi vasa sanguifera comprimendo liquorem contentum prorsum urgent, sanguis aliquanto uberius in cordis sinus irruit, qui cum illic non statim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones ut suppetias ferant, celerius moventur, ut sanguinem citissimè exantlent, adeoque in *hunc finem*, nempe sanguinis effæti, & ex se pene immobilis circulationem, *respiratio* valdè *crebra* & *anhela* instituitur: in hoc casu cum *respiratione laboriosâ*, etiam *pulsus celer*, & *parvus* existit. 2. *Dyspnœa Scorbutica* interdum à *nervosi generis culpâ* procedit; postquam enim labes morbida, *cerebrum*, ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ, ab ἐγκεφάλῳ dimissæ, uti nervos alios, ita pneumonicos aliosque affines, sc. diaphragmatis, & musculorum pectoris motui inservientes crebrò subeunt; proindeque juxta quod nervi isti, à muniis rite defungendis, aut inhibentur, aut pervertuntur, *respiratio difficilis* varii generis producitur, estque utplurimum aut *Paralytica*, aut *Convulsiva*: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos subeuntes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberiùs congestæ, spirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accidit à tali particularum (si forsan illæ *narcoticæ* fuerint) cohæsione, spiritus quorundam nervorum incolas ligari prorsus, & ab actibus designatis inhiberi: unde respiratione impeditâ, cæteri spiritus nervorum adhuc immunium hospites, ut ipsi proprio marte pensum commune perficiant, valdè exercentur; adeoque quà licet, *respirationem* magis *crebram*, & *laboriosam* edunt: quandoque verò *spiritus*, intra quosdam ex respirationis munere nervos, scatentes, *copulâ heterogeneâ*, *explosivâ*, sive *spasmodicâ* afficiuntur, cujus elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occasiones aliquas excitantur, *motus convulsivos* ineunt; proindeque pulmones cum laboriosis, & crebrius repetitis, modò *systoles*, modò *diastoles* vicibus, *paroxysmis* quasi *Asthmaticis* detinentur: In his casibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici, ac pectoris motus absol-

ventes, item forsan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo isti, seorsim à reliquis, aut *narcosi*, aut *affectionibus spasmodicis* obnoxii sunt, ac propterea respirationis anomalæ, variæ differentiæ, ac modi occurrunt, quarum species quasdam & exempla posthac adjiciemus. Scio quosdam prædictorum symptomatum causas *vaporibus* à ventriculo, ejusque viciniâ elevatis ascribere: quorum sententia rationibus in contrarium allatis, alibi à nobis merito rejicitur. *Eugalenus*, *Horstius*, & *Sennertus*, quos alii sequuntur *Dyspnœæ Scorbuticæ* causam, à visceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque septum comprimentibus deducunt, non secus ac in *gravidis* ac *hydropicis* fieri assolet: Attamen huic opinioni minimè assentior quia symptoma illud, non rarò iis evenit, quibus venter, & hypochondria satis mollia, ac infra costas subsidentia, spatium pro diaphragmatis motu satis liberum concedunt, prout examine facto, sæpius observavi: Quod autem *Lienis* perturbationi *respiratio difficilis* passim in *hypochondriacis*, & quandoque forsan in *Scorbuticis* succedat, ratio est quia *nervi splenici*, cum *pneumonicis* communicant: quandoquidem igitur utrique materiâ morbidâ sc. spasmodicâ obsidentur, eadem in alterutris commota, spasmos ciens, alteros in affectûs consensum trahit, prout suprà de passionibus hypochondriacis differens, manifestò declaravi; in omni *respiratione difficili*, propter *nervosi generis culpam* excitatâ, *pulsus* ut plurimum satis *fortis*, at debito *celerior*, ac interdum *intermittens* existit.

Pectoris angustia.

3. *Pectoris angustia Scorbuticos* nonnullos graviter infestat; cujusmodi symptoma, cum respirationem difficilem adjunctam habet, eidem causæ, nempe septi à visceribus elevatis compressioni vulgò ascribitur: At verò licet pectus interdum eo ritu angustetur, ut affecti anhelosi spiritum altiorem ducere nequeunt, quin medio thorace *inspiratio* terminatur, tamen aliquando è contra *inspiratio* nimis profundè ducitur, ut laborantes, ægre & difficulter *expirent*; quod certè nullo modo viscerum diaphragmate inferiorum anomaliis, sed vel *sanguinis*

guinis in corde accensioni haud ritè peractæ, vel potius *nervorum* respirationi inservientium affectioni præternaturali, attribui debet: quin pari ratione etiam *inspirationis* difficilioris causa, ab eodem fonte deducatur: sc. in utroque casu *nervi* καὶ εἰσπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν perficientes, quatenus materiâ morbificâ, eaque vel *narcoticâ*, vel *spasmodicâ* occupantur circa propria munera defungenda, aut *nimis* aut *minus* quam opus est peragunt. Quidam verò *Scorbutici* interdum *pectoris angustiâ*, sine respiratione multum impeditâ, molestantur; sentiunt nimirum Thoracis ambitum arctius constringi, ac in minus spatium contrahi: Interim affecti de *cordis anxietate*, potius quam de *pulmonum motu inhibito* queruntur: hujus causa videtur esse, quod membranæ præcordia investientes, quatenus humore seroso, una cum nerveo nimis irrigatæ, instar corii madidi, contractiores evadunt: quin & earum fibræ in spasmos breviores irritatæ corrugantur nimis, proindeq; partes continentes coarctari coguntur: porrò hujusmodi *præcordiorum constrictio* ipsius cordis motui quadantenus obsequitur: quippe dum sanguis pauperior factus, haud vegetè satis cordis sinu exilit, nec apertè in pulmones deflagrat, propterea hos minus dilatari, aut expandi opus est; quinimo ut sanguinis circulationi, in minori ambitu peractæ, respondeant, & exactè quadrent membranis investientibus, fibrisque nerveis ipsorum motui destinatis, quoad debiles expansionum limites regulantur: quare ista *præcordiorum constrictio* sicuti in pluribus observavi, propter *gaudii*, & *tristitiæ* occasiones subitò remitti ac intendi solet; nimirum juxta quod sanguis uberius, aut parciùs è cordis sinu exilit, circulationi ejus spatium majus, minusve proportionatur.

4. *Pulsus inæqualis*, ac *intermittens*, item *frequens Leipothymia*, ac ejusdem *metus*, Scorbuto graviori sæpenumero accidunt; quorum par ratio, ac respirationis anomalæ, modò *sanguinis in corde accensioni indebitæ*, modò *nervosi generis inordinationi* meritò ascribitur: *sanguis salsugineor* factus, ac insuper fæculentiis Scorbuticis valdè refertus, velut ellychnii oleum

Pulsus inordinatus,

oleum ſale, ac ſordibus limoſis imbutum, non niſi inæqualiter, ac interruptè accenditur: quare hinc *pulſus irregularis*, cum *ſpirituum vitalium* crebro *deliquio* cietur: Porrò ſi quando *nervi cardiaci* etiam materiâ morbificâ obſidentur, ut ſpirituum animalium influxus, quo cordis motus perennatur, haud juſto dimenſo, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accidit *cordis motum* aliquatenus inhiberi, ejuſque reciprocationes varie perturbari; *pulſus inæqualis*, vel *intermittens*, & *parvus ac debilis à dyſcraſiâ ſanguinis*, ſin ſatis ſit *magnus*, & *fortis à functionis animalis vitio* procedere videtur.

Paſſiones cordis. 5. *Cordis tremor*, *palpitatio*, & *magni ſubſultus*, Scorbuticè affectis non rarò contingunt; cujuſmodi paſſiones ſunt merè convulſivæ, atque à *nervis cardiacis*, nempe ad *cor ipſum*, aut *pericardium* ſpectantibus, materiâ ſpaſmodicâ & exploſivâ obſeſſis, omnino dependent: nam ſpiritus animales, ipſorum nervorum, fibrarumq; appendicum hoſpites, inordinatè exploſi, totam cordis compagem immaniter ſuccuti, & locomoveri cogunt; interea dum cordis integra moles eo ritu agitatur, non rarò proprios *ſyſtoles* & *diaſtoles* motus ſatis rectè perficit, prout in nonnullis obſervavi, quibus urgente tali cordis ſuccuſſione, pulſus ordinatus, & laudabilis fuit.

Febres Vagæ. 6. *Febres erraticæ*, nec non *ſubitaneæ caloris ac frigoris* in variis partibus corporis *ſuffuſiones*, *Scorbuto* inveterato ſupervenire ſolent: *priorum* ratio eſt, quòd materia extranea, ſæpe cum ſucco nutritio, ſanguini illata, quinetiam ipſe ſuccus alibilis, degener factus, quatenus non ritè cum ſanguine miſcibilis, efferveſcentias ejus extemporaneas concitant: interea febris typum regularem obſervans, iſtam ob cauſam excitari ſolita Scorbuticis rarò contingit; quia *ſanguis ſalſugineor*, licet incendio febrili correptus, haud diu, neque multum, ſaltem non æquabiliter deflagrat: Quoad *caloris* ac *frigoris ſuffuſiones* ſubitaneas; illæ quidem aliquatenus propter *nervoſi generis affectus* inferri videntur: quippe cum *nervi*, ac *propagines*, *ſurculique nervei*, *vaſa ſanguifera*, in pleriſque corporis partibus, amplectuntur, & variè circumligant, in iſtum fortaſſis

taſſis uſum, utijuxta paſſionum impetus, aliaſque naturæ exigentias, ſanguinis curſus, velut ſtimulis, & frænis urgeatur, coerceaturque: veriſimile eſt, quod cum à *labe Scorbuticâ*, regiminis animalis œconomia pervertitur, pleroſque *nervos*, & *fibras eorum appendices*, huc illuc protenſas *ſpaſmos*, ſive motus convulſivos paſſim inire; propter eorum ἀταξίας etiam *arteriæ*, & *venæ* ἀνομαλῶς contrahuntur, proinde ut ſanguis in has partes plus debito compellatur, ac ab iſtis nimis exulat, unde *caloris*, & *frigoris* ejuſmodi inordinationes procedunt.

7. *Sudores copioſi*, præſertim *nocturni*, *Scorbuticis* quibuſdam per quam moleſti eſſe ſolent; cujus ratio eſt, quod cum ſuccus nutritius in maſſam ſanguineam quotidie illatus, propter hujus dyſcraſiam, & illius impuritatem ac ſordes, minimè aſſimilatur; à ſanguine rejectus, ſub ſudoris formâ amandatur. Quod vero liquor nutritius inter aſſimilandum degener factus, febrem intermittentem non more ſuo producat; in cauſa eſt *ſanguinis intemperies ſalſuginea*, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis exiſtit: hujuſmodi ſudatio immodica in *Scorbuto*, febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis, ſuperinducto potiſſimum contingit, ubi nimirum liquor nutritius ſanguinis aſſimilantis, magis quam, viſcerum coquentium, culpâ pervertitur. *Sudores Nocturni.*

8. In *Scorbuto*, certiori, quam in aliis affectibus, diagnoſi *matulam* conſulimus: nam ſi abſque *febre*, aut *Ictero*, *urina* intenſè *rubicunda*, & quaſi *lixivialis* apparet, iſtius morbi hoc *ſignum indubitatum* pronunciamus. Enimverò dum latex ſeroſus cum ſale, & ſulphure ſolutis aliquamdiu circulatur, particulæ ſalinæ, & ſulphureæ eodem incoctæ, tincturam valdè ſaturatam, & velut lixivialem impertiunt; quòd etiam talis *urina*, *contentis*, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimùm abundat, particulis *ſucci nutritii* degeneris cum ſero abreptis, omninò debetur. Sed tamen, *urinæ Scorbuticorum* ſæpe variant; aliquando namque *illæ citrini coloris*, cum *cremore innatante*, aut *vitri parietibus affixo* apparent; unde ſumitur indicium, ſanguinem particulis ſalinis pluſquam *Urina lixivialis.*

ſulphureis

ſulphureis abundare: Equidem ſi talis urina ad ignem exhalet, reſidentia ſalina in ſubdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum *ægrotantium urinæ* de hoc, vel illo ſtatu in contrarium mutantur, ut quæ hodie *rubicunda*, aut *citrina* ſit, cras *limpida*, & *tenuis* in copiâ ingenti excernetur: Cujuſmodi lotium, ſiquidem conſtat, haud diu cum ſanguine circulatum fuiſſe (quia nullam ab eo tincturam ſuſcipit) provenire ſtatuimus, à *ſanguinis* & *ſucci nervoſi recrementis aquoſis* partim intra *lymphæductus* contentis, partim intra *poros* & *meatus ſolidarum partium* depoſitis; quæ cum ad plenitudinem aggeruntur, fluore oborto, è receptaculis ſuis ubique exundant, inque maſſam ſanguineam irruentia, exindè ſtatim per renes amandantur.

Sputatio copioſa & oris affectiones ulceroſa.

9. Huic morbo ingraveſcenti, ſupervenit *ſputatio copioſa*, & plerunque *gingivarum ſanguinolentia*, dein earum *flacciditas*, ac tandem *putrefactio*, quam *dentium eroſio*, *vacillatio*, aut *caſus* cum *oris fœtore* comitari ſolent: Quorum ratio, ut melius conſtet, imprimis advertendum eſt, circa partes oris peculiares quoſdam *ductus*, nempe *ſalivales*, quibus ſeroſi humores copioſe excernantur, conſtitui: iſti à variis glandulis, nempe *parotidibus*, *maxillaribus*, & *ſublingualibus* exorti, maximâ ex parte circa *gingivas*, aut propè ipſas terminantur: horum munus conſtans, & ordinarium eſt, ſalivam propter uſus quoſdam neceſſarios, in cavitatem oris deponere. Præterea tamen obſervare eſt, humores ſuperfluos, quin & vitioſos, craſſiores forſan quam ut per *ſudorem*, *urinam*, aliaſve vias à ſanguine ſecernantur, hâc viâ foras amandari. *Argentum vivum* ſalibus ſubactum & deinde *intus aſſumptum*, aut *corpori illitum*, à ſalinis corporis noſtri particulis minutiſſimè diſſolvitur, iiſque involutum penitiſſimè immiſcetur: hujuſmodi *ſalium* & *Mercurii concretiones*, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffuſus, cum natura, ſiquidem moleſtiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optimè, & quidem facillimè molitur: Etenim *ſanguis*, & forſan aliquatenus *liquor nervoſus*, recre-

recrementis istis mercurioſalinis onusti, eadem omnimodo extutere satagunt; quæ tamen cum crassiora, fixioraq; sunt, quam ut per *diaphoresin* exhalent, exudentve aut à renum fermento præcipitata *per urinam* amandentur; illa interdum arteriarum oscula *intestinis* inserta *perrumpentia aliquatenus* per alvi excluduntur; attamen istius pharmaci particulæ sero *obvolutæ* promptissimè in prædictis glandulis, aliisq; ad os & gulam spectantibus depositæ, per salivationem uberius excitatam, effluunt; quo effluxu gingivas, aliasque oris partes ulcerari, atque dentes cum fætore oris, vacillare contingit: cæterum hujusmodi *salivatio* interdum sine *mercurio* in *febrium male* judicatarum *declinatione*, *criseos loco* sponte succedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus *ductuum salivalium* foraminibus, sed & *arteriarum osculis* ubique consitis exudans crustâ albicante oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio *symptomatum* ejusmodi in *Scorbuto* accidentium reddi debet: quandoquidem enim in sanguine depravato, *salis* ac *sulphuris enormium* recrementa plura & crassiora congeruntur, quam ut diaphoresi, vel per urinam aut sedem satis excerni possint, ad *oris emunctoria*, quibus salsiora sanguinis purgamenta exire solent, deferuntur; *salsamenta* ista sero diluta, non solum è *vasis salivalibus* exundantia, sputationem copiosam creant, sed etiam per *arterias* advecta, molles & spongiosas gingivarum carnes subeunt, quæ primò, poris earum sanguine ichoroso oppletis, intumescunt; postea tamen, ichore salso à sanguine abscedente, & continuò excreto, gingivarum caro, propter laudabilis nutrimenti defectum flaccescit, dentes penè nudatos relinquens: portò à diuturno materiæ planè corrosivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes stabilire nequeat, quin hi, alveolis dissolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas salino-sulphureas, partim humoris excreti, partimq; gingivarum putrescentium, continuò expiratas, *fætor oris graveolens* excitatur.

Macula & Exanthemata varia.

10. *Maculæ in cruribus*, aliisque partibus corporis erumpentes *Scorbuti signum pathognomicum* habentur; Hæ quandoque latiores, nummi denarii, non rarò item solidi aream exæquant;

æquant; interdum cutis ad magnitudinem manûs, aut supra in parte quâdam sugillari videtur: porrò *macule* istæ diversicolores, sc. modo *citrinæ*, modo *obfuscæ*, modo *purpureæ livide* aut *nigræ* apparent: porro quibusdam *exanthemata* varie extumescentia sc. modo lævia, modo cum cute asperâ, & quasi crustâ, aut squamis obducta in his aut istis membris vel in toto corpore erumpunt: inter *maculas* & *exanthemata*, sive *tumida* & *æqualia*, sive *aspera* fuerint, hoc discrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam sanguini minus congruam continent, quarè à massâ ejus in circuitu secreta in cute defiguntur; nec tamen eadem prorsus à sanguine derelinquuntur, quin sanguis pertransiens particulas subindè alias, novasque apponit: quo fit ut materia extravasata, à continuo sanguinis appulsu vel denuò resorbeatur, vel subtiliata foras exhalet (licet interdum partim hâc viâ, partim illâ res agatur) vel denique materies ista suppurata in abscessus transit. Porro *exanthemata* cujusque fere generis, non tantum in *Scorbuto*, sed in plerisque aliis affectibus: immò si quando sanguis propter occasiones aliquas immodicè ebullit, passim eveniunt. At verò *macule* sunt portiones à sanguine secretæ, & ab eodem prorsus derelictæ, adeo ut nihil illis cum sanguine circulato deinceps commercii fuerit, quare nec in molem accrescunt, nec suppurantur, nec facilè evaporant: maculæ citrinæ aut obfuscæ videntur esse bilis flavæ aut atræ portiones quædam è sanguine in cutim suffusæ: quoad stigmata verò nigra aut purpurea advertere est eadem in nullis præterea affectibus, nisi in *febre pestilentiali*, *lue venereâ*, & *Scorbuto excitari* in peste & febribus malignis videntur esse *sanguinis syderati*, & velut *gangræna* affecti, partes quædam rejectæ, quibus semper *malignitas* & *contagium* adjunguntur, prout alibi fusius ostendimus: in lue *venereâ* & *Scorbuto* etsi non tanta malignitas reperiatur, ut spiritus sanguinis valdè mortificentur, ejusque liquor syderationes majores ineat, tamen suspicari fas sit, quod in utroque morbo ingravescente, *sanguis* aliquatenus *corrumpi* & *coagulari* aptus, in grumos minores

nores concreſcat; cujuſmodi ſanguinis concretiones arteriarum oſculis extruſæ, in cute defiguntur, & juxta quod, portiones iſtæ majores, aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam *macule* quoad *magnitudinem* & *colorem* inſigniuntur.

11. *Alvi fluor*, & *Diarrhœa*, in Scorbuto ſatis frequenter accidunt, in tantum ut fæces alvi, quæ modo liquidæ ſunt, modo compactæ, & diverſi-colores, alimenta ingeſta in quantitate excedere videantur. Cujuſmodi fluxus, licet immodicus apparet, ſi medicamentorum uſu ſiſtitur, ſtatim affecti, ventriculi, & hypochondriorum intumeſcentiâ, dyſpnœâ aut animi deliquio tentari ſolent. Diarrhœæ Scorbuticæ cauſa eſt, partim quod chylus non rectè coquitur, neque per vaſa lactea cito ac ſatis effertur; hinc in inteſtinis ſtagnans & degener factus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit quod è maſſâ ſanguineâ impuritates interius admiſſæ arteriarum oſculis exudant; quapropter excreta interdum ingeſtis copioſiora exiſtunt. *Alvi fluxus.*

12. Pari ratione, *crebro vomitui*, *rugitui*, *nauſeæ*, & *Cardialgia Scorbutici* æque ac *hypochondriaci* obnoxii reperiuntur: quæ quidem ſymptomata, frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia *ſtomachi* tonus labefactatur, ejuſque *fermentum* vitiatur, quo fit ut chyli malè concocti reliquiæ in pultem *auſteram*, *ſalſam*, *vitriolicam*, aut alias degenerem faceſſat: præterea tamen *ſtomachus* malè habet, quoniam & ſanguinis recrementa interiùs reſtagnantia, in ſinum ejus ſuffunduntur. *Vomitus, nauſea, &c.*

13. Nonnunquam *affectus dyſenterici*, item *crebræ hæmorrhagiæ* è *naribus*, *venis ſedalibus*, *renibus*, *thorace*, *gingivis*, aliiſque locis Scorbuto inveterato laborantibus ſuccedunt: cujuſmodi ſymptomatum cauſa eſt, quod ſanguis ſalſior factus, propterea que effervescere aptus, vaſorum oſculis facilè erumpit; præcipuè verò, quia cum partium ſolidarum tonus debilitetur, atque fibræ ſint valdè laxæ, vaſorum ora fiunt patentiora, & diſcontinua, ita ut ex *arteriarum* extremitatibus in *venarum* oſcula tranſitus non rectà ducat, quin ſanguis inter va- *Dyſenteria & hæmorrhagiæ*

ſorum aperturas interceptus, ibidemque ſtagnare, & diffluere aptus, quâ datâ viâ, facilè erumpit, & ſe foras proripit.

Hæc ſunt *præcipua ſymptomata*, quæ propter *labem maſſæ ſanguineæ impreſſam*, & exindè in alias partes immediate tranſlatam, *Scorbutus* inferre ſolet, quarum aliquibus tamen in cauſæ partem, etiam *liquoris nervoſi* depravatio accedit. Jam proximè conſideremus hujus *morbi effectus*, & *accidentia*, quæ ferè tantum, aut potiſſimum *ſucci nervoſi* culpâ excitari ſolent.

CAP. IV.

Symptomata & Accidentia quæ in Scorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam exoriri ſolent.

Puſillanimitas & totius corporis langnor.

1. SUpra innuimus, *ingraveſcente Scorbuto*, *liquorem cerebri* & *nervoſi* appendicis irriguum, ſolito *tenuiorem*, & *pauperiorem*, evadere; quo fit ut pleræque functiones animales præpeditè admodum ac minus vegetè exerceantur; hinc potentia locomotiva plurimùm vacillat, ut affecti otium, & ſeceſſum amantes, corporis exercitia, & labores devitent, penſa quævis ægrè ſuſcipiant, eaque ſtatim delaſſati remittant. Novi quibus tota *anima ſenſitiva* debito exilior, & quaſi corpori impar facta videbatur, adeò ut ægri ſe nec ambulare, nec ſtare poſſe credentes, lecto excitari, aut exurgere omnino recuſarent; cum tamen nulla evidens cauſa impediret, quin ſua munera ſatis exequi valerent: porro tales ut ut prius ingenioſi, etiam animi labores, & ſtudia abhorrent, & planè nihil agendo, vitam conterere affectant.

Melancholia.

2. In *Scorbuto* inveterato, *ſuccus nervoſus* à craſi ſpirituoſalinâ, verſus acetoſam declinat; hinc, prout alibi oſtendimus,

mus, *melancholia*, *animi fluctuatio*, *propoſiti inconſtantia* & *crebra mutatio* procedunt: porrò cum fibræ nerveæ, à tali humore influo perpetuo irritentur, hinc *leviores ſpaſmi*, *contracturæ*, & *dolores vagi* aliquatenus eveniunt: At verò maximum liquoris nervoſi vitium eſſe ſolet, quòd ſordibus, & fæculentiis refertus, particulas heterogeneas, & regimini animali diverſimode infeſtas contineat: quapropter affectus ſæpe graviores, & horrendi Scorbuticis contingunt; cujuſmodi ſunt ſymptomata ſequentia.

Paralyſis Scorbutica.

3. *Affectus paralytici*, ſc. *impotentia*, aut *reſolutio* unius, aut plurium membrorum, item *ſtupor*, & *formicationis ſenſus* Scorbuto ingraveſcenti crebrò ſuperveniunt: cujuſmodi tamen ſymptomata, utplurimum non ſunt valde fixa, & permanentia, verum modo ceſſant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. Scorbutica paralyſis potiſſimum ob tria cauſarum genera excitari ſolet, quæ ſc. modò conjunctim, modò diviſim hunc morbum producunt. 1. Etenim *membri debilitas* aut *reſolutio* contingit, quia ſucco nervoſo depauperato, ſpirituum animalium quibus membra quævis actuentur, penus ſive copia ſufficiens deſideratur: Hinc valetudinariis, tanquam ſenio confectis, circa crura & pedes, aliaſque interdum partes extremas, ad quas ſpirituum influxus haud ſatis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: poſtea forſan cum major ſpirituum affluxus, membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus ceſſat, aut aliò transfertur. 2. Interdum ſpiritus animales, etſi copioſè ſatis in partes ſuppeditantur; tamen particulis heterogeneis, & quaſi *narcoticis*, cum ſucco nervoſo illatis inficiuntur; ita ut quaſi ligati, & ſemiobruti, nixus exploſivos vegetè ſatis inire nequeunt: hinc non ſolum impotentia *facultatis motivæ* verum & *ſenſitivæ* depravatio quædam, ſc. *ſtupor* & *formicationis ſenſus* oriuntur: quippe dum ſpiritus animales, copulâ incongruâ aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam ſolis radiorum nebuloſum aerem pertranſeuntium, non niſi refractè & impeditè peragitur. 3. Licet ſpiritus animales uberi ſatis copiâ

Ob tria cauſarum genera

copiâ diſpenſantur, ſintque narcoſi quâvis immunes, & liberi, ſæpe tamen illorum viæ obſtruuntur, ut intra membra quædam, commercia ſpirituum influorum, & infitorum commodè peragi nequeant; namque interdum accidit, particulas craſſiores, & terreſtres nervorum corpora, cum ſucco irriguo ſubire, quæ dein alicubi circa plexus nerveos, alioſque anfractus pleniùs aggeſtæ, ductus in tantum infarciunt; ut ſpirituum in hoc, aut illud membrum irradiatio prorſus inhibeatur. Ita novi in aliquibus manum, aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, penitus reſoluta evaſiſſe.

Dolores, quorum variæ ſunt ſpecies.

4. *A ſimili cauſâ*, ſc. fæculentiis Scorbuticis, in nervorum corpora delapſis, etiam *dolores*, qui frequentiſſimum hujus morbi ſymptoma habentur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii ſint generis, etiam propter alias prætereà cauſas oriuntur. Enimverò *dolores Scorbutici* ſunt vel *leviores, incerti*, ac citò *tranſeuntes*, qui interdum à flatu membranas diſtendente, quandoque etiam à materiâ ſalſâ, vel acri, modò à ſanguine, modò etiam à liquore nervoſo, in partes nerveas ſuffuſo dependent; cujuſmodi materies, quatenus fibris nerveis improportionata, eas vellicat, ac in corrugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum verò eadem vel à ſero affluente citò eluitur, vel à calore diſſipatur, ſenſatio moleſta à tali cauſâ illata facilius dimovetur. Vel ſecundo *dolores Scorbutici graviores* ſunt, plurimum *acuti, difficulter mobiles*; cujuſmodi item, vel ſunt *fixi* & *determinati* ad particularem quendam locum, aut vagi, moleſtiam, utut graviſſimam, ab uno loco ſubinde in alium transferentes; prout cernitur, in *Arthritide vagâ*, *Scorbuticâ*, & *Rheumatiſmo*, de quibus infra ſpeciatim diſſeremus: interim dolores fixi, & diu permanentes, in variis partibus, præcipuè verò in *ventre*, *lumbis*, *cruribus*, *ſterno*, ac *capite* excitari ſolent: Operæ pretium videtur *pathologiam*, ad ſingula hæc loca pertinentem, breviter deſcribere.

1. *Dolor ventris Scorbuto* adeo familiaris eſt, ut juxta

Idioma

Idioma Germanicum, exinde nomen acceperit. Hoc ſymptoma, nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, ferè continuò affligit; cui alvus modò ſoluta, modò ſummè aſtricta adjungi ſolet: quorum ratio eſſe videtur, quod cum & *ſanguis*, & *ſuccus nervoſus* impuritatibus ſcatent, tum *arteriæ*, tum *nervi* materiæ excrementitiæ copiam verſus alvi cloacam deferunt, quæ circa *meſenterii*, aut *inteſtinorum* tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores conſtantes ciet. 1. *Dolor ventris ferè continuus.*

Cæterum vero in quibuſdam Scorbuticis dolorum valdè acutorum paroxyſmi, tanquam *affectiones Colicæ* frequenter eveniunt; qui per plures dies, immò interdum ſeptimanas protracti, laborantes miſerrime excruciant: nimirum hi, præ doloris atrocitate, viſcera quaſi divelli, & dilacerari ſentiunt: tormenta hæc vix ullis remediis niſi generoſioribus opiatis, compeſci ſolent; & quam primum hypnoticorum virtus abſumitur, cum ſolitâ atrocitate repetunt; *paroxyſmo* verò diutius perſiſtente, cruciatus ſæpenumero in *lumbos* & *dorſum* propagentur, & exindè demum in membra totius corporis diffundantur: cujuſmodi affectioni, non raro *paralyſis* ſuccedit. 2. *Dolores quaſi Colici.*

Quod autem ſpectat, ad *Colicæ Scorbuticæ* cauſam; haud probabile eſt, eam oriri ab acri materiâ, intra *cavitates inteſtinorum* depoſitâ, nec etiam ab humore quopiam ſimplici, utut tetro, illorum *tunicis* impacto: hic etenim brevi diſcutiatur, aut in abſceſſum tranſeat; porrò iſte enematum, aut purgantium uſu facilè exterminetur; reverà atrocia iſtæc *ventris tormina*, non ab aliam cauſam quam à *ſalium*, (qui diverſæ ſunt indolis) ſimul congredientium, mutuâ luctâ, & effervescentiâ, quâ quidem fibræ nerveæ ab invicem divellantur & quaſi dilacerentur, provenire poſſunt. Enimvero ſupponere licet, *ſucci nervoſi recrementa* quædam *acetoſa*, ſtagmatis vitriolici æmula, circa *meſenterii plexus*, aliaſve iſtius regionis partes nerveas, copioſe aggeſta, quibus dein à *ſanguine arterioſo* effervescente colluvies ſeroſa, *ſalis fixi*, & velut *lixivialis*, particulis abundè referta, advenit, cumque iis turgeſcens, dolores velut lancinantes producit. *Seminii morbidi prioris*, mineram, *Eorum cauſa.*

ram, è *capite* nervorum ductu, in imum ventrem descendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgiæ immanes, nec non Vertigo, & Scotomia ejusmodi Colicam sæpissime præcedunt, eique non rarò succedunt: Porro è *massâ sanguineâ* particulas *salis fixi*, quasi *deliquium passas*, abundè suppeditari, hinc constat, quoniam urgente hujus morbi paroxysmo, ægrotantium *urinæ* coloris saturati, & sale plurimum refertæ, quasi *lixiviales* apparent, earumque superficies sæpenumerò, instar caudæ pavonis, diversis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, *urina* meliùs habet, atque hinc convalescentiæ spes, & signa desumi solent. Quod autem, *ventris affectio*, sæpenumero in *lumbos* propagetur, ratio est, quoniam *nervi lumbares*, & *mesenterici* intimè communicant, ac pluribus in locis, mutuò inosculantur; quare cum materies dolorifica in *horum* ductibus superabundat, in vicinos *illorum* processus, facilè transit: deinde autem, quod morbo ingravescente, *dolores* per *totum corpus diffusi*, singula ferè membra, ac artus affligunt, ratio est, quia cum uberior *seminii morbidi* penus in *capite* progignitur, quam ut totus in nervorum imprimis affectorum, sc. *paris vagi*, & *intercostalis*, caudices, derivari possit; *pars ejus*, *aliorum* insuper *nervorum*, etiam *spinalis medullæ* corpora subiens, in plurimas totius corporis partes, *mineram morbificam*, *salis acetosi* participem explicat, quæ ubique *salis fixi*, è *massâ sanguineâ* accessu ἀλγυπαθόδης evadit: denique postquam nervis unà plurimis materiâ incongruâ, sc. post mutuas humorum effervescentias resíduâ, obsessis, & valdè repletis, spirituum copia profligatur, emanationum viæ obstruuntur, eorumque mutua commercia abrumpuntur, nihil mirum est si *diuturni dolores* ultimò in *paralysin* terminantur. Nec tantum in *medio ventre*, ubi circa *mesenterii plexum*, causa morbifica subsistere videtur, sed in aliis circumcircà locis, dolores, colicis haud inferiores, exoriri solent. Novi *virginem nobilem cruciatibus acerrimis*, prope os pubis, supra mensis spatium durantibus, & pro datâ occasione repetere solitis, absque ullâ *calculi*, aut *ulceris*, circa vias urinarias,

Dolores in variis Abdominis partibus.

narias, ſuſpicione obnoxiam fuiſſe: Cujuſmodi affectionem à materiâ morbidâ, *plexibus nerveis* in *hypogaſtrio* conſitis impactâ, dependere arbitramur. Porro familiare eſt *Scorbuticis*, in *hypochondrio*, modò *dextro*, modò *ſiniſtro*, modò circa *ventriculi regionem*, dolorum valde atrocium paroxyſmos experiri: quorum cauſas in *plexibus nerveis*, ad viſcera ibidem loci conſita, pertinentibus, latere putamus.

2. *Dolores Scorbutici*, interdum *lumbos*, quin & *dorſi regionem*, modò ſummam, modò imam, abſque prævio abdominis affectu, vel nephritidis culpâ infeſtare ſolent. Novi plures à tali ægritudine decumbentes, aliquot dies, & noctes de cruciatu intolerabili perpetuò conqueſtos: Cujuſmodi *pathematis cauſam*, in liquoris nervoſi recrementa acetoſa, iſtarum partium membranis, & tendinibus ſuffuſa, ac dein *falſamenti ſanguinei* acceſſu in efferveſcentiam conſita, referre viſum eſt. *In lumbis & Dorſo.*

3. Propter ejuſmodi *ſalium conjugia*, membranis præcordia inveſtientibus affixam *dolores* circa *pectoris* regionem perquam moleſti, & non facilè mobiles, crebro inducuntur; hinc *pleuritis notha*, adeo frequens Scorbuti ſymptoma eſt. Novi plures Scorbuticos, *dolore* moleſtiſſimo, ſubter *ſternum* excitato, perquam diu vexatos; ut in quibuſdam ita affectis, nihil minùs quam *abſceſſum* in *mediaſtino* latentem ſuſpicarer; cum revera ſymptoma iſtud tantum à materiâ heterogeneâ, illuc partim a *nervis*, partimq; ab *arteriis* allatâ, & membranis affixâ ibidemque efferveſcente penderet: quod & eventus ſæpe comprobavit: nam ægrotantes, diuturno remediorum antiſcorbuticorum uſu liberabantur. *In pectore & pleura.*

4. Hactenus præcipuas *dolorum*, *intermedias corporis partes* infeſtantium ſpecies, recenſuimus. Cæterum in *Scorbuto* non minùs moleſtiæ, circa *partes extremas*, ſc. *caput*, & *crura* ſentitur. Quoad prius *Cephalalgia* morbo iſti tam rarò deeſt, ut multi potiſſimum, hoc affectu, virus Scorbuticum luant; cujus nempe mali, paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis, & crebrâ vice repetitis, obnoxii fiunt. Hujus cauſam *In Capite.*

ſam unicuique obvium eſt, humoribus in meningas ſuffuſis aſcribere; quod etiam αὐτοψία comprobavit. Nam in quorundam defunctorum capitibus apertis, *utraſque membranas coalitas*, & *tuberculis*, ac *tumoribus ſcirrhoſis* per totum obſitas vidi. Cujuſmodi *tumores*, & *concretiones*, à *gemini humoris* dolorifici, poſt crebras effervescentias, *mutuis coagulationibus*, exoriri videntur.

In cruribus. 5. Nec quidem aliter ſtatuendum erit, circa *dolores* ægrotantium *crura*, & *tibias*, nocturno præſertim tempore graviſſimè moleſtantes: plures etenim *Scorbuto inveterato* laborantes, quamprimum lecto incaleſcunt, circa ſuras, & femora, atque alias interdum partes, cruciatus intolerabiles pati ſolent, ita ut inclament, carnes ſuas, velut canum morſibus, aut lanienâ corrodi, ac delacerari: *Tortura hæc*, ſi lecto eximantur, paulo remiſſiùs habet; ſecus affecti, per totas fere noctes miſerrimè excruciantur. In hoc caſu nihil aptiùs concipi poteſt, quam *ſucci nervoſi*, *recrementa acetoſa*, in *tibias*, utpote in loco maximè declivi ſitas, decumbere, earumque membranis copioſè affigi, quibus, à *ſanguine*, propter lecti calorem, inſigniùs rarefacto, & agitato, dum *rejectanea ſalina* accedunt, cumque iis, pro *ſalium more*, fermenteſcunt, propterea quidem, à mutuâ particularum diverſi generis *luctâ* & *effervescentiâ*, fibræ nerveæ ſupra modum vellicatæ, & divulſæ, *corrugationes* valde *dolorificas* ineunt; nec quidem citius ἀλγήματα hæc ceſſant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggeſtæ, aut evaporant, aut mutuâ luctâ ſubactæ, & attritæ, ab effervescentiâ conquieſcunt; ſubinde vero intra breve ſpatium, utriuſque materiæ penus recens, in novum proxyſmum deponitur. Propter hujuſmodi *ſalium diverſi generis*, & ab *humore duplici* prodeuntium συζυγίαι, mutuamque effervescentiam, etiam *Arthritis vaga*, *Rheumatiſmus*, & quidam alii affectus, quos meritò ad *conjunctas ſanguinis*, & *ſucci nervoſi dyſcraſias*, & velut in malo confœderationes, referimus, producuntur. Porro in eâdem claſſe *dolorum Scorbuticorum* ſpecies quædam modò tractatæ, poni debuerant; attamen quia doloribus

loribus aliis, à *singulari succi nervosi*, aut *sanguinis* vitio oriundis, affines sunt, idcirco affectionum ἀλγηματώδων theorias diversimodas hic simul conjunximus.

In Scorbuto, prout symptomatum diversi generis confluxus occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: sc. particulæ heterogeneæ, *cerebrum* & *nervosum genus* cum succo irriguo subeuntes modò sunt *narcoticæ*, & *paralyseos*, modò *salinæ* & *dolorum* parentes (uti dictum est,) quandoque etiam, *nitrosulphureæ*, & *explosivæ*, à quibus *affectiones spasmodicæ* oriuntur: Enimvero propter hujusmodi particulas, in *cerebro* aggestas, *vertigines*, *Scotomiæ*, ac interdum *insultus* quasi *comitiales*, Scorbuticis contingunt: A tali causâ, *genus nervosum* occupante, in *visceribus*, & *membris*, *motus convulsivi*, *tremores*, *succussiones*, & non rarò *contractiones horrendæ* succedunt. De *convulsionum naturâ*, *differentiis*, & *causis* supra satis fusè disseruimus. Porro *hujus affectionis* casus quosdam admirandos, à *labe Scorbuticâ* oriundos, plenè descripsimus, ut non opus videatur super hâc re jam plura disserere; namque *hypothesis* superiùs tradita, quibusvis *Scorbuti* symptomatis spasmodicis facillimè accommodetur.

6. *Scorbuto inveterato* laborantes *Vertigini* utplurimum valde obnoxii fiunt: super *hoc affectu*, uti & de plerisque aliis cephalicis, *disquisitiones speciales*, aliquando forsan, publici juris faciendas, instituimus. Interim hic verbo annotetur, *symptoma istud* oriri, eo quòd *spiritus animales*, de solitis expansionum suarum viis aliquatenus pervertuntur; nempe statas suas series, & ordines vel *impediti*, vel *aliò propulsi*, abrumpere coguntur: hæc, uti in aliis casibus, ita præsertim in *Scorbuto*, propter duas potissimum causas, nempe alteram, aut simul utramque fieri contingunt; sc. vel quia cerebri meatibus & poris quibusdam, ab hospite extraneo occupatis, spirituum commeatus alicubi obstruitur; vel secundo spirituum manipuli quidam copulâ heterogeneâ onusti, aut pone reliquos subsistere, vel tractibus suis excedere coguntur: In hoc morbo, siquidem a *sanguine* valde impuro, liquor *Cerebro* instillatus, *Vertigo.*

 pluri-

plurimas fæculentias secum refert, qui secus fiat, quin particulæ heterogeneæ cerebri poros passim infarciant, atque spiritibus animalibus accrescendo, eos aggravent, aut in explosiones adigant?

Somnolentia. 7. Propter similem ferè causam, *somnolentia*, & *torpor* insignis Scorbuticis frequenter accidant; in quantum sc. *spiritus animales* particulis vel *aquosis* aut *narcoticis* onusti, ac plurimùm aggravati, intra *cerebrum*, etiam valde *obstructum*, motus pernices, & expeditos non facilè ineunt, neque functionum suarum actus, & exercitia diu continuant, quin succumbere, ac otio, & quieti *indulgere amant*. Porro hujusmodi effectus, quandoque à *spirituum* animalium *defectu*, & *penuriâ* excitatur; etenim à *sanguine* plurimum vitiato, & quasi *effæto*, *liquor*, non nisi *tenuis*, & vigoris omnis ferè expers, *cerebro & nervoso generi* suppeditatur: à tali προφάσει in moribundis *Lethargum* excitatum novi; quo sc. affecti, licet somno continuo indulgere viderentur, interpellati tamen, illico adstantes noscere, & affatis quibusvis respondere solebant; spirituum verò animalium copiâ fatiscente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant. Tales demum cum somno perpetuo obrutos aperui, *cerebrum* satis exiccum, ac *hydrope*, aut colluvie serosâ, quibus *Lethargici* plerunque afficiuntur, prorsus immune deprehendi.

Et vigilia. Interdum verò è contra, *Scorbutici* quidam *vigiliâ* ferè constanti molestantur. Cujusmodi symptoma, aliquando ab *animi affectibus*, *dolore*, *pathematis convulsivis*, *leipothymias metu*, *passionibus cordis*, etiam à *stomachi*, aliorumque viscerum perturbationibus, procedit; in quantum sc. ob spiritus in quâpiam *animæ sensitivæ* parte vehementiùs commotos, *tota* eorum *hypostasis*, à *quiete*, sive statu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quosdam *labe Scorbuticâ* tactos, qui licet dolorum, aut spasmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus *vigiles* duxerunt; ac sæpe, *opiatis* validioribus licet assumptis, netantillum somni capescere potuerint;

rint: Interim ac ſi ſomno minimè carerent, ſine capitis gravitate, abſque ſenſuum aut mentis torpore, uſque vegeti, atque ad labores obeundos ſatis expediti perſtiterunt. *Hujus ratio videtur eſſe, quòd* interdum una cum *ſucco nervoſo*, particulæ quædam *nitroſalinæ*, naturæ ſc. efferæ, & irrequietæ (cujuſmodi ſunt effluvia ab *aquâ forti*, aut *ſpiritu nitri* decedentia) ſpiritibus accreſcentes, eos perpetim agitari, ac indeſinenter in motu eſſe cogunt: quemadmodum enim, vapores ab *aquis ſtygiis* emanantes, nunquam *prorſus* figuntur, aut quieſcunt, ita particulæ heterogeneæ, quæ iſtiuſmodi ſunt indolis, ſpiritibus *cerebri* incolis adhærentes, eos ferè nunquam otiari, aut ſomno indulgere ſinunt. Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ in *regimine animali*, *propter Scorbuticam* labem, *liquori cerebri*, *& nervorum irriguo* impreſſam, excitari ſolent; quibus præmittuntur illa, quæ *ſanguinis* à rectâ craſi degeneris vitio contingunt. Quod ſpectat ad magnos iſtos, & planè *Herculeos morbos*, nempe *Apoplexiæ*, & *Epilepſiæ* inſultus, qui interdum Scorbuticis accidunt: in hujuſmodi caſibus, prior affectio, quaſi alteri digniori maritata, nomen ſuum amittit, ac in illius *pathologiam*, velut *proſapiam* tranſit. Ultimo inquiramus quæ ſunt *Scorbuti ſymptomata*, propter *conjunctas ſanguinis*, & *ſucci nervoſi dyſcraſias*, & velut in *malo confœderationes* repullulantia.

CAP.

CAP. V.

De Scorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis, & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur.

1. *Atrophia Scorbutica.*

IN *hoc cenſu* imprimis collocetur *Atrophia Scorbutica*: qui enim hoc morbi diutius laborarunt, abſque notabili *pulmonum* labe, aut *phthiſeos* ſuſpicione, ſæpe in *maraſmum* incidunt, ita ut carnes prorſus decidant, ac cutis valde flacceſcens vix oſſibus cohæreat. Cujus cauſa, non tantum, *ſanguinis* à rectâ craſi degeneris culpæ attribui debet; namque hic, utut depravatus, aliqualem ſucci nutritii portionem plerunque aſſimilat, partibuſque enutriendis apponit: at vero ſiquidem *liquor nervoſus* etiam malè habet, facultas nutritiva omninò inhibetur; quin *hujus defectu*, aut *vitio*, nutrimentum à *ſanguine* elaboratum prorſus infæcundum ac inutile exiſtit: Quo munere, circa *nutritionem*, *uterque liquor*, ſc. *ſanguineus*, & *nervoſus* defunguntur, alibi oſtendimus: ex *hypotheſi iſtâ*, quam rationes ſatis probabiles aſtruere videntur, facilè ſequetur, *Atrophiam Scorbuto* familiarem, à *conjunctis utriuſque facultatis enutritivæ anomaliis pendere*. Quatenus enim *ſanguis* alimentum non niſi vitioſum ſuppeditat, atque *liquor nervoſus* in eo actuando, aſſimilandoque delinquit, neceſſe erit partes ſolidas victu ſuo, continuò fraudatas emarceſcere.

2. *Arthritis Scorbutica*

2. *Arthritis Scorbutica*, quæ utplurimum, *vaga*, partem modò hanc, modò iſtam ſucceſſivè, modò ſimul plures afficit, atque ab unâ in aliam, vel ab his in illas tranſilit, à *duplici ſeminio*, non ſecus ac *Colica* ſuperius deſcripta, pendere videtur; attamen modo prorſus inverſo. Enimvero ſupponere licet in hoc morbo, *ſalis fixi*, plures quaſi congeries è *maſſâ ſanguineâ*, hic, illic circa membra, aut articulos, velut totidem *nidos* diſponi; quæ quidem intra totidem diſtinctas

cellulas

cellulas reconditæ, tanquam *piſcium ova*, ſive *ſemen fœmininum* maneant; quibus poſtea *liquoris nervoſi recrementa acetoſa*, velut *ſemen maſculinum* accedant, eaſque fertiles reddant; nempe in quantum, *ſales diverſæ indolis* unà commiſti, valde effervescunt; proindeque à mutuâ particularum luctâ & agitatione, membranæ, fibræque nerveæ inſigniter vellicatæ, in corrugationes dolorificas aguntur. Reverà *primam* hujus morbi, ſicut etiam *Arthritidis* communis, *mineram à maſſâ ſanguineâ* deponi, eamque à *ſucci nervoſi* recrementis actuari, inde conſtat, quia cum dolorum inſultus in variis partibus ſimul, aut ſucceſſivè oriuntur, ſanguis haud ſupra modum efferveſcere, nec ſalſamenta ſua tunc temporis deliquium paſſa, copioſiùs exuere videtur; quippe nec pulſus citatior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxyſmo, acetoſa ſucci nervoſi recrementa fluorem pati, arguunt, prægreſſæ utplurimum cephalalgiæ, capitis gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non rarò tendinum ſubſultus; cujuſmodi ſymptomata dolorum inſultus, ſæpe præcedunt, aut comitantur. Huc etiam ſpectat, quòd *liquores acidi* epoti, paroxyſmos arthriticos accerſunt. In *Scorbuto*, ſiquidem utraque minera uberiùs progignitur, *arthritidis* nidi longè plures jaciuntur, in iiſque dolores multò citiùs pullulant: porro è ſanguine valde impuro, *materies ſalina*, ſive *tartarea* non tantum in pedum, aut crurum articulis, ſed ubique ferè circa membranas, & muſculorum interſtitia aggeritur; cui etiam à *ſucco nerveo copula acetoſa*, pluribus in locis ſuffuſa, dolorum prolifica exiſtit; dein quatenus utraque minera, in materiâ minus craſſâ conſiſtit, atque in locis patentibus colligitur, brevi utplurimum tempore, aut à ſero affluente eluitur, aut à calore diſſipatur, vel à ſanguine reſorpta, aliò transfertur.

3. *Rheumatiſmus*, prout ab Authoribus modernis deſcribitur, Scorbuto inveterato crebrò ſupervenit. Cujuſmodi affectio, dolores ferè in omnibus corporis partibus ſeriatim excitans, licet *Arthritidi vagæ* modò deſcriptæ ſimilis appareret; tamen ab eâ defert, tum reſpectu *dolorum*, qui in *Rheumatiſmo* 3. *Rheumatiſmus.*

matiſmo citiùs tranſeunt, & crebriùs ſedem mutant, iiſque *febricula*, & partium affectarum *tumor*, & *phlogoſis* utplurimum adjunguntur; tum ratione *cauſæ conjunctæ*, quæ quidem iſti, quæ *colicam Scorbuticam* parit, affinis, *Arthritidis vagæ*, cauſæ inverſa eſt: videtur enim quòd in primum hujus morbi apparatum, *minera acetoſa*, à *ſucco nerveo*, quaſi *ſemen fœmininum*, pluribus in locis deponatur; cujuſmodi ſymbolis hic illic variè relictis, dum *ſanguis* effervescens, *exuvias ſalinas* copiosè rejectas, ſuffundit; ſtatim à mutuâ particularum diſſimilium luctâ, & congreſſu, *dolores* inferuntur. Porro quia ſanguinis recrementa, in medio ſuo decurſu expoſita, motum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affectâ *tumor* & *phlogoſis* inducuntur: dein quia *ſanguis* materiam *à* ſe modò rejectam, denuò reſorbet, ac aliò transfert, dolorum ita crebræ *metaſtaſes*, ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculiarem conſiderationem meretur: ſuper eadem, hìc pauca quædam in genere, quatenus nimirum *Scorbuti ſymptoma* eſt, annotâſſe ſufficiat.

Hactenus *Scorbuti ſymptomata*, à triplici cauſarum genere oriunda explicavimus; cujuſmodi *pathologia*, affectus alios multiplices, ac inter ſe longè diverſos in ſe continet: de quibus tamen obſervatu dignum eſt, quod cum plures morbi, ad *cerebrum* & *nervoſum genus* pertinentes, qui ſæpenumerò per ſe, ac ſolitarii exiſtunt, etiam *Scorbuto* ſuperveniunt, tamen quoad *rationes ſuas formales*, & quoad *medendi methodum* in his, ac illis adhibendam, diſcrimen inſigne occurrit. Enimverò *Paralyſis*, *vertigo*, *convulſio*, *Lethargus*, *aliique morbi* affines, cum per ſe contingunt, ſemper à cauſâ fixiori, ac utplurimum ab inſigni *capitis* ac *appendicis nervoſi* labe, dependent; cumque *remedia cephalica*, ac in iſtis morbis tantum appropriata, conveniunt, tamen ſucceſſus haud facilè, neque ſemper votis reſpondet. Interim pro *ſanguinis emendatione* aut parum curæ impenditur, aut ſi adhibetur, plerunque incaſſum cedit: at verò cum *pathemata* iſtæc, à *Scorbuto* inducuntur, minoris ſunt periculi; atque licet paroxyſmos crebriores habent, iſti tamen

Ut differunt morbi per ſe excitati, & Scorbuto ὑπογινόμενοι.

tamen faciliùs tranſeunt; cæterum *morbi curatio remediis antiſcorbuticis* fæliciùs quàm *ſpecificis*, & cum *ſanguinis* ad debitam craſin *reductione*, potius quam *Cerebri* & *nervoſi generis* malis occurrendo, perficitur. Eadem obſervatio locum obtinet in *tumoribus*, *ulceribus*, *hydrope* & multis aliis affectibus à *lue Scorbuticâ* productis, qui, ſecus, ac cum per ſe excitantur, *remediis* non niſi *antiſcorbuticis* ſanantur. Horum ratio eſt, quòd in *Scorbuto*, ſymptomatum, & affectuum plurimorum cauſa conjuncta, fere tantum in humoribus, nempè *ſanguine*, & *ſucco nerveo*, ac nondum in partibus ſolidis, ſc. *viſceribus*, *præcordiis*, ac *cerebro* conſiſtit: quare cum *illorum dyſcraſiæ*, multo facilius quam *horum malæ conformationes* emendantur, ejuſdem generis morbi, propter Scorbutum, quam per ſe excitati, certiùs, ac cum minore negotio curantur. Attamen, cum ægritudine iſtâ radices altiores agente, partes etiam ſolidæ principales (prout ſæpiùs uſu venit) noxam contrahunt; viz. cum *ſanguinis* & *ſucci nervoſi* recrementa iiſdem diutius impacta, tonos lædunt, poros, & meatus infarciunt, & non rarò in iis tumores ſchirroſos, aut abſceſſus pariunt; hinc prædicta ſymptomata, quamvis labi Scorbuticæ ferè tantum imputata, rarò aut nunquam ſanationem admittunt; & propter hujuſmodi cauſam invincibilem, demum ipſe *Scorbutus deploratus* evadit.

CAP. VI.

Scorbuti Prognostica.

In Scorbuto prognosis non sit temeraria.

CUm in *affectione Scorbuticâ*, simul plura, ac interdum valde tetra, & horrenda symptomata urgere solent, *prognosticon* à medico expectatur: immo ipse, quo meliùs medendi methodum instituat, qualis morbi eventus futurus sit, sedulò perpendat: attamen judicia in hoc casu sint cauta, diu suspensa, ac minimè temeraria; plures enim (uti nostræ observationi constitit,) pro desperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos frequens, & horrendum *Asthma* jam-jam suffocare videretur, alios à crebrâ *leipothymiâ* continuò moribundos, quin & alios, aut *paralysi*, aut *paroxysmis convulsivis*, aut *colicâ* gravissimâ tentatos, intra breve spatium, medicamentorum ope prorsus liberatos: Novi quosdam *Scorbuticos* ab *hydrope* per totum corpus intumefactos, alios *Atrophiâ* in extremam maciem redactos, denuò ad perfectam sanitatem restitutos. Quanvis igitur hoc morbo laborantes, interdum affectibus summe periculosis urgentur, si tamen adhuc viscera mediocritèr sana, aut saltem non multum vitiata fuerint; de malis istis, propter meram *Scorbuti* labem excitatis, minimè desperetur: è contra autem quando symptomata minùs terribilia apparent, si *hypochondriorum*, & *Abdominis* contenta obdura, & velut scirrhosa evaserint, aut si *pulmones* corrumpi inceperint, circa morbi sanationem, nihil ingens, aut benignum promittatur: In casibus vero nondum deploratis, ubi spes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut saltem mortis subitæ metus longè abest, si forsan quæstio fiat, quam citò, aut tardè, facilè, aut difficultèr *therapeia* succedat, hujusmodi *criteriis* insistatur.

1. *Scorbutus* uti non statim affectos jugulat, aut versus statum insanabilem præcipitat, ita nec citò, nec facilè curatur: etenim

etenim morbi causa potissima, in *dyscrasiâ sanguinis* consistens, non multò facilius tollitur, quàm *vina*, dum *rancida*, aut *pendula* fiunt, ad debitam crasin restituuntur: quare hujus labe correpti per plures menses, ac interdum annos, immò aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. Aegritudo hæc ab intemperie sanguinis *sulphureosalinâ*, sive calidiori *vini rancidi* æmulâ, dependens, ægrius curatur, quam si eadem *à dyscrasiâ salinosulphureâ*, sive minus adustâ, *vini penduli* æmulâ procedat: namque hæc mala sanguinis, aut vini constitutio, in statum à quo decidit, quodammodo rursus evehi; verùm ista in statum, quem transiliit, non facilè reduci solet.

3. Scorbutus *febribus* diuturnis, aliisve *morbis chronicis* malè curatis superveniens, aut etiam constitutioni originaliter, vel propter occasiones quasdam, valetudinariæ superveniens, difficilioris curationis habetur; quia nimirum in his casibus, & sanguinis crasis plus viriatur, non rarò item visceribus noxa quædam affigitur. Proximè his, ægrè sanantur, qui mala victûs ratione, ac imprimis ab assiduo liquorum generosiorum potu, labem hanc cum læso *ventriculi*, aliorumque viscerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aeris insalubritatem, navigationem, aut vitam sedentariam Scorbutici evadunt, sæpius & cum minori negotio sanitati restituuntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labes ferè tantum massâ sanguineâ inclusa, nondum cerebro ac nervoso generi imprimitur, neque in solidis partibus symptomata durabilia excitavit, non rarò sanationem perfectam admittit: sin verò affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidemque *pathemata spasmodica* ac *dolorifica* producit, ac insuper virus suum, *macularum*, & *exanthematum* eruptione, *gingivarum*, & *dentium erosione*, aliisque signis pathognomicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinæ opera, symptomatis maximè urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates supprimendo, impenditur.

5. Qui Scorbuto inveterato laborantes, *medicè vivere* recusant, sed male sano appetitui, in pessima quævis proclivi, indulgent, ac insuper in assumendis remediis difficiles ac morosi existunt, medici operam, utut sedulò adhibitam sæpissimè eludunt; reverà ut præstet, eos malo suo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hìc omninò incassum præscripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingravescente, materies morbifica multiplex, & diversimoda, utpotè symptomatum varii generis, ac indolis causa propignitur; idcircò remedia non tantum unius generis adhibentur; sed cum *medicinæ methodus* quædam, licet cum summo judicio præscripta, parum aut nihil versus *Therapeiam* profuit, non statim relinquendi sunt ægri, sed medicamenta alia, & subinde alia tententur: Enimvero non eadem omnibus, neque semper eidem personæ conveniunt: In corpore affecto *salium* ac *sulphurum* potestates, & combinationes passim variant; perindè etiam medicamenta minùs juvantia, aliquoties mutentur, donec in aliquod maximè congruum, & juvans inciditur.

7. Quod si non obstante, aut non rectè adhibito remediorum usu, *Scorbutus* sensim ingravescens in deteriorem statum indies evehatur, tandem *hydropem* vel *phthisin* inducit; ab hoc, aut illo morbo proximus in mortem fit transitus: postquam enim sanguis plurimum depravatur, recrementa sua, copiosius demùm aggesta, aut *pulmonibus*, aut *imi ventris* visceribus suffundit; proindeque hujus, aut illius generis affectus, paritèr exitiales accersit.

CAP.

CAP. VII.

De *Scorbuti Curatione.*

QUod ſpectat ad *Scorbuti Therapeiam*, ſiquidem haud unica & ſimplex affectio præternaturalis, ſed *legio* quædam profligandæ eſt, idcircò medendi methodus, *indicationes multiplices*, easque variè *complicatas*, ac *ſubordinatas* perſtringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre viſum eſt; nempè ut ſint *præſervatoriæ*, quæ morbi *cauſam*, & *curatoriæ* quæ *morbum* ipſum, & *ſymptomata* ejus reſpiciunt, & tollunt, & denique *vitales*, quæ patientis *robur*, ac *vires* tuentur, vel reſtaurant. *Indicatio triplex.*

Ab ipſo curationis initio contra *morbi cauſam* collimare debemus; hâc enim, velut radice præciſâ, vel avulſâ, ſtatim truncus, rami, & fructus emarceſcent. Cum itaque oſtendimus, *Scorbuti cauſam* in *ſanguinis dyſcraſiâ*, ſc. aut *ſulphureo-ſalinâ*, aut *ſalino-ſulphureâ* fundari; imprimis danda erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impedimenta tollantur, dein ipſa primaria intentio perficietur: propter utrumque ſcopum remedia à Diætâ, Chirurgiâ, & Pharmaciâ expetuntur. Quoad Diætam, ſpecialis victus ratio inferiùs apponetur; interim ut de reliquis procedamus. 1. *Præſervatoria.*

Sanguinis, ad debitam craſin per remedia appropriata reductio, propter hæc duo potiſſimum impeditur; ſc. *primò* quia ſucci nutritii, non niſi vitioſi penus ei continuò infertur: dein *ſecundò* quià recrementa in ſinu ejus producta, per idoneas cloacas non ſatis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut *chyloſeos* negotium, in primis viis rectè peragatur, tum ut *recrementa vaporoſa* per diaphoreſin, *ſeroſa* per renes & lymphæductus, *bilioſa* per cyſtin felleam, *atrabilaria* per Lienem, atque alia cujuſque præterea generis, per propria emunctoria

munctoria satis expurgentur: dein hisce muniis rectius institutis, *sanguinis dyscrasiam*, per medicamenta specifica, ac imprimis sale volatili prædita, reducere nitemur. *Remedia* singulas hasce intentiones respicientia unà complicari, ac simul in usum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus administrationum modis, adhuc particularius designare oportebit.

Intentiones Therapeutica.

1. Ut *chylosis*, in primis viis rectè perficiatur, curandum erit, ut materiæ excrementitiæ saburra in iis congesta exterminetur, ut fermenta deperdita, aut depravata restituantur, ut meatus, & pori quoquomodo infarcti & obstructi reserentur. In hos fines *medicamenta cathartica, digestiva*, & *aperientia*, destinantur.

2. Excrementa in massâ sanguineâ collecta, cum per propria emunctoria non satis amandantur, per alias vias maximè idoneas subinde educantur: in hanc rem etiam *cathartica*, ac insuper *diaphoretica*, & *diuretica* conveniunt.

3. Sanguinis dyscrasia Scorbutica emendetur, *phlebotomiâ*, & *remediis specificis*. Quare, ut *indicationis præservatoriæ*, res tota in summam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones perficiunt, sunt *cathartica*, *phlebotomia*, *digestiva*, *aperientia*, *diaphoretica*, *diuretica*, & *antiscorbutica*, sive *specifica*: Dein quatenus remedia *digestiva*, ac *aperientia* sæpius coincidunt; siquidem utraque particulis *acidis*, *acribus*, aut *salinis* præcipuè imbuuntur; porrò, in quantum ejusmodi pharmaca *diaphoresin*, aut *diuresin* aptè satis movent; idcirco *apparatus pharmaceuticus*, intentionibus prædictis requisitus, in angustiores adhuc limites redigi potest: nimirum ut ferè tantum constet medicamentis *catharticis*, *digestivis*, ac *antiscorbuticis*, quibus *phlebotomia* pro datâ occasione adjicitur: illorum formulas quasdam, & præscripta, ac insuper utendi modum, designare incumbit.

CATHARSIS.

Catharsis.

1. *Methodus medendi* Scorbuticis ferè quibusvis præscripta, à *cathanticis* incipiat: Etenim nisi primæ viæ mundantur, medica-

medicamenta in alios quoſvis uſus deſtinata, ab illorum ſordibus inquinabuntur, quapropter *Vomitio* interdum non minus quam *Purgatio* conveniat.

Si ventriculus (ut crebrò aſſolet) materiâ *viſcidâ aceſcente*, aut *nidoſâ* aggravatus, ſarcinam impuram nauſeâ, aut vomendi nixu ſurſum ejicere molitur, atque Patiens talem evacuationem, olim ſatis robuſtè ac cum *ivoela* tolerare ſolebat, nihil vetat, modò vires non ſint nimiùm proſtratæ, *pharmacum emeticum* exhibere. Fortioribus, *infuſio Croci metallorum*, aut *mercurius vitæ*, aut *Tartarus emeticus Mynſichti*, vel *ſulphur Antimonii Glauberi* propinetur: qui ſunt conſtitutionis imbecillæ, aut tenerioris, *vinum ſcilliticum*, aut *Gillam Theophraſti* aſſumant; quibus in exiguâ doſi exhibitis, ſerum lactis in magnâ copiâ ſuperbibant, dein ventriculo ad nauſeam repleto, digito vel pennâ gutturi immiſſis, vomitio facillima provocatur, & aliquoties prolibitu iterari poteſt. Hoc vomendi ritu, mera ſtomachi contenta, à plicis ejus deterſa excernuntur: neque in aliis circumcirca viſceribus, aut membranis (prout à *ſtybeatis* fieri ſolet) vellicationes dolorificæ, aut convulſivæ cum leipothymiâ cientur. Quibus ventriculus, propter malam digeſtionem, pituitæ, aliuſve materiæ degeneris ſaburram facilè congerit, præcepi, (& ſæpius bono cum ſucceſſu,) ut ſemel in menſe, talem vomitionem, utpote tutam, & ſalubrem proritent. *Per Vomitum.*

Ubi *Vomitio* locum non habet, à *purgatione* incipiatur; ſaltem poſito aliquot dierum interſtitio, evacuatio hæc, iſti ſuccedat. Quod olim de *præparatione* humorum, ab Authoribus paſſim inculcatur, aut ſupervacaneum, aut, non intellectâ ſanguinis circulatione, prorſus erroneum eſſe duco: quin iſtius intentionis vice, *viſcerum fermenta reſtaurantia*, & *ſanguinis craſin alterantia*, ſubſtituantur: interim ut primarum viarum ſordes, & liquoris tum ſanguinei, tum nervoſi ſuperfluitates recrementitiæ amandentur; *Purgatio* primo lenis, & blanda inſtituatur, ac poſtea juxta patientis tolerantiam, aut ſemel intra ſeptimanam, aut crebriùs vel rariùs iteretur; & medicamenti *Per ſeceſſum.*

camenti vires juxta primæ doſeos ſucceſſum proportionentur: In hunc finem *Pilulæ*, *Potiones*, *Apozemata*, *Electuaria*, *pulveres*, & plures aliæ medicamentorum formulæ præſcribi ſolent.

Remedia indicata in ſcorbuto calidiori.

Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, atque *Scorbutus* in ſanguinis dyſcraſiâ aduſtâ, ſc. *ſulphureoſalinâ* fundari videtur, *Aloetica*, & *diagrydiata* quævis vitentur, & temperatiora ſolum è *ſennâ*, *Rhabarbaro*, & aliis quæ ſanguinem, & humores non exagitant, exhibeantur.

Pilulæ.

℞. *Folior. ſennæ* ℥i. *Rhabarb.* ʒvj. *Epithymi* ʒiij. *rad. Polypodii qu. Rhabarb. Anglicani ſiccat. an.* ℥ſ. *ſantali citrini* ʒij. *ſpicæ Celticæ* ʒſ. *ſalis Abſynthii* ʒij. *inciſa & contuſa digerantur in matracio calore arenâ cum vini albi, & aq: fumariæ an.* ℔j. (*vel cum aq: magiſtralis Antiſcorbutici noſtri* ℔ij.) *per duos dies, colatura clara evaporetur leniſſimo balnei calore ad conſiſtentiam mellis, dein adde pulveris foliorum ſennæ Rhabarb. an.* ʒi. ſ. *ſpecierum diatrion ſantalon* ʒi. *Cremoris Tartari* ʒi. ſ. *f. maſſa pilularis. Doſis* ʒſ. *ad* ʒi.

Syrupus.

Vel paretur talis infuſio, quæ evaporetur leni calore ad conſiſtentiam ſyrupi, addendo circa finem Mannæ colatæ, & ſacchari albiſſimi an. ℥ij. *fiat ſyrupus. Doſis cochlear.* i. *ad* ij. *cum vehiculo convenienti.*

Tincturæ.

Vel ejuſmodi Tincturæ ℥iiij. *vel* vj. *pro doſi exhibeantur, addendo cremoris Tartari* ʒſ. *& ſi edulcoratione opus ſit, ſyrupi de pomis* ʒiij.

Paſſulatum.

Vel Tincturæ præſcriptæ imponantur uvarum Corinthiacarum mundatar. ℥vj. *digerantur calidè donec uvæ intumeſcunt, quibus exemptis, liquor ad ſyrupi conſiſtentiam evaporetur addendo ſacchari, & Mannæ colatæ an.* ℥i. ſ. *dein uvis denuò impoſitis, medicamentum in vaſe vitreato probè obturato ſervetur. Doſis cochlear.* i. *vel* ij.

Electuarium.

Vel Tincturæ prædictæ ad medietatem evaporatæ adde Caſſiæ recentis, pulpæ Tamarindorum cum aquâ antiſcorbuticâ extractæ an. ℥iij. *Conſervæ violarum, roſarum damaſcenarum an.* ℥ij. *pulv. ſennæ compoſiti majoris* ℥i. *Rhabarb. pulv.* ℥ſ. *Cremonis Tartari,*

Tartari, ſpecier. diatrion ſantalon an. ℥ij. *ſimul terantur in mortario lapideo donec redigantur in formam Electuarii. Doſis qu: Nucis juglandis, plus, minus, juxta operationis ſucceſſum.*

Quibus ſtomachus nauſeabundus, pharmaca non niſi in exiguâ quantitate, ac formâ eleganti, admittit. ℞. *Reſinæ ſcammonii* gr. iiij. *ad* viij. *Cremonis Tartari* ℈ſ. *ſpicæ Celticæ* gr. vj. *miſce f. pulvis*, detur in cochleari panatellæ vel in pilulas formetur. *Pulvis.*

Qui affectione Scorbuticâ laborantes, *frigidioris* ſunt *conſtitutionis*, atque *morbus* in ſanguinis diatheſi *nitroſulphureâ*, vini *penduli* æmulâ, fundari videtur, iis *cathartica aſperiora*, & particulis calidioribus prædita exhibeantur. *Cathartica in ſcorbuto frigidiori.*

℞. *Pilular. ſtomach. cum gum.* ℥ij. *reſinæ* Jalap. gr. 20. *Tartari vitriolat.* gr. 16. *olei Juniperi* ℈ſ. *cum ſ. q. Ammoniaci ſolut. in aq: Lumbricor. f. Pilulæ* 16. *ſumantur quatuor pro vice, ſemel intra ſeptimanam.* *Pilula.*

℞. *Pilular. Tartar: Bontii* ℥jſ. *reſinæ* jalap. gr. 12. *ſalis tartari* ℈ſ. *cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani f. pilulæ* 12.

℞. *Extract. pilular. Ruffi* ℥j. *extracti Hellebori nigri* ℈j *ſalis tartari* ℥ſ. *cum ſ. q. Ammoniaci ſolut. f. pilulæ* 9 *ſumantur* iij. *pro doſi.* *Extractum ad ſyrupum.*

℞. *Folior. ſennæ* ℥j. *Rhabarbari* ℥vj. *Mechoacæ, Turbith Gum. an.* ℥ſ. *fibrarum hellebori nigri* ℥iij. *ſalis Tartari* ℥ij. *ſantali citrini* ℥jſ. *corticis Winteran.* ℥ij. *inciſ. & contuſ. digerantur. in vini albi* ℔ij. *per duos dies. f. colatura clara ſine expreſſione ſumatur vel per ſe ab* ℥v. *ad* ℥vj. *vel in extractum, aut ſyrupum, aut Electuarium redigatur prout Tinctura ſuperius deſcripta, addendo pulv. Arthritici, vel Diaſennæ q. ſ. &c.* *Tinctura.*

Vel paretur hujuſmodi tinctura, quæ detur viris robuſtis ad cochlear j. *vel* jſ. ℞. *Salis Tartari* ℥j. *ſpiritus vini tenuioris* ℔jſ. *digerantur donec liquor flaveſcat: huic à fæcibus per inclinationem effuſæ, infunde folior. Hellebori nigri in aceto macerat.* ℥j, *ſantali citrini* ℥j, *flavedinis Aurantii* ℥jſ. *f. digeſtio clauſa & calida per tres dies. Colatura clara deſtillatur in balneo ad medietatem. liquor reſiduus ad uſum ſervetur.* *Apozema.*

℞. *Rad. Lapathi acut. polypodii qu: Vrticæ urentis, cherefolii,*

an. ʒvj. *folior. Eupatorii, Veronicæ an.* Mj. *ſantal. albi, citrini an.* ʒj. *ſem. Carthami* ʒj. *Tartari vini albi,* ʒſ. *coqaantur. in aq: fontan.* ℔ij. *ſ. ad medietatem, addde vini Rhenani* ℔j. *& ſtatim coletur cui impone ſennæ opt.* ʒſ. *Rhabarbari* ʒvj. *folior. hellebori nigri* ʒſ. *flavedinis Aurántii* ʒij. *f. infuſio clauſa & tepida per horas* 12. *Colatura ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ʒv. *ad* vj.

In promptu hìc eſſet, plures alias *catharticorum* formulas ſubjicere; verum in his non magna varietas requiritur: è prædictis aut hæc, aut illa, quæ meliùs conveniunt, exhibeantur; & ſubindè intra quinque, aut ſex dies, prout occaſio requirit, iterentur. Nimis crebra, & violenta purgatio, vires proſternit, viſcerum robur valdè labefactat, atque morbum intereà non tollit.

Phlebotomia, Poſt unam, aut alteram *purgationem*, ſi *miſſio ſanguinis* indicatur, aut *phlebotomia* in brachio, aut *hirudinum ſuctu*, in venis ſedalibus celebretur: non multum intereſt, quæ vena ſecetur; nec enim *ſalvatellæ* apertio tanti, prout vulgò perhibetur, meriti eſt. Quòd inter Authores, magnis ambagibus de *venâ* aut *jecorariâ*, aut *cephalicâ*, aut aliâ quâvis potiori, in *ſcorbuto* incidendâ, à quo ſanguinis circulatio innotuit, in nihilum recidit. *Phlebotomia* indicatur à *ſanguinis copiâ*, & *vitioſitate*, quem præſtat aliquoties in quantitate modicâ, quam ſemel in magnâ educi: Cum enim liquor ſanguineus valdè impurus evaſit, nullo remediorum genere certius emendatur, quam crebrâ, & parcâ extramiſſione: quippe ſanguini veteri corrupto, quoties educitur, recens melior, & defæcatior ſuccedit. Interim cautione opus eſt, ne ſemel in quantitate nimiâ ſubtrahatur; nam penu ejus confertim diminuto, *ſanguificatio* labeſcit, propterea ut *hydrops* aut *Cachexia* ſequatur.

Præter *catharſin*, & (ſi opus fuerit,) *phlebotomiam*, plura aliûs generis remedia, non minùs neceſſaria in Scorbuto requiruntur: de quibus tamen ordine præſcribendis, ſtatim conſiderare oportet, utrum *indicationes* ſolum *præſervatoriæ* hìc locum habent, ac an non iis *curatoriæ* quædam, nempe quæ *ſymptomata* gravius *urgentia* reſpiciunt, intercalari debent:

Quod

Quod ſi vacat, in *morbo cauſam*, totam *therapeiam* operam impendere, juxta methodum ſequentem procedatur: Inferius oſtendetur, quali intereà *ſymptomatum* (ſi forſan occaſio exigit) *cura* adhibenda ſit.

Itaque ſi præcipuam medicinæ operam, in *Scorbuti cauſam* imprimis, ac per ſe eradicandam, impendere liceat; propter hunc ſcopum, inſuper *remedia digeſtiva*, & *ſpecifica*, ſeu *antiſcorbutica*, prout modo innuimus, omni tempore, exceptis *purgationis* diebus, uſurpentur: quibus interdum, ſi opus fuerit, *diaphoretica*, aut *diuretica* adjiciantur. Medicamentorum hujuſmodi *intentiones* perficientium *formulæ*, & *præſcripta* multiplicia, ac varii generis apud Authores paſſim extant. Libet hìc ſelectiora quædam apponere; quæ quidem juxta *duplicem cauſæ Scorbuticæ* indolem, nempe ſanguinis *dyſcraſiam ſulphureoſalinam*, & *ſalinoſulphuream*, in duas claſſes diſtinguere viſum eſt: & *primò*, quæ in hoc poſteriori affectionis modo, conveniunt, ubi nimirum medicamentis incitatione quâdam præditis, atque ſale volatili plurimùm refertis, opus eſt, trademus.

Remedia digeſtiva, quæ ventriculi fermentum reſtituunt, ejuſque ac aliorum viſcerum chyloſi inſervientium, functiones juvant; atque *antiſcorbutica*, ſive *ſpecifica*, quæ ſanguinis dyſcraſiam tollunt, aut in eâdem compoſitione junguntur, aut ſaltem eodem die ſucceſſivè aſſumantur. *Digeſtiva.*

Inter *medicamenta digeſtiva*, merito recenſentur *Tartari cremor*, *chryſtalli*, *Sal*, *Tinctura*, *Tartarus vitriolatus*, *chalybeatus*. *Elixir proprietatis*, *mixtura ſimplex*: Cujuſvis horum, bis in die exhibiti, uſus ſæpenumero prodeſt.

Porrò *Tincturas*, & *Elixyres magiſtrales*, varii generis, & *digeſtivas*, & *Scorbuto appropriatas*, cum *duobus menſtruis* ſequentibus facilè conficies.

℞. *Spiritus Vitrioli rectificati* ℥vj. *ſpiritus vini Alcholiſati* ℥xvj. *miſce & deſtilla in retortâ vitreâ cum ternis cohobiis: in vitro probè occluſo ad uſum ſerva: Elixir proprietatis cum hoc menſtruo compoſito facilius, & meliùs, quam vulgari modo paratur.*

℞. *Corticis Winteran. ligni aloes, rad. Galangæ minoris, an.* ℥ij, *Cinamomi, caryophyllor. cubebarum an.* ℥i. *seminis Ameos, Naſturtii an.* ℥ſ. *contuſis affunde prædictum menſtruum ad ſupereminentiam trium digitorum; digerantur in matratio in furno arenæ per 6 dies. Colatura ſervetur in vitro occluſo. Doſis* gtt. 20. *plus minus in cochleari vini Canarini vel aq: appropriatæ. Exhibeatur bis in die.*

℞. *Succini albiſſimi, Gummi Hederæ, Caranna, Tacamahacæ an.* ℥i. *Croci* ℥ſ. *Caryophillor. nucis moſchat. an.* ℈ij. *contuſ. affunde prædictum menſtruum, & ſ. a. extrahatur tinctura. Doſis* gtt. 20. *ut ſupra.*

℞. *Salis Tartari Cærulei,* ʒiiij. *digerantur in matracio cum ſpiritus vini alcholiſati* ℔j. *ad extractionem tincturæ: hoc ſit aliud menſtruum, quo è Gumm: Aromatis, &c. eodem modo, uti cum priori menſtruo, elixyres parabis.*

Specifica ſive antiſcorbutica.

Dum hujuſmodi remediis in doſi perexiguâ *veſperi*, & *primo mane* exhibentur, *horis medicis*, ſc. *octavâ ante*, & *quarta p. m.* aliûs generis medicamenta antiſcorbutica ſumantur, quæ quidem utplurimum in duplici *formâ*, nempè in *ſolidâ*, & *liquidâ*, ſimul capienda præſcribere ſolemus; ita ut *ſolido præmiſſo, liquidum ſuperbibatur:* utriuſque variæ extant ſpecies, & compoſitionis modi, viz. in *formâ ſolidâ, Electuaria, Confectiones, pulveres, pilulæ, & tabulæ:* in *liquidâ*, ſunt *decocta, infuſiones, expreſſiones, aq: deſtillata, vina* & *cereviſiæ medicatæ:* Cujuſque horum generis, medicamenta ſelectiora quædam proponemus.

ELECTVARIA.

℞. *Conſervæ cochleariæ, abſynthii Romani, fumariæ an.* ℥ij. *pulv. cort. Winterani, rad. Angelicæ, Ari an.* ʒij. *ſpec. diatrion ſantal* ʒjſ. *pulv. oculor. cancri* ʒj. *ſalis Abſynthii* ʒij. *Cum ſ. q. ſyrupi è corticibus Citri f. Electuarium.*

℞. *Conſervæ folior. Cochleariæ, beccabungæ cum æquali parte ſacchari fact. an.* ℥iij. *trochiſchor. de capparibus, de Rhabarbaro an.* ʒij. *ſalis Abſynthii cochleariæ an.* ʒj. *Eboris pulv. Corallii calcinat.*

calcinat. an. ʒi. cum ſ. q. ſyrupi è ſucco cochleariæ ſ. Electuarium.

Præſcribere ſoleo conſervas è cortice exteriori Limoniorum, & Aurantior. item è floribus purpureis Arboris Fraxini, è foliis, & floribus Cardamines, è radice Lapathi acut. & Rhabarbari Anglicani cum æquali parte ſacchari parandas, quæ inter ſe, aut aliis conſervis, & ſpeciebus permiſtæ ejuſmodi Electuaria ingrediuntur.

℞. *Conſervæ flavedinis Aurantiorum, Limoniorum, flor. Fraxini an. ʒij. pulv. rad. contrayervæ ʒiſ. Galangæ minoris ʒſ. rad. Ari ʒij. ſpec. aromatici roſat. ʒi. ſalis Abſynthii ʒij. cum ſ. q. ſyr. condituræ nucis moſchat. f. Electuarium. Doſis hujuſmodi medicamentorum qui nucis moſchat. ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Ruſticis, & *pauperioribus*, à quibus medicamenta facilè parabilia, & minùs cara expetuntur, ad hunc modum præſcribo. ℞. *Folior. cochleariæ, Becabungæ an. ʒiiij. ſacchari albiſſimi ʒviij. ſimul contundantur in mortario addendo pulv. cort. Winterani ʒſ. Tartari cum nitro calcinati ʒiij. cum ſ. q. vini Hiſpanici redigantur in Electuarium. Doſis qu. nucis Juglandis bis in die, ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

℞. *Foliorum Cochleariæ* ℔j. *paſſular. exacinat: ſacchari albiſſimi, an* ℔ſ. *fæcul. rad. Raphani ſylveſtris ʒij. ſimul contundantur in mortario, & redigantur in formam Electuarii. Doſis qu. nucis juglandis bis vel ter in die.*

CONFECTIONES.

℞. *Pulv. Ari compoſit ʒi. cort. Winterani pulv. ʒſ. ſpecier. diatrion ſantal. trochiſc. de Cappariibus, an ʒij. ſalis Abſynthii, Cochleariæ an. ʒjſ. flavedinis Aurantii condit. ʒiij. ſimul terantur in mortario, dein adde ſacchari alb. ſolut. in ſ. q. aq: Lumbricor. ʒiij. ſ. a. f. Confectio.*

℞. *Rad. Eryngii, & Scorzoneræ condit. an. ʒij. nucum Jugland. Myrobalanor. condit. an. n°. ij. Electuarii de ſaſſaphras ʒvj. pulv. Cubebar. Cardamom. an ʒij. pulv. rad. Zedoariæ, Angelicæ*

Angelicæ an. ℥ij. *ſalis Abſynthii* ℥ij. *cum ſ. q. ſyrup. condituræ nucum Juglandum f. Confectio.*

℞. *Pulv. rad. Chinæ, ligni ſaſſaphras an.* ʒſ. *ſantal. citrini, albi an.* ʒij. *ſem. Erucæ, Cubebar. Naſturtii, granor. paradiſi an.* ʒjſ. *ſpec. diahaccæ, Cinamomi, Iridis, Galangæ minoris an.* ʒi. *ſalis Abſynthii* ℥ij. *Conſervæ flavedinis Aurantii, & ſacchari Anthoſat. ſolut. in ſ. q. aq. Limacum, an.* ʒiij. *ſ. a. f. Confectio. Doſis qu: Nucis moſchat. bis in die, ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Medicamenta Chalybeata. In quibuſdam *Scorbuti* caſibus, ubi *chalybis* uſus indicatur, aut *chalybis cum ſulphure præparat.* ʒiij. aut *vitrioli martis* ʒij. cuilibet, è præſcriptis, aut *Confectioni*, aut *Electuario* adjiciantur; & poſt medicamentum aut ſemel, aut bis in die aſſumptum, *corpus* pro ratione virium *exerceatur.*

PVLVERES.

℞. *Pulv. Ari compoſiti* ʒjſ. *cort. Winteran.* ʒſ. *Cubebar. granor. Paradiſi, Cardamomi an.* ʒij. *ſalis Abſynthii* ʒiij. *Tabular. Aurantior.* ℥iij. *f. pulvis. Doſis* ʒi. *in liquore appropriato.*

Pulveri prædicto, adde nucleorum fructûs Indici, Cacao ℔ſ. *in Mortario calido redigantur in maſſam, ſive paſtam. Doſis* ʒij. *eo ritu quo confectio chocolate aſſumitur, ſc. in aq: fontan. cum foliis Roriſmarini, aut Betonicæ aut radice Scorzoneræ, aut etiam raſurâ eboris, vel C. Cervi incoctis.*

PILVLÆ.

Quibus medicamentum in doſi minori, & formâ pilulari magis arridet. ℞. *Rad. Serpentariæ Virginianæ, Contrayervæ an.* ʒij. *Cort. Winteran, Cubebar. ſem. Erucæ, an.* ʒiij. *ſalis Abſynthii, Cochleariæ, an.* ʒjſ. *extracti, ſive Rob. Juniperi* ʒſ. *C. ſ. q. ſyr. condituræ nucis moſchat. fiat maſſa. Doſis Pilulæ* iiij. *bis in die, ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Tabulæ.

TABVLÆ.

Pro delicatioribus Tabulæ, ſive Trageæ ad hunc modum præſcribantur. ℞. *Pulv. Cort. Winteran. Oculor. Cancri an.* ʒjſ. *Margarit. pulv.* ʒſ. *ſacchari albiſſimi ſolut. in ſ. q. aq: Lumbricor. & ad tabulat. coct.* ℥vj. *ſp. cochleariæ* ʒij. *ſ. a. f. Tabulæ quæ ſingulæ pendant* ʒſ. *Capiat circiter* ʒi. *bis in die ſuperbibendo liquorem appropriatum.*

Tabulæ Aurantior. quæ in Pharmacopoliis Oxonienſibus proſtant.

℞. *Cort. Aurantior. Limoniorum, Citri, condit. an.* ℥i. *rad. Eryngii condit.* ℥ſ. *nucleorum Pini, Piſtach. an.* 20. *Amygdalar. dul. excorticat.* n°. x. *ſem. Aniſi pulv.* ℥ſ. *Zinziberis condit.* ʒij. *ſpec. aromatic. roſat. Nucis moſchat. an.* ʒjſ. *rad. Galangæ* ʒi. *Caryophyllor.* n°. 10. *Ambræ Griſeæ* gr. iiij. *moſchi, Zibetæ an.* gr. ij. *ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. roſar. & ad tabulat. coct.* ℔jſ. *ſ. a. f. Tabulæ.*

Hæc de *medicamentis* in *formâ ſolidâ*, ſive ſubſtantiâ craſſiori, Scorbuticis exhiberi ſolitis: quorum virtus ut melius, & cum majori emolumento, in maſſam ſanguineam deferatur, iis, ut plurimũ, *liquida* ſuperbibenda præſcribuntur. Quamvis horum & magna extat varietas, & diverſimoda componendi ratio, præcipua tamen, & uſitatiſſima ſunt qualia ſupra innuimus, & cujuſmodi ſingulorum modò *formulæ* ſubjungentur. *Medicamenta liquida.*

1. *Decocta.*

Etſi *Decocta* ſunt maximè familiare medicamentorum liquidorum genus, in Scorbuto tamen rariùs uſurpantur, quia ſimplicia, quæ huic morbo præcipuè conferunt, uti *cochlearia, beccabunga*, &c. virtutes ſuas, à ſale volatili acceptas, coctione amit-

amittunt: Attamen quoniam remedia, hoc ritu facilè, ac cito parantur, interdum admitti debent; quin eorum nonnulla efficacia fuiſſe, experientia comprobavit. Pro ruſticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum a pleriſque Authoribus commendatur. ℞. *Folior. Naſturtii aquatici* Miij. *Acetoſæ minoris* Mij. *conciſa macerentur in lactis* ℔vj. *& coquantur ad tertiæ partis conſumptionem. ſumantur* ℥vj. *ad* viij. *bis in die. Decoctum Abſynthii ab Eugaleno, & aliis laudatur. Remedium ſequens, cum bono ſucceſſu, ego ſæpius expertus ſum.* ℞. *Summitat: Geniſtæ* Miij. *minutim inciſ. coquantur in Cereviſiæ fortioris* ℔iij. *ad medietatem, Exhibeantur* ℥ij. *aā* iij. *bis in die.*

2. *Infuſiones.*

Infuſio decocto ſuperaddita, medicamentum utiliſſimum præſtat. ℞. *rad. Scorzoneræ, Cherefolii an.* ℥j. *folior Eupatorii Chamepytios an.* Mſ. *C. Cervi uſti* ʒij. *paſſular.* Mſ. *coquantur in aq: fontanæ* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini Rhenani* ℔ſ. *& ſtatim coletur in vas vitreum, cui imponantur folior. Cochleariæ, Beccabungæ contuſ. an.* Mſ. *Cort. Aurantii condit. & minutim inciſ.* ℥ſ. *f. Infuſio clauſa & calida per 6 horas. Colatura ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥vj. *bis in die poſt medicamentum ſolidum.*

℞. *Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo facti* ℔jſ. *huic incoquantur, rad. Bardani, Eryngii condit. an.* ʒvj. *Baccar. juniperi condit* ℥ſ. *Liquor ad tertiæ partis conſumptionem decoctus, coletur in lagenam, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ an.* Mi. *f. Infuſio calida, & clauſa per horas 6. Doſis* ℔ſ. *bis in die poſt medicamentum ſolidum.*

Infuſiones item per ſe factæ, nonnunquam egregii ſunt uſus. ℞. *Folior. cochleariæ* Mj. *raſuræ rad. Raphani ſylveſtris* Mſ. *Cort. Winteran. contuſ.* ʒij. *ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq: cochleariæ an.* ℔j. *fiat infuſio in cellâ per duos vel tres dies. Doſis* ℥vj. *ad* viij. *bis in die, ut ſupra.*

3. *Succi*

3. *Succi & Expreſſiones.*

Commendatiſſimus *herbarum* aut *fructuum antiſcorbuticorum* uſus eſt, ut illarum *ſucci*, & *expreſſiones* per ſe, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die aſſumantur: ſic enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præſumitur.

℞. *Folior. cochleariæ*, *naſturtii aquatici*, *Beccabungæ an.* Miij. *contuſis exprimatur ſuccus*, *ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ʒjſ. *ad* ʒiij. *bis in die in hauſtulo Cereviſiæ*, *vini*, *aut aq: deſtillatæ.*

℞. *Folior. cochleariæ* Miiij. *acetoſellæ* Mij. *contuſis exprimatur ſuccus*, *qui vitro occluſus brevi clareſcit: namque acetoſitas Lujulæ*, *præcipitat craſſiores cochleariæ partes. Idem ſuccedit ſi ſuccus Aurantior. ſucco cochleariæ permiſcetur. Doſis* ʒij. *vel* iij. *bis in die.*

℞. *Folior. cochleariæ* Miiij. *Beccabungæ*, *Naſturtii an.* Mij. *Piperis longi* ʒiij. *raſuræ Raphani ſylveſtris* ʒij. *ſimul omnia contuſ. ponantur in ollâ vitreatâ cum vini Rhenani*, *vel Hiſpanici*, *ſi potius videtur*, ℔ij, *orificio probè occluſo*, *ſtent in cellâ frigidâ per* ij *dies*, *dein f. expreſſio fortis. Doſis* ʒ iij. *bis in die*, *poſt medicamentum ſolidum.*

℞. *Folior. cochleariæ* Miij. *Beccabungæ*, *Naſturtii*, *Lujulæ an.* Mj. *contuſ. affunde aq: Limacum*, *& Lumbricor. an.* ʒvj. *f. expreſſio fortis*, *quæ ſervetur in vitro occluſo. Doſis* ʒij. *bis in die.*

4. *Syrupi.*

Propter eandem rationem, quâ *decocta*, etiam *ſyrupi* in Scorbuto minùs probantur, in quantum ſc. ſimplicium maxime efficacium virtus, intra coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus eſſe videtur, præparationem hìc noſtram, reſervatis quà licet ingredientium viribus, proponemus.

Itaque ℞. *folior. cochleariæ hortenſis* Mvj. *Cort.* 4. *Aurantior. & duor. Limoniorum tenuiter deraſ. raſur. rad. Raphani* Mſ. *piperis longi pulv.* ℥iij. *omnibus ſimul contuſis exprimatur ſuccus, qui ſtatim vitro probè obturato incluſus, collocetur in cellâ frigidâ donec per ſubſidentiam clareſcit: dein liquor clarus per inclinationem in vitrum aliud effuſus, & occluſus, in calore Balnei m. deineatur interim pro ſingulis unciis.* ℞. *Sacchari* ℥jſ. *ejuſque tota quantitas cum parum aq: Lumbricor. diſſoluta, ad Tabulat. coquantur; cui mox liquor prædictus calidus ſenſim affundatur & cum ſpatulâ agitetur: Quamprimum incorporatur, compoſitio igni eximatur, & frigefacta vitro imponatur. Hic nodulus in vitro ſuſpendatur.* ℞. *Cinamomi contuſ.* ℥jſ. *ſem. Naſturtii, Erucæ pulv. an.* ℥i. *miſce.*

5. *Aquæ Diſtillatæ.*

Aquæ Diſtillatæ, quia ſunt elegans, & jucundum remedium, inter præſcripta antiſcorbutica ferè utramque implent paginam. Harum *diſpenſationes* quædam, in noſtrâ *pharmacopœâ* perquam utiles & concinnæ habentur, ut ſunt *aq. Raphani compoſita, Lumbricor.* & *Limacum magiſtralis.* Præterea extant celebres hujuſmodi aquarum præſcriptiones à *Quercetano, Dorncrelio, Sennerto, Doringio*, aliiſque Authoribus traditæ. Inſuper unicuique Medico in promptu eſt, tales cujuſque ægrotantis conditioni appropriatas, pro re natâ præſcribere: recipiuntur enim *ingredientia antiſcorbutica*, ac inſuper accidentia quædam, & affectus particulares, reſpicientia; quibus conciſis & contuſis, liquor idoneus, ſc. *vinum album, pomaceum*, aut *ſerum lactis* ex utrovis paratum, affunditur: dein tota mixtura in cucurbitâ, aut in organis roſaceis deſtillatur. Libet hìc formam unam, aut alteram nobis uſitatas ſubjungere.

℞. *Folior. cochleariæ utriuſque, Beccabungæ, Naſturtii aquatici, ſummitatum Geniſtæ an.* M. iiij. *foliorum Chamædryos, Chamepytios an.* Mij. *Rad. Raphani ſylveſtris* ℔ſ. *Ari, Angelicæ,*

Impe-

Imperatoriæ, an. ℥iij. *cortices externis quatuor Aurantior. & totidem Limoniorum, radices Calami Aromatici* ℥i. *Cinamomi, Caryophyllor. an.* ℥ſ. *contuſis, & conciſis affunde pomacei opt.* ℔viij. *digerantur per duos dies in ollâ vitreatâ occluſâ: dein diſtillentur in communi diſtillatorio: aquæ primò, & ultimò avocatæ, miſceantur.*

Tempore Brumali, cum herbæ virides ſunt rariores, juxta hunc modum præſcribatur. ℞. *Folior. cochleariæ* Miiij. *ſummitatum Geniſtæ, Pini, Juniperi an.* Miij. *cort. mediani ſambuci, fraxini an.* ℥iiij. *rad. Raphani ſylveſtris, Polypodii qu: an.* ℥iij. *cortices quatuor Aurantior. & totidem Limoniorum, cort. Winteran.* ℥iiij. *contuſis & conciſ. affunde vini albi vel pomacei, vel ſeri lactis cum alterutro facti,* ℔viij. *Diſtillentur.*

Aq: ſimplex folior. Ari verno tempore diſtillata contra Scorbutum efficax remedium eſt, ſi ℥iij. vel iiij. bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua ſimplex cochleariæ, foliis recentibus contuſis reaffuſa, & extillata, adeoque crebris cohobiis iterata efficax remedium evadit. Porro *cochleariæ ſpiritus ardens* ad hunc modum paratur. ℞. *Folior. cochleariæ q. ſ. contuſa in pilas, quales ex Glaſto pro Tintor. uſu parari ſolent, formentur, dein pilæ iſtæ in ollâ vitreatâ, aut aq: cochleariæ, vel vino ejuſdem ad quatuor digitorum ſupereminentiam affuſâ, per tres aut quatuor dies exactè clauſâ, in loco frigido detineantur: dein tota materies, alembico impoſito diſtilletur: aqua deſtillata cucurbitæ indita rectificetur: primo exibit ſpiritus ardens, cujus* gtt. 15. *vel* 20. *in idoneo vehiculo propinentur.*

6. *Vina & Cereviſiæ Antiſcorbuticæ.*

Vinum Antiſcorbuticum ſimplex egregii uſus ad hunc modum parare ſoleo. Verno, aut æſtivo tempore ℞. *Folior. cochleariæ ſub ſereno cælo collector. q.v. ſucco è contuſis expreſſo, doliolum* iij. *aut* iiij. *congior. capax impleatur; flor. Cereviſiæ cochleari* i. *vel* ij. *impoſitis per duos dies fermentare ſinatur: dein vas*

occluſum in cellâ vinariâ per 6 menſes collocetur: dein liquor clarus, ac inſtar vini Hiſpanici flaveſcens, in ulres exhauriatur, ac uſui ſervetur, per plures annos incorruptus perdurat. Doſis ʒiij. *vel* iiij. *bis in die.*

Vina medicata, quorum cyathus unus, aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie aſſumantur ad hunc modum parentur. ℞. *Folior. cochleariæ* Miiij. *raſuræ Raphani ſylveſtris* ʒiiij. *cort. Winteran. contuſ.* ʒſ. *cortices exteriores quatuor Aurantior. & totidem Limoniorum; ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hiſpanici* ℔xij. *vas obturatum, ſervetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties uſu opus eſt.*

Uſitatius eſt *Allam*, aut *cereviſiam medicatam* Scorbuticis pro potu ordinario conſtanter bibendam præſcribere. *Paretur cereviſia pro doliolo quatuor congiorum capaci: vice florum Lupuli incoquantur ſummitatum Pini, vel Abietis* Miij. *poſt fermentationem in dolio peractam, imponantur folior. cochleariæ* Miij. *rad. Lapathi acut. præparat.* ʒiiij. *cortices quatuor Aurantior. poſtquam per ſeptimanam ſubſidentiâ inclaruit, potui exponatur.*

Hujuſmodi *Cereviſiæ* cum aliis ingredientibus *medicatæ*, juxta patientis temperamentum, & affectionem diverſimodè parari poſſint: quo remedii genere, ſiquidem particulæ medicamentoſæ, ſanguinis dyſcraſiam alterantes, maſſæ ejus unà cum *alimentoſis* continuò inferuntur, in tollendâ ſcorbuti cauſâ, ſæpe multum proficitur. In quantum vero hujus *cauſam*, uti & *morbi ſpeciem*, *duplicem*, eſſe oſtendimus, & medicamenta hactenùs propoſita, ſanguinis *intemperiem ſalinoſulphuream* ferè tantum reſpiciunt, proximè incumbit medicamenta, quæ in alterâ ſanguinis dyſcraſiâ Scorbuticâ, nempe *ſulphureoſalinâ*, conveniunt, ſubjicere.

CAP.

CAP. VIII.

De medicamentis, cujuſque prædictarum formularum generis, Scorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureoſalina, excitatum reſpicientibus.

IN quibuſdam Scorbuticis, *Cochleariæ*, *Raphani ſylveſtris*, *corticis Winteran.* aliorumque acrium, & ſale volatili valde præditorum uſus multum officere deprehenditur: quare in ejuſmodi caſibus, ubi cauſa morbifica in calidiori ſanguinis dyſcraſiâ, *vini rancidi* æmulâ, conſiſtit, *medicamenta temperata*, & humorum particulas, per ſe effervescere aptas, minus exagitantia indicantur; quare formulæ, eodem quo ſuperiores ordine, ac velut παραλλήλως ſubjicientur, atque imprimis de *remediis ſolidis* agemus.

ELECTVARIA.

℞. *Conſervæ Beccabungæ, Cardamines, cum æquali parte ſacchari fact. an.* ℥iij. *ſpec. diatrion ſantal. Diarrhod. Abbatis an.* ʒjſ. *Eboris pulv.* ʒi. *margarit.* ʒſ. *ſalis Abſynthii, Tamariſci an.* ʒi. *cum ſ. q. ſyr. è coralliis f. Electuarium.*

℞. *Conſervæ Lujulæ, Cynorrhodii, an.* ℥iij. (*vel conſervæ rad. Lapathi acut. rad. Cichorei, an.* ℥iij.) *trochiſch. de Rhabarbaro* ʒij. *ſpec. diamargarit. frigid.* ʒjſ. *cort. Tamariſci* ʒi. *ſalis Prunellæ* ʒjſ. *Myrobalanor. condit.* n°. ij. *c. ſ. q. ſyr. Condituræ myrobalanor. f. Electuarum.*

Pauperioribus hoc ἀυτοχεδίασον præſcribere ſoleo. ℞. *Folior. Beccabungæ* ℥vj. *Lujulæ* ℥ij. *ſacchari albiſſimi* ℥viij. *contundantur addendo farinæ ſem. fæniculi d.* ʒſ. *Eboris pulv.* ʒij. *ſalis Prunellæ* ʒjſ. *cum ſ. q. ſyrupi è ſucco Beccabungæ f. Electuarium.*

CON-

CONFECTIONES.

℞. *Pulv. rad. Chinæ, Pæoniæ maris an.* ℥i. *ſantal. albi, citrini an.* ʒiij. *Eboris* ʒj. *Margarit.* ʒſ. *oculor. cancri* ʒi. *Corallii cum ſucco Aurantior. irrorat. ac in marmor lævigat.* ʒij. *Tartari albiſſimi* ʒj. *ſacchari albiſſimi ſolut. in ſ. q. aq. Scordii compoſit.* ℥vj. *f. Confectio.*

℞. *Rad. Eryngii condit. ſcorzoneræ condit. an.* ℥iij. *pulv. Ari compoſit.* ℥ſ. *ſpec. diatrion ſantal.* ʒij. *ſalis prunellæ* ʒj. ſ. *cum ſ. q. ſyrupi caryophillor. f. confectio.*

PVLVERES.

℞. *Pulv. folior. chamæpytios, Ari compoſit. an.* ℥jſ. *Eboris pulv. corallii rubr. præparat. cum ſucco Aurantior. an.* ʒij. *Tabularum Aurantiorum* ℥ij. *miſce f. Pulvis doſis Cochl.* i. *bis in die.*

PILVLÆ.

℞. *Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. an.* ʒij. *ſem. Citri, Cardui contuſ. an.* ʒjſ. *rad. Dictamni Cretici, Pæoniæ maris an.* ʒjſ. *ſalis Tamariſci* ʒij. *cum ſ. q. gelatinæ è Cervi vel exuviis Anguium f. maſſa.*

TABVLÆ.

℞. *Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. an.* ʒjſ. *margarit. pulv. corallii rubr. præpar. Eboris pulv. an.* ʒi. *ſacchari ſolut. in aq. ſcordii & ad Tabulat. coct.* ℥vj. *ſ. a. f. Tabulæ.*

Quod ſi, cum *Antiſcorbuticis* hujuſmodi temperatis, uſus *chalybis* indicatur, *Electuario*, vel *confectioni*, aut etiam *pilularum maſſæ*, addantur, *magiſterii martis Mynſychti*, vel *extract. chalybis præparationis noſtræ* ʒij. In quibuſdam caſibus *Croci martis* circiter, ʒij. ſ. vel ʒiij. tali compoſitioni addantur, ſæpius

ſæpius tamen *liquores ſolidis medicamentis* ſuperbibendos, quam prædictas compoſitiones, *chalybeatos* reddere præſtat. Reſtat modò *liquorum formulas* præſcribere.

Decocta.

In *Scorbuto* poſt *febrem diuturnam* excitato, hujuſmodi *decocta*, quæ ſanguinem purificant, & urinas copioſè movent, cum fructu exhibentur.

℞. *Rad. Cherefolii, Scorzoneræ, Acetoſæ, petroſelini an.* ℥i. *folior. Eupatorii, Linguæ Cervinæ an.* Mj. *C. Cervi uſti* ʒij. *cortices trium pomorum, uvarum Corinthiacarum* ℥ij. *Glycyrrhizæ* ʒiij. *coquantur in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde ſalis Prunellæ* ʒij. *vel* iij. *Doſis* ℥vj. *bis vel ter in die.*

℞. *Rad Eryngii condit.* ʒvj. *Graminis* ℥ij. *folior. aparin.* Mij. *Eupatorii, Epaticæ an.* Mj. *paſſular.* ℥ii. *ſantal. albi* ʒj. *Glycyrrhizæ* ʒij. *coquantur in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad tertiæ partis conſumptionem. Doſis* ℥vj. *poſt medicamentum ſolidum.*

Ruſticis, & pauperioribus, ne poſt *febrem*, in *Scorbutum* incidant, præſcribere ſoleo, ut bis in die, capiant hauſtum ſequentem nempe *ut rad. & fol. Taraxaci* Mjſ. *in Liquor. Poſſet.* ℔iſ. *coquantur ad tertiæ partis conſumptionem; coletur pro duabus doſibus.*

Vel ℞. *rad. Taraxaci* Mſ. *ſem. Citri, Cardui an.* ʒj. *coquantur in liquore poſſet. Cum pomis, vel pomaceo fact.* ℔jſ. *ad tertiæ partis conſumptionem.*

Infuſiones.

Apozemata modò præſcripta, contra Scorbutum præſtantiora evadent, ſi abſque Glycyrrhizâ parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. Beccabungæ & Naſturtii aquatici vel Cardamines an. Mj. *dein f. infuſio calida & clauſa per 6 horas. Liquor denuò colatus ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ℥vj. *bis, vel ter*

in

in die. Quin & ſerum lactis, cum rad. Taraxaci, aut foliis Fumariæ incoctis, coletur in vas continens folior. Beccabungæ, Chelidonii minoris an. Mj. *f. Infuſio, &c.*

Infuſiones chalybeatæ, crebro in uſu eſſe ſolent, nempè *chalybis ſal, magiſterium* aut *extractum* in decocto quodam, aut aq: deſtillatâ infundantur Cæterum, prout acidulæ naturales, ſic etiam artificiales è noſtr. præpara ione chalybis in aq: fontana diſſolutæ atque *Antiſcorbuticorum* tinſuſione imprægnatæ cum inſigni commodo bibuntur.

Succi, & Expreſſiones.

℞. *Folior. Beccabungæ, Naſturtii aq: an.* Miiij. *Lujulæ* Mij. *contuſis exprimatur ſuccus, vitro occluſus citò per ſubſidentiam depurabitur. Doſis* ʒiſ. *ad* ij. *cum vehiculo convenienti.*

℞. *Folior. Beccabungæ* Miiij. *caulium Rhaburb. Anglicani* Mij. *contuſis exprimatur ſuccus.*

℞. *Folior. Beccabungæ, Naſturtii, Cardamines, Chelidonii minoris, acetoſellæ an.* Mij. *contuſ. exprimatur ſuccus, adde ſucci Aurantior p.* 4. *ſervantur in vitro.*

Syrupi.

Quoties *ſyrupus*, cuilibet alii compoſitioni addendus exigitur, aut *ſyrupo de ſucco Lujulæ*, vel *fumariæ*, vel è *coxalliis compoſito* utimur ; aut etiam *magiſtralis de ſucco Beccabungæ*, eodem ritu, quo ſupra, *de cochleariæ ſucco* præſcribitur, parari poteſt.

Aquæ Diſtillatæ.

Aquæ diſtillatæ temperatiores parantur, mutando aut *ingredientia*, aut *menſtruum*, aut ſimul *utrumque.*

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur. ℞. *Folior. Beccabungæ, Naſturtii, Fumariæ, Linguæ Cervinæ, Hepaticæ, Meliſſæ, ſummitatum Tamariſci, Cypreſſi an.* M. iij. *ſantal. om:*

con-

em: contuſ. an. ℥ſ. *Rad. Lapathi acut. Polipodii qu: an.* ℥ij. *cort. exteriores quatuor Aurantior. Limacum mundat.* ℔ij. *Inciſ. & contuſ. affunde ſeri lactis cum pomaceo fact.* ℔vj. *Deſtillentur in communi deſtillatorio.*

2. Ut *menſtruum* ſit debilius, *Ingredientia* ſint moderate calida.

℞. *Folior. Cochleariæ, Beccabungæ, Cardamines, Naſturtii an.* Miij. *cort. quatuor Aurantior. Limacum* ℔j. *minutim conciſis affunde ſeri lactis communis, vel lactis recentis* ℔vj. *Deſtillentur vulgari modo.*

3. In *Scorbuticâ Atrophiâ*, & *diſpoſitione tabida*, ubi nihil calidum, ſanguinem, humores, ac ſpiritus exagitans, admitti debet, tum *Ingredientia*, tum *menſtruum*, ſint temperata, & ſanguinem demulcentia.

℞. *Folior. Beccabungæ, Cardamines, Linguæ Cervinæ, Adianthi, Hepaticæ, Veronicæ, Eupatorii, an.* Mij. *Limacum mundat.* ℔jſ. (*vel pulpam caponis, aut cordis ovilli inciſ.*) *ſemicocti & omnibus ſimul contuſis affunde lactis recentis* (*vel aq: fumariæ*) ℔vj. *Deſtillentur communi modo.*

Vina, & Cereviſiæ medicatæ.

Etſi *vinorum* uſus, in *Scorbuto*, propter calidiorem, ſive ſulphureoſalinam ſanguinis dyſcraſiam, excitato, minus convenire videatur, ſi quando tamen, aut ſtomachus debilior, aut longa conſuetudo, *vini* ſaltem *oligophori*, potum exigunt. Ejuſmodi liquor ſimul temperatior, & quodammodo medicatus parari poteſt. Imprimis etenim vina tenuia aquâ diluta, & *Meliſſæ, Borraginis*, aut *Pimpinellæ*, aliorumve infuſione imprægnata, concedi debent.

Porro *vina* parentur è *ſuccis Ribium, Ceraſorum*, aliorumve *fructuum horariorum*, quæ cum fermentatione maturantur, ſtomacho perquam grata, & ſanguinis depurativa exiſtunt: dein *Pomaceum*, familiare, & ferè genuinum patriæ noſtræ vinum,

modò hoc defæcatum, mite, ac fine acore quovis dulce fuerit, in Scorbuto plurimum juvat: Porro huic liquori fæcibus exempto, & doliolis repoſito ingredientia varii generis infundantur; cujuſmodi nimirum ſunt *ſummitates Pini*, vel *Abietis*, *flores Tamariſci*; item *raſura C. Cervi*, vel *Eboris*, quæ liquorem edulcorant, & ab aceſcentiâ præſervant; in quantum ſc. particulæ *ſalis fluidi* in pomaceo ſcatentes, ipſique acorem inducere aptæ, prædicta ingredientia diſſolvendo, impenduntur.

Cereviſiæ medicatæ temperatiores, ad hunc modum præſcribantur. ſc. paretur *Alla tenuior*, pro doliolo 5, vel 6 congiorum capaci, cui vice florum Lupuli incoquantur ſummitates *Pini*, *Abietis*, vel *Tamariſci*, aut raſuræ ligni, cujuſvis illorum; dein poſt fermentationem, vaſi imponantur *rad. Lapathi acuti* exiccatæ (quibus certè nullum in Scorbuto præſtantius remedium eſt): His interdum addantur, folia *Beccabungæ*, *Naſturtii aquatici*, *Barbareæ*, &c. item *poma Citrea*, vel *Aurantia*, in taleolas diſciſſa.

Folia *linguæ Cervinæ*, doliolo Cereviſiæ mediocris, poſt fermentationem impoſita, ipſi *ſaporem* ſimul, ac *odorem* gratiſſimum inducunt.

CAP.

CAP. IX.

De Scorbuti indicatione curatoria, qua ipſi morbo, & ſymptomatibus præcipue urgentibus occurritur.

HActenus circa *Scorbuti Therapeiam*, quæ *indicationem præſervatoriam*, ſc. cauſæ morbificæ remotionem ſpectat, ſc. tum *medendi intentiones*, tum *remedia indicata* deſignavimus. Cujuſmodi methodus tempeſtivè incepta, ac ritè inſtituta, ſæpe rem totam perficit: in quantum ſc. ægritudinis cauſâ, ſive radice præciſâ, affectus ab eâ pendentes ſponte emarceſcunt. At verò, hunc *curſum*, *ἰατρικὸν* non ſemper *directe*, quin variè *deflectendo ad latus*, conficere licebit: quippe interdum *accidentia*, & *ſymptomata* graviora contingunt, quæ peculiarem, & quaſi extraordinariam medicinæ operam requirunt, quibus nempe immediatè, ac interruptâ ſæpe *cura generali*, attendere oportebit: Super his obſervetur, quod cum affectus qui Scorbuto ſuperveniunt, pro cujuſque ipſorum naturâ ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hiſce tamen *antiſcorbutica* ſemper admiſceri debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus Scorbutus ſtipari ſolet, *methodum therapeuticam* inſtituere, ita namque huc tota *medicinæ praxis* tranſcriberetur; quin ad ſymptomata ſolum præcipue urgentia, à quibus nempe vel *patientis vita periclitatur*, vel *cura principalis obſtruitur*, reſpiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia ſanentur, modò oſtendemus.

De curandis difficili reſpiratione, & paroxyſmis Aſthmaticis.

REſpiratio difficilis, cum *pectoris* anguſtiâ, & *paroxyſmis Aſthmaticis*, remediis ſtatim appropriatis, & extra methodum generalem præſcribendis tolli debent, ſecus enim ægrotans citò in vitæ diſcrimen adducitur. Cum hujuſmodi mala in Scorbuticis ut plurimum, vel ſanguinis in corde ſtagnantis vitio, vel propter nervos pneumonicos in functione ſuâ impeditos, oriantur, idcircò medicamentis, aut *cardiacis*, aut *antiſpaſmodicis* curantur: *ſp. C. Cervi, fuliginis, ſanguinis, cranii*; item *tinctura Caſtorei, Antimonii*, vel *ſulphuris, flores ſalis Armoniaci, flores Benzoini*, item *Elixir proprietatis*, in his caſibus ſæpe egregii ſunt uſus: cujuſmodi remedia exhibeantur crebrâ vice, cum doſi liquoris cujuſdam antiſcorbutici etiam contra prædictus affectos appropriati. Pro ſubitâ dyſpnœæ merè ſpaſmodicæ, ſi quando graviſſime urgeat, ſedatione, nullum præſentius remedium expertus ſum, quàm *Laudani opiati* tinctura noſtra ad gtt. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibita: quippe ſomno obrepente, ſpiritus inordinationes ſuas remittunt, ac interim refecti, debito poſtea ritu, priſtina ſua penſa reſumunt. *Enemata acriora*, quæ alvum copioſè ſubducunt, item *decocta ſudorifera*, ac *diuretica* ſæpe juvamen præſtant.

℞. *Rad. Bardanæ, Petaſitidos, cherefolii an.* ℥i. *folior. Adianthi, Chamædrios, an.* Mj. *ſem Bardanæ, Carthami, an.* ℥iij. *Paſſularum* ℥ij. *inciſ. & contuſ. coquantur in aq: fontan.* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini albi* ℥iiij. *colentur in lagenam, cui imponatur fol. Cochlear. conciſ.* Mj. *rad. Elenii conditi & minutim inciſ.* ℥ſ. *f. infuſio clauſa, & calida, per horas tres. Doſis* ℥vj. *bis, vel ter in die.*

De ventriculi affectibus Scorbuto accidere ſolitis.

Scorbutici interdum magnâ *ventriculi oppletione*, & *dolore*, item *nauſeâ*, & *ructibus*, & nonnunquam etiam *vomitu crebro*,

ac

ac immani tentari ſolent. Cujuſmodi vitia, interdum à chylo illic in putrilaginem degeneri, ſæpius tamen à materiâ morbificâ, aut *ſanguinis*, aut etiam *ſucci nervoſi* commeatu advectâ, & vel intra *ſtomachi cavitatem* depoſitâ, vel *plexibus nerveis*, & *membranis* infixâ, oriuntur: In hujuſmodi caſibus, ſi materia viſcida nidoroſa, aut alias infeſta inter vomendum rejicitur, & ſuſpicio ſit cauſam, intra ventriculi cavitatem ſubſiſtere, lene *vomitorium* ex *vino ſcillitico*, aut *ſale vitrioli* propinare conveniat; vel *extracto Rhabarbari*, aut *infuſo ejus*, *adjecto ſale* aut *cremore Tartari*, humor peccans per alvum deturbetur: ſin materies intra *membranas*, aut *plexus nerveos*, penitius adhæreſcat; *diaphoretica*, aut *ſalium effervescentias cohibentia*, potius conducunt. *Elixir proprietatis*, vel *flores ſalis Armoniaci*, vel *ſpiritus Fuliginis*, cum *aq: Raphani compoſitâ*, *Lumbricorum*, aut alio liquore antiſcorbutico crebrâ vice ſumantur. Interim ſemel, aut bis in die, *fotus ex Abſynthio*, *Centaurio*, *floribus Chamomillæ*, *rad. Gentianæ*, aliiſque vino albo incoctis, cum ſtuphis laneis calide intinctis, & expreſſis, ventriculi regioni applicentur. *Enematum* uſus convenit. Non rarò item *opiatæ*, juvamen magnum conferunt.

De dolore ventris, & Colicâ Scorbuticâ.

Nulla propemodum affectio, citiorem medicinæ opem poſtulat, quam quæ in Scorbuto frequenter accidunt, *Colica*, & *ventris tormina*. Contra hæc mala, *clyſteres* varii generis. *Fotus*, *Linimenta*, & *Cataplaſmata* adhibentur. *Opiatarum* uſus hìc valdè neceſſarius deprehenditur. Certe in hoc caſu, illud *Riverii* præſcriptum, ut *Catapotia purgantia*, *cum Laudano admixto* exhibeantur maximè locum habet; namque a ſomno concitato, ac alvi ſolutione uberiori proritatâ, non raro paroxyſmus ſolvitur. Cæterum *pulveres teſtacei*, à quibus *ſales acetoſi* imbibuntur, aut figuntur, cauſæ morbificæ profligandæ plurimum conducunt. E. g. ℞. *Pulv. oculor. Cancri teſtarum ovor. an.* ℥ſ. *margaritar.* ℥ß. *f. pulvis, dividatur in* 12 *doſes*,

doſes, quarum una ſextâ quâlibet horâ ſumatur cum aq: Scorbuticâ, vel cum decocto rad. & ſeminum Bardanæ, qualis ſupra deſcribitur, aut etiam cum *liquore Poſſet. cum rad. & ſeminibus Bardanæ foliis Majoranæ odoratæ, ac ſaxifragiæ incoctis, foliiſque cochleariæ infuſis.* In Colicâ Scorbuticâ, etiam in ventriculi affectibus modo deſcriptis, *acidularum purgantium*, quales apud noſtrates juxta vicos *Epſum* & *Barnett* proſtant, uſus, egregium ſæpe commodum præſtat.

De Diarrhœâ, & affectibus dyſentericis.

Diarrhœa inveterata, qualis Scorbuticis frequenter accidit, haudquaquam medicamentis aſtringentibus ſiſti debet, nec etiam alterantibus, aut antiſcorbuticis quibuſvis facilè curatur: *acidulæ ferro*, aut *vitriolo* imprægnatæ, hujus affectus remedium optimum exiſtunt, his ſuccedunt *acidulæ artificiales*, aut *medicamenta chalybeata* quæ juvamen inſigne præſtare ſolent: *Crocus martis* rectè præparatus, cæteris omnibus, jure præfertur. *Methodo ſequenti* ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum. Imprimis *purgatio ex pulvere, aut infuſo Rhabarbaro, aromaticis aſtringentibus adjectis, inſtituatur, & aliquoties ſc. trium, aut quatuor dierum intervallo iteretur.* Cæteris diebus, *Electuarii ſequentis doſis ad quantitatem nucis moſchatæ mane & horâ quarta ſumatur.* ℞. *Conſervæ abſynthii vulgaris, cum æq: parte ſacchari fact.* ℥vj. (*in conſtitutione calidiori, hujus vice, conſerva roſar. rubrar. recipiatur*) *ſpec. diarrhod. Abbatis* ʒij. *ſantal. albi, rubri pulv. an.* ʒj. *Croci martis opt.* ℈ſ. *cum ſ. q. ſyr. Chalybis f. Electuarium.*

In *affectibus dyſentericis*, ac *teneſmo*, ſimili methodo procedendum erit; præſertim *acidularum* uſus, ſi fieri poteſt, adhibeatur: inſuper *enemata*, è *decoctis vulnerariis* parata, crebro ſint in uſu. Nuper ego quendam *Dyſenteriâ diuturnâ*, ac gravi laborantem, qui ſc. quotidie plures uncias ſanguinis, per alvum à longe tempore excreverat, hoc remedio ſanavi. ℞. *Rhabarb. opt. pulv.* ℈j. *ſantal. rubr. pulv.* ʒij. *Cinamomi* ʒi.

Obſervatio.

Croci

Croci martis ʒiij. *Balſami Lucatelli q. ſ. f. maſſa pilularis, ſumpſit quatuor pilulas, diebus modo ſingulis, modo alternis, per duas ſeptimanas, & perfectè curatus erat. Huic etiam, Cereviſiam medicatam ex rad. Lapathi acut. & foliis Beccabungæ infuſis conſtanter bibendam præſcripſi.*

De Vertigine, ac Leipothymiâ, aliiſque affectibus eidem, in affectione Scorbutica adjungi ſolitis.

Vertigo Scorbuto inveterato crebrò ſupervenit; cui etiam *Leipothymia frequens*, ac ferè *conſtans ejus metus*, inſuper in membris *ſtupor*, ac *formicationis ſenſus* modo huc, modo illuc excurrens, adjungi ſolent. Cujuſmodi affectus, modò à ſpirituum animalium in ipſo fonte, & modo ab eorundem intra nervos, tum *cardiacos*, tum *membrorum motui* inſervientes, *deliquiis*, procedunt: cumque à *Cerebro*, & *nervoſo genere*, ſale Scorbutico plurimum obſeſſis, dependent, non facilè curantur. *Remedia cephalica* qualia in *vertigine*, & *morbis paralyticis*, per ſe excitatis, conveniunt, cum *antiſcorbuticis* admixtis adhiberi debent. Itaque factâ imprimis *totius proviſione*, per *cathartica* idonea, & qualia in Scorbuto conveniunt, cum remediis contra prædictos affectus, appropriatis, ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, *ſanguinis detractio*, è venis ſedalibus hirudinum ſuctu celebretur; & niſi aliquid contraindicat, crebrâ vice poſtea iteretur.

℞. *Pulv. rad. Pæoniæ maris* ʒſ. *Coral. rubr. præpar.* ʒij. *Cranii humani, ungulæ Alcis, an.* ʒi. ℞. *Sacchari opt. ſolut. in aq: Pæoniæ compoſit. vel in aq: Raphani ſylveſtris, & ad Tabulat. coct.* ʒviij. *Olei ſuccini opt. rectificat.* ʒſ. *ſ. a. f. Tabulæ ſumantur ad* ʒjſ. *vel* ʒij. *mane, & veſperi, ſuperbibendo hauſtum aq: deſtillat. ſequentis.*

℞. *Folior. Cochleariæ, Beccabungæ, Naſturtii, Lilii conval. Salviæ, Roriſmarinæ, Betonicæ an.* Miij. *Jugland. viridium* ℔j. *Cort. 6. Aurantior. & quatuor Limoniorum, rad. Pæoniæ maris recent.*

recent. ℔jſ. *contuſis & conciſis affundantur phlegmatis vitrioli* ℔j. *ſeri lactis cum pomaceo fact.* ℔v. *Diſtillentur more vulgari aq: ſimul tota miſcetur, Doſis* ʒiij. *ad* ʒiiij.

De Hæmorrhagiis.

Hæmorrhagiæ, in affectione Scorbuticâ, ſæpe ingens periculum minantur, nimirum quaſi laborantes, propterea in mortem præcipites traderentur; dum ſanguis ferè ad animi deliquium, modò è *naribus*, modo *fluxu menſtruo*, aut *hæmorrhoidali*, erumpit: præterea, iſte interdum è *pulmonibus*, aut *ventriculo* rejectus, ulceris, aut ſaltem magnæ debilitatis in parte affectâ deliteſcentis ſuſpicionem præbet. Quare excretiones ſanguinolentæ, ſi vel immodicæ fuerint, aut loco inconvenienti accidunt, in præſens ſiſti, ac in poſterum præcaveri debent.

Pro *ſiſtendo ſanguine*, quando immodice erumpit, methodus ſatis vulgò nota eſt, ac nihil magis, aut peculiare, in hoc affectu propter Scorbutum, quam propter alias occaſiones excitato, agendum reſtat. Attamen ad *præcavendas hæmorrhagias*, remedia adhibeantur, quæ ſanguinis acrimoniam tollunt, & vaſorum ora nimis laxa, & dehiſcentia conſtringunt. Utraque intentio, *medicamentis chalybeatis* optime præſicitur. *Acidularum vitriolicarum* uſus in hunc rem maxime idoneus eſt: porro *chalybis infuſiones*, *extracta*, *ſales*, ac ejuſmodi præparata, quæ *ſalinam*, ſive *vitriolicam* ferri naturam præcipue continent, contra *hæmorrhagias* ſemper utiliſſima exiſtunt. Quâ ratione *ferrum*, & *præparata* ejus, hos effectus, alioſque diverſimodos, in corpore humano producunt, ſuperius oſtenditur.

℞. *Conſervæ roſar. rubrar. Cynorrhodii, an.* ʒiij. *ſpec. diarrhod. Abbatis, diatrion ſantalon an.* ʒjſ. *ſalis chalybis* ʒi. *Croci martis opt. præparat.* ʒij. *Corallii rubr. præpar.* ʒjſ. *cum ſ. q. ſyr. de Chalybe f. Electuarum ſumatur ter in die, qu: nucis moſchat, ſuperbibendo liquoris appropriati hauſtum.*

Pauperibus ad hunc modum præſcribere ſoleo. ℞. *ſummitatum*

tatum Cypreſſi, Vrticæ urentis an. ℥iiij. *Beccabungæ* ℥ij. *Contundantur in mortario cum* ℥x. *ſacchari albiſſimi: dein adde ſquammar. ferri tenuiſſimè pulv.* ℥j. *pulv. ſantal. albi, rubri an.* ℥ij. *cum ſ. q. ſyr. è ſucco urticæ f. Electuarium. Doſis qu: nucis Jugland. bis in die.*

℞. *Aq: deſtillatæ, vel decocti antiſcorbutici temperat.* ℔ij. *Chalybis noſtr. præpar.* ℥ij. *miſce in vitro. Doſis* ℥iij. *vel* iiij.

℞. *Summitat. Vrticæ urentis, folior. Beccabungæ, an.* Miiij. *contuſis exprimatur ſuccus, ſervetur in vitro. Doſis* ℥ij. *vel* iij. *bis in die cum aq: deſtillat. antiſcorbuticâ.*

De vitiis oris, propter Scorbutum oriundis.

Quamprimum labes Scorbutica partes *oris* inceſſit, ut *gingivæ* intumeſcant, earumque carnes fungoſæ evadant, protenus remedia, quæ putredinem ab iis arcent, ſedulò adhibeantur: Inter hæc, *collutiones oris*, ac *linimenta*, & *morbo* circa has partes *incipiente*, & illo ibidem *ingraveſcente*, præcipui ſunt uſûs; quæ tamen, uti varias intentiones reſpiciunt, ita diverſimode parari ſolent, ſc. gingivarum *caro* primo *intumeſcens*, à ſanguinis, aut ſeri ſalſi, & corrupti incurſibus liberari, & exiccari: poſtea earundem *caro flacceſcens*, ac à dentibus ſubſidens, à putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectatur, conſtringi debet; propter has, & forſan alias intentiones, *Gargariſmi*, ſive *oris collutiones*, varii generis inſtituantur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, ſunt *vegetabilia incocta*, ac *mineralia infuſa*. *Herbæ*, aut *radices*, quæ liquore idoneo, ſc. *aquâ*, aut *vino* incoquuntur, plerunque ſunt vel *acres*, vel *amaræ*, vel *ſtypticæ*: dein ejuſmodi *decocta* imprægnantur, aut *ſale volatili, lixiviali, vitriolato*, ſeu *chalybeato*, vel *aluminoſo*. Libet hìc *formulas* quaſdam cujuſque generis ſubjicere.

1. Cum itaque gingivarum caro, propter ſeri ac ſanguinis ſalſi, & corrupti influxum, primò intumeſcit, & fungoſa evadit, ℞. *Cort. mediani ſambuci, Vlmi, an.* Mſ. *folior.*

Saturejæ, Salviæ, Eryſimi, Naſturtii, an. Mj. *rad. Pyrethri* ʒij. *contuſ. & conciſa coquantur in aq: Calcis* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem: ſi edulcoratio requiritur, adde Mellis Roſat.* ʒij. *f. Gargariſmus. Vel* ℞. *Vitrioli Camphorati* ʒi. (*vulgo apud noſtrates inſignitur, nomine pulveris Capitanei Green*) *aq: fontan.* ℔ij. *miſce in vitro, conquaſſetur, & dein liquor per ſubſidentiam clareſcens, uſurpetur. Vel paretur Lixivium è cineribus Geniſtæ, aut Roriſmarini, vel è tartaro, & nitro calcinato; hujus* ℔iij. *incoquantur folior. Satureiæ, Thymi, Salviæ, Roriſmarini an.* Mj. *Colatura ſuperfundatur folior. cochleariæ* Mij. *f. infuſio calida, & clauſa, per horas tres iterum coletur & ſervetur ad os colluendum, ſæpius in die.*

Propter eandem intentionem, etiam *linimenta* intermediis temporibus, ac præſertim noctu applicentur, ut illorum virtus ægrotantibus, vel inter domiendum communicetur. Apud Authores *præſcriptum* frequens celebre, & longo uſu expertum habetur. ℞. *Pulv. folior. Aquilegiæ, menthæ criſpæ, ſalviæ, nucis moſchat. Myrrhæ* (*quæ tamen aliquando omittatur*) *an.* ʒij. *Aluminis uſti* ʒſ. *mellis virginei* ʒiiij. *vel q. ſ. ſ. a. f. Linimentum.*

2. Si quando Gingivarum caro flacceſcens, dentium radices deſtituit, *Scarificatio* levis ſæpe adhibeatur; inſuper hoc decocto os colluatur. ℞. *Summitatum Rubi, Cypreſſi, folior. Saniculæ, Cardamines an.* Mj. *coquantur in aq: ferratæ* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem, Colaturæ adde Mellis Roſat.* ʒij. *miſce. Linimentum* hujuſmodi applicetur. ℞. *Pulv. rad. Ireos florentinæ, folior. Salviæ, Hyperici an.* ʒij. *Boli Armeni, ſalis Prunellæ an.* ʒi. *Mellis Virginei calentis q. ſ. agitatione bene incorporentur.*

3. Quando gingivæ putreſcunt, & corrumpuntur, ſimulque dentes carie obſiti vacillant, ac tetrum odorem expirant, medicamenta fortiora, & putredini valdè reſiſtentia, adhibeantur; *Vitrioli Camphorati*, etiam *Lapidis Medicamentoſi infuſio*, hìc adprimis locum habent.

Vel ℞. *rad. Gentianæ, Ariſtolochiæ rotund. inciſ. an.* ʒſ. *folior.*

folior. Centaurii minoris, Abſynthii Pontici, Satureiæ, Aquilegiæ, an. Mj. *coquantur in aq: Calcis, aut Lixivialis, etiam modo ſeratæ, modo Aluminoſæ* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ adde mellis crudi* ℥ij. *vel* iij. *miſce.*

4. Si *dentium caſus* præcipue metuatur. ℞. *Cort. rad. Prunor. Sylveſtrium* ℥j. *Tormentillæ, & Biſtortæ totius an.* Mj. *Malicorii, Balauſtior. an.* ℥ſ. *coquantur in aq: fontanæ* ℔iij. *Colaturæ adde Aluminis* ʒij. *vel* iij. *Mellis opt.* ℥ij. *miſce.* ℞. *Vitriol. Camphorat. C. Cervi uſti an.* ʒi. *Nucis Moſchat.* ʒſ. *mellis opt. q. ſ. f. Linimentum. Vel* ℞. *Pulv. rad. Biſtortæ, Malicorii, Boli Armeni, Aluminis uſti an.* ʒi. *Mellis roſacei q. ſ. adde ſpiritus Vitrioli* ♃i. *f. Linimentum.*

5. Si quando (uti interdum aſſolet) ulcera putrida & profunda, Gingivas, aliaſve oris partes inceſſant, remedia prædicta fortiora, erunt ſæpius adhibenda: Inſuper loco affecto *petia unguento Ægyptiaco, in ſpiritu vini diſſoluto, vel lapidis medicamentoſi* aut *ſublimati infuſione intincta, aliquoties applicetur.* In his caſibus *Chirurgo* perito curatio delegetur.

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potiſſimum infeſtare ſolitis.

Contra hos *dolores*, ſiquidem acerbiſſimi interdum exiſtunt, præter generalem Scorbuti curandi methodum, remedia ſpecifica, & ſymptomati iſti occurrentia indicantur: Itaque in tali caſu, *purgationis ritu* bene inſtituto, etiam *phlebotomia* (ſi opus ſit) celebratâ, & *pharmaciâ internâ*, & *topicis externis*, morbum adoriri convenit.

Quoad prius, quæ per ſudores, etiam & quæ per urinas movent, ſæpe juvamen præſtant, in quantum ſanguinis, & ſucci nervoſi *recrementa lixivialia*, & *acetoſa*, in parte affectâ congredi ſolita, aliò deducunt: potiſſimum vero adhibeantur, quæ utrumque humorem, ab indole ſuâ pravâ, ſc. tum *ſalinâ*, tum *acetoſâ* vindicant: *pulveres teſtacei, oculorum Cancri, mandibularum Lucii, item ſp. & flores ſalis Armoniaci, ſp. ſanguinis,*

tinctura Antimonii, Corallii: Decocta rad. & seminis Bardanæ, Chamæpityos, Chamædryos, adprimè conferunt. Cujusmodi remedia cum *aquis destillatis antiscorbuticis* bis, aut ter in die sumantur. *Aqua destillata*, ex *stercore* equino, additis, *Cochleariâ, Beccabungâ, Ivâ Arthriticâ*, & similibus, interdum valde proficua est. Interea *fotus, Linimenta, Cataplasmata*, aut alius generis applicationes, quæ dolores sedant, exterius admoveantur.

De Arthride vagâ Scorbuticâ.

De hoc affectu Eugalenus, Wierus, Medicus Campensis, & *Gregorius Horstius*, ex composito scripserunt; in septentrionalibus Belgiæ plagis, valde frequens perhibetur. Cujus certum indicium constat, *lumbricum vivum, loco dolenti* imponendo; nam ille statim exilire, circumgyrari, incurvari, labascere, & mori solet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud nostrates, satis crebrò evenire expertus sum. Cujusmodi experimenti ratio (uti videtur) hæc est, *doloris*, & *tumoris* in parte affectâ excitati, causam esse statuimus, quod à *sanguine, fæculentiæ salinæ*, sive *lixiviales*, simulque à *succo nervoso, acetosæ*, in eodem loco depositæ, mutuo effervescunt, non secus ac *spiritus vitrioli, sali Tartari deliquato commissus*; porro à tali particularum dissimilium luctâ, & agitatione, uti *dolor*, & *tumor* cientur, ita quidem effluvia valde acria, & velut corrosiva copiosè abscedunt, quæ *lumbricum* loco dolenti impositum, nihilo minus, quam super liquores istos ebullientes, suspensum, enecant: Propter experimenti istius effectum, morbi curatio, per *Lumbricos*, sc. *remedia ex iis parata* instituitur; qui tamen nescio, utrum intus sumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi exterius admoti, à morbo profligantur. Utcunque *lumbrici*, uti & *Limaces, Aselli*, & alia *animalcula exanguia*, in quantum *sale volatili* abundant, in remedium satis efficax, non rarò cedunt.

Henricus Petræus refert duo remedia, contra hunc morbum in *Westphaliâ* usitata. ℞. *Novem Lumbricos, cum duobus cochle-*

cochlearibus vini in mortario contuſos, & per pannum expreſſos, his addatur dimidia vini menſura, ſumantur cochlearia iij. *mane, meridie, & veſperi, per plures dies.* 2. ℞. *Sabinæ ramulos* ij. *vel* iij. *mellis virginei cochlearia* ij. *coquantur cum menſurâ vini ad ſubſidentiam duorum digitorum. Colatura ſumatur ad cochlearia* iiij. *vel* v. *ter in die.* Priori medicamento affinis eſt potio quædam vulgaris, ab *Horſtio* citata, dicta Monaſterienſis. ℞. *Salviæ, Betonicæ, Rutæ an. folia* 5. *Lumbricorum cum cingulis rubris in collo* n°. 5. *Sabinæ parum, & rad. ſucciſæ* n°. ij. *cum aquâ flor. Sambuci contundantur, & ſuccus expreſſus pro ſudore movendo exhibeatur.* Etiam ſimile præſcriptum à *Medico Campenſi* apud Foreſtum proponitur.

Certe in hoc affectu, *aqua Lumbricorum magiſtralis*, in *Pharmacopœiâ Londinenſi* præſcripta egregiè convenit: Quin *ſp. & ſalem C. Cervi, ſp. ſanguinis, flores ſalis Armoniaci* cum bono ſucceſſu ſæpius adhibui. Porro *pulveres teſtacei* ſc. *oculi cancrorum, Corallia, margaritæ*, & vegetabilia, quæ *Arthritidis antidota* feruntur, uti *rad. Ariſtolochiæ, folia Chamæpityos, Chamædryos*, & ſimilia antiſcorbuticis conjuncta, morbi hujus ſanationi conducunt. *Exterius* pro doloribus ſedandis, præter *anodyna*, quæ ſub forma *linimenti, fotûs*, aut *Cataplaſmatis* uſurpantur: *Oleum Lumbricorum, Ranarum*, & *Bufonum* non raro ſunt valde proficua. Accepi à Viro Inſigni huic morbo valdè obnoxio, quod *aqua è contentis ventriculo bovis nuper mactati exemptis per deſtillationem prolicita, & cum petiis ei calide intinctis, atque pro fotu applicatis, levamen certiſſime adferret.*

De affectibus Convulſivis, & paralyticis, Scorbuto ſupervenire ſolitis.

Si quando labes Scorbutica in *cerebrum*, & nervoſum genus irrumpens, liquorem utriuſque Provinciæ irriguum valde inquinârit, propterea quidem diverſimodi affectus, ac imprimis *paralytici*, aut *ſpaſmodici*, prout ſupra oſtendimus, oriri ſolent: nimirum juxta quod materies morbifica, regimini animali

mali illata, aut *narcotica*, aut *explosiva* fuerit. Cujusmodi affectus, licet in hoc casu symptomatici fuerint, attamen ingravescentes, præ Scorbuto parente, & *nomen*, & *potiorem curationis partem* sibi vendicant, ita ut ægrotans *paralysi*, aut *convulsione*, magis quam *Scorbuto* laborare dicatur; etiam *medicamenta* istis affectibus dicata, quibuscunque aliis eodem tempore, ptopter alias intentiones requisitis, præponantur.

Pro sanandis hujusmodi affectibus, *Scorbuto* superinductis, id potissimum agatur, ut remedia iisdem appropriata, cum *antiscorbuticis* rite complicentur. Quoad *morbos Convulsivos*, quæ in superiori tractatu prostant, huc facilè transferantur. Cæterum de *Paralysi*, *Lethargo*, nec non plerisque aliis *cerebri*, & *nervosi generis* pathematis, disquisitiones speciales aliquando forsan lucem visuras, instituimus: interim haud par est, *Methodos Therapeuticas*, quæ ad *Pathologias* istas spectant, hoc in loco præoccupare; quin potius, quod ex re fore videtur, sub calcem hujus operis, *Scorbuticorum quorundam*, simul ab istis morbis decumbentium *casus*, & *curationes* proponemus.

De Atrophiâ, item de Febre Scorbuticâ, quæ sæpe illius aut causa est, aut effectus.

Tria sunt *causarum genera*, serie quâdam pendentia, à quarum unâ, aut pluribus, *atrophia Scorbutica*, absque pulmonum phthisi, existens, produci solet, sc. aut *chylus primarum viarum culpâ pervertitur*, quo minus, penus ejus sufficiens, aut laudabilis, sanguini inferatur. Secundo aut isti illatus, tamen *sanguinis vitio*, non recte in sanguinem & succum nutritium mutatur. Tertio aut denique succus nutritius in massâ sanguineâ præparatus, propter *liquoris nervosi* culpam, solidis partibus non rite assimilatur.

Remedia huic symptomati appropriata, aut *primarum viarum*, aut *prædictorum humorum*, emendationes respiciunt. Quoad *prius*, interdum accidit ob *stomachi tonum* præfractum, aut

aut *fermentum* vitiatum, alimenta ingesta non rite coqui, sed in putrilaginem inutilem facessere. Hujusmodi malis, *lenia cathartica, digestiva, corroborantia* adhibeantur. Sæpius tamen propter *tumorem scirrhosum*, modo in *ventriculo*, modo in *mesenterio*, aliisve circumcirca partibus, excitatum, chylificationis opus inhibetur: in hoc casu *deobstruentia*, & *dissolventia* conveniunt, *acidularum usus* quibusvis remediis palmam præripit. Porro *fotus*, *linimenta*, aut *emplastra* exterius applicari debent.

Insuper interdum accidit, sine tumore in visceribus excitato, *vasa lactea* à materiâ crassâ, ac viscidâ iisdem impactâ, in tantum obstrui, ut chyli, satis laudabilis, & copiose licet confecti, penus haud sufficiens, in sanguinem feratur. In hoc affectu alvus ut plurimum copiose dejicit, albida tamen, instar lactis coagulati, ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fætida. Quorum ratio est, quod sanguis depauperatus bilem flavam, è quâ intestinis suffusâ, excrementorum color, ac fætor procedunt, parcius progignit. In hoc casu, acidulæ imprimis conveniunt, item deobstruentibus intus exhibitis, linimenta, fotus, & balnea exterius usurpentur.

Contra *marasmum*, sanguinis à crasi degeneris vitio exortum, *lac Asininum* aut *vaccinum, aquâ hordeatâ, aut aquâ idoneâ destillatâ, dilutum, sæpe opem conferunt: Limacum jusculæ, aut lacteata cum iisdem incoctis*; porro *aquæ destillatæ ex lacte, aut sero lactis cum Limacibus & herbis antiscorbuticis temperatis, in hoc casu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vulnerariis & antiscorbuticis infusis bono cum fructu sumuntur*: Interea partibus externis *frictiones* cum pannis, *unguento resumptivo*, aut *oleo Amygdalarum* recenti madidis, & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum *sanguinis* affecti, proindeque *succum nutritium* pervertentis vitio, *Atrophia* exoritur, plerunque *febrem erraticam*, cum sudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum sc. massa sanguinea, à succo isto degeneri, in effervescentias inæquales, ac incertas cogitur, atque materies ita molesta, sudore

dore nocturno ejicitur. In hoc casu victu tenui instituto, decocta & aquæ destillatæ, quæ sanguinem fundunt, ac purificant, cum antiscorbuticis admixtis crebro sumantur.

℞. *Rasuræ Eboris, C. Cervi an.* ʒiiſ. *rad. Eryngii conditi* ʒvj. *rad. Cherefolii Taraxaci an.* ʒſ. *folior. Linguæ Cervinæ, Hepaticæ an.* Mj. *pomum* j. *incisum, passular.* Mj. *coquantur in aq: fontanæ* ℔iiij. *ad tertiæ partis consumptionem. Colatura superaffundatur folior. Beccabungæ contus.* Mij. *salis Prunellæ* ʒjſ. *vel nitri fixi* ʒj. *f. infusio clausa, & calida, per horas tres sumantur* ʒiiij. *vel* vj. *ter in die.*

℞. *Folior. Beccabungæ* Miiij. *Oxalidis, Taraxaci totius an.* Mij. *Limacum mundatar.* ℔iſ. *cort. duorum Aurantiorum: contusis, & concisis affunde lactis recentis, vel seri lactis cum pomaceo facti, vel succi pomor. recentis* ℔vj. *Destillentur more vulgari. Capiat* ʒiij. *bis vel ter in die.*

De Rheumatismo.

Hunc *affectum*, à *salium*, qui sunt diversæ prosapiæ, ac indolis, nempe *fixi* à *sanguine*, & *acetosi* à *liquore nervoso* adventantium, congressu, & mutuâ efferveſcentiâ, provenire statuimus. Utriusq; salis subjecta, sunt fæculentiæ superfluæ, à prædictis humoribus, in turgescentias quasdam actis, depositæ, atque in partes, modo has, modo illas suffusæ: quare ut morbus curetur, & *humorum turgescentiæ sedentur, & fæculentiæ eorum superfluæ expurgentur, etiam sales utroque ritu degeneres, ad volatilitatis statum reducantur.*

Propter *duas priores intentiones* levis *purgatio* & *phlebotomia* imprimis requiruntur, & aliquoties pro tolerantiâ virium iterari debent: quin & *diuretica* & *diaphoretica*, quæ serositates salinas, quoquomodo foras convehant, subinde exhibeantur. Cujusmodi evacuationes, ut sedatè, & cum ἰυφοείᾳ, & naturâ assistente, melius succedant, *opiatæ* crebro sint in usu. Propter *alterum scopum*, in quo præcipuus curationis cardo versatur, *alterantia*, & præsertim quæ *sale volatili prædita* sunt,

valde

valde conducunt: quare in hoc casu, vulgaris sed non contemnenda medicina est, *infusionem stercoris equi masculi*, in *vino tenui*, aut *cerevisiâ*, aut *aquâ destillatâ appropriatâ*, *factam*, *ad* ʒ iiij. *vel* vj. *bis aut ter in die propinare*. Quin & pharmacum paulo gratius & non minus efficax parari potest, si ex *stercore illo cum ingredientibus antiscorbuticis*, *vino albo*, *aut pomaceo infusis*, *aqua destilletur quæ ad* ʒiij. *vel* iiij. *bis in die exhibeatur*: *spiritum C. Cervi*, *ac sanguinis* sæpius in hoc casu, cum insigni ægrotantis commodo præscripsi.

De Hydrope.

Cum *hydropem* Scorbuto supervenire solitum, *duplicem* statuimus, sc. *habitualem*, & *occasionalem*; circa prioris medelam, plerunque & opera, & oleum perditur: nulla etenim remedia, *hepar*, atque *pulmones*, aliaq; interdum viscera prorsus vitiata, atque sanguinis crasin penitus subversam restituere possunt. In tali casu si quid agendum videtur, medicinæ ambitus peranguſtus exiſtit; neque enim *catharticis*, nec *diaphoreticis*, neque alius cujusque generis evacuationi fortiori, locus relinquitur: *cardiacis*, ac *diureticis* præcipue ac fere tantum insistendum erit. In hos fines, *Elixyres*, *Tincturæ*, *Electuaria*, *pulveres*, *infusiones*, *decocta*, *aquæ destillatæ*, &c. quæ partim *antihydropicis*, partim *antiscorbuticis* constant, exhibeantur: quorum tamen, quia parum, aut nihil significant, formulis præscribendis supersedere visum est.

Hydrops Scorbuticus, à *causâ evidenti*, sive *occasione* quâdam, uti ostensum est, subitò excitatus, non raro curationem admittit, quæ quidem ut facilius succedat, naturæ tumultus imprimis sedari, ac inordinationes compesci debent: quamobrem, si vigiliæ adhuc plurimum infestant, somnus *opiatarum* usu concilietur, & subinde quoties valde opus sit, denuò accersatur. Quamprimum pro ratione virium purgare licet, sequens pulvis sumatur, & debitis intervallis aliquoties iteretur; interim à crebro *enematum* usu, alvus soluta reddatur.

℞. *Mercurii d.* ℈i. *Resin. Jalapæ* gr. v. *ad* 10. *Caryophyllor.* ℈ſ. *misce detur in cochleari panatellæ*; aliis temporibus *diuretica*, ac interdum *diaphoretica* sedulò propinentur. ℞. *Tincturæ salis tartari, Millepedum infusione imprægnatæ q. v. detur* ℈i *ad* ℈ij. *bis in die cum liquore appropriato.* ℞. *Sp. salis armoniaci q.v. Dosis* ℈ſ. *ad* gtt. 15. *eodem modo.* ℞. *Millepedum præparat.* ℥iij. *salis Tartari* ℥ij. *nucis moschat.* ℥j. *misce, f. pulvis. Dosis* ℥ſ. *bis in die, cum liquore appropriato. Vel* ℞. *Apum siccat. & pulv.* ℥ij. *sem. Ameos pulv.* ℥i. *Olei Juniperi* ℈i. *Terebinth. q.ſ.f. Massa pilul. Dosis* ℈j. *ad* ℥ſ. *bis in die superbibendo liquorem specificum.*

℞. *Folior. cochleariæ utriusque, nasturtii aq: Lepidii, persicariæ, an.* Miij. *rad. Ari, Bryoniæ, Iridis florentinæ an.* ℥iiij. *corticis mediani sambuci* Mij. *cort. Winteranæ* ℥ij. *cort. externi quatuor Aurantior, trium Limoniorum, Baccarum Juniperi recentium* ℥iiij. *incis. & contusis affunde vini Rhenani* ℔iiij. *vini è succo baccarum sambuci* ℔ij. *Destillentur more vulgari, aqua tota confundatur. Dosis* ℥iij. *ad* iiij. *bis in die, post dosin alicujus medicamenti superius præscripti.*

Parentur *decocta*, & *Cereviſiæ medicatæ*, qualia supra præscribuntur, adjectis *ingredientibus antihydropicis.*

De Crepitu Ossium.

Restat adhuc *symptoma*, Scorbuto interdum, licet rarius superveniens, sc. *crepitus ossium*; in cujus *rationem* superiori *Pathologiâ* omissam, & *Therapeiam*, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quosdam, vix tamen ultra tres, aut quatuor, qui *Scorbuto* dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & *partibus carneis*, sed in ipsis demum *ossibus* luerunt: quoties enim membrum quodvis, ullo modo flecterent, ossium capita, quasi nuda essent, inter se attrita, strepitum ingentem edebant; porro cum lecto decumberent, ibidemque è latere in latus se devolverent; à vertebrarum collisione, tanquam à *sceleto* asperius tractato, *crepitus ingens*,

gens, vel ipsos affectos perterrefaciens, exaudiebatur.

Hujus *causa conjuncta* forsan videatur esse, quod molli ossium interstitio, sc. *Adipe*, *membranis*, & *ligamentis* valde absumptis, ipsorum junctura, velut lapides molares prorsus inaniti, propter mutuum attritum, resonarent: attamen rem secus habere constat, quia nec summe *tabidis* adest *ossium crepitus*, neque hoc affectu laborantes semper intabescunt: quare potius dicendum erit, quod symptomatis hujus *causa immediata*, sit *ossium ariditas*, sive *medullæ* ita proprie dictæ, quam intra ossium cavitates, ac imprimis capita ipsorum, contineri oportuit, defectus; nam siquidem ossa quævis *medullam*, sive *humorem unctuosum*, aut *cavitatibus magnis*, aut *poris*, & *meatibus exiguis* ubique excusis, includunt, hujus usum statuimus, tum ut ossa eodem irrigata, minus fragilia evadant, tum insuper, ut humor iste, ossium nodis exudans, articulos quosvis, velut machinæ commissuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus facilitet; quare ossium capita, hâc medullâ destituta, crepant, non secus ac currûs rotæ, rarius inunctæ.

Quod si de *morbi* hujus *causa procatarctica* inquiratur, quamobrem sc. unctuosum illud articulorum oblinimentū deficit: hoc equidem vel sanguinis vitio imputandum erit, quasi hic, alimentum *sulphuris*, æque ac salis, particeps, ossibus haud rite suppeditat; quod equidem minus verisimile est, quoniam massa sanguinea, etiam in Scorbuticis particulas utriusque generis prædicti, continet; quin & *ossium crepitu* laborantes cutim, & musculos pinguedine satis oblitos ostendunt; vel secundo potius videtur, *humorem unctuosum*, quo articuli lubricentur, ipsorum ossium culpâ desiderari, quia sc. horum pori, & meatus â materiâ quâdam extraneâ, forsan limosâ, aut tartareâ per sanguinem advectâ, in tantum obstruuntur, propterea ut balsamum iis destinatum, non satis excipiant, nec pro humectandis ipsorum commissuris, exudent; non facile erit, (quia res tota in abstruso latet) particulares hujus effectus rationes investigare, neque in *Aitiologia hâc*, ultra hujusmodi conjecturam, pergere.

Nec minus in luto hæremus, cum ad *morbi* hujus *curationem* proceditur: nam licet *primaria indicatio*, ſc. *oſſium* aut *articulorum humectatio* ſatis obvia ſuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane conſtat. Etenim in hoc caſu, novi plurima pharmaciæ genera, & varios adminiſtrationum modos, omnino incaſſum tentatos. *Vir quidam ingenioſus*, ab hoc morbo, per multos annos graviſſime laborans, plurium, & quidem celebrium medicorum conſilia expertus eſt; præter uſitata contra *Scorbutum* remedia, (unà cum crebris *phlebotomiis* & *purgationibus*, è quibus haud quicquam levaminis recepit) *varios* inſuper, & *magnos*, *medicinæ curſus*, ſine quovis ſucceſſu tentabat: namque poſt methodum ab uno medico per aliquot menſes fruſtra adhibitum, mox ad alium ſe conferebat, & ita deinceps ad plures: interim à ſingulis, nova ſemper *medendi ratio*, à prioribus intentata, præſcribitur; *fotus*, *linimenta*, & *frictiones* ſingulis artubus quotidie adhibentur. *Thermis Bathonienſibus* aliquamdiu utitur; poſtea *acidulæ* varii generis, modò hæ, modò iſtæ bibuntur. quibus nihil juvantibus, *curſus chalybeatus*, alio tempore *decoctum lignorum temperatiorum*, interdum *diæta lactea*, porro nullo non tempore, *Electuaria*, *aquæ deſtillatæ*, *Apozemata*, aliaque remedia ex *Antiſcorbuticis* parata ſumuntur: cumque hoc ritu ſupra tres annos fere conſtanter *medicè* & *miſere* vixiſſet, circa prædicti affectûs *Therapeiam* ne hilum proficitur; interim vero, Ille *viribus*, ac *ſtomacho* mediocriter valuit, uxorem duxit, & quoad reliqua magis communia Scorbuti ſymptomata, melius habuit: hinc ut conſtet, quam pertinax morbus, nulliſque fere remediis cedens, *oſſium crepitus* fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorſus eludentibus, comprobatum novi.

CAP.

CAP. X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata, & diæta, ſive victus ratio in Scorbuto requiſita.

HActenus *indicationes* tum *præſervatorias* tum *curatorias* quæ *Scorbuti Therapeiam* ſpectant, fuſe explicavimus; reſtat adhuc dicendum de *indicatione vitali*, nimirum ut declaretur, quâ methodo, & quibus remediis ægrotantium vires, aut nimis ad fatiſcendum aptæ ſuſtineantur, aut labefactatæ, vel proſtratæ reſtaurentur. Propter hos fines cardiaca & opiata, juxta decumbentium exigentias, aſſumenda præſcribantur, ac inſuper *recta victûs ratio*, ſi quando opus fuerit, *analeptica*; & ſemper *antiſcorbutica* præſcribatur.

Quoad *medicamenta cardiaca*, quæ ſc. ſanguinem in corde ſtagnantem exagitant, flammam ejus ſemiobrutam reſuſcitant, ſpiritus animales oppreſſos, vel diſtractos libertati, ac debitæ irradiationi reſtituant; obvium eſt, plura remedia, quæ proprie antiſcorbutica dicuntur, has intentiones perficere, cujuſmodi nimirum ſunt, *aqua raphani compoſita*, *Limacum*, & *Lumbricorum magiſtralis*, ſp. *C. Cervi*, *fuliginis*, *pulveres teſtacei*, cum multis aliis quæ non tantum quibuſdam horis, & juxta methodum certo ordine præſtitutam, ſed inſuper pro datâ occaſione, quoties *ſyncope*, aut quævis *ſpirituum deliquia* contingunt, cum fructu ſumantur.

Attamen præterea, qui *cordis paſſionibus*, *crebræ leipothymiæ*, *nauſeæ*, *vomitui*, *tremori*, *vertigini*, aliiſque horrendis ſymptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præſto habeant aliuſmodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni ſpirituum exolutioni immediate ſuccurratur. In hûnc finem egregie convenit, *Elixyr vitæ Qu: majus*; in *deſtillatione ejuſdem*

dem Elixiris, aqua ſecunda, quæ edulcorata ad cochlear j. exhiberi poteſt, item *aqua mirabilis, aqua bezoartica, aqua Gilberti temperata, Theriacalis, Cinnamomi* quibus ſingulis, aut inter ſe compoſitis, adjiciatur *confectio Alchermes, Confectio de Hyacintho, pulv. Margaritar.* aut *magiſterium Corallii, ſyrupus Caryophillor. vel è Coralliis, è corticibus Citri, è Cinnamomo*: ex his, aliiſque hujus farinæ medicamentorum formulæ diverſimodæ præſcribi ſolent. E. g.

℞. *Aq: Theriacalis, Mirabilis an.* ʒiij. *Meliſſæ* ʒiiij. *ſyrupi Caryophyllor.* ʒiſ. *Confectionis alchermes* ʒj. *miſce. Doſis cochlearia* iij. *vel* iiij.

Vel ℞. *Aq: mirabilis* ʒvj. *Limacum, Juglandũ, an.* ʒij. *margarit. pulv.* ℈j. *Confect. de Hyacintho* ʒi. *ſyrupi Caryophillor.* ʒj. *miſce.*

Cum *mulieres Scorbuticæ, affectibus hyſtericis*, ac *viri convulſivis*, tentari ſolent. ℞. *Aq: Meliſſæ, Pulegii an.* ʒiij. *aq: Bryoniæ compoſit.* ʒiiij. *tincturæ Caſtorei* ʒſ. *Tincturæ Croci* ʒj. *ſyr. Caryophillor.* ʒiſ. *Caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi* ʒj. *Doſis cochlearia* iij. *vel* iiij.

Quibus *remedia cardiaca*, in *formâ ſolidâ* potius expetuntur, *electuaria* vel *tabulæ præſcribantur.*

℞. *Conſervæ flor. Tunicæ* ʒiij. *Confectionis Alchermes* ʒſ. *margaritar. pulv.* ʒj. *cum ſ. q. ſyrupi è coralliis f. Electuarium.*

℞. *Specier diamargarit. frigid. Diarrhod. Abbatis an.* ʒiſ. *margarit. pulv.* ʒi. *ſacchari albiſſimi ſolut. in aq: Theriacali, & ad Tabulat. coct.* ʒiiij. *Olei Cinamomi* gtt. vj. *ſ. a. f. Tabulæ.*

Quod ſpectat ad *opiata*, & *medicamenta anodyna*, in quibuſdam Scorbuticorum affectionibus, mallem quovis præterea medicamentorum genere, quam illorum uſu deſtitui: nec enim ſolummodo, contra *dolores*, & *vigilias* pertinaces, verum in *paroxyſmis Aſthmaticis*, in *vomitu, diarrhœa*, quin etiam in *vertigine*, & *pathematis convulſivis*, quoties natura ſupra modum irritata, inordinationes immaniores concipit, nullum præſtantius remedium ſæpius expertus ſum, quam ut *narcotico tuto* adhibito, ſomnus concilietur: interim maximâ opus eſt cautione, ne ſumantur, ſi quando aliquid in *ægrotantis conſtitutione*,

tione, aut in *morbi conditione*, vel *tempore*, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter *hypnotica* in *pharmacopoliis* uſitata, ſc. *Laudanum opiatum*, *Nepenthen. philonia*, *Diacodium*, & *ſyrupum papaveris erratici*, duæ inſuper *opii* præparationes mihi innoteſcunt, quas in formâ *tincturæ*, ſive *extracti liquidioris à* gtt. 10. *ad* 20. *cum alio quovis liquore appropriato exhibere ſoleo.*

Diæta, ſive *victus ratio* à Scorbuticis obſervanda, in *methodo Therapeuticâ*, haud minimi momenti eſt; quâ ſc. neglectâ, aut perperam inſtitutâ, reliqua medicinæ præſcripta, parum, aut nihil verſus ſanitatem proficiunt. *Regimen diæteticum*, cum ad varia extenditur, præcipue circa *aerem*, & *habitaculi ſitum*, *cibum*, ac *potum*, atque *corporis motum*, vel *quietem* verſatur.

Quoad *prius*, cujuſmodi, reſpectu *cæli* ac *ſoli*, manſiones, & commorandi loca, Scorbutum pariunt, ac proinde vitari debent, è ſupradictis abunde conſtat, qui hunc morbum aut cavere, aut curare ſtudent, aerem moderate calidum, & ſiccum, qui etiam tenuis, & purus, & ſatis eventilatus fuerit, eligere ſatagant.

Cibi tantum ὑγχυμοι, & ὑμπλοι conveniunt, *craſſi*, *viſcidi*, ac *fumo indurati*, *mucidi*, ac *rancidi*, porro *alimenta infermentata*, aut *valde compoſita*, *legumina*, *lacticinia*, *fructus immaturi* eviten-tur. *Saccharo condita*, aut *plurimum imbuta*, in tantum vitupero, ut illius inventionem, ac uſum immodicum, Scorbuti in nupero hoc ſæculo immani augmento, plurimum contribuiſſe exiſtimem; Enimvero *concretum iſtud*, *ſale ſatis acri*, & *corroſivo*, cum *ſulphure* tamen delinito conſtat, prout ex analyſi ejus ſpagyricè factâ, liquido patet. Quippe *ſaccharum* (prout ſupra innuimus) per ſe deſtillatum, exhibet, liquorem aquâ ſtygiâ vix inferiorem: quod ſi ipſum, in veſicâ plurimâ aquâ fontanâ perfuſum, deſtillaveris, quamvis *ſal fixus* non adeo aſcendit, prodibit tamen liquor, inſtar *aquæ vitæ acerrimæ*, *urens*, ac ſumme *pungitivus*: cum itaque *ſaccharum* quibuſvis fere alimentis commixtum, ita copioſe à nobis aſſumitur, quam veriſimile eſt, ab ejus uſu quotidiano, *ſanguinem* & *humores*

ſalſos,

ſalſos, & *acres*, proindeque *Scorbuticos* reddi? Author quidam inſignis, *Tabis Anglicæ* cauſam, in immoderatum ſacchari apud noſtrates uſum, retulit: neſcio an non potius, etiam hinc *Scorbuti* increbeſcentis fomes derivetur.

Potus ſit *Cereviſia mediocris*, *mitis*, ac bene *defæcata*, quin & *ingredientibus antiſcorbuticis*, citra ingratum ſaporem alterata; non ſit *craſſa*, & *dulcis*, nec etiam *vetuſta* nimis, & *aceſcens*: hæc in modicâ quantitate, ac fere tantùm ſtatis prandii, ac cænæ temporibus, ſumatur. Quæ apud multos invaluit conſuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, ſtatim *hauſtui matutino* (uti vulgo dicitur) largiori indulgeant, pernicioſa admodum videtur. Etenim hâc ratione, ſiquidem vaſa ſanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim ſuffuſo, nimis replentur, & cruditates, & fæculentiæ morbificæ in ſanguine gignuntur, & hæmatoſeos munus valde debilitatur: præſtat ſane pleroſque homines (niſi quibus ventriculus, quam diu ſit vacuus moleſte contrahi, & corrugari ſolet) uſque ad prandium jejunos manere. Nec minus ſanitati adverſatur mos iſte vulgaris, ſtatim à victu, poculis plenioribus ſeſe ingurgitare. *Vina*, ac *pomacea*, modò ſint mollia, ſincera, ac minime adulterata, modice ſumpta non nocent; iiſdem vero fucatis, rancidis, auſteris, aut aceſcentibus, nihil magis noxium, ac ſanitati noſtræ injurium.

Exercitia, ac *labores* pro Scorbuto tum ſanando, tum præcavendo, ſunt commodi adeò inſignis, ut multi hoc ſolo remedio integram valetudinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otioſis, & vitam ſedentariam agentibus *ſanguis*, & *liquor nervoſus*, tanquam *aquæ ſtagnantes*, quaſi *lentorem*, & *ſitum* contrahunt: à motu vero corporis aſſiduo, & multo, humores, & ſpiritus inclareſcunt, & vigorantur, particulæ excrementitiæ, & heterogeneæ evaporant, viſcerum infarctiones expediuntur, eorumque tonus corroboratur.

CAP.

CAP. XI.

Scorbuticorum Hiſtoriæ quædam, & caſus rariores.

QUæ circa *Scorbuti* & *Theoriam*, & *Therapeiam* hactenus protulimus, *Ægrotantium exemplis*, ſive *hiſtoriis* in medium productis, & juxta *hypotheſin* prædictam explicatis, adhuc clariùs elucescent. Cum vero ab hoc morbo laborantium, caſus multiplices, ac diverſimodi exiſtant, libet hic quoſdam rariores, propter labem *Cerebro*, ac *nervoſo generi*, non minus quam *ſanguini* affixam, excitatos proponere.

Fœmina Illuſtris, procera, & venuſta in ætate 25. circiter annorum, propter varios errores in victu, *labem Scorbuticam* contraxerat: Cujus indicia fuerunt *laſſitudo ſpontanea*, *reſpiratio difficilis*, *tibiarum dolores*, & *maculæ*, atque *gingivæ* inſuper *tumidæ*, & *ſanguinolentæ*; Verno tempore, poſt *aborſum*, in *febrem tertianam* incidens, cito languida, & imbecillis evaſit, à quo tamen morbo primum methodicè curata, brevi convaluerat, niſi quod carnium, aliorumque incongruorum appetens, citò recidivam pateretur. Tunc autem, medicinæ pertæſa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum paroxyſmi febriles abigebantur, mox ſubinde redituri: interim ægrotans pallida, ad motum impotens, & anhela, juxta ventriculum, & hypochondria tumida, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis menſem, in *ventre tormina*, & *cruciatus acerrimos* pati cæpit; quibus modò ad *dorſum*, modò ad *ventriculum* excurrentibus, dies, & noctes fere continuò affligebatur. Inſuper *crebrâ vertigine*, ac interdum *paroxyſmis* quaſi *hyſtericus* afficiebatur; item *vomitu frequenti* moleſtata, pituitam viſcidam, & ſpumeam quotidie

1. *Obſervatio.*

quotidie rejiciebat: Intra menſis ſpatium morbus hic fines ſuos explicans, *dolores* in *dorſo*, ac *lumbis*, dein poſtea in ſingulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de ſummâ *pectoris anguſtiâ*, & magnâ *viſcerum contractione* conqueſta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut oſſa carne deſtituta, vix cuti cohærerent. *Vrina* fuit pauca, & rubicunda, in cujus ſuperficie, pellicula, inſtar caudæ pavonis variegata, accreſcebat. Brevi poſthæc, *ſtupor*, & *formicationis ſenſus*, modò in *ventre*, modò in artubus ſentiebantur, & deinceps tormina, & dolores remitti cæperunt; attamen illorum vice, *paralyſis* ſucceſſit, quæ intra hebdomadæ ſpatium, ſingula totius corporis membra ita pervadebat, ut nec *manum*, aut *pedem*, aut etiam quamvis partem flectere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Ætiologia. Quoad prædicti caſus Ætiologiam, hic obvium eſt, ſymptomata iſtæc graviora, omnino à *radice Scorbuticâ* pullulaſſe; namque ob labem ſanguini imprimis affixam, *laſſitudo ſpontanea*, *reſpiratio difficilis*, quin & *febris intermittens*, *vaga* & ſæpius recurrens, aliorumque ſymptomatum velitationes, quaſi præviæ, ac leviores inducebantur: porro *urina lixivialis*, & coloris variegati, ſanguinem dyſcraſiâ ſulphureo-ſalinâ correptum planè indicabat: cujuſmodi lotium, eo ritu inſignitum, in pluribus aliis, ſimili morbo affectis, annotavi. Cæterum in hâc Domina Ægrotante, quando ſeminium morbidum, copiâ adauctum, & in maſſam ſanguineam exundans, in cerebri, & nervoſi generis confinia explicaretur, affectus adhuc graviores ſubnaſcebantur; nempe materies [illegible] particulis heterogeneis, & irritativis conſtans, intra *Cerebrum* depoſita, *vertiginem*, & *Scotomiam*, cum diatheſi ſpaſmodicâ intulit; dein portio ejus in *nervos paris vagi*, & *intercoſtalis* illapſa, eorumque ductu ad *plexus meſentericos* detruſa, *Colicam Scorbuticam* excitavit; cumque eadem materies, in immenſum aucta, pleroſque

roſque alios nervos ſubiret, affectus dolorifici ferè in ſingulas corporis partes propagabantur; in quantum ſcilicet *recrementa acida*, ſtagmatis vitriolici æmula, paſſim è *ſucco nervoſo* depoſita, cum *ſalſamentis lixivialibus*, ubique etiam à *ſanguine* ſuffuſis, congrederentur; ultimò dein cum nervi omnes, à materiâ morbificâ ſenſim oppleti, & infarcti in tantum obſtruerentur, ut ſpirituum irradiatio, & commercia inhiberentur, *paralyſis* in toto corpore ſucceſſit.

Hæc Domina procul hinc degens, ex Medici vicini conſilio, cepit medicamenta, contra *affectionem colicam* uſitata; quibus non obſtantibus, cum morbus ingraveſceret, Patiens Oxonium adducta, remedia quamplurima tum *antiſcorbutica*, tum *antiparalytica*, cujuſque ferè generis, ac formæ, ſine quovis tamen fructu, tentavit. Poſtquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad *remedia magna*, & quidem periculo haud prorſus libera, pervenire viſum erat. Quare huic Ægrotanti, ut ut debili, & emarcidæ, pharmacum mercuriale, *ſalivationis* excitandi gratiâ, exhibebamus. Cujuſmodi effectus ex voto ſucceſſit: namque *fluor oris* intra biduum exortus, & ſine malo quovis ſymptomate per plures dies blande perſiſtens, illuſtriſſimæ Dominæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus movere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & ſomno quieto frui cepit: *ſalivatione* finitâ, cepit *decoctum* è *ſarſâ*, & *Chinâ*, cum ingredientibus antiparalyticis, per paucos dies; dein *Bathoniam* adducta, ibidemque *Thermis* temperatis aliquamdiu uſa, mediocrem valetudinis ſtatum recuperabat. Totâ hyeme medicamenta contra *Scorbutum*, & *paralyſin* conſtanter ſumebat: Cumque anno ſequenti Thermarum uſum repeteret, perfectè convaluit; & poſtea plurium liberorum læta mater evaſit. *Curatio.*

Obſervatio. Vir *quadragenarius*, temperamenti melancholici, à multis annis *Scorbuto* laborans, multiplicia, & diverſimoda ejus ſymptomata, variis anni temporibus experiri ſolet. Circa crura *maculæ*, & *ſtigmata* nigra latiora, tanquam vibices apparent, *ventris dolores*, cum alvo ſolutâ, crebrò infeſtant, urina ut plurimum lixivialis apparet, *laſſitudo ſpontanea*, *languor virium*, *inappetentia* ferè conſtanter adſunt: Præter hæc mala ordinaria, & velut aſſueta, inſuper ægrotationis paroxyſmis atrocioribus, iiſque varii generis, obnoxius degit. Ante biennium, quando hunc primò inviſebam, de reſpiratione difficili, tanquam ſuffocari periclitaretur, cum tremore cordis, ſpirituum deliquiis, & crebro leipothymias metu, graviſſimè conqueſtus erat: inſuper ſiquid horum in præcordiis pathematum paulò remitteret, ut plurimum Scotomia gravis, & vertigo eum inceſſebant. Ab his affectibus, poſtquam remedia antiſpaſmodica, cum antiſcorbuticis complicata aliquamdiu ceperat, perfectè convaluiſſe viſus erat; deinceps vero intra paucas ſeptimanas nauſeâ, & cardialgiâ, cum hypochondriorum inflatione afficiebatur; urina erat pauca, & valde lixivialis; brevi abdomen intumeſcebat, dein pedes, & crura ſumme œdematoſa *hydropis* ingruentis indicium præbuere: poſtea femora, nec non dorſi, & brachiorum carnes ejuſmodi tumor inceſſit; qui tamen affectus, licet deploratus videretur, remediis *antiſcorbuticis* cum *cathartici*s & *diureticis* adjectis, facilè curabatur. Attamen Vir Egregius, licèt valetudini reſtitutus, non ita diu perſtitit: etenim binis anni quadris vix elapſis, de *Cephalalgiâ* gravi, cum *vertigine*, & *vigiliâ* pertinaci queri cepit; deinde, ſine cauſâ evidenti, *vomitu horrendo* corripiebatur: brevi poſtea *paroxyſmi Aſthmatici*, cum *tremore cordis*, & *ſpirituum deliquiis*, redibant. Hoc etiam tempore, cum penè deploratus videretur, rurſus medicamentorum Antiſcorbuticorum uſu brevi convaluit. Ex hoc caſu liquidò conſtat,

conſtat, quantum malorum *miaſma Scorbuticum*, fermenti inſtar, tum in ſanguine, tum in ſucco nervoſo latitans, & pro datâ occaſione virus ſuum explicans, inferre poteſt. Cujuſmodi tamen affectus, ut ut horrendi, ac terribiles videntur, dummodò ab humoribus tantum in craſi vitiatis, ac minimè à viſceribus in *tono*, aut *conformatione* læſis dependent, plerunque facili negotio, ſc. methodo antiſcorbuticâ, juxta patientis, æque ac morbi conditionem apte deſignata curari ſolent.

Obſervatio.

Clariſſima Domina 25. circiter annos nata, temperamenti ſanguinei, gracilis corporis habitûs, ἴυχροος & venuſta, *affectione Scorbutica* dudum laborarat: nam præter *maculas latas*, & *eryſipelata* in diverſis corporis partibus erumpentia, *dolores* & *cruciatus* acerrimos, noctu potiſſimum ingraveſcentes, modò in tibiis, modò in brachiis, à longo tempore pati ſolebat; medicinam, curationis gratiâ ſæpius inceptam, quia prægnans fuerat, ſtatim omittere cogebatur. Poſt noviſſimum puerperium, ſiquidem lochia copioſius effluxerant, per plures dies languida, & imbecillis, cum peſpiratione difficili, & ad motum quemvis anhelâ permanſit: Poſt exactum à puerperio menſem, lecto excitata, & ambulare aggreſſa, in *dyſpnœam* graviſſimam, cum tremore cordis, & crebro ſpirituum deliquio, incidit: è veſtigio lecto commiſſa adhuc tremens, & creberrimè palpitans, per integrum ferè diem perſtitit: porrò membra inferiora, tanquam inſtante letho, prorſus algida, nullis frictionum, aut pennorum excalefactorum applicationibus intepeſcebant: tandem nycthemero penè elapſo, à cardiacis fortioribus frequenter exhibitis, circa præcordia melius habuit; ſuccedebat tamen juxta inguen ſiniſtrum in ſummitate femoris dolor valde acutus, uſque in ſuram protenſus, atque intra paucas horas tumor ſubdurus tactui reſiſtens totum illud ſpatium occupabat. Hoc tempore accerſitus, cum ægrotans adhuc νύκτωρ & anhela fuerit, ſtatim

ſtatim enemate mox injiciendo præſcripto, exhibui *Sp. C. Cervi* gtt. 12. in *Cochleari Julapii* ſequentis, ejuſdem ℥ij. poſtea ebibitis. ℞. *Aq: Limacum* ℥vj. *hyſtericæ* ℥iiij. *Jugland. ſimp. Pulegii an.* ℥iij. *Sacchari* ℥i. *Caſtorei petia ligat. & in vitro ſuſpens.* ℈i. Hæc medicamenta ſextâ qualibet horâ iterabantur. *Veſicatorium* amplum internæ parti femoris applicandum curavi: dein veſperi, ſiquidem toto hoc paroxyſmo adhuc inſomnis perſtiterat, exhibui *Laudani* gr. i. *Margarit. pulv.* gr. vj. *Confect. Alchermes ſine Moſcho* ℈ſ. Placidè dormivit, & mane ſequenti plurimum alleviabatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiſerunt; etiam dummodo in lecto quieta jacuit circa præcordia rectè habuit, verum erecta, aut in latus converſa, illico præ dyſpnœa fere expirare viſa erat: Uſum ſp. *C. Cervi & Julapii* ſextâ qualibet horâ iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam ſiti moleſtâ premebatur, atque urinam uſque parcam, rubicundam & contentis ſaturatam reddebat. *Apozematis* ſequentis doſin ad ℥vj. bis in die capiebat. ℞. *Rad. graminis, Cherefolii, Eryngii condit. an.* ℈vj. *raſur. Eboris C. Cervi an.* ℈ij. *C. Cervi uſti* ℈ſ. *paſſular.* ℥ij. *pomum* j. *inciſum, Liquiritiæ* ℈ij. ſ. *Inciſ. & contuſ. coquantur in aq: fontan.* ℔iij. *ad tertiæ partis conſumptionem; dein additis vini albi* ℥iiij. *colatur in lagenam, cui imponantur foliorum cochleariæ, Beccabungæ an.* Mj. *ſalis Abſynthii* ℈ij. *f. infuſio clauſa, & calida per horas tres: Colatura ſervetur in vaſis occluſis.* Diebus modò ſingulis, modò alternis enema injiciebatur. Horum uſu indies melius habere videbatur, ut intra hebdomadæ ſpatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedrâ ſedere potuerit: Si tamen paulò magis, quam par erat, aut lecto abſtineret aut movendi niſum exereret, illicò in *dyſpnœam*, ſive *paroxyſmum Aſthmaticum* incidere ſolebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi inſultum graviorem perpeſſa, reſpiratione difficili,

difficili, totius corporis tremore, ac crebris ſpirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc Dominæ Ægrotantis recidivam, denuò accerſitus, *Sp. C. Cervi ad* gtt. 20. cum *Julapio* ſupra præſcripto, atque veſperi *Laudani* noſtri doſin exhibui; cum exinde circa præcordia melius haberet, dolores, & tumores in femore, & tibia dextrâ, quales antea in ſiniſtra evenerant, ſuccedebant: *Veſicatoria* etiam iſti femori applicanda præcepi, atque præter remedia hactenus citata, cepit bis in die *vini noſtri è ſucco cochleariæ* ʒiiij. *cum aq: magiſtralis antiſcorbutici* ʒij. Inſuper *purgationem* ex *ſyrupo noſtro ſolutivo* ſuperius præſcripto inſtituì; quæ cum benè ſucceſſit, intra tres, aut quatuor dies iterandam præcepi. His remediis intra menſem convaluit.

Quod ſpectat ad *ſymptomatum rationes* in prædicto caſu obſervandas, imprimis obvium eſt, à maculis, & artuum doloribus, & ſanguinem & ſuccum nervoſum labe Scorbuticâ dudum fuiſſe tactos, quæ tamen intra prædictos humiores, quouſque ſpiritu vitali ac animali pollebant, velut ſubjugata, abſque malo inſigni latebat: poſt ingentem vero hæmorrhagiam, cum *ſanguis* & *liquor nervoſus* in craſi fatiſcerent, morbidi ſeminii particulæ, inſtar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: *Dyſpnœa* graviſſima propter duplicem cauſam, ſive gemini mali concurſum exoriri videbatur; nempè & quia ſanguis depauperatus in corde ſtagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materiâ ſcorbuticâ obſeſſi circa reſpirationis munus inhiberentur: Hinc etenim neceſſe erat, pulmones, ut ſanguinem è corde haurirent citiſſimè moveri, atque reſpirationis actus à nervis impeditis, debiliores, proindeque crebriores & valde laborioſos fieri. Urgente dyſpnœas paroxyſmo, cum ſanguis circa præcordia plurimum exaggeraretur, partes extremæ (ubi tum penè defecerat) propter ejus abſentiam algebant; poſtea cum pulmo- *Ætiologia.*

pulmonum ſpaſmi remitterent, atque ſanguis materiâ morbificâ, quam ibidem reſorbuerat, valde imbutus, à ſtagnatione ſuâ ſolutus, circulationi redderetur, iſte in femora, ſc. modò dextrum, modò ſiniſtrum prius deſertum, impetuoſè irruens, proindeque canales ſuos exundans, una cum ſeroſâ colluvie extravaſatus, tumorem ſubitum, cum phlogoſi inducebat. Attamen propter hanc materiæ morbificæ in partes ignobiliores metaſtaſin ſemel iterumque factam, morbus licet valde periculoſus videretur, remediis humorum dyſcraſias alterantibus, atque mineræ morbificæ reliquias blandè auferentibus; facilè cedebat.

Obſervatio. *Vir nobilis* in ætate 33. circiter annor. temperamenti, uti videtur, ſanguinei, procerus, & gracilis, ingenii maximè acuti, animique ſagacis, etſi à longo tempore ſtudiis immodicis ac intempeſtivis, una cum inordinatâ victus ratione, ſe plurimum exercuerat, uſque tamen vegetus ac vigore plenus, mente ſanâ, in corpore ſano frui videbatur: paulo ante bienninm, cum per noctem integram inter convivas tripudiando ſe valde delaſſaſſet, mane, lecto frigido intra cameram nimis humidam commiſſus, & ſomno aliquanto potitus, ægrotare cepit: Experrectus enim, in maximas circa præcordia perturbationes, cum graviſſimis ſpirituum deliquiis, quaſi jam jam fuiſſet moribundus, incidit. Poſt vini hauſtum, & remedia quædam cardiaca aſſumpta, paulò melius habuit, ſubinde tamen recidivam paſſus; ut toto iſto die, tum ipſe, tum amici ejus, aut *ſyncopen lethalem*, aut *Apoplexiam* imminentem vererentur. Cæterum poſtquam hic morbi inſultus præterierat, uſque tamen cordis paſſionibus quotidie obnoxius degebat, & propter graviorem quemvis in victu errorem, rurſus paroxyſmo immaniori affligi ſolebat. Non obſtante remediorum uſu, morbus ingraveſcens intra paucos menſes non tantum *præcordia* infeſtabat, verum in *toto corporis habitu* modo *frigoris*, modo *caloris* ſuffuſiones, porro in *artubus*

bus aut *ſtupor*, aut *formicationis ſenſus*, aut *leviores ſpaſmi*, ac *ſubitæ contractiuræ* excitabantur. Nuper autem, præter ſymptomata hactenus citata, quæ etiamnum Dominum Illuſtriſſimum valdè moleſtant; inſuper *crebrâ vertigine*, & *ſpirituum Cerebri anterioris incolarum diſtractionibus*, & *deliquiis*, gravi modo afficitur, in tantum ut ſtudiis & negotiis (quibus ſemper addictus fuit) politicis; immo & ſeveriori quâvis mentis intentione abſtinere cogatur: ſecus namque tum in *capite*, tum in *nervoſo genere* ejuſmodi perturbationes perſentit, ut vel morbi *Attoniti inſultum*, vel *affectiones ſpaſmodicas* horrendas pertimeſcat: Urgente hujuſce ægritudinis paroxyſmo majori, plerunque etiam *ventriculus* perturbatur: Cæterum à *vomitu* aut ſponte naturæ; aut medicamenti emetici ope ſuſcitato, ſæpius levamen percepit. Hinc nonnulli morbi cauſam omnino circa ſtomachum aut hypochondria ſubſiſtere arbitrati ſunt: Attamen huic medicamina *cathartica*, *emetica*, *digeſtiva*, *cephalica*, *antiſcorbutica*, *chalybeata*, aliaque cujuſq; fere generis, à Medicis celeberrimis, quinetiam ab Empiricis, & Agyrtis, per biennium præſcripta, pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper *acidulas Aſtropenſes* expertus, ab earum uſu, ſiquidem deterius habuit, ſtatim deſiſtens, jam proximè conſulitur ut *aquas ſulphureas* apud *Knaresborough* in *agro Eboracenſi* potaret: quo tamen ſucceſſu dum hæc ſcriberem mihi nondum conſtitit.

Hic *caſus*, quia propter variorum ſymptomatũ ſyndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus ſpectat, non immerito ad *Scorbutum* refertur. Enimverò ſuſpicari licet, ægrotationis iſtius *procatarxin* jamdudum in vitioſa *ſanguinis dyſcraſia* poſitam fuiſſe, nempe quod liquor ejus a dulci, balſamico, & ſpirituoſo, in acrem, ſive ſulphureoſalinum, propter elementa iſtæc ſupra modum evecta, degeneraſſet: quod equidem accidiſſe videtur, partim ob errata in victu; quippe vir Inſigniſſimus poſt negotia, et ſtudia ſeveriora ad μεσημβρινον ſæpe protracta, tunc temporis cænare, & ſtatim à Lienis, alio- *Ætiologia.*

rumque forſan viſcerum, fermenta morbida ſanguini ſuppeditantium, diatheſi valetudinariâ : nec enim prorſus ſine ratione fuiſſe cenſemus quod *Lien* accuſaretur.

Sanguis dyſcraſiâ prædictâ laborans, proindeque recrementa heterogenea congerens, à cauſâ evidenti adjutus, eadem capiti facile ſuffundit : quare cum cerebrum propter ſtudia immodica & intempeſtiva nonnihil debilitatum injuriis minus reſiſtere valeret ; cumque propter occaſionem ſuperius citatam, maſſa ſanguinea in majorem ebullitionem evecta, totius corporis poris mox conſtrictis, ſatis eventilari nequiret, ejus magna in caput ſuffuſio, primam ægrotationem manifeſtam inferebat : nempe à cruore circa capitis regionem nimis aggeſto, imprimis faciei intumeſcentia, & phlogoſis evenerunt : porrò ab eodem, tunc temporis τοῦ ἐκκεφάλου confinia impetuoſius irruente, ac ibidem ſtagnante, particulæ heterogeneæ, partim *narcoticæ*, partim *exploſivæ*, in nervorum origines decumbebant : quibus ita materiâ incongruâ obſeſſis, perturbationes iſtæ circa præcordia excitatæ (propter rationes in pathologiâ ſpaſmodicâ oſtenſas) ſucceſſerunt. Porro in quantum eadem materies verſus occiput delata, nervos à ſpinali medullâ oriundos ſubiens, totos eorum ductus, ac proceſſus extremos pervaderet, in toto corpore *ſtupor*, *fornicatio*, atque *ſpaſmi* leviores ciebantur. Porro quia *nervi*, eorumque propagines vaſa ſanguifera circum ambientes, ſpaſmis affecti, varie contrahebantur, ob ſanguinem quaſi *frænis* & *ſtimulis* modo coercitum, modo exagitatum, ſubitæ iſtæ frigoris, & caloris diffuſiones, in toto corpore exoriebantur.

Circa morbi initia, quia materies νοσερὴ è maſſâ ſanguineâ ſuggeſta, aut in *cerebelli* regionem primo irrumpens, aut intra cerebrum licet admiſſa, illinc denuo ſtatim amandata, circa *nervorum origines* potiſſimum defigeretur ; idcirco ſine *vertigine*, aut *Scotomiâ* præviis, aut principibus animæ potentiis inſigniter læſis, præcipua labes in appendice nervoſâ, atque

que circa exteriores ejuſdem proceſſus apparebat: poſtea vero ob ſanguinis dyſcraſiam indies auctam, atque τῆ ἐκράσει conſtitutionem magis labefactam, particulæ heterogeneæ etiam *cerebrum anterius*, ſive regale animæ palatium, perrumpentes, ſpiritibus ibidem incolis, & deliquia & diſtractiones intulere. Adeo morbus hic, poſt radices alicubi intra ἐγκέφαλον ſemel actas, non obſtante remediorum uſu, fines ſuos quotidie explicabat, ut cum primo tantum origines nervoſæ *paris vagi*, ac *intercoſtalis* afficerentur, deinde mox horum, aliorumque totius corporis nervorum proceſſus, & ductus interiores, materies morbifica ſubiret; quibus oppletis, demum, illa è ſanguine adhuc impuro in *cerebrum* ipſum ſuggeſta, nobiliora ejus clauſtra occupabat: Cujuſmodi affectionum cephalicarum ſimiles progreſſus in multis aliis obſervavi; ita & plane conſtet ſymptomata iſtæc, tali ſerie excitata, ob cauſas prædictas, ac minime propter *vapores*, à viſceribus elevari ſuppoſitos, oriri.

Quod autem paroxyſmo urgente, ſæpenumero *ventriculus* perturbatur, item quod à *vomitione* levamen ſubito conferri ſolet, non difficile erit, ſalvâ hâc hypotheſi, rationes oſtendere. Quoad prius, nihil magis obvium eſt, quam ventriculum ſubverti, atque nauſeam aut vomitum ſuccedere, propter moleſtiam circa nervorum origines inflictam, prout in ſuperioribus ſuſe oſtendimus; dein plures ſunt rationes, ob quas vomitio juvamen præſtet: Primo namque ſiquidem *nervi paris vagi, & intercoſtalis* hoc modo plurimum ſuccutiuntur (uti partium nervoſarum mos eſt) ἀταξίας ſuas, à cauſâ internâ excitatas, ſtatim remittunt, ſc. membrum pruriens, aut dolens, ſi fricatur aut ſcalpitur, à moleſtiâ liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde ſuccuſſi, & contracti, materiam *morbificam*, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutiunt; quibus accedit, quod ſæpe materies acida, vel acris, aut alio modo infeſta, intra primas vias aggeſta, ibidemque aut ſanguinem fermento

noxio inficiens, aut corpora nervosa in spasmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad *Methodum Therapeuticam*, in hoc casu, aliisque similibus usurpandam, *duæ sunt intentiones*, quibus præcipue insistendum erit: sc. *primo* sanguinis massam depurare, ejusq; fermenta noxia à ventriculo, Liene, aliisque forsan visceribus suggestam, subducere oportet. Secundo Cerebrum & nervosum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborari, quin & succus nervosus istarum partium irriguus, à rectâ crasi in acetosam, aliasque morbidam degenerans, restitui & rectificari debet. *Prior* harum *catharticis*, *emeticis*, *phlebotomiâ*, ac imprimis medicamentis specificis, cruoris labem Scorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quod autem *acidulæ ferratæ* sive *vitriolicæ*, celeberrimum sanguinis καθάρσιον, huic Domino obfuerunt potius quam opem præstiterunt, in causa esse videtur, tum quod cerebrum; propter affectiones cephalicas imbecillius factum, Aquæ colluviem sanguini immissam ægre excludit, quin ab eâ confinia sua impetuosius adpellente, inundari periclicatur; tum insuper quia cum liquor nervosus à crasi suâ degener, in *acetosam* vergit, ab *acidularum sale fluido* magis perverti solet. Quare passim observamus, in *Rheumatismo*, & *Arthritide*, ab ejusmodi aquarum potu diathesin morbidam augeri. *Secunda intentio* per *remedia cephalica*, ac imprimis sale valatili prædita; cujusmodi sunt *sp. & sal sanguinis*, *fuliginis C. Cervi*, *radix & sem. Pæoniæ*, *folia visci qu*: &c. quibus *antiscorbutica* commiscentur optime instituitur.

FINIS.